10
2-E
28

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
10
4 I
37

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

IVSTINI

EX TROGI POMPEII HISTORIIS EXTERNIS LIBRI XXXXIIII.

***

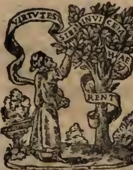
HIS ACCESSIT

EX SEXTO AVRELIO

Victore De vita & moribus Romanorum Imperatorum Epitome.

Omnia quàm diligentiſsimè ex variarum exemplarium collatione caſtigata.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE



Coll. Rom. Societ. Jesu
Cat.

LVGDVNI,

APVD THEOBALDVM PAGANVM,

1560.

Bibliotheq. Savi

DE VTILITATE LEGENDÆ HISTORIÆ

LECT[illegible] I.

SI QVAM certa habet ad uitam documenta hiſtoria, tam ea ſit excerpere & uſurpare cuiuis expeditum; mortalibus omnibus rectà proximáq; in uberrimos & fructuoſiſſimos hiſtoriæ campos ſine mora irrumpendum iudicaremus. Quid enim uel iucundius ut utilius cogitari poteſt, quàm in humanæ uitæ theatro, quod illa partibus omnibus mirè inſtructum habet, ſedentem, periculis aliorum, ſine ſuo periculo, cautum ſapientémque fieri: exempla capere omnigena, quæ ad uſum tuum utiliter qualibet in re traducas: cúmque maximorum hominum de ſummis rebus maximis conſiliis interfueris, id quod cupidiſſimè homines auemus, eorundem etiam euentibus intereſſe: & quod per anguſtiam uitæ hominum impoſſibile ſit alioqui, ſecula tota memoria coniungere: maximorum imperiorum auſpicia, progreſſus, & finem uidere: malorum ſeu priuatorum ſeu publicorum cauſas liquidè cognoſcere: in omni ardua magnáque re qui ante te periclitetur, qui in diſcrimine te præcedat, habere: nec uſquam experimento certo deſtitui: ac ut in ſumma dicam, è retroactis (quod propriè ſapientis uiri officium eſt) futura ſcienter in omnes euentus proſpicere: præſentia iudicare? Sed enim eum tanto inſtructiores accedere deceat, quanto fructibus uberioribus grauior hiſtoria eſt, & fœcundior: cúmque difficultas ſit eadem & de ſua, & de aliorum uita rectè iudicandi: nec alienam quiſquam, quantumuis perſpica

IVSTINI HI-
STORICI CLARISSIMI
*in Trogi Pompeij hiſtorias exor-
dium ad Antoninum Im-
peratorem.*

QVVM *multi ex Romanis, etiam Conſu-
ſularis dignitatis uiri, res Romanas Græ-
co, peregrinóq; ſermone in hiſtoriam con-
tuliſſent: ſeu æmulatione gloriæ, ſeu ua-
rietate & nouitate operis delectatus, uir
priſcæ eloquentiæ* Trogus Pompeius, *Græcas, & totius
orbis hiſtorias* Latino *ſermone compoſuit: ut cùm noſtra
Græcè, Græca quoque noſtra lingua legi poſſent, prorſus
rem magnam & animi, & corporis aggreſſus.* Nam *cùm
pleriſque autoribus, ſingulorum regum uel populorum res
geſtas ſcribentibus, opus ſuum ardui laboris uideatur,
nónne* Pompeius *nobis* Herculea *audacia orbem terra-
rum aggreſſus uideri debet, cuius libris omnium ſeculo-
rum, regum, nationum, populorúmque res geſtæ continen-
tur?* Et *quæ hiſtorici Græcorum, prout commodum cui-
que fuit, inter ſe * gregatim occupauerunt, omiſſis quæ ſine* *certatim
fructu erant, ea omnia Pompeius *diuiſa temporibus, &
ſerie rerum congeſta compoſuit.* Horum *igitur quatuor
& quadraginta uoluminum (nam totidem edidit) per o-
tium, quo in urbe uerſabamur, cognitione quæque digna
excerpſi.* Sed *omiſſis his quæ nec cognoſcendi uoluptate
iucunda, nec exemplo erant neceſſaria, breue ueluti cor-
puſculum florum feci: ut haberent & qui Græca didiciſ-
ſent, quo admonerentur: & qui non didiciſſent, quo in-*

ſtruerentur. Quod ad te Imperator Antonine non tam cognoſcendi, quàm emendandi cauſſa tranſmiſi: ſimul ut otij mei, cuius & Cato reddendam rationem putat, apud te ratio conſtaret. Sufficit enim mihi in hoc tempore iudicium tuum, apud poſteros, cùm obſtrectationis inuidia deceſſerit, induſtriæ teſtimonium habituro.

IVSTINI HISTORICI IN TROGI POMPEII HISTORIAS LIBER PRIMVS.

PRINCIPIO *rerum, gentium, nationúmque imperium penes reges erat: quos ad faſtigium huius maieſtatis non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio prouehebat. Populus nullis legibus tenebatur: arbitria principum, pro legibus erant. Fines imperij tueri magis, quàm proferre, mos erat. Intra ſuam cuique patriam regna finie-*
Ninus. *bantur. Primus omnium Ninus, rex Aſſyriorum, ueterem, & quaſi auitum gentium morem noua imperij cupiditate mutauit. Hic primus intulit bella finitimis: & rudes adhuc ad reſiſtendum populos ad Libyæ terminos uſque perdomuit. Fuere quidem temporibus antiquiores, Vexores rex Aegypti, & Scythiæ rex Tanais: quorum alter in Pontum, alter uſque Aegyptum exceſſit. Sed longinqua, non finitima bella gerebant: nec imperium ſibi, ſed populis ſuis*

gloriam quærebant, contentíque uictoria, imperio abſtinebant. Ninus magnitudinem quæſitæ dominationis continua poſſeſsione firmauit. Domitis igitur proximis, cùm acceſsione uirium fortior ad alios tranſiret, & proxima quæque uictoria inſtrumentum ſequentis eſſet, totius Orientis populos ſubegit. Poſtremum illi bellum cum Zoroaſtre, rege Bactrianorum, fuit, qui primus dicitur artes magicas inueniſſe, & mundi principia, ſyderúmque motus diligentiſsimè ſpectaſſe. Hoc occiſo, & ipſe deceſsit, relicto impubere adhuc filio Nino, ex uxore Semiramide. Hæc nec immaturo puero auſa tradere imperium, nec ipſa imperium palàm tractare, tot ac tantis gentibus uix patienter uni uiro, nedum fœminæ pariturìs, ſimulat ſe pro uxore Nini, filium pro fœmina, puerum. Nam & ſtatura utrique mediocris, & uox pariter gracilis, ſigna formæ, lineamentorum æqualitas matri ac filio ſimilis. Igitur brachia ac crura uelamentis, tiara caput tegit: & ne nouo habitu aliquid occultare uideretur, eodem ornatu & populum ueſtiri iubet: quem morem ueſtis exinde gens uniuerſa tenet. Sed primis initiis ſexum mentita, puer credita eſt. Magnas deinde res geſsit: quarum amplitudine, ubi inuidiam ſuperatam putat, quæ ſit fatetur, quémue ſimulaſſet. Nec hoc illi dignitatem regni ademit, ſed admirationem auxit, quòd mulier non fœminas modò uirtute, ſed etiam uiros anteiret. Hæc Babyloniam condidit, murúmq; urbis cocto latere circundedit arena, pice, bitumine interſtrato: quæ materia in illis locis paſsimè terra exæſtuat. Multa alia præclara huius reginæ fuere. Siquidem non contenta acquiſitos à uiro regni terminos tueri, Aethiopiam quoque regno ſuo adiecit. Sed & Indiæ bellum intulit: quò præter illam & Alexandrũ Magnum, nemo intrauit. * Ad poſtremum cùm concubitum filij

Exinde, pro in hunc uſque diem.

Lacum Aſphaltitẽ intelligit, de quo Pli. lib. ſeptimo.

*At

Semiramis XLII. annos regno potita.

petiiſſet, ab eodem interfecta eſt duos & XL. annos poſt Ninum regno potita. Filius eius Ninus contentus elaborato à parentibus imperio, belli ſtudia depoſuit, & ueluti ſexum cum matre mutaſſet, rarò à uiris uiſus, in fœminarum turba conſenuit. Poſteri quoque eius exempla ſequuti, reſponſa gentibus per internuntios dabant. Imperium

Aſsyrij regnauerunt annos M. CCC.

Aſſyrij, qui poſtea Syri dicti ſunt, annos M. CCC. *tenuere. Poſtremus apud eos regnauit Sardanapalus, uir muliere corruptior. Ad hunc uidendum (quod nemini ante*

Sardanapalus.

eum permiſſum fuerat) præfectus ipſius, Medis præpoſitus, nomine * Arbactus, *cùm admitti magna ambitione*

*Arbaces,

ægrè obtinuiſſet, inuenit eum inter ſcortorum greges purpuram colo nentem, & muliebri habitu, cùm mollitia corporis, & oculorum laſciuia omnes fœminas anteiret, penſa inter uirgines partientem. Quibus uiſis, indignatus tali fœminæ tantum uirorum ſubiectum, tractantique lanam, ferrum & arma portantes parêre, progreſſus ad ſocios ſuos, quid uiderit, refert. Negat ſe ei parêre poſſe, qui ſe fœminam malit eſſe, quàm uirum. Fit igitur coniuratio: bellum Sardanapalo infertur: quo ille audito, non ut uir regnum defenſurus, ſed ut metu mortis mulieres ſolent, primo latebras circunſpicit, mox deinde cum paucis &

Sardanapali mors uirilis.

incompoſitis, in bellum progreditur. Victus, in regiam ſe recipit, & extrúcta pyra, ſe & diuitias in incendium mittit, hoc ſolo imitatus uirum. Poſt hæc ſtatuitur rex, interfector eius * Arbactus, *qui præfectus Medorum fue-*

*Arbaces,

rat. Is imperium ab Aſſyriis ad Medos transfert. Poſt multos deinde reges, per ordinem ſucceſſionis, regnum ad

Mandane ea dicta fuit, autor Valer. Maximus.

Aſtyagen deſcendit. Hic per ſomnium uidit ex naturalibus filiæ, quam unicam habebat, uitem enatam, cuius palmite omnis Aſia obumbrabatur. Conſulti harioli, ex eadem

filia

filia nepotem ei futurum, cuius magnitudo prænuntietur, regniq; ei amiſsionem portendi, reſponderunt. Hoc *reſponſo perterritus, neque claro uiro, neq; ciui dedit filiam, ne paterna maternáque nobilitas nepotis animum extolleret: ſed de gente obſcura tunc temporis* Perſarum, *Cambyſi mediocri uiro, in matrimonium tradidit.* Ac *ne ſic quidem ſomnij metu depoſito, grauidam ad ſe filiam accerſit, ut ſub aui potiſsimum conſpectu fœtus necaretur.* Natus *infans datur occidendus* Harpago, *regis omnium conſiliorum participi. Is ueritus, ſi ad filiam mortuo rege ueniſſet imperium, eò quòd nullum Aſtyages uirilis ſexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quam à patre non potuiſſet, à miniſtro exigeret, paſtori regij pecoris puerum exponendum tradidit.* Forte *eodem tempore & ipſi paſtori filius natus erat.* Eius *igitur uxor audita regij infantis expoſitione, ſummis precibus rogat, ſibi afferri oſtendíque puerum: cuius precibus fatigatus paſtor, reuerſus in ſyluam, inuenit iuxta infantem canem fœminam, paruulo ubera præbentem, & à feris & alitibus defendentem.* Motus *etiam ipſe miſericordia, qua motam ipſam canem uiderat, puerum defert ad ſtabulum, eadem cane anxiè proſequente: quem ut in manum mulier accepit, ueluti ad notam puer alluſit, tantúsq; in illo uigor, & dulcis quidem blandientis riſus apparuit, ut paſtorem uxor ultro rogaret, quò ſuum partum pro illo exponeret, permitteretque ſibi, ſiue fortunæ ipſius, ſiue ſpei ſuæ puerum nutrire.* Atque *ita permutata ſorte paruulorum, hic pro filio paſtoris educatur, ille pro nepote regis exponitur.* Nutrici *Spacon poſtea nomen fuit, quia canem* Perſæ *ſic uocant.* Puer *deinde cùm inter paſtores eſſet, Cyri nomen accepit.* Mox *rex inter ludentes ſorte delectus, cum per laſciuiam contumaces flagellis cecidiſſet à*

ſet, à parentibus puerorum querela eſt regi delata, indignantibus à ſeruo regio ingenuos homines ſeruilibus uerberibus affectos. Ille accerſito puero & interrogato, cùm nihil mutato uultu, feciſſe ſe ut regem reſpondiſſet: admiratus conſtantiam, in memoriam ſomnij reſponſiq; reuocatur. Atque ita cum & uultus & ſimilitudo, & expoſitionis tempus, & paſtoris confeßio conuenirent, nepotem agnouit. Et quoniam defunctus ſibi ſomnio uideretur, agi-
* minatione tato inter paſtores regno, animum * minacem dumtaxat in illo fregit. Cæterum Harpago amico ſuo infeſtus, in ultionem ſeruati nepotis, filium eius interfecit, epulandúmq; patri tradidit. Sed Harpagus ad præſens tempus dißimulato dolore, odium regis in uindictæ occaſionem diſtulit. Interiecto demum tempore cum adoleuiſſet Cyrus, dolore orbitatis admonitus, ſcribit ei, ut relegatus in Perſas ab auo fuerit, ut occidi eum paruulum auus iuſſerit, ut beneficio ſuo ſeruatus ſit, ut regem offenderit, ut filium amiſerit. Hortatur exercitum paret, & pronam ad regnum uiam ingrediatur, Medorum tranſitionem pollicitus: epiſtoláque, quia palàm ferri nequibat, regis cuſtodibus omnem aditum obſidentibus, exenterato lepori inſeritur, lepúſque in Perſas Cyro ferendus, fido ſeruo traditur: addita ſunt retia, ut ſub ſpecie uenationis dolus lateret. Lectis ille epiſtolis, eandem uiam ſomnio aggredi iuſſus eſt: ſed præmonitus, ut quem primum poſtera die obuium haberet, ſocium cœptis aſſumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter ingreſſus, obuium habuit ſeruum de ergaſtulo cuiuſdam Medi, nomine Sybarem. Huius requiſita origine, ut in Perſis genitum audiuit, demptis compedibus, aſſumptóq; comite, Perſepolim urbem regreditur. Ibi conuocato populo, iubet omnes præſtò cum ſecuribus eſſe,

& ſylu

& ſyluam uiæ circundatam excidere. Quod cùm ſtrenue effeciſſent, eoſdem poſtera die apparatis epulis inuitat: deinde cum alacriores ipſo conuiuio factos uideret, rogat, ut ſi conditio proponatur, utrius uitæ ſortem legant, heſterníne laboris, an præſentium epularum: præſentium ut acclamauere omnes, ait: Heſterno ſimilem labori omnem uitam acturos, quoad Medis pareant: ſe ſecutos, hodiernis epulis. Lætis omnibus, Medis bellum infert. Aſtyages meriti in Harpago oblitus, ſummam belli eidem committit: qui exercitum acceptum ſtatim Cyro per deditionem tradidit, regis crudelitatem perfidia defectionis ulciſcitur. Quod ubi Aſtyages audiuit, contractis undique auxiliis, ipſe in Perſas proficiſcitur: & repetito alacrius certamine, pugnantibus ſuis, partem exercitus à tergo ponit, & in tergiuerſantes ferro agi ut in hoſtes iubet: ac denuntiat ſuis, ni uicerint, non minus fortes etiam poſt terga inuenturos, quàm à frontibus uiros: proinde uideant fugientibus hæc, an illa pugnantibus acies rumpenda ſit. Ingens poſt neceſſitatem pugnandi animus exercitui eius acceſſit. Pulſa itaq; cum Perſarum acies paulatim cederet, matres & uxores eorum obuiam occurrunt: orant in prælium reuertantur: cunctantibus, ſublata ueſte, obſcœna corporis oſtendunt, rogantes num in uteros matrum uel uxorum uelint refugere. Hac repreſſi caſtigatione, in prælium redeunt: & facta impreſſione, quos fugiebant, fugere compellunt In eo prælio Aſtyages capitur: cui Cyrus nihil aliud niſi regnum abſtulit, nepotémq; in illo magis, quàm uictorem ſe geſſit, cúmque maximæ genti Hyrcanorum præpoſuit: Nam ipſe reuerti in Medos uoluit. Hic finis Medorum imperij fuit. Regnauerunt annis CCCL. In initio regni, Cyrus Sybarem, quem iuxta nocturnum uiſum ergaſtulo

libera

liberauerat, comitémq; cœptorum in omnibus rebus habuerat, Perſis præpoſuit: ſororémque ſuam ei in matrimonium dedit. Sed ciuitates Medorum, quæ tributariæ fuerant, mutato imperio, etiam conditionem ſuam mutatam arbitrantes, à Cyro defecerunt: quæ res multorum bellorum Cyro cauſſa & origo fuit. Domitis demum pleriſque, cum aduerſus Babylonios bellum gereret, Babyloniis rex Lydorum Crœſus, cuius opes & diuitiæ inſignes ea tempeſtate erant, in auxilium uenit: uictúsque iam de ſe ſolicitus, in regnum refugit. Cyrus quoque poſt uictoriam, compoſitis in Babylonia rebus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortuna prioris prælij perculſum iam Crœſi exercitum, nullo negotio fundit. Crœſus ipſe capitur. Sed quanto bellum minoris periculi, tanto & mitior uictoria fuit, Crœſo & uita, & patrimonij partes, & urbs Barcæ conceſſa ſunt: in qua etſi non regiam uitam, tamen & proximam maieſtati regiæ degeret. Hæc clementia non minus uictori, quàm uicto utilis fuit. Quippe ex uniuerſa Græcia, cognito quòd illatum Crœſo bellum eſſet, auxilia uelut ad commune extinguendum incendium confluebant. Tantus Crœſi amor apud omnes urbes erat, ut paſſurus Cyrus graue bellum Græciæ fuerit, ſi quid in Crœſum crudelius conſuluiſſet. Interiecto deinde tempore, occupato in aliis bellis Cyro, rebellauere Lydi: quibus iterum uictis, arma & equi adempti, iuſſiq; cauponias, ludicras artes, & lenocinia exercere. Et ſic gens induſtria quondam potens, & manu ſtrenua, effœminata mollitie, luxuriáq;, uirtutem priſtinam perdidit: & quos ante Cyrum inuictos bella præſtiterant, in luxuriam lapſos otium ac deſidia ſuperauit. Fuere Lydis multi ante Crœſum reges uariis caſibus memorabiles, nullus tamen fortunæ Candaulis comparandus: qui cum uxorem ſuam quam

Arma adempta Lydis. Ea res nimirum in prouerbium abiit, Lydus cauponatur.

quam propter pulchritudinem nimium diligebat, omnibus prædicaret, non contentus uoluptatum ſuarum tacita conſcientia, niſi etiam matrimonij reticenda publicaret, prorſus quaſi ſilentium damnum pulchritudinis eſſet: ad poſtremum ut affirmationi ſuæ fidem faceret, eam Gygi ſodali ſuo nudam demonſtrauit. Quo facto & amicum in adulterium uxoris illectum, hoſtem ſibi fecit, & uxorem ueluti tradito alij amore, à ſe alienauit. Nam breui pòſt tempore cædes Candaulis nuptiarum præmium fuit. Vxor mariti ſanguine dotata, regnum uiri & ſe pariter adultero tradidit. Cyrus ſubacta Aſia, & uniuerſo Oriente in poteſtatem redacto, Scythis bellum intulit. Erat autem eo tempore Scytharum regina Tomyris, quæ non muliebriter aduentu hoſtium territa, cum prohibere eos poſſet, uadum Araxis fluminis tranſire permiſit, & ſibi faciliorem pugnam intra regni ſui terminos rata, & hoſtibus obiectu fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cyrus tranſiectis copiis, cum aliquantiſper in Scythiam proceßiſſet, caſtrametatus eſt: Deinde poſtera die, cum ſimulato metu, & quaſi refugiens caſtra deſeruiſſet, uinum affatim, & ea quæ erant epulis neceſſaria, reliquit. Quod cùm nunciatum reginæ eſſet, adoleſcentulum filium, ad inſequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cum uentum ad Cyri caſtra eſſet, ignarus rei militaris adoleſcens, ueluti ad epulas, non ad prælium ueniſſet, omißis hoſtibus, inſuetos barbaros uino onerare ſe patitur: priúſque Scythæ ebrietate, quàm bello uincuntur. Nam cognitis his, Cyrus reuerſus per noctem, ſecuros opprimit, omnéſque Scythas cum reginæ filio interficit. Amiſſo tanto exercitu, & quod grauius dolendum, unico filio, Tomyris orbitatis dolorem non in lacrymas effundit, ſed in ultionis ſola-

Reticenda multa in matrimonio.

Aliquantiſper, pro aliquantulum.

tia

tia intendit: hoſtéſque recenti uictoria exultantes, pari inſidiarum fraude circundedit. Quippe ſimulata diffidentia, propter uulnus acceptum refugiens, Cyrum aduſque anguſtias perduxit: Ibi compoſitis in montibus inſidiis, ducenta millia Perſarum cum ipſo rege trucidauit. In qua uictoria etiam illud memorabile fuit, quòd neque nuncius tantæ cladis quidem ſuperfluit. Caput Cyri amputatum in utrem humano ſanguine repletum coniici regina iubet, cum hac exprobratione crudelitatis: SATIA TE SANGVINE, *inquit,* QVEM SITISTI, CVIVSQVE INSATIABILIS SEMPER FVISTI. *Cyrus regnauit annis* XXX. *non initio tantùm regni, ſed continuo totius temporis ſucceſſu, admirabiliter inſignis.* Huic *ſucceßit filius Cambyſes, qui imperio patris Aegyptū adiecit: ſed offenſus ſuperſtitionibus Aegyptiorum, Apis, cæterorúmque deorum ædes dirui iubet. Ad Ammonis quoq; nobilißimum templum expugnandum, exercitum mittit: qui tempeſtatibus & arenarum molibus oppreſſus, interiit: Poſt hæc per quietem uidit fratrem ſuum * Mergidem regnaturum: quo ſomnio exterritus, non dubitauit poſt ſacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim difficile ut parceret ſuis, qui contemptu religionis, graſſatus etiam contra deos fuerat. Ad hoc tam crudele miniſterium Magum quendam ex amicis delegit, nomine * Comarim: interim ipſe gladio ſua ſponte euaginato, in femore grauiter uulneratus occubuit: pœnáſque luit ſeu imperati parricidij, ſeu ſacrilegij perpetrati. Quo nuntio accepto, Magus ante famam amißi regis occupat facinus: proſtratóque * Mergide, cui regnum debebatur, fratrem ſuum ſubiecit * Oropaſtem. Erat enim oris & corporis lineamentis perſimilis: ac nemine ſubeſſe dolum arbitrāte, pro * Mergide rex * Oropaſtes conſtituitu*

Cyrus regnauit ann. 30.

Aegyptij ſuperſtitioſi.

* Smerdim

* Praxaſpem

* Smerde,

* Smerdim.

* Smerde

* Smerdis

*ſtituitur. Quæ res eò occultior fuit, quòd apud Perſas perſona regis ſub ſpecie maieſtatis occulitur. Igitur Magi ad fauorem populi conciliandum, tributa & militiæ uacationem in triennium remittũt: ut regnum quod fraude quæſierant, indulgentia & largitionibus confirmarent; Quæ res ſuſpecta primò *Orthani uiro nobili, & in coniectura ſagaciſſimo fuit. Itaque per internuntios quærit à filia, quæ inter regias pellices erat, an Cyri regis filius rex eſſet. Et illa nec ſe ſcire ipſam ait, nec ex alia poſſe cognoſcere: quia ſingulæ ſeparatim recludantur. Tum pertrectare dormienti caput iubet: nam Mago Cambyſes aures utraſque præciderat. Factus deinde per filiam certior, ſine auribus eſſe regem, optimatibus Perſarum rem indicat: & in cædem falſi regis impulſos ſacramento religionis obſtringit. Septem tantum conſcij fuere huius coniurationis, qui ex continenti, ne dato in penitentiam ſpatio, res per quemquam narraretur, occulto ſub ueſte ferro, ad regiam pergunt. Ibi obuiis interfectis, ad Magos perueniunt: quibus ne ipſis quidem animus in auxilium ſuum defuit. Siquidem ſtricto ferro duos de coniuratis interficiunt. Ipſi tamen corripiuntur à pluribus: quorum alterum Gobryas amplexus Magum, cunctantibus ſociis, ne ipſum pro Mago transfoderent, quia res obſcuro loco gerebatur: uel per ſuum corpus adigi Mago ferrum iuſſit: fortuna tamen ita regente, illo incolumi Magus interficitur. Occiſis Magis, magna quidem gloria recuperati regni principum fuit: ſed multò maior in eo, quòd cùm de regno ambigerent: concordare potuerunt. Erant enim & uirtute & nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. ipſi igitur uiam inuenerunt, qua de ſe iudicium religioni & fortunæ committerent. Pacti inter*

*Otani

*ſe ſunt, die ſtatuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent: & cuius equus ante ſolis ortum hinnitum primus edidiſſet, is rex eſſet. Nam & Solem unum deum Perſæ eſſe credunt: & equos eidem deo ſacratos ferunt. Erat inter coniuratos Darius Hyſtaſpis filius, cui de regno ſolicito, equi cuſtos ait, ſi ea res uictoriam moraretur, nil negotij ſupereſſe: proinde nocte equam pridie ante conſtitutam diem ad eundem locum ducit, ibíque equæ equum admittit, ratus ex uoluptate Veneris futurum quod euênit. Poſtera die cum ad ſtatutam horam omnes ueniſſent, Darij equus cognito loco ex deſiderio fœminæ hinnitum ſtatim edidit: & ſegnibus aliis felix auſpicium domino primus emiſit. Tanta moderatio cæteris fuit, ut audito auſpicio, conſeſtim equis deſilierint, & Darium regem ſalutarint: populus quoq; uniuerſus, ſecutus iudicium principum, eundem conſtituit regem. Sic regnum Perſarum, ſeptem nobiliſſimorum uirtute quæſitum, tam leui momento in unum collatum eſt. Incredibile prorſus hoc tanta pietate geſſiſſe eos: quod ut eriperent à Magis, mori non recuſarint: quanquam præter formam, uirtutémque hoc imperio dignam, * & cognatio Dario iuncta cum priſtinis regibus fuit. Principio igitur regni, Cyri regis filiam, regalibus nuptiis regnum firmaturus, in matrimonium recepit: ut non tam in extraneum translatum, quàm in familiam Cyri reuerſum uideretur. Interiecto deinde tempore, cum Aſſyrij deſciuiſſent, & Babyloniam occupaſſent, difficiliſq; urbis expugnatio eſſet, æſtuante rege, unus de interfectoribus Magorum, Zopyrus nomine, domi ſe uerberibus lacerari toto corpore iubet: naſum, & labia, & aures ſibi præcidit: atq; ita regi inopinanti ſe offert. Attonitum, & quærentem Darium cauſas, autorémq; tam fœdæ lacerationis, tacitus quo propo*

*Forte legẽ cum eſt, Et cognatione Darius iunctus cum

propoſito fecerit, edocet, * firmatoq́; in futurum conſilio, transfugæ titulo Babyloniam proficiſcitur: ibi oſtendit populo laniatum corpus. Queritur crudelitatem regis, à quo in regni *portione, non uirtute, ſed auſpicio: non iudicio hominum, ſed hinnitu equi ſuperatus ſit. Iubet illos ex amicis exemplum capere, quid hoſtibus cauendum ſit. Hortatur ne mœnibus magis, quàm armis confidant, patianturq́; ſe commune bellum recentiore ira gerere. Nota nobilitas uiri, pariter & uirtus omnibus erat: nec de fide timebant, cuius ueluti pignora, uulnera corporis, & iniuriæ notas habebant. Conſtituitur ergo dux omnium ſuffragio, & accepta parua manu, ſemel atq; iterum cedentibus conſultò Perſis, ſecunda prælia fecit. Ad poſtremum uniuerſum ſibi creditum exercitum regi prodidit, urbemq́; ipſam in poteſtatem eius redegit. Poſt hæc Darius rex bellum Scythis infert, quod ſequenti uolumine refertur.

* firmatoq́;

* petitione: uel, ſortitione,

IVSTINI LIBER II.

IN relatione rerum à Scythis geſtarum, quæ ſatis amplæ magnificæq́; fuerunt, principium ab origine repetendum eſt. Non enim minus illuſtria initia, quàm imperium habuere: nec uirorum imperio magis, quàm fœminarum uirtutibus claruere. Quippe cum ipſi Parthos, Bactrianosq́;, fœminæ autem eorum Amazonum regna condiderint, prorſus ut res geſtas uirorum mulierumq́; conſiderantibus, incertum ſit uter apud eos ſexus illuſtrior fuerit. Scytharum gens antiquiſsima ſemper habita: quanquam inter Scythas & Aegyptios diu contentio de generis uetuſtate fuerit: Aegyptiis prædicantibus, initio rerum

Herodotus eam contentionē de vetuſtate originis fuiſſeſcribit inter Aegyptios & Phrygas.

cum aliæ terræ nimio feruore ſolis arderent, aliæ rigerent frigoris immanitate, ita ut non modo generare homines, ſed ne aduenas quidem recipere ac tueri poſſent, priuſquam aduerſus calorem uel frigus uelamenta corporis inuenirentur, uel locorum uitia quæſitis arte remediis mollirentur, Aegyptum ita temperatam ſemper fuiſſe, ut neq; hyberna frigora, nec æſtiui ſolis ardores incolas eius premerent: Solum ita fœcundum, ut alimentorum nulla terra feracior ſit in uſus hominum. Iure igitur ibi primum homines natos uideri debere, ubi educari facilime poſſent. Contrà, Scythæ cœli temperamentum nullum eſſe uetuſtatis argumentum putabant. Quippe naturam cum primum incrementa caloris & frigoris regionibus diſtinxerit, ſtatim ad locorum patientiam, animalia quoq; generaſſe: ſed & arborum atq; frugum pro regionum conditione, aptè genera uariata. Et quantò Scythis ſit cœlum aſperius quàm Aegyptiis, tantò & corpora & ingenia eſſe duriora. Cæterùm ſi mundi, quæ nunc partes ſunt, aliquando unitas fuit: ſiue illuuies aquarum principio rerum terras obrutas tenuit: ſiue ignis, qui & mundum genuit, cuncta poſſedit: utriuſque primordij Scythas origine præſtare. Nam ſi ignis prima poſſeßio rerum fuit, qui paulatim extinctus, ſedem terris dedit, nullam prius quàm Septentrionalem partem, hyemis frigore ab igne ſecretam, adeò ut nunc quoque nulla magis rigeat frigoribus. Aegyptum uerò, & totum Orientem tardißime temperatum, quippe qui etiam nunc torrenti calore Solis exæſtuat. Quòd ſi omnes quondam terræ ſummerſæ profundo fuerũt, profectò editißimam quanque partem decurrentibus aquis prius detectam, humilimo autem ſolo eandem aquam diutißime immoratam: Et quantò prior quæque pars terrarum ſiccata ſit, tantò

prius animalia generare cœpiſſe. Porrò Scythiam adeò editiorem omnibus terris eſſe, ut cuncta flumina ibi nata in* Mæotida, tum deinde in Ponticum, & in Aegyptium mare decurrant. Aegyptum autem (quæ tot regum, tot ſeculorum cura impenſaq; munita ſit, & aduerſus uim decurrentium aquarum tantis inſtructa molibus, tot foſſis conciſa, ut cum his arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus coli, niſi * expulſo Nilo, non potuerit) nec poſſe uideri hominum uetuſtate ultima, quæ ſiue exaggerationibus regum, ſiue Nili trahentis limum, terrarum recẽtiſſima uideatur. His igitur argumentis ſuperatis Aegyptiis, antiquiores ſemper Scythæ uiſi. Scythia in Orientem porrecta, includitur ab uno latere Ponto, & ab altero montibus Rhiphæis: à tergo Aſia & * Phaſi flumine: multum in longitudinem & latitudinem patet. Hominibus inter ſe fines nulli: neq; enim agrum exercent, nec domus illis ulla, aut tectum, aut ſedes eſt, armenta & pecora ſemper paſcentibus, & per incultas ſolitudines errare ſolitis. Vxores liberoſq; ſecum in plauſtris uehunt: quibus, coriis imbrium hyemiſq; cauſſa tectis, pro domibus utuntur. Iuſtitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum ſcelus apud eos furto grauius: quippe ſine tecto, munimentoq; pecora & armenta habentibus, quid ſaluum eſſet, ſi furari liceret? Aurum & argentum perinde aſpernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle ueſcuntur. Lanæ iis uſus ac ueſtium ignotus: & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus tamen ferinis aut murinis ueſtiuntur. Hæc continentia illis morum quoque iuſtitiam dedit, nihil alienum concupiſcentibus. Quippe diuitiarum cupido ibi eſt, ubi & uſus. Atque utinam reliquis mortalibus ſimilis moderatio, & abſtinentia alieni foret. Profectò non bello-

*mare Mæoticum,

*excluſo

*Tanai

Nomades dicti à Geographis.

Digreſſio per amplificationem.

b 3 rum

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

rum tantum per omnia ſecula terris omnibus continuare-tur, neque plus hominum ferrum & arma, quàm naturalis fatorum conditio raperet. Prorſus ut admirabile uidea-tur, hoc illis naturam dare, quod Græci longa ſapientum doctrina, præceptíſq; philoſophorum conſequi nequeunt, cultóſq; mores incultæ barbariæ collatione ſuperari. Tan-tò plus in illis proficit uitiorum ignoratio, quantò in his cognitio uirtutis. Imperium Aſiæ ter quæſiuere Scythæ, ipſi perpetuò ab alieno imperio aut intacti, aut inuicti manſere. Darium regem Perſarum, turpi à Scythia ſum-mouere fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidarunt: Alexandri Magni ducem Zæpyronam pari ratione cum copiis uniuerſis deleuerunt. Romanorum audiuere, non ſenſere arma. Mox Parthicum & Bactrianum imperium ipſi condiderunt. Gens & laboribus & bellis aſpera. Vi-res corporum immenſæ, nihil parare, quod amittere ti-meant; nihil uictores præter gloriam concupiſcunt. Pri-mus Scythis bellum intulit Vexores rex Aegyptius, miſsis prius legatis, qui hoſtibus parendi legem dicerent. Sed Scythæ iam antea de aduentu regis à finitimis certiores facti, legatis reſpondent: Miramur tam opulenti populi ducem, ſtolide aduerſus inopes occupaſſe bellum, quod magis domi fuerit illi timendum, quòd belli certamen an-ceps, præmia uictoriæ nulla, damna manifeſta ſint. Igitur non expectaturos Scythas ut ad ſe ueniatur, cum tantò ſibi in hoſte plura concupiſcenda ſint, ultróque proditu-ros obuiam. Nec dictum res morata: quos cum tanta cele-ritate uenire rex didiciſſet, in fugam uertitur, & exerci-tu cum omni apparatu belli relicto, in regnum trepidus ſe recepit. Scythas ab Aegypto paludes prohibuere. Ex-inde reuerſi Aſiam perdomitam, uectigalem fecerunt, mo-*

dico

* *Zopyrona*

Hoc erat au reo hamo piſcari, vt Auguſtus Cæſar dicere cõſueuerat.

dico tributo magis in titulum imperij, quàm in uictoriæ præmium impoſito, quindecim annis pacandæ Aſiæ morati, uxorum flagitatione reuocantur, per legatos denunciantium, ni redeant, ſobolem ſe ex finitimis quæſituras, nec paſſuras ut in poſteritatem Scytharum genus per fœminas intercidat. His igitur *Aſia per mille quingentos annos uectigalis fuit.* Pendendi *tributi finem* Ninus *rex Aſſyriorum impoſuit.* Sed *apud Scythas medio tempore duo regij iuuenes,* Plinos *&* *Scholpythus, *per factionem optimatum domo pulſi, ingentem iuuentutem ſecum traxere, & in* Cappadociæ *ora, iuxta amnem* Thermodoonta *conſedêre, ſubiectóſque* Themuſcyreos *campos occupauere.* Ibi *per multos tot annos ſpoliare finitimos conſueti, conſpiratione populorum per inſidias trucidantur.* Horum *uxores, cum uiderent exilio ſuo additam orbitatem, arma ſumpſere, finéſque ſuos ſummouentes primò, mox inferentes bella, defendunt.* Nubendi *quoque finitimis animum omiſere, ſeruitutem, non matrimonium appellantes, ſingulare omnium ſeculorum exemplum.* Auxere *rem publicam ſine uiris, iam etiam cum contemptu uirorum ſe tuentur:* Et *ne feliciores aliæ aliis uiderentur, uiros qui domi remanſerant, interficiunt.* Vltionem *quoque cæſorum coniugum excidio finitimorum conſequuntur.* Tunc *pace armis quæſita, ne gens interiret, concubitum finitimorum incunt.* Siqui *mares naſcerentur, interficiebantur.* Virgines *in eundem ipſum morem, non otio, neque lanificio, ſed armis, equis, uenationibus exercebant, inuſtis infantium dexterioribus mammis, ne ſagittarum iactus impediretur, unde* Amazones *dictæ ſunt.* Duæ *reginæ his fuere,* Marthesia *&* Lampedo, *quæ in duas partes agmine diuiſo, inclytæ iam opibus, uicibus gerebant bella, ſolici-*

*Scholopythus.

Meminit Themiſcyræ regionis Plin. lib. 6. cap. 3.

Victi ab Amazonibus populi, uulgò dicti ſunt Gynæcocratumeni: id quod Pli. li. 6. indicat.

Vnimammæ inde dictæ: Seruius in Verg.

tè terminos alternis defendentes: & ne ſucceßibus deeſſet autoritas, generatas ſe Marte prædicabant. Itaque maio-re parte Europæ ſubacta, Aſiæ quoque nonnullas ciuitates occupauere. Ibi Epheſo, multíſque aliis urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti præda domum remittunt. Re-
*incurſu *liquæ quæ ad tuendum Aſie imperium remanſerant, * con-*
*Marpeſia *curſu barbarorum cum * Martheſia regina interficiuntur.*
* Orithyia *In cuius locum filia eius * Otrera regno ſuccedit. Cui præ-*
habet Oro- *ter ſingularem belli induſtriam, eximia ſeruatæ in omne*
ſius. *æuum uirginitatis admiratio fuit. Huius uirtute tantum ad-*
Rex Euriſt- *ditum gloriæ & famæ Amazonibus eſt, ut Herculi rex*
heus. *cui* XII. *ſtipendia debebat, quaſi impoßibile imperaue-rit, ut arma reginæ Amazonum ſibi afferret. Igitur eò profectus longis nouem nauibus, comitante principum Græ-ciæ iuuentute, inopinantes aggreditur. Duæ ex quatuor tunc ſorores Amazonum regna tractabant, Antiope &*
*Orithyia * *Otrera, quarum Otrera foris bellum gerebat. Igitur cum Hercules ad littus Amazonum applicuiſſet, infre-quens multitudo cum Antiopa regina nihil hoſtile me-tuente, erat. Quare effectum eſt, ut paucæ repentino tu-multu excitatæ, arma ſumerent, facilémque uictoriam hoſti-bus darent. Multæ itaque cæſæ, captæ'que: In his duæ captæ ſunt Antiopæ ſorores, Menalippe ab Hercule, Hippoly-te à Theſeo. Sed Theſeus obtenta in præmium captiua ean-*
Balteum fuiſſe dicunt poëtæ. *dem in matrimonium aſſumit: ex ea genuit Hippolytum Hercules poſt uictoriam, Menalippen captiuam ſorori reddidit, & pretiũ arma reginæ accepit. Atque ita imperio functus, ad regẽ reuertitur. Sed Otrera ubi comperit bellum ſororibus illatum & raptorem eſſe Athenienſium princi-pem, hortatur comites in ultionem, fruſtráque & Ponti ſi-num & Aſiam domitã eſſe dicit, ſi Græcorũ non tam bellis,*

quàm

*quàm rapinis pateant. Auxilium deinde à *Sigillo rege Scy- *Sagillo tharum petit. Genus ſe Scytharum eſſe, cladem uirorum neceßitatem armorum, belli cauſas oſtendit: aſſecutáſque uirtute ne ſegniores uiris fœminas habere Scythæ uiderentur. Motus ille domeſtica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium Penaxagoram in auxilium. Sed ante prælium diſſenſione orta, ab auxiliis deſertæ, bello ab Athenienſibus uincuntur. Receptaculum tamen habuere caſtra ſociorum, quorum auxiliis intactæ ab aliis gentibus, in regnum reuertuntur. Poſt * Otreram, Pentheſilea regno potita eſt, * Orithyam. cuius Troiano bello inter fortißimos uiros, cum auxilium aduerſus Græcos ferret, magnæ uirtutis documenta extitere. Interfecta demum Pentheſilea, exercitúque eius abſumpto, paucæ quæ remanſerant, ægrè ſe aduerſus finitimos defendentes uſque ad tempora Alexandri Magni durauerunt. Harum* Minthia, ſiue Thaleſtris regina concubitu Alexan- * Minothæa. dri per dies XIIII. ad ſobolem ex eo generandam obtento, reuerſa in regnum, breui poſt tempore cum omni Amazonum nomine intercidit. Scythæ autem tertia expeditione Aſiana, cùm annis VII. à coniugibus & liberis abfuiſſent, ſeruili bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum longa expectatione uirorum feſſæ, nec iam teneri bello, ſed deletos ratæ, ſeruis ad cuſtodiam pecoris relictis nubunt: qui reuerſos cum uictoria dominos, uelut aduenas armati finibus prohibent. Quibus cùm uaria uictoria fuiſſet, admonentur Scythæ mutare genus pugnæ, memores non cum hoſtibus, ſed cum ſeruis præliandum, nec armorum, ſed dominorum iure uincendos: uerbera in aciem non tela ferenda, omiſſóque ferro, uirgas & flagella, cæteráque ſeruilis metus paranda inſtrumenta. Probato omnes conſilio, inſtructi ſicut præceptum erat, poſtquàm ad hoſtes*

 acceſſer

acceſſere, inopinantibus uerbera intentant, adeóq; illos perturbant, ut quos ferro non poterant, metu uerberum uincerent, fugámque non ut hoſtes uicti, ſed ut fugitiui ſerui capeſſerent: quicunque capi potuerunt, ſupplicia crucibus luerunt. Mulieres quoque malè ſibi conſciæ, partim ferro, partim ſuſpendio uitam finierunt. Poſt hoc apud Scythas pax fuit, uſq; ad tempora Lanthini regis. Huic Darius rex Perſarum, ſicut ſuprà dictum eſt, cum filiæ eius nuptias non obtinuiſſet, bellum intulit, & armatis ſeptingentis millibus hominum Scythiam ingreſſus: non facientibus hoſtibus pugnæ poteſtatem, metuens ne interrupto ponte Iſtri, reditus ſibi intercluderetur, amiſſis nonaginta millibus hominum trepidè refugit: quæ iactura abundante multitudine inter damna numerata non eſt. Inde Aſiam & Macedoniam domuit. Ionas quoque nauali prælio ſuperat. Demum cognito quòd Athenienſes Ioniis auxilium contra ſe tuliſſent, omnem impetum belli in eos conuertit. Nunc quoniam ad bella Athenienſium uentum eſt, quæ non modò ultra ſpem gerendi, uerumetiam ultrà geſti fidem patrata ſunt, operáq; Athenienſium effectu maiora quàm uoto fuerunt: paucis uerbis origo repetenda eſt, quia non ut cæteræ gentes à ſordidis initiis ad ſumma creuere. Soli enim præterquàm incremento, etiam origine gloriantur. Quippe non aduenæ, neque paſſim collecta populi colluuies originem urbi dedit: ſed in eodem nati ſolo, quod incolunt: & quæ illis ſedes, eadem origo eſt. Primi lanificij & olei & uini uſum docuere. Arare quoq; & ſerere frumenta, glande ueſcentibus mõſtrauerunt. Literæ certè ac facundia, & hic ciuilis ordo diſciplinæ ueluti templum Athenas habent. Ante Deucalionis tempora regem habuere Cecropem: quem, ut omnis antiquitas fabulata eſt, biformem prodidere, quia primus ma-

Præterquã, pro nõ ſolũ. Vide Cicer. pro L. Flac.

rem

rem fœminæ matrimonio iunxit. Huic ſucceſſit Cranaus, cuius filia Athis regioni nomen dedit. Poſt hunc Amphitryon regnauit, qui primus Mineruæ urbem ſacrauit, & nomen ciuitati Athenas dedit. Huius temporibus aquarum illuuies maiorem partem Græciæ abſumpſit. Superfuere quos refugia montium receperunt, aut ad regem Theſſaliæ Deucalionem ratibus uecti ſunt, à quo propterea genus hominum cõditum dicitur. Per ordinem deinde ſucceſſionis regnum ad Erichtheum deſcendit, ſub quo frumenti ſatio apud Eleuſin à Triptolemo reperta eſt, in cuius muneris honorem noctes initiorum ſacratæ. Tenuit & Aegeus Theſei pater, Athenis regnum, à quo per diuortium decedens Medea, propter adultam priuigni ætatem, Colchos cum Medo filio ex Aegeo ſuſcepto, conceſſit. Poſt Aegeum Theſeus, ac deinde poſt Theſeum filius Demophoon, qui auxilium Græcis aduerſus Troianos tulit, regnum poſſedit. Erant inter Athenienſes & Dorienſes ſimultatum ueteres offenſæ, quas uindicaturi bello Dorienſes, de euentu belli oracula conſuluerunt. Reſponſum, ſuperiores fore, ni regem Athenienſium occidiſſent. Cum uentum eſſet in prælium, militibus ante omnia, cuſtodia regis præcipitur. Athenienſibus eo tempore rex Codrus erat, qui & reſponſo dei, & præceptis hoſtium cognitis, permutato regis habitu, pannoſus ſarmenta collo gerens, caſtra hoſtium ingreditur: ibi in turba obſiſtentium, à milite, quem falce aſtu uulnerauerat, interficitur. Cognito regis corpore, Dorienſes ſine prælio diſcedunt. Atque ita Athenienſes uirtute ducis, pro ſalute patriæ morti ſe offerentis, bello liberantur. Poſt Codrum nemo Athenis regnauit: quod memoriæ nominis eius tributum eſt. Adminiſtratio Reipublicæ annuis magiſtratibus permiſſa eſt. Sed ciuitati nullæ leges tunc erant: quia libido

Interfecto Erichthonio, & Pandione.

bido regum pro legibus habebantur. Eligitur itaq; Solon, *uir iuſtitia inſignis, qui uelut nouam ciuitatem legibus conderet: qui tanto temperamento inter plebem Senatumq; egit (cum ſi quid pro altero ordine tuliſſet, alteri diſpliciturum uideretur) ut ab utriſque parem gratiam traheret.* Huius uiri inter multa egregia, & iſtud memorabile fuit. Inter Athenienſes & Megarenſes de proprietate Salaminæ inſulæ, propè uſque ad interitum armis dimicatum fuerat. Poſt clades multas capitale eſſe apud Athenienſes cœpit, ſi quis legem de uindicanda inſula tuliſſet. Solicitus igitur Solon, ne aut tacendo parum Reipublicæ conſuleret, aut cenſendo periculum ſibi afferret, ſubitam dementiam ſimulat, cuius uenia non dicturus modo prohibita, ſed facturus erat. Deformis habitu, more uecordium in publicum euolat, factoq; concurſu hominum, quò magis conſilium diſsimularet, inſolitis ſibi uerſibus ſuadere populo cœpit, quod uetabatur: omniumq; animos ita cœpit, ut extemplò bellum aduerſus Megarenſes decernere tur, inſulaq; deuictis hoſtibus Athenienſium fieret. Interea Megarenſes memores illati ab Athenienſibus belli, & ueriti ne fruſtra arma mouiſſe uiderentur, matronas Athenienſium in Eleuſinis ſacris noctu oppreſſuri, naues conſcendunt. Qua re cognita, dux Athenienſium Piſiſtratus iuuentutem in inſidiis collocat, iuſsis matronis ſolito clamore, ac ſtrepitu, etiam in acceſſu hoſtium, ne intellectos ſe ſentiant, ſacra celebrare, egreſſoſq; nauibus Megarenſes inopinantes aggreſſus, deleuit, ac protinus claſſe captiua intermixtis mulieribus, ut ſpeciem captiuarum matronarum præberent, Megaram contendit. Illi cum & nauium formam, & petitam prædam agnoſcerent, obuij ad portum procedunt: quibus cæſis, Piſiſtratus paulum à capienda

Carmina ſcripta ſunt apud Diogenem Laertiũ.

pienda urbe abfuit. Ita Megarenſes ſuis dolis hoſti uictoriam dedêre. Sed Piſiſtratus quaſi ſibi, non patriæ uiciſſet, tyrannidem per dolum occupat. Quippe uerberibus uoluntariis domi affectus, laceratoq; corpore in publicum progreditur, & aduocata concione, uulnera populo oſtendit, de crudelitate principum, à quibus hoc ſe paſſum ſimulabat, queritur: adduntur uocibus lachrymæ, & inuidioſa oratione multitudo credula incenditur: amore plebis inuiſum ſe Senatui affirmat, obtinet ad cuſtodiam corporis ſui ſatellitum auxilium, per quos occupata tyrannide per annos XXXIIII. regnauit. Poſt cuius mortem Diocles, alter ex filiis, per uim ſtuprata uirgine, à fratre puellæ interficitur. Alter Hippias nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendi iubet: qui cum per tormenta conſcios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominauit: quibus interfectis, quærenti tyranno, an adhuc reliqui conſcij eſſent: nemo, ait, ſupereſt, quem amplius mori geſtiam, quàm ipſum tyrannum: qua uoce eiuſdem tyranni ſe uictorem, poſt uindictam pudicitiæ ſororis oſtendit. Huius uirtute cum admonita ciuitas libertatis eſſet, tandem Hippias regno pulſus, in exilium agitur: qui profectus in Perſas, ducem ſe Dario, inferenti Athenienſibus bellum, ſicuti ſuprà ſignificatum eſt, aduerſus patriam ſuam offert. Igitur Athenienſes audito Darij aduentu, auxilium à Lacedæmoniis ſocia tum ciuitate petierunt. Quos ubi uiderunt quatridui teneri religione, non expectato auxilio, inſtructis decem millibus ciuium. & Platæenſibus auxiliariis mille, aduerſus ſexcenta millia hoſtium in campos Marathonios in prælium egrediuntur. Milciades & dux belli erat, & autor non expectandi auxilij, quem tanta fiducia ceperat, ut plus præſidij in

celeritate

*celeritate, quàm in ſociis duceret. Magna igitur currentibus in pugnam alacritas animorum fuit, adeò, ut cum mille paſſus inter duas acies eſſent, citato curſu ante iactus ſagittarum ad hoſtem uenirent: nec audaciæ eius euentus defuit. Pugnatum eſt enim tanta uirtute, ut hinc uiros, inde pecudes putares. Victi Perſæ in naues confugerunt, ex quibus multæ ſuppreſſæ, multæ captæ. In eo prælio tanta uirtus ſingulorum fuit, ut cuius laus prima eſſet, difficile iudicium uideretur. Inter cæteros tamen Themiſtoclis adoleſcentis gloria emicuit, in quo iam tunc indoles futuræ imperatoriæ uirtutis apparuit. Cynægiri quoque militis Athenienſis gloria magnis ſcriptorum laudibus celebrata eſt, qui poſt prælij innumeras cædes, cum fugientes hoſtes ad naues egiſſet, onuſtam nauem dextra manu tenuit: nec prius dimiſit, quàm manum amitteret. Tum quoq; amputata dextra, nauẽ ſiniſtra comprehendit: quam & ipſam cum amiſiſſet, ad poſtremum morſu nauem detinuit. Tantam in eo uirtutẽ fuiſſe, ut non tot cædibus fatigatus, non ambabus manibus amiſſis uictus, ad poſtremum truncus, & ueluti rabida fera dentibus dimicauerit. Ducenta millia Perſæ eo prælio, ſine nauigio, amiſerunt. Cecidit & Hippias tyrannus Athenienſis, autor & concitator eius belli, diis patriæ ultoribus pœnas repetentibus. Interea & Darius cum bellum reſtauraret, in ipſo apparatu decidit, relictis multis filiis, & in regno, & ante regnũ ſuſceptis. Ex his * Arthemenes maximus natu, ætatis priuilegio, regnum ſibi uindicabat: quod ius & ordo naſcendi, & natura ipſa gentibus dedit. Porrò Xerxes controuerſiam non de ordine, ſed de naſcendi felicitate adferebat. Nam * Arthemenem primum quidem Dario, ſed priuato proueniſſe, ſe regi primum natum. Fratres itaque ſuos qui antè geniti eſſent priuato, priuatum patrimon*

Verboſam in laudibus ſuis Græciã vocat Valer. Max. de Cynægiro.

* *Artobazanes*

* *Artobazanem*

trimonium,quod eo tempore Darius habuiſſet,non regnum
ſibi uendicare poſſe, ſe eſſe primum,quem in regnum rex* *regno
*pater ſuſtulerit.*Huc *accedere,quòd ** Arthemenes *non pa-* * Artobaza-
tre tantum,ſed & matre priuatæ adhuc fortunæ, auo quo- nes
que materno priuato, creatus ſit: ſe uerò & matre regina
natum,& patrē non niſi regem uidiſſe: auum quoq; mater-
num Cyrum *regem habuiſſe,non hæredem, ſed conditorem*
tanti regni. Itaque *etſi æquo iure utrumque fratrem pater*
reliquiſſet, materno ſe tamen iure & auito uincere. Hoc
*certamen concordi animo ad patruum ſuum*Anaphernem,* *Artapher-
ueluti ad domeſticum iudicem deferunt, qui domi cognitâ nem,
cauſa Xerxem *præpoſuit: adeóq; fraterna contentio fuit,*
*ut nec uictor*exultauerit,nec uictus indoluerit, ipſóque li-* *inſultauerit
tis tempore inuicem munera miſerint,& iucunda quoq; in-
ter ſe non ſolum credula conuiuia habuerint:iudicium quo-
que ipſum ſine arbitris, ſine conuicio fuerit. Tantò *mode-*
ratius tum fratres inter ſe regna maxima diuidebant, quan-
tò nunc exigua patrimonia partiuntur. Igitur Xerxes *bel-*
lum à patre cœptum aduerſus Græciam, per quinquen-
nium inſtruxit. Quod *ubi primùm didicit* Demaratus *rex*
Lacedæmoniorum, *qui apud* Xerxem *exulabat, amicior*
patriæ poſt fugam, quàm regi poſt beneficia, ne inopinato
bello opprimeretur, omnia in tabellis ligneis magiſtratibus
perſcribit, eaſdémque cera ſuperinducta delet, ne aut ſcri-
ptura ſine tegmine indicium daret, aut recens cera dolum
proderet. Fido *deinde ſeruo perferenda tradit iuſſo ma-*
giſtratibus Spartanorum tradere. Quibus *perlatis, Lace-*
dæmone quæſtioni res diu fuit, quòd neque ſcriptum ali-
quid uiderent, nec fruſtra miſſas ſuſpicarentur, tantóque
rem maiorem, quantò ſit occultior, putabant. Hærentibus
in coniectura uiris, ſoror regis Leonidæ *conſilium ſcriben-*

tis

tis inuenit. Eraſa *igitur cera, belli conſilia deteguntur.* Iam Xerxes *ſeptingenta millia de regno armauerat, & trecenta millia de auxiliis parauerat: ut non immeritò proditum ſit, flumina ab exercitu eius ſiccata, Græciámque omnem uix capere exercitum eius potuiſſe.* Naues *quoque decies centum millia numero habuiſſe dicitur.* Huic *tanto agmini dux defuit. Cæterùm ſi regem ſpectes, diuitias, non ducem laudes, quarum tanta copia in regno eius fuit, ut cum flumina multitudine conſumerentur, opes tamen regiæ ſupereſſent.* Ipſe *autem primus in fuga, poſtremus in prælio ſemper uiſus eſt: in periculis timidus, ſicubi metus abeſſet inflatus.* Denique *ante experimentum belli, fiducia uirium, ueluti naturæ ipſius dominus, & montes in planum deducebat, & conuexa uallium æquabat, & quædam maria pontibus ſternebat, quædam ad nauigationis commodum per compendium ducebat.* Cuius *introitus Græciam quàm terribilis, tam turpis ac fœdus diſceſſus fuit.* Nanque *cùm* *Leonides rex Spartanorum *cum quatuor millibus militum anguſtias* Thermopylarum *occupaſſet,* Xerxes *contemptu paucitatis, eos pugnam capeſſere iubet, quorum cognati* Marathonia *pugna interfecti fuerant: qui dum ulciſci ſuos quærunt, principium cladis fuere: ſuccedente deinde inutili turba, maior cædes editur.* Triduo *ibi cum dolore & indignatione* Perſarum *dimicatum: quarto die, quum nuntiatum eſſet* Leonidæ *à* x x. *millibus hoſtium ſummum cacumen teneri, tunc hortatur ſocios recedant, & ſe ad meliora patriæ tempora reſeruent, ſibi cum Spartanis fortunam experiendam: plura patriæ quàm uitæ debere, cæteros ad præſidia* Græciæ *ſeruandos.* Audito *regis imperio diſceſſere cæteri, ſoli* Lacedemonij *remanſerunt.* Initio *huius belli ſciſcitantibus* Delphis *oracula, reſponſum fuerat, aut regi*

Equitum verò quadringentorũ millium habuit copias auto re Probo Aemilio. M. & C C. habet Prob⁹, quas ſecutæ M. onerarie.

*Leonida

Spartan

Spartanorum, aut urbi cadendum. Et idcirco cùm rex Leonides in bellum proficiſceretur, ita ſuos firmauerat, ut ire ſe parato ad moriendũ animo ſcirent. Anguſtias propterea occupauerat, ut cum paucis aut maiore gloria uinceret, aut minore damno reipublicæ caderet. Dimiſsis igitur ſocijs, hortatur Spartanos meminerint, qualitercunque prœliarentur, cadendum eſſe: cauerent, ne fortius manſiſſe, quàm dimicaſſe uideantur: nec expectandum ut ab hoſte circunuenirentur, ſed cùm nox occaſionem daret, ſecuris & lætis ſuperueniendum, nuſquam uictores honeſtius, quàm in caſtris hoſtium perituros. Nihil erat difficile perſuadere perſuaſis mori: ſtatim arma capiunt, & ſexcenti uiri in caſtra quingentorum millium irrũpunt, ſtatimque regis prætorium petunt, aut cum illo, aut ſi ipſi oppreſsi eſſent, in ipſius potiſsimum ſede morituri. Tumultus totis caſtris oritur. Spartani poſteaquam regem non inueniunt, per omnia caſtra uictores uagantur, cædunt, ſternúntque omnia: ut qui ſciant ſe pugnare non ſpe uictoriæ, ſed in mortis ultione. Prælium à principio noctis in maiorem partem diei tractum. Ad poſtremum non uicti, ſed uincendo fatigati, inter ingentes ſtratorum hoſtium cateruas occiderunt. Xerxes duobus uulneribus terreſtri prælio acceptis, experiri Martis fortunam ſtatuit. Sed Athenienſium dux Themiſtocles, cùm animaduertiſſet Ionas, propter quos bellum Perſarum rex ſuſceperat, in auxilium regis claſſe ueniſſe, ſolicitare eos in partes ſuas ſtatuit. Et cum colloquendi copiam non haberet, quò applicaturi erant, ſymbolos proponi, & ſaxis proſcribi curat. Quæ uos Iones dementia tenet? quod facinus agitatis? bellum inferre olim conditoribus ueſtris, nuper etiam uindicibus cogitatis? An ideò mœnia ueſtra condidimus, ut eſſent qui noſtra delerent? quid ſi non hæc & Dario*

* maris

*prius, & nunc Xerxi belli cauſſa nobiſcum foret, quòd uos rebellantes non deſtituimus? quin uos in hac noſtra caſtra ex iſta obſidione tranſitis? Aut ſi hoc parum tutum extat, uos commiſſo prælio ite * ceſſum, inhibete remos, & à bello diſcedite. Ante naualis prælij congreßionem miſerat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos, ad templum Apollinis diripiendum, prorſus quaſi non cum Græcis tantum, ſed cum dijs inmortalibus bellum gereret: quæ manus tota imbribus, & fluminibus deleta eſt, ut intelligeret,*

* *ceßim,*

Suſtulit omnia Aſiæ técpla, præter Epheſianæ Dianæ. Solimus.

QVANTO GRAVIOR OFFENSA DEORVM ESSET, TANTO NVLLAS ESSE HOMINVM ADVERSVS DEOS VIRES.

Poſthæc Theſpias, & Plateas, & Athenas hominibus uacuas incendit: & quoniam ferro non poterat in homines, in ædificia igne graſſatur. Nanque *Athenienſes poſt pugnam Marathoniam, præmonente Themiſtocle, uictoriam illam de Perſis, non finem, ſed cauſſam maioris belli fore, c c, naues fabricauerunt.* Aduentante igitur *Xerxe, conſulentibus Delphis oraculum, reſponſum fuerat, ſalutem muris ligneis tuerentur. Themiſtocles nauium præſidium demonſtratum ratus, perſuadet omnibus, patriam municipes eſſe, non mœnia, ciuitatémque non in ædificijs, ſed in ciuibus poſitam. Melius itaque ſalutem nauibus, quàm urbi commiſſuros: huius ſententiæ etiam Deum autorem eſſe. Probato conſilio, coniuges liberóſque cum pretioſißimis rebus abditis inſulis relicta urbe demandant. Ipſi naues armati conſcendunt, exemplum Athenienſium & aliæ urbes imitatæ. Itaque cum adunata omnis ſociorum claßis, & intēta in bellum nauale eſſet, anguſtiáſque Salaminij freti, ne circumueniri à multitudine poſſent, occupaſſent, diſſenſio inter ciuitatum principes oritur: qui cùm deſerto bello ad ſua tuenda dil*

Patria municipes, non mœnia.

da dilabi uellent, timens Themiſtocles, ne diſceſſu ſociorum uires minuerentur, per ſeruum fidum Xerxi nuntiat, uno in loco cum contractam Græciam poſſe capere facilimè. Quòd ſi ciuitates quæ iam abire uellent, diſsipentur, maiore labore ei ſingulas conſectandas. Hoc dolo impellit regem ſignum pugnæ dare. Græci quoque aduentu hoſtium occupati, prælium collatis uiribus capeſſunt. Interea rex uelut ſpectator pugnæ cum parte nauium in littore remanet. Artemiſia autem regina Halicarnaſsi, quæ in auxilium Xerxi uenerat, inter primores duces bellum acerrimè ciebat: Quippe ut in uiro muliebrem timorē, ita in muliere uirilem audaciā cerneres. Cum anceps præliū eſſet, Iones iuxta præceptum Themiſtoclis, pugnæ ſe paulatim ſubtrahere cœperunt, quorum defectio animos cæteris fregit. Itaq; circunſpicientes fugam pelluntur Perſæ, & mox prælio uicti, in fugam uertuntur. In qua trepidatione multæ ſummerſæ naues, multæ captæ ſunt: plures tamen non minus ſæuitiam regis, quàm hoſtem timētes, domum dilabūtur. Hac clade perculſum, & dubium conſilij Xerxem Mardonius aggreditur. Hortatur ut in regnum abeat, ne quid ſeditionis moueat fama aduerſi belli, & in maius, ſicuti mos eſt, omnia extollens, ſibi CCC. *millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat, quā manu aut cum gloria eius perdomiturum ſe Græciam, aut ſi aliter euentus ferat, ſine eiuſdem infamia hoſtibus ceſſurum. Probato conſilio, Mardonio exercitus traditur; reliquas copias rex ipſe reducere in regnum parat. Sed Græci audita regis fuga, conſilium ineunt pontis interrumpendi: quem ille Abydo uelut uictor maris fecerat, ut intercluſo aditu, aut cum exercitu deleretur, aut deſperatione rerum, pacem uictus petere cogeretur. Sed Themiſtocles timens, ne intercluſi hoſtes*

 deſpe

deſperationem in uirtutem uerterent, & iter quod aliter non pateret, ferro pateſacerent, ſatis multos hoſtes in Græcia remanere dictitans, nec augeri numerum retinendo oportere, cum uincere conſilio cæteros non poſſet, eundem ſeruum ad Xerxem mittit, certioremq; conſilij facit, & occupare tranſitum matura fuga iubet. Ille perculſus nuntio, tradit ducibus milites perducendos, ipſe cum paucis Abydon contendit. Vbi cum ſolutum pontem hybernis tempeſtatibus offendiſſet, piſcatoria ſcapha traiecit trepidus. Erat res ſpectaculo digna, & ad æſtimationem rerum humanæ ſortis uarietate miranda, in exiguo latentem uidere nauigio, quem paulò antè uix æquor omne capiebat: carentem etiam omni ſeruorum miniſterio, cu-

**exercitu* *ius * exercitus propter multitudinem, terræ graues erant. Nec pedeſtribus copiis, quas ducibus aßignauerat, felicius iter fuit. Siquidem quotidiano labori (neque enim ulla eſt metuentibus quies) etiam fames acceſſerat. Multorum deinde dierum inopia contraxerat & peſtem, tantáq; fœditas morientium fuit, ut uiæ cadaueribus implerentur, alitésq; & beſtiæ eſcæ illecebris ſolicitatæ, exercitum ſequerentur. Interim Mardonius Olynthum in Græcia expugnat. Athenienſes quoque in ſpem pacis, amicitiámq; regis ſolicitat, ſpondens incenſæ eorum urbis etiam in maius reſtitutionem. Poſteaquam nullo pretio libertatem uidit his uenalem, incenſis quæ reædificare cœperant, copias in Bœotiam transfert. Eò & Græcorum exercitus, qui centum millium fuit, ſequutus eſt. Ibiq; prælium commiſſum, ſed fortuna regis cum duce mutata non eſt. Nam uictus Mardonius, ueluti ex naufragio cum paucis profugit, caſtra referta regalis opulentiæ capta. Vnde primum Græcos, diuiſo inter ſe auro Perſico, diuitiarum*

rum luxuria cœpit. Eodem forte die quo Mardonij copiæ deletæ ſunt, etiam nauali prælio in Aſia ſub monte Mycale aduerſus Perſas dimicatum eſt. Ibi ante congreßionem, cum claſſes ex aduerſo ſtarent, fama ad utrunque exercitum uenit, uiciſſe Græcos, & Mardonij copias occidione occidiſſe. Tantam famæ uelocitatem fuiſſe, ut cum matutino tempore prælium in Bœotia commiſſum ſit, meridianis horis in Aſiam, per tot maria, & tantum ſpatij, tam breui horarum momento, de uictoria nuntiatum ſit. Confecto bello, cum de præmiis ciuitatum ageretur, omnium iudicio Athenienſium uirtus cæteris prælata. Inter duces quoque Themiſtocles princeps ciuitatum teſtimonio iudicatus, gloriam patriæ ſuæ auxit. Igitur Athenienſes aucti & præmiis belli, & gloria, urbem ex integro condere moliuntur. Cum mœnia maiora complexi fuiſſent, ſuſpecti eſſe Lacedæmoniis cœpere, recte reputantibus, quibus ruina urbis tantum incrementi dediſſet, quantum ſit datura munita ciuitas. Mittunt ergo legatos qui monerent, ne munimenta hoſtibus & receptacula futuri rurſus belli extruant. Themiſtocles ut uidit ſpei urbis inuideri, non exiſtimans abrupte agendum, reſpondit legatis, ituros Lacedæmona, qui de ea re pariter cum illis conſultent. Sic dimißis Spartanis hortatur ſuos, ut opus maturent. Deinde ipſe interiecto tempore in legationem proficiſcitur, & nunc in itinere infirmitate ſimulata, nunc tarditatem collegarum accuſans, ſine quibus agi iure nihil poßit, diem de die proferendo, ſpatium conſummando operi quærebat: cum interim nuntiatur Spartanis, opus Athenienſium maturari, propter quod denuo legatos mittunt ad inſpiciendam rem. Tum Themiſtocles per ſeruum magiſtratibus ſcribit Athenienſium, Lacedæmonum le-

IVSTINI LIBER III.

XERXES rex Perſarum terror antè gentium bello in Græcia infeliciter geſto, etiam ſuis contemptui eſſe cœpit. Quippe Artabanus præfectus eius, deficiente quotidie regis maieſtate, in ſpem regni adductus, cum ſeptem robuſtiſsimis filiis regiam ueſperi ingreditur: nam amicitiæ iure ſemper illi patebat: trucidatóque rege, uoto ſuo obſiſtentes filios eius, dolo aggreditur. ſecurior de Artaxerxe puero admodum, fingit regem à Dario, qui erat adoleſcens, quò maturius regno potiretur, occiſum: impellit Artaxerxem parricidium parricidio uindicare. Cum uentum eſſet ad domum Darij, dormiens inuentus, quaſi ſomnum fingeret, interficitur. Deinde cum unum ex regis filijs ſceleri ſuo ſupereſſe Artabanus uideret, metuerétque de regno certamina principum, aſſumit in ſocietatem conſilij Baccabaſſum, qui præſenti ſtatu contentus, rem prodit Artaxerxi, ut pater eius occiſus ſit, ut frater falſa parricidij ſuſpicione oppreſſus, ut denique ipſi pararentur inſidiæ. His cognitis Artaxerxes uerens Artabani numerum filiorum, in poſterum diem paratum eſſe exercitum, armatúmque iubet, recogniturus & numerum militum, & in armis induſtriam ſingulorum. Itaque cum inter cæteros & ipſe Artabanus armatus aſsiſteret, rex ſimulat ſe breuiorem loricam habere, iubet Artabanum ſecum commutare: exuentem ſe, ac nudatum gladio traiecit. Tum & filios eius corripi iubet: atque ita egregius adoleſcens, & cædem patris, & necem fratris, & ſe ab inſidijs Artabani uindicauit. Dum hæc in Perſis geruntur, interea Græcia omnis,

Is Longimanus dictus fuit.

*ducibus Lacedæmonijs & Athenienſibus in duas diuiſa partes, ab externis bellis, uelut in uiſcera ſua arma conuertit. Fiunt igitur de uno populo duo corpora, & eorundem caſtrorum homines in duos hoſtiles exercitus diuiduntur. Hinc Lacedæmonij communia quondam ciuitatum auxilia ad uires ſuas trahebant. Inde Athenienſes & uetuſtate *gentis, & geſtis rebus illuſtres, proprijs uiribus confidebant. Atque ita duo potentiſſimi Græciæ populi inſtitutis Solonis & Lycurgi legibus pares, ex æmulatione uirium in bellum ruebant. Nanque Lycurgus cùm fratri ſuo *Polibita Spartanorum regi ſucceſſiſſet, regnúmque ſibi uendicare potuiſſet, Charilao filio eius, qui natus poſthumus fuerat, cum ad ætatem adultam ueniſſet, regnum ſumma fide reſtituit, ut intelligerent omnes, quantò plus apud bonos pietatis iura, quàm omnes opes ualerent. Medio igitur tempore dum infans conualeſcit, tutelámque eius adminiſtrat, non habentibus Spartanis leges inſtituit, non inuentione earum magis, quàm exemplo clarior. Siquidem nihil lege ulla in alios ſanxit, cuius non ipſe primus in ſe documenta daret. Populum in obſequia principum, principes ad iuſtitiam imperiorum firmauit. Parſimoniam omnibus ſuaſit, exiſtimans laborem malitiæ aſſidua frugalitatis conſuetudine faciliorem fore. Emi ſingula non pecunia, ſed compenſatione mercium iuſſit: auri argentíque uſum uelut omnium ſcelerum materiam ſuſtulit: adminiſtrationem reipublicæ per ordines diuiſit. Regibus poteſtatem bellorum, Magiſtratibus iudicia, & annuas ſucceſſiones, Senatui cuſtodiam legum, Populo ſublegendi Senatum, uel creandi quos uellet magiſtratus, poteſtatem permiſit. Fundos omniũ æqualiter inter omnes diuiſit, ut æquata patrimonia neminem potentiorem altero redderent. Conuiuari omnes publicè iuſſit, ne cuius diuitiæ, uel

*generis,

*Polydectæ habet Plut.

Legumatores, quid præſtare debeāt.

Monarchia. Oligarchia. Democratia.

uel luxuria in occulto eſſent. Iuuenibus non amplius una ueſte uti toto anno permiſſum, nec quenquam cultius quàm alterum progredi, nec epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam uerteretur. Pueros puberes non in forum, ſed in agrum deduci præcepit, ut primos annos non in luxuria, ſed in opere, & in laboribus agerent. Nihil eos ſomni cauſſa ſubſternere, & uitam ſine pulmento degere, neque prius in urbem redire, quàm uiri facti eſſent. Statuit uirgines ſine dote nubere: iuſſit ut uxores eligerentur, non pecunia: ſeueriúſque matrimonia ſua uiri coërcerent, cum nullis dotis frænis tenerentur. Maximum honorem non diuitum & potentium, ſed pro gradu ætatis ſenum eſſe uoluit. Nec ſane uſquam terrarum locum honoratiorem ſenectus habet. Abiit hoc in prouerbiũ, In ſola Sparta expedit ſe neſcere. *Hæc quoniam primò, ſolutis antea moribus, dura uidebantur eſſe, autorem eorum Apollinem Delphicum fingit, & inde ſe ea ex præcepto numinis detuliſſe, ut conſueſcendi tædium metus religionis euincat. Deinde ut æternitatem legibus ſuis daret, iureiurando obligat ciuitatem, nihil eos de eius legibus mutaturos, priuſquàm reuerteretur: & ſimulat ſe ad oraculum Delphicum proficiſci, conſulturum quid addendum, mutandúmque legibus uideretur. Proficiſcitur autem Cretam, ibíque perpetuum exilium egit, abijcíque in mare oſſa ſua moriens iuſſit, ne relatis Lacedæmona, ſolutos ſe Spartani religione iuriſiurandi in diſſoluendis legibus arbitrarentur. His igitur moribus ita breui ciuitas * conualuit, ut cùm Meſſeniis propter ſtupratas uirgines ſuas, in ſolenni Meſſeniorum ſacrificio bellum intuliſſent, grauiſſima ſe execratione obſtringerent, non prius quàm Meſſeniam expugnaſſent, reuerſuros, tantũ ſibi uel de uiribus ſuis, uel de fortuna ſpondentes. Quæ res initium diſſenſionis Græciæ, & inteſtini belli cauſſa & origo fuit.* *coaluit, Octauo an. imperii Romuli fuit hoc bellum, autor Euſeb.

c 5 Itaque

* Ideſt, ſecus quàm ſperauerant. Itaque cum * contra præſumptionem ſuam annis decem in obſidione urbis tenerentur, & querelis uxorum poſt tam longam uiduitatem reuocarentur: ueriti ne hac perſeuerantia belli grauius ſibi, quàm Meſſenijs nocerent: quippe illis quantum iuuentutis bello intercidat, mulierum fœcunditate ſuppleri: ſibi & belli damna aßidua, & fœcunditatem uxorum abſentibus uiris nullam eſſe. Itaque legunt iuuenes ex eo genere militum, qui poſt iuſiurandum in ſupplementum uenerant. Quibus Spartam remiſsis promiſcuos omnium fœminarum concubitus permiſere, maturiorem futuram conceptionem ratiſi eam ſingulæ per plures uiros experirentur. Ex his nati, ob notam materni pudoris, Parthenij ſunt uocati: qui cum ad annos xxx. perueniſſent, metu inopiæ (nulli enim pater exiſtebat, cuius in patrimonium ſucceßio * Arati, ſperaretur) ducem Phalantum aſſumunt, filium * Araci, qui autor Spartanis fuerat, iuuentutis ad generandam ſobolem domum remittendæ: ut ſicuti dudum patrem eius naſcendi habuiſſent autorem, ſic ipſum ſpei ac dignitatis ſuæ haberent. Itaque nec ſalutatis matribus è quarum adulterio infamiam collegiſſe uidebantur, ad ſedes requirendas proficiſcuntur, diuque & per uarios caſus iactati, tandem in Italiam deferuntur, & oppugnata arce Tarentinorum, expugnatis ueteribus incolis, ſedem ſibi conſtituunt. Sed poſt annos plurimos dux eorum Phalantus, per ſeditionem in exilium perturbatus, Brunduſium ſe contulit, quò expulſi ſedibus ſuis ueteres Tarentini conceſſerant. Is moriens perſuadet, ut oſſa ſua, poſtremáſque reliquias conterant, & tacitè ſpargi in foro Tarentinorum curent. Hoc enim modo recuperare illos patriam ſuam poſſe, Apollinem Delphis ceciniſſe. Illi arbitrantes eum in ultionem ſui, facta ciuium

ciuium prodidiſſe, præceptis paruere: ſed oraculi diuerſa ſententia fuerat: perpetuitatem enim urbis, non amiſsionem hoc facto promiſerat. Ita ducis exulis conſilio, & hoſtium miniſterio poſſeſsio Tarentina Partheniis in æternum fundata: ob cuius beneficij memoriam Phalanto diuinos honores decreuere. Intereà Meſſenij cum uirtute non poſſent, per inſidias expugnantur. Deinde cum per annos L X X X. grauia ſeruitutis uerbera, plerunque uincula, cæteráq; * captiuitatis mala perpeßi eſſent, poſt longam pœnarum patientiam, bellum reſtaurant. Lacedæmonij quoque eò conſpiratius ad arma concurrunt, quò aduerſus ſeruos dimicaturi uidebantur. Itaque cum hinc iniuria, inde indignitas animos acueret, Lacedæmonij de belli euentu oraculo Delphis conſulto, iubentur ducem belli ab Athenienſibus petere. Porrò Athenienſes cum reſponſum cognouiſſent, in contemptum Spartanorum Tyrtæum poëtam claudum pede misêre, qui tribus prælijs fuſus, eo uſque deſperationis Spartanos adduxit, ut ad ſupplementum exercitus, ſeruos ſuos manumitterent: hiſque interfectorum matrimonia pollicerentur, ut non numero tantum amiſſorum ciuium, ſed & dignitati ſuccederent. Sed reges Lacedæmoniorum ne contra fortunam pugnando maiora detrimenta ciuitati infunderent, reducere exercitum uoluerunt, ni interueniſſet Tyrtæus, qui compoſita carmina exercitui pro concione recitauit: in quibus hortamenta uirtutis, damnorum ſolatia, belli conſilia conſcripſerat. Itaque tantum ardorem militibus iniecit, ut non de ſalute, ſed de ſepultura ſoliciti, teſſeras, inſculptis ſuis & patrum nominibus, dextro brachio deligarent: ut ſi omnes aduerſum prælium conſumpſiſſet, & temporis ſpatio confuſa corporum lineamenta eſſent, ex indicio

* captæ ciuitatis

dicio titulorum tradi ſepulturæ poſſent. Cum ſic animatum reges exercitum uiderent, curant rem hoſtibus nuntiare. Meſſeniis autem non timorē res, ſed æmulationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concurſum eſt, ut rarò unquam cruentius prælium fuerit. Ad poſtremum tamē uictoriā Lacedæmoniorum fuit. Interiecto tempore tertiū quoq; bellum Meſſenij reparauere: in cuius auxilium Lacedæmonij inter reliquos ſocios etiam Athenienſes adhibuere, quorum fidem cum ſuſpectam haberent, ſuperuacuos eos ſimulantes, à bello eoſdem dimiſerunt. Hanc rem Athenienſes grauiter ferentes, pecuniam quæ erat in ſtipendium Perſici belli ab uniuerſa Græcia collata, à Delo Athenas transferunt, ne deficientibus à fide ſocietatis Lacedæmoniis, prædæ ac rapinæ eſſet. Sed nec Lacedæmonij quieuere: qui cum Meſſeniorum bello occupati eſſent, Peloponnenſes immiſere, qui bellum Athenienſibus facerent. Paruæ tunc temporis, claſſe in Aegyptum miſſa, uires Athenienſibus erant. Itaque nauali prælio dimicantes, facile ſuperantur. Interiecto deinde tempore, poſt reditum ſociorum aucti, & claſſis, & militum robore, prælium reparant. Iam & Lacedæmonij omiſsis Meſſeniis, aduerſus Athenienſes arma uerterant. Diu uaria uictoria fuit: ad poſtremum æquo Marte utrinq; diſceſſum. Inde reuocati Lacedæmonij ad Meſſeniorum bellum, ne medium tempus otioſum Athenienſibus relinquerent, cum Thebanis paciſcuntur, ut Bœotiorum imperium his reſtituerent, quod temporibus Perſici belli amiſerant, ut illi cum Athenienſibus bella ſuſciperent. Tantus furor Spartanorum erat, ut duobus bellis impliciti, ſuſcipere tertium non recuſarent, dummodo inimicis ſuis hoſtes adquirerent. Igitur Athenienſes, aduerſus tantam tempeſtatem belli, duos duces deligunt, Periclem ſpectatæ uirt

Erat enim Delus pro cōmuni ærario. Probus in vita Ariſto.

tæ uirt

tæ uirtutis uirum, & Sophoclem ſcriptorem tragœdiarum, qui diuerſo exercitu, Spartanorum agros uaſtauerunt, & multas Achaiæ *ciuitates.* Athenienſium *imperio adiecerunt.* His *malis fracti* Lacedæmonij, *in annos* x x x. *pepigerunt pacem: ſed tam longum otium inimicitiæ non tulerunt. Itaq; intra quindecim annos rupto fœdere, cum contemptu* Deorum *hominúmq;, fines* Atticos *populantur.* Et *ne prædam potius, quàm pugnam expetiſſe uiderentur, hoſtes ad prælium uocant.* Sed Athenienſes, *conſilio* Periclis *ducis, populationis iniuriam differunt in tempus ultionis, ſuperuacuam pugnam exiſtimantes, cum ulciſci hoſtem ſine periculo poſſent.* Deinde *interiectis diebus, naues conſcendunt, & nihil ſentientibus* Lacedæmoniis, *totam* Spartam *deprædantur, multóq; plura auferunt, quàm amiſerant.* Prorſus *in comparatione damnorum, longè plurimi fuerit ultio, quàm ira.* Clara *quidem hæc* Periclis *expeditio habita, ſed multò clarior priuati patrimonij contemptus fuit.* * Huic *agros in populatione cæterorum intactos hoſtes reliquerant, ſperantes acquirere ſe illi poſſe, aut periculum ex inuidia, aut ex ſuſpitione proditionis infamiam.* Quod *antè proſpciens* Pericles, *& futurum populo prædixerat, & ad inuidiæ impetum declinandum agros ipſos dono reipublicæ dederat.* Atque *ita unde periculum quæſitum fuerat, ibi maximam gloriā inuenit.* Poſt *hæc interiectis diebus, nauali prælio dimicatum eſt: uicti* Lacedæmonij *fugerunt.* Nec *ceſſatum deinceps eſt, quin aut terra, aut mari uaria præliorum fortuna inuicē ſe trucidarent.* Denique *feſſi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quam non niſi ſex annis ſeruauerunt.* Nam *inducias, quas proprio nōmine condixerant, ex ſociorum perſona rumpebant: quippe quaſi minus periurij contraherent, ſi fe-*

* Huius

rentes

rentes ſociis auxilia potius, quàm ſi aperto prælio dimicaſſent. Hinc bellum in Siciliam translatum: quod prius quàm exponam, de Siciliæ ſitu pauca dicenda ſunt.

IVSTINI LIBER IIII.

*Siciliam ferunt anguſtis quondam faucibus Italiæ adhæſiſſe, diremptámq; uelut à corpore, maiore impetu ſuperioris maris, quod toto undarum onere illuc uehitur. Eſt autem ipſa terra tenuis ac fragilis, & cauernis quibuſdam fiſtulíſque ita penetrabilis, ut uentorum tota ferme flatibus pateat, necnon & ignibus generandis, nutriendíſq;, ſoli ipſius naturalis uis. Quippe intrinſecus ſtratum ſulphure & bitumine traditur: quæ res facit, ut ſpiritu cum igne inter interiora luctante, frequenter & compluribus locis nunc flammas, nunc uaporem, nunc fumum eructet. Inde denique Aetnæ montis per tot ſecula durat incendium. Et ubi acrior per ſpiramenta cauernarum uentus incubuit, harenarum moles egeruntur. Proximum Italiæ promontorium, Rhegium dicitur, ideò quòd Græcè abrupta hoc nomine pronuntientur. Nec mirum ſi fabuloſa eſt loci eius antiquitas, in quem res tot coïere miræ. Primum quòd nuſquàm aliâs tam torrens fretum, nec ſolùm citato impetu, uerumetiam ſæuo: neque experientibus modò terribile, uerumetiam procul uiſentibus. Vndarum porrò inter ſe concurrentium tanta pugna eſt, ut alias ueluti terga dantes * uorticibus in imum deſidere. alias quaſi uictrices ſublime ferri uideas. Nunc hic fremitum feruentis æſtus, nunc illic gemitum in uoragine deſidentis exaudias. Accedunt uicini, & perpetui Aetnæ montis ignes*

Vide Pli. lib. 85. cap. 15.

Et dehiſcēdi argumētum Pli.

* *uorticibus mergi, ac in im.*

ignes, & inſularum Aeolidum, *ueluti ipſis undis alatur incendium.* Neque *enim in tam anguſtis terminis aliter durare tot ſeculis tantus ignis potuiſſet, niſi & humoris nutrimentis aleretur.* Hinc *igitur fabulæ* Scyllam & Charybdim *peperere: hinc latratus auditos: hinc monſtri credita ſimulacra, dum nauigantes magnis uorticibus pelagi deſidentis exterriti, latrare putant undas, quas ſorbentis æſtus uorago collidit.* Eadem *cauſſa etiam* Aetnæ *montis perpetuos ignes facit.* Nam *aquarum illc concurſus raptum ſecum ſpiritum in imum fundum trahit, atque ibi ſuffocatum tam diu tenet, donec per ſpiramenta terræ diffuſus, nutrimenta ignis incendat.* Iam *ipſa* Italiæ, Siciliæ*que uicinitas, iam promontorium altitudo ipſa ita ſimilis eſt, ut quantum nunc admirationis, tantum antiquis terroris dederit, credentibus, coëuntibus in ſe promontorijs, ac rurſum diſcedentibus, ſolida intercipi, abſumíque nauigia.* Neque *hoc ab antiquis in dulcedinem fabulæ compoſitum, ſed metu & admiratione tranſeuntium.* Ea *eſt enim procul inſpicientibus natura loci, ut ſinum maris, non tranſitum putes: quò cùm acceſſeris, diſcedere, ac ſeiungi promontoria, quæ anteà iuncta fuerant, arbitrere.* Siciliæ *primò* Trinacriæ *nomen fuit: præterea* Sicania *denominata eſt.* Hæc *à principio patria* Cyclopum *fuit: quibus extinctis,* Aeolus *regnum inſulæ occupauit: poſt quem ſingulæ ciuitates in tyrannorum imperium conceſſerunt, quorum nulla terra feracior fuit.* Horum *ex numero* Anaxilaus *iuſtitia cum cæterorum crudelitate certabat: cuius moderatio haud mediocrem fructum tulit.* Quippe *decedens cùm paruulos filios reliquiſſet, tutelamque eorum* * Micytho, *ſpectatæ fidei ſeruo commiſiſſet, tantus amor memoriæ eius apud omnes fuit, ut parere ſeruo, quàm deſerere regis*

A Thucydide, autore Plinio, Triquetra etiã dicta.

* Michillo,

gis filios mallent: principesq́; ciuitatis obliti dignitatis ſuæ, regni maieſtatem adminiſtrari per ſeruum paterentur. Imperium *Siciliæ etiam Carthaginienſes tentauere, diuq́;ſuaria uictoria cum tyrannis dimicatum.* Ad *poſtremum amiſſo* Hamilcare *imperatore cum exercitu,aliquantiſper quieuere uicti.* Medio *tempore cùm* Rhegini *diſcordia laborarent, ciuitasq́; per diſſenſionem diuiſa in duas partes eſſet, ueterani ab altera parte ab* Himera *urbe in auxilium uocati,pulſis ciuitate, contra quos implorati fuerant, & * mox cæſis,quibus tulerant auxilium,urbem cum coniugibus & liberis ſociorum occupauere auſi facinus nulli tyranno comparandum: quippe ut* Rheginis *melius fuerat uinci, quàm uiciſſe.* Nam *ſiue * uictoribus captiuitatis iure ſeruiſſent, ſiue amiſſa patria exulare neceſſe habuiſſent, non tamen inter aras & patrios lares trucidati, crudeliſsimis tyrannis patriam cum coniugibus ac liberis prædam reliquiſſent.* Catanenſes *quoque cùm* Syracuſanos *graues paterentur, diffiſi uiribus ſuis, auxilium ab* Athenienſibus *petiere:qui ſeu ſtudio maioris imperij, quòd* Aſiam *Græciámque penitus occuparant, ſeu metu factæ pridem à* Syracuſanis *claſsis, ne* Lacedæmonijs *illæ uires accederent,* Lamponium *ducem cum claſſe in* Siciliam *miſere, ut ſub ſpecie ferendi* Catanenſibus *auxilij, tentarent* Siciliæ *imperium.* Et *quoniam prima initia frequenter cæſis hoſtibus proſpera fuerant, maiore denuo claſſe, & robuſtiore exercitu,* Lachete *&* Cariade *ducibus,* Siciliam *petiuere: ſed* Catanenſes *ſiue metu* Athenienſium, *ſiue tædio belli pacem cum* Syracuſanis,*remiſsis* Atheniẽſium *auxilijs, fecerunt.* Interiecto *deinde tempore, cùm fides pacis à* Syracuſanis *non ſeruaretur, denuo legatos* Athenas *mittunt,qui ſordida ueſte, capillo barbáque prolixis, & omni ſquallo*

* exinde

* autoribus

ualoris habitu ad miſericordiam commouendam * *acqui=* **accerſito,*
to, concionem deformes adeunt. Adduntur precibus la=
rymæ, & ita miſericordem populum ſupplices mouent,
damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant. Igi=
r claßis ingens decernitur: creantur duces * Niceas, *&* *Nicias,
lcibiades, & Lamachus *: tantiſque uiribus Sicilia repeti=*
r, ut ipſis terrori eſſent, in quorum auxilia mittebantur.
reui poſt tempore, reuocato ad reatum Alcibiade, *duo*
ælia pedeſtria ſecunda Nicias *&* Lamachus *faciunt:*
unitionibus deinde circundatis, hoſtes etiam marinis
mmeatibus in urbe clauſos intercludunt. Quibus rebus
ſti Syracuſani, auxilium à Lacedæmonijs *petiuerunt.*
b his mittitur Gylippus, *ſolus quidem, ſed in quo inſtar*
nnium auxiliorum erat. Is audito genere belli iam incli=
to ſtatu, auxilijs partim in Græciam, *partim in* Siciliam
ſerè contractis, opportuna bello loca occupat. Duobus
de prælijs uictus, congreſſus tertiò, occiſo Lamacho *&*
ſtes in fugam compulit, & ſocios obſidione liberauit.
d cum Athenienſes *à bello terreſtri in nauale ſe tranſ=*
liſſent, Gylippus *claſſem à* Lacedæmone *cum auxilijs*
cerſit: quo cognito, & ipſi Athenienſes *in locum amiſſi*
cis Demoſthenem *&* Eurymedonta *cum ſupplemento*
piarum mittunt. Peloponneſij *quoq; communi ciuitatum*
creto ingentia Syracuſanis *auxilia miſère, & quaſi*
ræciæ bellum in Siciliam *translatum eſſet: ita ex utraque*
rte ſummis uiribus dimicabatur. Prima igitur congreſ=
ne naualis certaminis Athenienſes *uincuntur. Caſtra*
oque cum omni publica, ac priuata pecunia amittunt. Su=
r hæc mala, cum etiam terreſtri prælio uicti eſſent, tunc
moſthenes cenſere cœpit, ut abirent Sicilia, *dum res,*
ãuis afflictæ, nondum tamen perditæ forent, neq; in bello

d malè

malè auſpicato amplius perſeuerandum eſſe, domi grauiora, & forſitan infeliciora bella eſſe, in quæ reſeruare hos urbis apparatus oporteat. Nicias *ſeu pudore malè actæ rei, ſeu metu deſtitutæ ſpei ciuium, ſeu impellente fato, manere contendit* Reparatur *igitur nauale prælium, & à nimia prioris fortunæ procella ad ſpem certaminis reuocantur: ſed inſcitia ducum, qui inter anguſtias maris tuentes ſe, Syracuſanos aggreſſi facilè uincuntur.* Eurymedon *dux in prima acie fortiſſimè dimicans, primus cadit: triginta naues, quibus præfuerat, incenduntur.* Demoſthenes *&* Nicias *etiam ipſi uicti, exercitũ in terram deponunt, tutiorẽ fugam rati itinere terreſtri. Ab his relictas centum triginta naues* Gylippus *inuaſit: ipſos deinde inſequitur fugientes partim capit, cædit partim.* Demoſthenes *amiſſo exercitu à captiuitate, gladio, & uoluntaria morte ſe uindicat.* Nicias *autem ne* Demoſthenis *quidem exemplo, ut ſibi conſuleret admonitus, cladem ſuorum auxit dedecore captiuitatis.*

Variãt autores de morte Demoſthenis. vide Plutarchũ.

IVSTINI LIBER V.

DVM Athenienſes *in Sicilia bellum per biennium cupidius, quàm fœlicius gerunt, interim concitator & dux eius* Alcibiades *abſens* Athenis *inſimulatur, myſteria* Cereris, *Initiorum ſacra, nullo magis quàm ſilentio ſolennia enuntiauiſſe. Reuocatúſque à bello ad iudicium, ſiue conſcientiam, ſiue indignitatem rei non ferens, tacitus in exilum* Elidem *profectus eſt. Inde ubi non damnatum ſe tantùm, uerumetiam dijs per omnium ſacerdotum religiones deuotum cognouit,* Lacedæmona *ſe contulit: ibíque regem* Lacedæmoniorum *impellit, turbatis* Athenienſibus

Feſta Adonia appellat Plutarchus.

Olympiadæ ſacerdotes appellãtur à Probo.

Deuotionis exẽplũ in pi-

aduerſo Siciliæ prælio ultro bellum inferre. Quo facto omnia Græciæ regna, uelut ad extinguendum commune incendium, concurrunt. Tantum odium Athenienſes immoderati imperij crudelitate contraxerant. Darius quoq; rex Perſarum memor paterni auitiq; in hanc urbem odij, facta cum Lacedæmoniis per Tyſſafernem præfectum Lydiæ, ſocietate, omnem ſumptum belli pollicetur. Et erat hic quidem titulus cum Græcis coëundi: re autem uera timebat, ne uictis Athenienſibus ad ſe Lacedæmonij arma transferrent. Quis igitur miretur, tam florentes Athenienſium opes* fuiſſe, cum ad opprimendam unam urbem totius Orientis uires concurrerent? Non tamen inerti, neque incruento cecidere bello, ſed præliati ad ultimum* uictores etiam interdum, conſumpti magis fortunæ uarietate, quàm ui uicti ſunt. Principio belli omnes etiam ab his ſocij deſciuerant, ut fit, QVÒ SE FORTVNA, EODEM ETIAM FAVOR HOMINVM INCLINAT. Alcibiades quoq; motum aduerſus patriam bellum, non gregarij militis opera, ſed imperatoriis uirtutibus adiuuabat. Nempe acceptis quinq; nauibus in Aſiam contendit, & tributarias Athenienſium ciuitates autoritate nominis ſui ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum, nec exilio uidebant factum minorem, nec tam ablatum Athenienſibus ducem, quàm Lacedæmoniis traditum, partáq; cum amiſsis imperia penſabant. Sed apud Lacedæmonios uirtus Alcibiadis plus inuidiæ, quàm gratiæ contraxit. Itaque cum principes uelut æmulum gloriæ ſuæ interficiendum inſidiis mandaſſent, cognita re Alcibiades per uxorem Agidis regis, quam adulterio cognouerat, ad Tyſſafernem præfectum Darij regis profugit. Cui celeriter officij comitate, & obſequendi gratia* inſinuauit. Erat enim uit*

la lapidea incifum, in publico poſitū fuit. Prob.

*cupiditate

* ruiſſe,

* uictoriæ

Ioniā enim à ſocietate auerterat.

Timęa, vxor Agidis.

* ſe inſinuauit

A facilitate morũ, appellatur à Plutarcho Chamæleon.

& ætatis flore, & formæ ueneratione, nec minus eloquentia etiam inter Athenienſes inſignis: ſed in reconciliandis amicitiarum ſtudiis, quàm in retinendis uir melior: quia morum uitia ſub umbra eloquentiæ primò latebant. Igitur perſuadet Tyſſaferni, ne tanta ſtipendia claſſi Lacedæmoniorum præberet. Vocandos enim in portionem muneris Ionios, quorum pro libertate, cum tributa Athenienſibus penderent, bellum ſuſceptum ſit. Sed nec auxiliis nimis enixe Lacedæmonios iuuandos. Quippe memorem eſſe debere, alienam ſe uictoriam, non ſuam inſtruere, & eatenus bellum ſuſtinendum, ne inopia deſeratur. Nam regem Perſarum diſſentientibus Græcis, arbitrum pacis ac belli fore, & quos ſuis non poſſit, ipſorum armis uicturum: perfecto autem bello, ſtatim ei cum uictoribus dimicandum. Domeſticis itaque bellis Græciam obterendam, ne externis uacet, exequendáſque uires partium, & inferiores auxilio leuandos. Non enim quieturos poſt hanc uictoriam Spartanos, qui uindices ſe libertatis Græciæ profeſſi ſunt. Grata oratio Tyſſaferni fuit. Itaq; commeatus malignè præbere, claſſem regiam non totam mittere, ne aut uictoriam totam daret, aut neceſſitatem deponendi belli imponeret. Interea Alcibiades hanc operam ciuibus uendicabat: ad quem cum legati Athenienſium ueniſſent, pollicetur his amicitiam regis, ſi Reſpublica à populo translata ad Senatum foret, ſperans ut aut concordante ciuitate, dux belli ab omnibus legeretur, aut diſcordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium uocaretur. Sed Athenienſibus imminente periculo belli, maior ſalutis, quàm dignitatis cura fuit. Itaque permittente populo, imperium ad Senatum transfertur. Qui cum inſita gentis ſuperbia crudeliter in plebem conſuleret, ſingulis tyrannidis ſibi potentiam uendicantibus, ab

exercitu Alcibiades *exul reuocatur, dúxq; claſsi conſtituitur. Statim igitur* Athenas *mittit ex continenti ſe cum exercitu uenturum, recepturúmq; à quadringentis iura populi, ni ipſi redderent.* Hac *denuntiatione optimates territi, primo urbem prodere* Lacedæmoniis *tentauere: deinde cum id nequiuiſſent, in exilium profecti ſunt.* Igitur Alcibiades *inteſtino malo patria liberata, ſumma cura claſſem inſtruit, atque ita in bellum aduerſus* Lacedæmonios *pergit.* Iam * Zeſtromidarus *&* Pharnabazus, Lacedæmoniorum *duces, inſtructis nauibus expectabant: prælio commiſſo, uictoria penes* Athenienſes *fuit.* In *eo prælio maior pars exercitus, & omnes ferme hoſtium duces cæſi, naues* L X X X. *captæ: interiectis quoque diebus cum bellum* Lacedæmonij *à mari in terram tranſtuliſſent, iteratò uincuntur.* His *malis fracti, pacem petiere: quam ne acciperent, opera eorum effectum eſt, quibus ea res quæſtum præſtabat.* Interea *&* Syracuſanorum *auxilia illatum à* Carthaginienſibus Siciliæ *bellum domum reuocauit: quibus rebus deſtitutis* Lacedæmoniis, Alcibiades *cum claſſe uictrici* Aſiam *uaſtat, multis locis prælia facit, ubique, uictor, recepit ciuitates quæ defecerant, nonnullas capit, & imperio* Athenienſium *adiicit.* Atque *ita priſca nauali gloria uendicata, adiecta etiam laude terreſtris belli, deſideratus ciuibus ſuis* Athenas *reuertitur.* His *omnibus præliis ducentæ naues hoſtium, & præda ingens capta: ad hunc redeuntis exercitus triumphum, effuſa omnis multitudo obuiam procedit, & uniuerſos quidem milites, præcipuè tamen* Alcibiadem *mirantur.* In *hunc oculos ciuitas uniuerſa, in hunc ſuſpenſa ora conuertit.* Hunc *quaſi de cœlo miſſum, & ut ipſam uictoriam contuentur, laudántq; pro patria.* Nec *minus admirantur quæ exul contrà geſſerit, excuſantes ipſi ira-*

*Mindarus

X X X. *naues habet* Plut.

oſtenderet hoſtibus, quem ducem ſpreuiſſent, & ut carius eis ipſam uictoriam uenderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade, uigor ingenij, & uitiorum amor, & morum luxuria faciebat. Veritus itaque multitudinis impetum, denuo in uoluntarium exilium proficiſcitur. Itaq; Conon Alcibiadi ſuffectus, habens ante oculos cui duci ſucceßiſſet, claſſem maxima induſtria adornat: ſed nauibus exercitus deerat, fortißimis quibuſque in Aſiæ populatione amißis. Armantur tamen ſenes, aut impuberes pueri, & numerus militum ſine exercitus robore expletur. Sed non magnam bello moram ætas fecit. Imbelles aut cæduntur paßim, aut fugientes capiuntur: tantáque ſtrages aut occiſorum, aut captiuorum fuit, ut Athenienſium deletum non imperium tantũ, uerumetiam, nomen uideretur. Quo prælio perditis & deſperatis rebus, ad tantam inopiã rediguntur, ut conſumpta militari ætate, peregrinis ciuitatem, ſeruis libertatẽ, damnatis impunitatem darent. Eáque colluuione hominum, domini anteà Græciæ, conſcripto exercitu, uix libertatẽ tuebãtur. Iterum tamen fortunam maris experiendã decernunt. Tanta uirtus animorum erat, ut cum paulo antè ſalutem deſperauerint, nunc non deſperent uictoriã. Sed neq; his miles erat, qui nomen Athenienſiũ tueretur: neq; eæ uires, quibus uincere conſueuerant: neq; ea ſcientia militaris in his, quos uincula, non caſtra continuerant. Itaque omnes aut capti, aut occiſi, cum dux Conon eo prælio ſuperfuiſſet, ſolus crudelitatem ciuium metuẽs, cum octo nauibus ad regem Cyprium contendit Euagoram. At dux Lacedæmoniorum rebus feliciter geſtis, fortunæ hoſtium inſultat, captiuas naues cum præda bellica, in triumphi modum ornatas mittit Lacedæmona, ac tributarias Athenienſium ciuitates, quas metus dubiæ belli fortunæ in fide tenuerat, uoluntarias recepit: nec

In uitiis & uirtutibus, nihil fuit Alcibiade excellentius. Prob.

aliud ditioni Athenienſium præter urbem ipſam reliquit. Quæ cuncta cum Athenis nuntiata eſſent, omnes relictis domibus, per urbem diſcurrere pauidi, alius alium ſciſcitari, autorem nuntij requirere: non pueros imprudentia, non ſenes debilitas, non mulieres ſexus * imbecillis domi tenet, adeò ad omnem ætatem tanti mali ſenſus penetrauerat. In foro deinde coëunt, atque ibi perpeti nocte fortunam publicam queſtibus iterant. Alij fratres, aut filios, aut parentes deflent, cognatos alij, alij amicos cariores cognatis, & cum priuatis caſibus querelam publicam miſcent. Iam ſeipſos, iam ipſam patriam perituram, miſerioremq́; incolumium, quàm amiſſorum fortunam iudicantes: ſibi quiſq; ante oculos obſidionem, famem, & ſuperbum uictoremq́; hoſtem proponentes: Iam ruinam urbis & incendia, iam omnium captiuitatem & miſerrimam ſeruitutem concordantes: feliciores prorſus prioris urbis ruinas ducentes, quæ incolumibus filijs parentibúſque, tectorum tantum ruina taxatæ ſint. Nunc autem non claſſem, in quam ſicuti pridem, confugiant, ſupereſſe: non exercitum, cuius uirtute ſeruati pulchriora poſſent mœnia extruere. Sic defletæ ac prope perditæ urbi hoſtes ſuperueniunt, & obſidione circundatos & obſeſſos fame urgent. Sciebant enim neque ex aduectis copijs multum ſupereſſè, & ne nouæ aduehi poſſent prouiderant: quibus malis rebus Athenienſes fracti poſt longam famem, & aſsidua ſuorum funera, pacem petiuere: quæ an dari deberet, diu inter Spartanos, ſocióſque deliberatum. Cum multi delendum Athenienſium nomē urbémq; incendio conſumendam cenſerent, negarunt ſe Spartani, ex duobus Græciæ oculis alterum eruturos: pacem polliciti, ſi demiſſa Pyreum uerſum muri brachia deiecerint, nauéſq; quæ reliquæ forent, traderent, réſq; publica ex ſemetipſis

*imbecillitas

metipſis xxx. *rectores acciperet. In has leges traditam ſibi urbem Lacedæmonij formandam Lyſandro tradiderunt. Inſignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darij regis Perſarum, & exilio Dionyſij Siciliæ tyranni fuit. Mutato ſtatu, Athenarum etiam ciuium conditio mutatur. Rectores* xxx. *reipublicæ conſtituuntur qui fiunt tyranni: quippe à principio tria millia ſibi ſat electum ſtatuunt, quantum ex tot cladibus propè nec ciuium ſuperfuerat: & quaſi paruus hic ad continendam ciuitatem exercitus eſſet, ſeptingentos milites à uictoribus accipiunt. Cædes deinde ciuium ab Alcibiade auſpicantur, ne iterum rempublicam ſub obtentu liberationis inuaderet. Quem cum profectum ad Artaxerxem Perſarum regē comperiſſent, citato itinere miſerunt, qui eum interciperent: à quibus occupatus, cum occidi apertè non poſſet, uiuus in cubiculo, in quo dormiebat, crematus eſt. Liberati hoc ultoris metu tyranni, miſeras urbis reliquias cædibus & rapinis exhauriunt. Quod cum diſplicere uni ex numero ſuo Therameni didiciſſent, ipſum quoque ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe paſſim omnium fuga, repleturque Græcia Athenienſium exulibus, quod etiam ipſum auxilium unicum à miſeris eripitur: nam Lacedæmoniorum edicto, ciuitates exules recipere prohibebantur: omnes ſe Argos & Thebas contulere: ibi non ſolum tutum exilium egerunt, uerumetiam ſpem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exules Traſibulus uir ſtrenuus, & domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria, pro ſalute communi etiam cum periculo, ratus, adunatis exulibus caſtellum Phylen Atticorum finium occupat: nec deerat quarundam ciuitatum tam crudelis caſus miſerantium fauor. Itaque * eos Menias Thebanorum princeps, etſi pu-*

Non crematum Plutarchus ſcribit ſed erupiſſe, & telorum copia obrutum.

xxx. *ſocij Traſibuli.* Prob.

* *& Hiſmenias*

*auxilijs blicis non poterat, priuatis tamen * uiribus adiuuabat: & Lyſias Syracuſanus orator, exul tunc, quingentos milites ſtipendio ſuo inſtructos, in auxilium patriæ communis eloquentiæ miſit. Fit itaque aſperum prælium: ſed cum hinc pro patria ſummis uiribus, inde pro aliena dominatione incuriius pugnaretur, tyranni uincuntur: uicti in urbem refugerunt, quam exhauſtam cædibus ſuis, etiam armis ſpoliant. Deinde cum omnes Athenienſes proditionis ſuſpectos haberent, demigrare eos ex urbe iubent, & in brachijs muri, quæ diruta fuerant, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. Poſt hæc Thraſibulum corrumpere, imperij ſocietatem pollicentes, conantur: quod cum non contigiſſet, Auxilia à Lacedæmonijs petiuere. Quibus accitis, iterato

* Hippomachus prælianttur. In eo bello Critias & * Hippolochus omnium tyrannorum ſæuiſſimi cadunt. Cæteris uictis cum exercitus eorum, ex quibus maior pars Athenienſium erat, fugeret, magna uoce Thraſibulus exclamat: Cur ſe uictorem fugiant potius, quàm ut uindicem communis libertatis adiuuent. Ciuium illam meminerint aciem, non hoſtium eſſe: nec ſe ideo arma cepiſſe, ut aliqua uictis adimat, ſed ut adempta reſtituat: xxx. ſe dominis, non ciuitati bellum inferre. Admonet deinde cognationis, legum, ſacrorũ communium: tum uetuſti per tot bella commilitij: orat, ut miſereantur exulum ciuium: ſi tam patienter ipſi ſeruiant, reddant ſibi patriam, accipiant libertatem. His uocibus tantum promotum eſt, ut reuerſus in urbem exercitus, xxx. tyrannos

x. prætores erant. emigrare Eleuſina iuberet, ſubſtitutis decem, qui rempub. regerent: qui nihil exemplo prioris dominationis territi, eandem uiam crudelitatis aggreſſi ſunt. Dum hæc aguntur, nuntiatur Lacedæmone in bellum Athenienſes exarſiſſe: ad quod comprimendum, Pauſanias rex mittitur: qui miſericordia

*ricordia exulis populi permotus, patriam miſeris ciuibus reſtituit, & decem tyrannos ex urbe Eleuſina migrare ad cæteros iubet. Quibus rebus cum pax ſtatuta eſſet, interiectis diebus repente tyranni non minus reſtitutos exules, quàm ſe in exilium actos indignantur, quaſi uerò aliorum libertas ſua ſeruitus eſſet, & bellum Athenienſibus inferunt: ſed ad colloquium ueluti dominationem recepturi, progreſſi, per inſidias comprehenſi, ut pacis uictimæ trucidantur: populus quem emigrare iuſſerant, in urbem reuocatur. Atq; ita per multa membra ciuitas * diuiſa in unum tandem corpus redigitur: & ne qua diſſenſio ex antè actis naſceretur, omnes iureiurando obſtringuntur, diſcordiarum obliuionem fore. Interea Thebani, Corinthiiq; legatos ad Lacedæmonios mittunt, qui ex manubiis portionem prædæ, communis belli periculiq; peterent, quibus negatis, non quidem apertè bellum aduerſus Lacedæmonios decernunt, ſed tacitis animis tantam iram concipiunt, ut ſubeſſe bellum intelligi poſſet. Eodem ferè tempore Darius rex Perſarum moritur, Artaxerxe & Cyro filiis relictis. Regnum Artaxerxi, Cyro ciuitates, quarum præfectus erat, teſtamento legauit. Sed Cyro iudicium patris iniuria uidebatur. Itaque occultè aduerſus fratrem bellum parabat. Quod cum nuntiatum Artaxerxi eſſet, accerſitum ad ſe fratrem, & innocentiam diſſimulatione belli ſimulantem, compedibus aureis uinxit: interfeciſſetq;, ni mater prohibuiſſet. Dimiſſus igitur Cyrus, iam non occultè bellum, ſed palàm: nec per diſſimulationem, ſed aperta profeſſione parare cœpit: auxilia undique contrahit. Lacedæmonij memores Athenienſi bello enixè ſe eius opera adiutos, uelut ignorantes contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, ubi res eius exegiſſet: quærentes & apud Cyrum gratiam, & apud*

*diſſipata

Ea fuit lex obliuionis.

Lydiam, & maritimas ciuitates. Plutar.

apud Artaxerxem ſi uiciſſet, ueniæ patrocinia, cùm nihil aduerſus eum apertè decreuiſſent. Sed cum in bello ſors prælij utrunque fratrem pugnæ obtuliſſet, prior Artaxerxes à fratre uulneratur: quem cum equi fuga periculo ſubtraxiſſet, Cyrus à cohorte regia oppreſſus, interficitur: ſic uictor Artaxerxes, & præda fraterni belli, & exercitu potitur. In eo prælio decem millia Græcorum in auxilio Cyri fuere: quæ & in cornu in quo ſteterant, uicerunt, & poſt mortem Cyri, neque armis à tanto exercitu uinci, neque dolo capi potuerunt: reuertentéſq; inter tot indomitas nationes, & barbaras gentes, per tanta itineris ſpatia uirtute ſe uſque terminos patriæ defenderunt.

IVSTINI LIBER VI.

LACEDAEMONII *more ingenij humani, quò plura habent, eò ampliora cupientes, non contenti acceſsione Athenienſium, opum uires ſibi duplicatas, totius Aſiæ imperium affectare cœperunt: ſed maior pars ſub regno Perſarum erat.* Itaque * Hercylides dux *in hanc militiam electus, cum uideret ſibi aduerſus duos præfectos Artaxerxis regis, Pharnabazum & Tyſſafernem, maximarum gentium uiribus ſuccinctos, dimicandum, pacificari cum altero ſtatuit.* Aptior *uiſus* Tyſſafernes, *uir & induſtria potior, & militibus Cyri quondam regis inſtructior, in colloquium uocatur: & ſtatutis conditionibus, ab armis dimittitur.* Hanc rem Pharnabazus *apud communem regem * criminatur, ut* Lacedæmonios *Aſiam ingreſſos non repulerit armis, ſed impenſis regiis aluerit, mercetúrq; ab his, ut differant bella, quæ gerantur, tanquam non ad*

* Dercyllides

* Miſſo de hac re legato Conone. Aemil.

ad unius ſummam imperij detrimentum omne perueniret: indignum ait bellum non perfici, ſed redimi: hoſtem pretio, non armis ſummoueri. His uocibus regem Tyſſaferni *alienatum hortatur, ut in locum eius naualis belli ducem eligant* Cononem Athenienſem, *qui amiſſo bello, patria* Cypro *exulabat: quipppe* Athenienſibus *etſi fractæ ſint opes, manere tamen naualem uſum: nec ſi eligendus ſit ex uniuerſis, meliorem alium eſſe.* Acceptis igitur quingentis talentis, *iuſſus eſt* Conona *claſſi præficere.* His cognitis Lacedæmonij *& ipſi à rege* Aegypti Hercymonem *in auxilium naualis belli per legatos petunt, à quo centum triremes, & ſexcentum millia modiorum frumenti miſſa, à cæteris quoque ſociis ingentia auxilia contracta ſunt. Sed tanto exercitui, & contra tantum ducem deerat dignus* Imperator. *Itaque poſtulantibus ſociis* Ageſilaum *ducem, regem tunc* Lacedæmoniorum, *propter reſponſum oraculi* Delphici, *diu* Lacedæmonij, *an eum ſummæ rei præponerent,* * *deliberauerunt: quibus futurus imperij finis denuntiabatur, cum regium claudicaſſet imperium: erat enim pede claudus.* Ad *poſtremum ſtatuerunt, melius eſſe inceſſu regem, quàm imperio regnum claudicare.* Poſteaquam Ageſilaum *cum ingentibus copiis in* Aſiam *miſere, non facile dixerim, quod aliud par ducum tam bene comparatum fuerit: quippe ætas, uirtus, conſilium, ſapientia utriq; propè una, gloria quoq; rerum geſtarum eadem: quibus cum paria omnia fortuna dederit, inuictum tamen ab altero utrunq; ſeruauit. Magnus igitur amborum apparatus belli; magnæ res geſtæ fuerunt. Sed* Cononem *ſeditio militum inuadit, quos præfecti regis fraudare ſtipendio ſoliti erant, eò conſtantius debita poſcentibus, quò grauiorem ſub magno duce militiam præſumebant.* Itaque Conon *diu rege per*

**diſtulerũt:*

per epiſtolas fruſtra fatigato, ad poſtremum ipſe ad eum pergit: cuius aſpectu & colloquio prohibitus eſt, quòd eum more Perſarum *adorare nollet: agit tamen cum eo per internuntios, & queritur opulentiſſimi regis bella inopia delabi: & qui exercitum parem hoſtibus habeat, pecunia uinci, qua præſtet: inferioremq́; cum ea parte uirium inueniri, qua longe ſuperior ſit: poſtulat dari ſibi miniſterium impenſæ, quia pluribus id mandari perniciosum ſit. dato ſtipendio ad claſſem remittitur, nec moram agendis rebus facit: multa fortiter, multa feliciter agit.* Agros hoſtiles *uaſtat, urbem expugnat, & quaſi tempeſtas quædam cuncta proſternit.* Quibus rebus territi Lacedæmonij, *ad patriæ ſubſidium reuocandum, ab Aſia* Ageſilaum *decernunt. Interim* Lyſander *ab* Ageſilao *proficiſcente dux patriæ relictus, ingentem claſſem ſummis uiribus inſtruit, fortunam belli tentaturus.* Necnon & *ipſe* Conon *nunc primum cum hoſtium exercitu concurſurus, magna cura ſuos ordinat. Summa igitur non tam ducum in eo prælio, quàm militum æmulatio fuit.* Nam ipſe dux Conon non tam Perſis, quàm *patriæ ſtudebat: & ſicuti afflictis* Athenienſium *rebus autor amiſſæ dominationis fuerat, ſic uolebat idem haberi redditæ: patriámq́; uincendo recipere, quam uictus amiſerat: eò ſpecioſius, quòd ne ipſorum quidem* Athenienſium, *ſed alieni imperij uiribus dimicet: & pugnaturus periculo regis, uicturus præmio patriæ, gloriámq́; diuerſis artibus, quàm priores ciuitatis ſuæ duces conſecuturus.* Quippe *illos uincendo,* Perſas *patriam defendiſſe:* Perſas *uictores faciendo, reſtituturum patriam eſſe.* Porrò Lyſander *præter coniunctionem* Ageſilai, *etiam uirtutum æmulator erat, contendebátque ne à rebus geſtis eius, & gloriæ ſplendore decederet, ne'ue tot bellis ac ſeculis quæſitum imper*

Perſici reges adorantur, quod προσκυνεῖν vocat Plutar.

imperium, breuiſſimi momenti culpa ſubuerteret. Eadem multum & omnium regum cura erat, quos maior ſolicitudo cruciabat, non tamen ne ipſi quæſitas opes amitterent, quàm ut priſtinas Athenienſes reciperent. Sed quantò maius prælium fuit, tantò & clarior uictoria Cononis. Victi Lacedæmonij fugam capeſſunt, præſidia hoſtium Athenas deducuntur, populo reſtituta dignitate conditio ſeruilis eripitur: multæ quoque ciuitates recipiuntur. Hoc initium Athenienſibus reſumendæ potentiæ, & Lacedæmonijs habendæ finis fuit. Nanque ueluti cum imperio etiam uirtutem perdidiſſent, contemni à finitimis cœpere. primi igitur Thebani auxiliantibus Athenienſibus, bellum his intulere, quæ ciuitas ex infinitis incrementis, uirtute Epaminondæ ducis, ad ſpem imperij Græciæ erecta eſt. Fit itaque terreſtre prælium eadem Lacedæmoniorum fortuna, qua pugnatum aduerſus Conona nauali prælio fuerat. In eo bello Lyſander, quo duce Athenienſes uicti à Lacedæmonijs fuerant interficitur. Pauſanias quoque alter dux Lacedæmoniorum proditionis accuſatus, in exilium abiit. Igitur Thebani potiti uictoria, uniuerſum exercitum ad urbem Lacedæmoniorum ducunt, facilem expugnationem rati, quoniam deſerti à ſocijs omnibus erant: quod metuetes Lacedæmonij, regem ſuum Ageſilaum ex Aſia, qui ibi magnas res gerebat, ad defenſionem patriæ accerſunt. Occiſo enim Lyſandro, nullius alterius fiduciam ducis habebant. Cuius quoniam ſerus aduentus erat, conſcripto exercitu, obuiam hoſti procedunt. Sed uictis aduerſus paulò antè uictores nec animi, neque uires pares fuere. Prima igitur congreſſione funduntur. Deletis iam ſuorum copijs, ſuperuenit rex Ageſilaus, qui reſtituto prælio, non difficulter, recenti & multis

tis

tis expeditionibus indurato milite, hoſtibus uictoriam eripuit, ipſe tamen grauiter ſauciatur. Quibus rebus cognitis, Athenienſes uerentes, ne iterum Lacedæmonijs uictoribus in priſtinam ſortem ſeruitutis redigerentur, exercitum contrahunt, eúmque in auxilium Bœotiorum *per* Iphicratem, *uiginti quidem annos natum, ſed magnæ indolis iuuenem, duci iubent.* Huius *adoleſcentis ſupra ætatem uirtus admirabilis fuit, nec unquam ante eum* Athenienſes *inter tot tantóſque duces aut ſpei maioris, aut indolis maturioris imperatorem habuerunt, in quo non imperatoriæ tantùm, uerumetiam oratoriæ artes fuere. Conon quoque audito reditu Ageſilai, & ipſe ex Aſia ad populandos Lacedæmoniorum agros reuertitur: atque ita undique belli formidine circunſtrepente, clauſi Spartani ad ſummam deſperationem rediguntur. Sed Conon uaſtatis hoſtium terris, Athenas pergit: ubi magno ciuium gaudio exceptus, plus tamẽ triſtitiæ ipſe & ex incenſa, & diruta à Lacedæmonijs patria, quàm lætitiæ ex recuperata poſt tantum temporis, cepit. Itaque quæ incenſa fuerant, prædarum ſumptu & exercitu* Perſarum *reſtituit: quæ diruta fuerant, reficit. Fatum illud Athenarum fuit, ut antè à* Perſis *crematæ, manubijs eorum: & nunc à Lacedæmonijs dirutæ, ex ſpolijs Lacedæmoniorum reſtituerentur: uerſa quoque uice, nunc haberent ſocios, quos tunc hoſtes habuerunt: & hoſtes nuno paterentur, cum quibus iuncti tunc arctiſſimis ſocietatis uinculis fuerant.* Dum *hæc aguntur, Artaxerxes rex* Perſarum *legatos in Græciam mittit, per quos iubet omnes ab armis diſcedere: qui aliter feciſſet, eum ſe pro hoſte habiturum: ciuitatibus libertatem, ſuáque omnia reſtituit: quod non Græciæ laboribus, aſſiduíſque bellorum inter ciues odijs conſulens, fecit: ſed ne occupato ſibi Aegyptio*

ptio bello, quod propter auxilia, aduerſus præfectos ſuos Lacedæmoniis miſſa, ſuſceperat, exercitus ſui in Græcia detinerentur. Feſsi igitur tot bellis Græci, cupidè paruere. Hic annus non eò tantum inſignis fuit, quòd repentè pax in tota Græcia facta eſt, ſed etiam eò quòd eodem tempore urbs Romana à Gallis capta eſt. Sed Lacedæmonij ſecuri, inſidianter abſentiam Arcadum ſpeculati, caſtellum eorum expugnant, occupatóque præſidium imponunt. Itaq; armato inſtructóque exercitu, Arcades adhibitis in auxilium Thebanis, amiſſa bello repetunt. In eo prælio Archidamus dux Lacedæmoniorum uulneratur: qui cum cædi ſuos iam ut uictos uideret, per præconem corpora interfectorum ad ſepulturam poſcit. Hoc eſt enim ſignum apud Græcos uictoriæ traditæ. Qua confeßione contenti Thebani, ſignum parcendi dedere. Pòſt paucis diebus, neutris quicquam hoſtile facientibus, cùm quaſi conſenſu tacito, induciæ eſſent, Lacedæmonijs alia bella aduerſus finitimos gerentibus, Thebani Epaminonda duce, occupandæ urbis eorum ſpem ceperunt. Igitur principio noctis, taciti Lacedæmona proficiſcuntur: non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe ſenes, & cætera imbellis ætas, cum aduentum hoſtium præſenſiſſent: in ipſis portarum anguſtijs armati occurrunt: & aduerſus quindecim millia militum, non amplius centum iam effœtæ ætatis uiri, pugnæ ſeſe offerunt: tantum animorum uiriúmque patriæ, & penatum conſpectus ſubminiſtrat: tantóque præſentia, quàm recordatione ſui maiores ſpiritus largiuntur. Nam ut uiderunt intra quæ, & pro quibus ſtarent, aut uincendum ſibi, aut moriendum cenſuerunt. Pauci igitur ſuſtinuere ſenes aciem, cui par antè diem uniuerſa iuuentus eſſe non potuit. In eo prælio duo duces hoſtium cecidere: cum interim Ageſilai

habere ſe rem, dixit, atque ita uelut gratulabundus patriæ, expirauit. Huius morte etiam Athenienſium uirtus intercidit: ſiquidem amiſſo cui æmulari conſueuerant, in ſegnitiem, torporémq; reſoluti, non ut olim in claſſem exercitúsq;, ſed in dies feſtos, apparatúsq; ludorum reditus publicos effundunt, & cum autoribus nobiliſſimis poëtíſque theatra celebrant, frequentius ſcenam quàm caſtra uiſentes: uerſificatores, oratorêſque meliores, quàm duces laudantes. Tunc uectigal publicum, quo antè milites & remiges alebantur, cum urbano populo diuidi cœptum. Quibus rebus effectum eſt, ut inter otia Græcorum, ſordidum & obſcurum antea, Macedonum nomen emergeret. Et Philippus obſes triennio Thebis habitus, Epaminondæ & Pelopidarum uirtutibus eruditus, regnum Macedoniæ, Græciæ, & Aſiæ ceruicibus, ueluti iugum ſeruitutis imponeret.

Ab Alexandro fratre datus. Oroſius.

IVSTINI LIBER VII.

MACEDONIA *antè nomine Emathionis regis, cuius prima uirtutis experimenta in illis locis extant, Emathia cognominata eſt. Huius ſicuti incrementa modica, ita termini peranguſti fuere. Populus Pelaſgi, & regio Bœotia dicebatur. Sed poſtea uirtute regum, & gentis induſtria, ſubactis primò finitimis, mox populis, nationibúsq;, imperium uſque ad extremos Orientis terminos prolatum eſt. In regione Pæoniæ, quæ nunc portio eſt Macedoniæ, regnaſſe fertur Telegonus, pater Aſtriopæi, cuius Troiano bello inter clariſſimos uindices urbis, nomen accepimus. Ex alio latere in Europa, Europus nomine*

An. CCCC. ab Vrbe condita.

Tyrocinia intelligit.

*Cranaus habet Euſebius. regnum tenuit. Sed & * Caranus cum magna multitudine Græcorum, ſedes in Macedonia reſponſo oraculi iuſſus quærere, cum in Emathiam ueniſſet, urbem Edyſſam non ſentientibus oppidanis, propter imbrium & nebulæ magnitudinem, gregem caprarum imbrem fugientium, ſecutus, occupauit: reuocatúsque in memoriam oraculi, quo iuſſus erat, ducibus capris imperium quærere, regni ſedem ſtatuit: religioſeq́; poſtea obſeruauit, quocunque agmen moueret, ante ſigna eaſdem capras habere, cœptorum duces habiturus, quas regni habuerat autores, Vrbem Edyſſam ob memoriam muneris Aegeam, populum Aegeades, uocauit. Pulſo deinde Mida (nam is quoque portionem Macedoniæ tenuit) aliiśque regibus pulſis, in locum omnium ſolus ſucceſsit, primúsque adunatis gentibus uariorum populorum ueluti unum corpus Macedoniæ fecit, creſcentíque regno, ualida incrementorum fundamenta conſtituit. Poſt hunc Perdiccas regnauit, cuius uita illuſtris, & mortis poſtréma ueluti ex oraculo præcepta memorabilia fuere. Siquidem *Archeo ſenex moriens, * Argæo filio monſtrauit locum, quo condi uellet, ibíque non ſua tantum, ſed etiam ſuccedentium ſibi in regnum oſſa poni iuſsit: præfatus: quoad ibi conditæ poſterorum reliquiæ forent, regnum in familia manſurum: credúntque hac ſuperſtitione extinctam in Alexãdro ſtirpem, quia locũ ſepulturæ mutauerit. Argæus moderatè, & cum amore populi adminiſtrato regno, ſucceſſorem filium Philippum reliquit, qui immatura morte raptus, * Europum paruulum admodum inſtituit hæredem. Sed Macedonibus aſsidua certamina cum Thracibus & Illyriis fuere: quorum armis ueluti quotidiano exercitio indurati, gloria bellicæ laudis finitimos terrebant. Igitur Illyrij infantiam regis pupilli contemnentes, bello Macedonas aggrediuntur: qui

* Europẽ legit Euſeb.

prælio

prælio pulſi, rege ſuo in cunis prolato, & pugnæ ante aciem poſito, acrius certamen repetiuerunt: tanquam ideo uicti fuiſſent antea, quòd bellantibus ſibi regis ſui auſpicia defuiſſent: futuri uel propterea uictores, quòd ex ſuperſtitione animum uincendi ceperant: ſimul & miſeratio eos infantis tenebat, quem ſi uicti forent, captiuum de rege facturi uidebantur. Conſerto itaq; prælio, magna cæde Illyrios fudere, oſtenderúntque hoſtibus ſuis, priore bello regem Macedonibus, non uirtutem defuiſſe. Huic Amyntas ſuccedit, & propria uirtute, & Alexandri filij egregia indole inſigniter clarus: cui Alexandro tanta omnium uirtutum naturæ ornamenta extitere, ut etiam Olympio certamine uario ludicrorum genere uictor cõtenderit. Cum interim Darius rex Perſarum, turpi à Scythia fuga ſummotus, ne ubique deformis militiæ damnis haberetur, mittit cum parte copiarum Megabazum ad ſubigendam Thraciam, cæteráque eius tractus regna: quibus pro ignobili momento erat acceſſura Macedonia. Qui breui tempore executo regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedoniæ miſsis obſides in pignus futuræ pacis ſibi dari poſtulabat. Sed legati benigne excepti, inter epulas ebrietate creſcente, rogant Amyntam, ut apparatui epularum adijciat ius familiaritatis, adhibitis in conuiuium ſuum filiis & uxoribus & filiabus: id apud Perſas haberi pignus ac fœdus hoſpitij. Qui ut uenerunt, petulantius Perſis eas contrectantibus, filius Amyntæ Alexander rogat patrem reſpectu ætatis ac grauitatis ſuæ abiret è conuiuio, pollicitus ſe hoſpitum *tentaturum iocos. Quo digreſſo mulieres quoq; paulum è conuiuio euocat, cultius exornaturus, gratioréſq; reducturus. In quarum locum matronali exornatos habitu iuuenes ſupponit, cóſque petulantiam legatorum ferro quod

Interiecto, vt Euſebius habet Alceta

Inter Pãcratiaſtes. Plutarchus.

* Malo, penſaturum, uel tẽperaturũ.

*quod ſub ueſte gerebant, compeſcere iubet. Atque ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabazus, cum legati non redirent, mittit eò cum exercitus parte Bubarem, ut in bellum facile & mediocre, dedignatus ipſe ire, ne dehoneſtaretur prælio tam fœdæ gentis. Sed Bubares ante bellum, amore filiæ Amyntæ captus, omiſſo bello nuptias facit, depoſitisque hoſtilibus animis, in affinitatis iura ſuccedit. Poſt diſceſſum à Macedonia Bubaris, Amyntas rex decedit, cuius filio & ſucceſſori Alexandro cognatio Bubaris non Darij tantum temporibus pacem præſtitit, uerumetiam Xerxem conciliauit, adeò ut cum Græciam ueluti tempeſtas quædam occupaſſet, inter Olympum Hæmúmq; montes totius regionis eum imperio donauerit. Sed nec uirtute minus, quàm Perſarum liberalitate regnum ampliauit. Per ordinem deinde ſucceſſionis, regnum Macedoniæ ad Amyntam fratris eius * Menelai filium peruenit. Hic quoque inſignis induſtria, & omnibus imperatoriis uirtutibus inſtructus fuit: qui ex Eurydice tres filios ſuſtulit, Alexandrum, Perdicam, & Philippum, Alexandri Magni Macedonis patrem, & filiam Euryonem. Ex Cygæa autem Archelaum, * Archideum, Menelaum, qui cum Illyriis, deinde cum Olynthiis grauia bella geſſit. Inſidiis autem Eurydices uxoris, quæ nuptias generi pacta, occidendum uirum, regnúmque adultero tradendum ſuſceperat, occupatus fuiſſet, ni filia pellicatum matris, & ſceleris conſilia prodidiſſet. Functus itaque tot periculis, ſenex deceſſit, regno maximo ex filiis Alexandro tradito. Igitur Alexander inter prima initia regni, bellum ab Illyriis pacta mercede, & Philippo fratre dato obſide, redemit. Interiecto quoq; tempore per eundem obſidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat: quæ res Philippo maxima*

* Archelai, Euſebius.

* Arideū, legunt Euſeb. & Oroſ.

ma incrementa egregiæ indolis dedit. Siquidem triennio Thebis obſes habitus, prima pueritiæ rudimenta, in urbe ſeueritatis antiquæ, & in domo Epaminondæ, ſummi & Philoſophi & Imperatoris, depoſuit. Nec multò pòſt Alexander inſidiis Eurydices matris appetitus occumbit, cui Amyntas in ſcelere deprehenſæ, propter communes liberos, ignarus eiſdem quandoque exitioſam fore, pepercerat. Frater quoque eius Perdica pari inſidiarum fraude decipitur. Indignum prorſus, libidinis cauſſa liberos à matre uita priuatos, quam ſcelerum ſuorum ſupplicijs liberorum contemplatio uindicauerat. Perdicæ hæc indignior cædes uidebatur, quòd ei apud matrem miſericordiam nec paruulus quidem filius conciliauerat. Itaque Philippus diu non ſe regem, ſed tutorem pupilli egit. At ubi grauiora bella imminebant, ſerúmque auxilium in expectatione infantis erat, compulſus à populo, regnum ſuſcepit. Vt eſt ingreſſus imperium, magna de illo ſpes omnibus fuit, & propter ipſius ingenium, quod magnum ſpondebat uirum, & propter uetera Macedoniæ fata, quæ cecinerant, uno ex Amyntæ filijs regnante, florentiſſimum fore Macedoniæ ſtatum: cui ſpei ſcelus matris hunc reſiduum fecerat. Principio regni cum hinc cædes fratrum indignè peremptorum, inde hoſtium multitudo: hinc inſidiarum metus, inde inopia continui belli & exhauſti regni immaturam ætatem tyronis urgeret, belláque ueluti conſpiratione quadam ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diuerſis locis uno tempore confluebant, quoniam omnibus par eſſe non poterat, diſpenſanda ratus, alia interpoſita pactione componit, alia redimit facilimis quibuſque aggreſſis: quorum uictoria & militum trepidos animos firmaret, & contemptum ſibi

hoſtium demeret. Primùm illi cum Athenienſibus certamen fuit: quibus per inſidias uictis, metu belli grauioris, cum interficere omnes poſſet, incolumes ſine pretio dimiſit. Poſt hæc bello in Illyrios translato, multa millia hoſtium cædit. Vrbem nobiliſsimam Lariſſam capit, hinc Theſſaliam, non prædæ cupiditate, ſed quòd exercitui ſuo robur Theſſalorum equitum adiungere geſtiebat, nihil minus quàm bellum metuendum, improuiſus expugnat: unúmque corpus equitum pedeſtriúmque copiarum inuicti exercitus fecit. Quibus rebus fœliciter prouenientibus, Olympiada *Neoptolemi regis Moloſſorum filiam, uxorem ducit, conciliante nuptias fratre patruele, * altore uirginis, Arysba rege Moloſſorum, qui ſororem Olympiadis Troadam in matrimonium habebat, quæ cauſſa illi exitij, malorúmque omnium fuit. Nam dum regni incrementa affinitate Philippi acquiſiturum ſe ſperat, proprio regno ab eodem priuatus, in exilio conſenuit. His itaque geſtis, Philippus iam non contentus ſummouere bella, ultro etiam quietos laceſſit. Cum Methonam urbem oppugnaret, in prætereuntem de muris ſagitta iacta, dextrum oculum regis effodit. Quo uulnere nec ſegnior in bellum, nec iracundior aduerſus hoſtes factus eſt, adeò ut interiectis diebus, pacem deprecantibus dederit: nec moderatus tantum, uerumetiam mitis aduerſus uictos fuerit.

*Euruchæ habet Oroſius.

*tutore

IVSTINI LIBER VIII.

GRAECIAE ciuitates dum imperare ſingulæ cupiunt, imperium omnes perdiderunt. Quippe in mutuum exitium ſine modo ruentes, ab omnibus uictæ

periere

periere. Quid ſingulæ amitterent, non niſi oppreſſæ ſenſerunt. Siquidem Philippus rex Macedoniæ, uelut ſpecula quadam, libertati omnium inſidiatus, dum contentiones ciuitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, uictos pariter uictoréſque ſubire regiam ſeruitutem coëgit. Cauſſa & origo huius mali Thebani fuere. Qui cùm rerum potirentur, ſecundam fortunam imbecillo animo ferentes, uictos armis Lacedæmonios & Phocenſes, quaſi parua ſupplicia cædibus & rapinis luiſſent, apud commune Græciæ concilium ſuperbè accuſauerunt. Lacedæmonijs crimini datum, quòd arcem Thebanam induciarum tempore occupaſſent. Phocenſibus, quòd Bœotiam depopulati eſſent: prorſus quaſi poſt arma & bellum locum legibus reliquiſſent. Cùm iudicium arbitrio uictorum exerceretur, tanta pecunia damnatur, quanta exolui non poſſet. Igitur Phocenſes, quum agris, liberis, coniungibúſque priuarentur, deſperatis rebus, Philomelo quodam duce, uelut deo iraſcentes, templum ipſum Apollinis Delphis occupauere. Inde auro, & pecunia diuites, conducto mercenario milite, bellum Thebanis intulerunt. Factúmque Phocenſium, tametſi omnes execrarentur, propter ſacrilegium, plus tamen inuidiæ Thebanis, à quibus ad hanc neceßitatem compulſi fuerant, quàm ipſis intulit. Itaque auxilia his & ab Athenienſibus, & à Lacedæmonijs miſſa. Prima igitur congreſſione Philomelus Thebanos caſtris exuit. Sequenti prælio primus inter confertißimos dimicans cecidit, & ſacrilegij pœnas impio ſanguine luit. In huius locum dux Oenomanus creatur. Aduerſus quem Thebani Theſſalíque non ex ciuibus ſuis, ne uictoris potentiam ferre non poſſent, ſed Philippum Macedoniæ, regem ducem eligunt, & externæ dominationi, quam in ſuis timuerunt, ſponte ſuccedunt*

*Onomarchus

e 5 cedunt

cedunt. Igitur *Philippus quaſi ſacrilegij, non Thebanorum ultor eſſet, omnes milites coronas laureas ſumere iubet, atque ita ueluti deo duce, in prælium pergit.* Phocenſes *inſignibus dei conſpectis, conſcientia delictorum territi, abiectis armis fugam capeſſunt, pœnáſque uiolatæ religionis ſanguine & cædibus ſuis pendunt.* Incredibile *quantum ea res apud omnes nationes* Philippo *gloriam dedit.* Illum *uindicem ſacrilegij, illum ultorum religionum: quod orbis uiribus expiari debuit, ſolum qui piacula exigeret extitiſſe dignum.* Itaque *dijs proximus habetur per quem deorum maieſtas uindicata ſit.* Sed Athenienſes *audito belli euentu, ne in Græciam* Philippus *tranſiret, anguſtias* Thermopylarum *pari ratione, ſicut anteà aduenientibus* Perſis, *occupauere, ſed nequaquam ſimili aut uirtute, aut cauſa.* Siquidem *tunc pro libertate* Græciæ, *nunc pro ſacrilegio publico: tunc à rapina hoſtium templa uindicaturi, nunc aduerſus uindices templorum raptores defenſuri: agúntque ſe propugnatores ſceleris, cuius turpe erat alios uindices fuiſſe: immemores prorſus, quòd in dubijs rebus ſuis, illo* Deo *etiam conſiliorum autore uſi fuerant: quòd illo duce tot bella uictores inierant, tot urbes auſpicatò condiderant, tantum imperium terra maríque quæſierant: quòd nihil ſine maieſtate numinis eius aut priuatæ nunquam, aut plublicæ rei geſſerant.* Tantum *facinus admiſiſſe ingenia omni doctrina exculta, pulcherrimis legibus inſtitutíſque formata, ut quid unde poſthac ſuccenſere iure barbaris poſſint, non haberent.* Sed *nec* Philippus *melioris fidei aduerſus ſocios fuit: quippe ueluti timens, ne ab hoſtibus ſacrilegij ſcelere uinceretur, ciuitates, quorum paulò antè dux fuerat, quæ ſub auſpicijs eius militauerant, quæ gratulatæ illi, ſibíque*

ſibiq; uictoriam nactæ fuerant, hoſtiliter occupatas diripuit. Coniuges liberóſque omnium ſub corona uendidit, non deorum immortalium templis, non ædibus ſacris, non diis penatibus publicis priuatisque, ad quos paulò antè ingreſſus hoſpitaliter fuerat, pepercit: prorſus ut non tam ſacrilegij ultor extitiſſe, quàm ſacrilegiorum licentiam quæſiſſe uideretur. Inde ueluti rebus egregiè geſtis, in Cappadociam traiicit: ubi bello pari perfidia geſto, captísq; per dolum & occiſis finitimis regibus, uniuerſam prouinciam imperio Macedoniæ adiungit. Deinde ad abolendam inuidiæ famam, qua inſignis præter cæteros tunc temporis habebatur, per regna mittit, & opulentiſsimas ciuitates, & phana ac templa, qui opinionem ſererent: regem Philippum magna pecunia locare, & muros per ciuitates, & phana & templa facienda, & ut per præcones ſuſceptores ſolicitarentur. Qui cum in Macedoniam ueniſſent, uariis dilationibus fruſtrati, uim regiæ maieſtatis timentes, taciti, proficiſcebantur. Poſt hæc Olynthios aggreditur. Receperant enim per miſericordiam poſt cædem unius duos fratres eius, quos Philippus ex nouerca genitos, ueluti participes regni interficere geſtiebat. Ob hanc igitur cauſam urbem antiquam & nobilem excindit, & fratres olim deſtinato ſupplicio tradit, prædáque ingenti pariter & parricidij uoto fruitur. Inde quaſi omnia, quæ agitaſſet * animo, ei licerent, auraria in Theſſalia, argenti metalla in Thracia occupat. Et ne quod ius uel fas inuiolatum prætermitteretur, piraticam quoque exercere inſtituit. His itaque geſtis, forte euenit, ut cum fratres duo reges Thraciæ, non contemplatione iuſtitiæ eius, ſed inuicem metuentes, ne alterius uiribus accederet, diſceptationum ſuarum iudicem eligerent. Sed Philippus more ingenij ſui, ad iudicium

Hæc egit ann. 25. tanquam iratus diis. Oroſ.

*omnino,

iudicium ueluti ad bellum, inopinantibus fratribus, inſtructo exercitu ſuperuenit, regno utrunque non iudicis more, ſed fraude latronis ac ſcelere ſpoliauit. Dum hæc aguntur, legati Athenienſium petentes pacem ad eum uenerunt. *Quibus auditis, & ipſe legatos* Athenas *cum pacis conditionibus miſit: ibiq; ex commodo utrorúmq; pax facta.* Ex *cæteris quoque* Græciæ *ciuitatibus, non pacis amore, ſed belli metu legationes uenere. Siquidem creſcente ira,* *Theſſali, Bœotiq; *orant, ut profeſſum aduerſum* Phocenſes *ducem,* Græciæ *exhibeat: tanto odio* Phocenſium *ardentes, ut obliti cladium ſuarum, perire ipſi, quàm non perdere eos præoptarent: expertámque* Philippi *crudelitatem pati, quàm parcere hoſtibus ſuis mallent.* Contrà Phocenſium *legati adhibitis* Lacedæmoniis, & Athenienſibus, *bellum deprecabantur: cuius ab eo dilationem ter iam emerant. Fœdum prorſus miſerandúmq; ſpectaculum,* Græciam *etiam nunc & uiribus, & dignitate orbis terrarum principem, regum certè gentiúmq; ſemper uictricem, & multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare ſedibus: aut rogantem bellum, aut deprecantem, in alterius ope omnem ſpem poſuiſſe: orbis terrarum uindices euſque diſcordia ſua, ciuilibúsque bellis redactos, ut adulentur ultro ſordidam paulò antè clientelæ ſuæ partem: & hoc potiſſimum facere* Thebanos, Lacedæmonióſque *antea inter ſe imperij, nunc* Græciæ *imperantis æmulos.* Philippus *inter hæc, uendicatione gloriæ ſuæ, tantarum urbium faſtigium agitat, atque utros potius dignetur, æſtimat. Secretò igitur auditis utriuſque legationibus, his ueniam belli pollicetur, iureiurando adactis, reſponſum nemini prodituros: illis contrà uenturum ſe, auxiliúmque laturum.* Vtroſque *uetat parare bellum, aut metuere. Sic uariato*

Etiam uita ſpoliatos, Oroſ. ſcribit.

*Thebani

uariato reſponſo, ſecuris omnibus, Thermopylarum angustias occupat. Tunc primum Phocenſes, ſe captos fraude Philippi animaduertentes, trepidi ad arma confugiunt: Sed neque ſpatium erat inſtruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia, & Philippus excidium minabatur, niſi fieret deditio. Victi igitur neceſſitate, pacta ſalute ſe dedunt. Sed pactio eius fidei fuit, cuius antea fuerat deprecati belli promiſſio. Igitur cæduntur paſſim, rapiunturq́;: non liberi parentibus, non coniuges maritis, non Deorum ſimulacra templis ſuis relinquuntur. Vnum tantum miſeris ſolatium fuit, quòd cum Philippus portione prædæ ſocios fraudaſſet, nihil rerum ſuarum apud inimicos uiderunt. Reuerſus in regnum, ut pecora paſtores nunc in hybernos, nunc in æſtiuos ſaltus traiiciunt, ſic ille populos & urbes: ut illi uel replenda, uel derelinquenda quæque loca uidebantur, ad libidinem ſuam transfert. Miſeranda ubique facies, & excidio ſimilis erat. Non quidem pauor ille hoſtilis, nec diſcurſus per urbem militum erat, non tumultus armorum, non bonorum atque hominum rapina: ſed tacitus mœror & luctus, uerentibus ne ipſæ lacrymæ pro contumacia haberentur. Creſcit diſſimulatione ipſa dolor, hoc altius dimiſſus, quò minus profiteri licet. Nunc ſepulcra maiorum, nunc ueteres penates, nunc tecta, in quibus geniti erant, in quibúsque genuerant, conſiderabant: miſerantes nunc uicem ſuam, quòd in eam diem uixiſſent: nunc filiorum, quòd non pòſt eam diem nati eſſent. Alios populos in finibus ipſis hoſtibus opponit: alios in extremis regni terminis ſtatuit, quoſdam bello captos in ſupplementis urbium diuidit. Atq; ita ex multis gentibus nationibúsque unum regnum populúmq; conſtituit. Compoſitis ordinatisq́; Macedoniæ rebus, Dardanos, cæ

nos, cæteróſque finitimos fraude captos expugnat. Sed nec à proximis manus abſtinet. Siquidem Arymbam regem Epiri, uxori ſuæ Olympiadi arctiſſima cognatione iunctum, pellere regno ſtatuit: atque Alexandrum priuignum eius, uxoris Olympiadis fratrem, puerum honeſtæ pulchritudinis, in Macedoniam nomine ſororis acceſſit, omníque ſtudio ſolicitatum, in ſpem regni, ſimulato amore ad ſtupri conſuetudinem perpulit, maiora in eo obſequia habiturus, ſiue conſcientiæ pudore, ſiue regni beneficio. Igitur cùm ad uiginti annos perueniſſet, ereptum Arymbæ regnum puero admodum tradit, ſceleſtus in utroque. Nam nec in eo ius cognationis ſeruauit, cui ademit regnum: & eum cui dedit, impudicum fecit antè, quàm regem.

In mercedē perpetrati ſtupri. Oroſius.

IVSTINI LIBER IX.

*IN Græciam Philippus cùm ueniſſet, ſolicitatus paucarum ciuitatum direptione, & ex præda modicarum urbium, quantæ opes uniuerſarum eſſent, animo proſpiciens, bellum toti Græciæ inferre ſtatuit. Ad cuius emolumentum egregie pertinere ratus, ſi ſibi * Byzantium, nobilem & maritimam urbem, receptaculum terra marique copiis ſuis futurum, in poteſtatem redegiſſet. Eandem claudentem ſibi portas obſidione cinxit. Hæc nanque urbs condita primo à Pauſania rege Spartanorum, & per VII. annos poſſeſſa fuit: deinde uariante uictoria, nunc Lacedæmoniorum, nunc Athenienſium iuris habita eſt. Quæ incerta poſſeſſio effecit, ut nemine quaſi ſuam auxiliis iuuante, libertatem conſtantius tueretur.*

* Conſtantinopolis deinde dicta. Oroſius.

Igitur

Igitur Philippus longa obſidionis mora exauſtus, pecuniæ commercium de piratica mutuatur. Captis itaque centum ſeptuaginta nauibus mercium, & distractis, anhelantem inopiam paululum recreauit. Deinde, ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortiſsimis, multas Chreſonenſium urbes expugnat. Filium Alexandrum, decem & octo annos natum, ut ſub militia patris tyrocinij rudimenta deponeret, ad ſe accerſit. In Scythiam quoque prædandi cauſa profectus eſt more negotiantium, impenſas belli alio bello refecturus. Erat eo tempore rex Scytharum * *Matthæas, qui cùm bello Iſtrianorum premeretur, auxilium à Philippo per Apollonienſes petit, in ſucceſsione eum regni Scythiæ adoptaturus: cum interim Iſtrianorum rex decedens, & metu belli, & auxiliorum neceſsitate Scythas ſoluit. Itaque Matthæas remiſsis Macedonibus renuntiari Philippo iubet, neque auxilium eius ſe petiſſe, neque adoptionem mandaſſe. Nam neque uindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent: neque hæredem ſibi incolumi filio deeſſe. His auditis, Philippus legatos ad Matthæam mittit, impenſæ obſidionis portionem petentes, ne inopia bellum deſerere cogatur. Quod eò promptius eum facere debere, quòd miſsis à ſe in auxilium eius militibus, ne ſumptum quidem uiæ, non modò officij pretia dederit. Matthæas inclementiam cœli & terræ ſterilitatem cauſatus, quæ non patrimonijs ditet Scythas, ſed uix alimenta exhibeat, reſpondit nullas ſibi opes eſſe, quibus tantum regem expleat: & turpius putaret, paruo defungi, quàm totum abnuere: Scythas autem uirtute animi, & duritia corporis, non opibus cenſeri. Quibus deriſus Philippus, ſoluta obſidione Byzantij, Scythica bella aggreditur, præmiſsis legatis, quò*

*Etæas, Oroſius legit.

*quò ſecuriores faceret; qui nuntient Mathææ, dum Byzantium obſidet, nouiſſe ſtatuam Herculi: ad quam in hoſtio Iſtri ponendam ſe uenire, pacatum acceſſum ad religionem dei petens, amicus ipſe Scythis uenturus. Ille, ſi uoto fungi uelit, ſtatuam ſibi mitti iubet, non modò ut ponatur, uerum etiam ut inuiolata maneat, pollicetur. Exercitum autem fines ingredi, negat ſe paſſurum. Ac ſi inuitis Scythis ſtatuam ponat, eo digreſſo ſublaturum, uerſurúmque æs ſtatuæ in aculeos ſagittarum. His utrinque irritatis animis prælium committitur. Quum uirtute & * numero præſtarent Scytæ, aſtutia Philippi uincuntur. Viginti millia puerorum ac fœminarum capta, pecoris magna uis, auri argentíque nihil. Ea primum fides inopiæ Scythicæ fuit. Viginti millia nobilium equarum ad genus faciēdum in Macedoniam miſſa, Sed reuertenti à Scythia, Triballi Philippo occurrunt: negant ſe trāſitum daturos, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, & mox prælium: in quo ita in femore uulneratus eſt Philippus, ut per corpus eius equus interficeretur. Cum omnes occiſum putarent, præda amiſſa eſt. Ita Scythica uelut deuota ſpolia penè luctuoſa Macedonibus fuere. Vbi uerò ex uulnere primum conualuit, diu diſsimulatum bellum Athenienſibus infert: quorum cauſæ Thebani ſe iunxere, ne uictis metuentes Athenienſibus, ueluti uicinum incendium belli ad ſe tranſiret. Facta igitur inter duas paulò antè infeſtiſsimas ciuitates ſocietate, legationibus Græciam fatigant, communem hoſtem putant communibus uiribus ſummouendum: Neque enim ceſſaturum Philippum, ſi proſperè prima ſucceſſerint, niſi omnem Græciam domuerit. Motæ quædam ciuitates Athenienſibus ſe iungunt: quaſdam autem ad Philippum belli metus traxit prælio commiſſo, cum Athenienſes longè ma*

*animo

Scythæ per bella fœminis vti malunt, quoniā vrinam curſu non impedito reddūt. Plin. lib. 8.

*ge maiore militum numero præſtarent, aßiduis bellis induratæ uirtute Macedonum uincuntur, non tamen immemores priſtinæ gloriæ cecidere. Quippe aduerſis uulneribus, omnes loca, quæ tuenda à ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. Hic dies uniuerſæ Græciæ & gloriam dominationis, & uetuſtißimam libertatem finiit. Huius uictoriæ callide dißimulata lætitia eſt. Denique non ſolita ſacra Philippus illa die fecit, non in conuiuio riſit, non ludos inter epulas adhibuit, non coronas aut unguenta ſumpſit: & quantum in illo fuit, ita uicit, ut uictorem nemo ſentiret. Sed nec regem ſe Græciæ, ſed ducem appellari lari iuſſit. Atque ita inter tacitam lætitiam, & dolorem hoſtium temperauit, ut neque apud ſuos exultaſſe, neque apud uictos inſultaſſe uideretur. Athenienſibus, quos paſſus infeſtißimos fuerat, & captiuos gratis remiſit, & bello conſumptorum corporum ſepulturæ reddidit, reliquiáſque funerum ut ad ſepulcra maiorum deferrent, ultro hortatus eſt. Super hæc Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his, amicitiámque iungeret, Athenas miſit, Thebanorum porrò non ſolum captiuos, uerumetiam interfectorum ſepulturam uendidit. Principes ciuitatis alios ſecuri percußit, alios in exilium redegit, bonáque omnium occupauit: * pulſos deinde per iniuriam in patriam reſtituit. Ex horum numero CCC. exules iudices, rectoréſque ciuitati dedit: Apud quos cum potentißimi quique rei eius ipſius criminis poſtularentur, quòd per iniuriam ſe in exilium egiſſent, huius conſtantiæ fuerunt, ut omnes ſe autores faterentur, meliúſque cum republica actum cum damnati eſſent, quàm cum reſtituti contenderent. Mira prorſus audacia: de iudicibus uitæ necíſque ſuæ, quemadmodum poſſunt, ſententiam ferunt,*

Hoc erat à mortuo tributum exigere.

* Pulſus à ciuibus in patriam reſtituit, legit Oroſius.

f contemn

contemnúntque abſolutionem, quam dare inimici poſſunt. Et quoniam rebus nequeunt ulciſci, uerbis uſurpant libertatem. Compoſitis in Græcia rebus, Philippus omnium ciuitatum legatos ad formandum rerum præſentium ſtatum, euocari Corinthum iubet: Ibi pacis legem uniuerſæ Græciæ pro meritis ſingularum ciuitatum ſtatuit, conciliúmque omnium ueluti unum ſenatum ex omnibus elegit. Soli Lacedæmonij & legem, & regem contempſerunt, ſeruitutem, non pacem rati, quæ non ipſis ciuitatibus conueniret, ſed * à uictore ferretur. Auxilia deinde ſingularum ciuitatum deſcribuntur, ſiue adiuuandus ea manu rex oppugnante aliquo foret, ſeu duce illo bellum inferendum: Neque enim dubium erat, imperium Perſarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum ducenta millia peditum fuere, & equitum quindecim millia. Extra hanc ſummam & Macedoniæ exercitus erat, & confinis domitarum gentium barbaries. Initio ueris tres duces in Aſiam Perſarum iuris præmittit, Parmenionem, Amyntam, & Attalum, cuius ſororem nuper expulſa Alexandri matre Olympiade, propter ſtupri ſuſpitionem, in matrimonium acceperat. Intereà dum auxilia à Græcia coëunt, nuptias Cleopatræ filiæ, & Alexandri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis, apparatibus inſignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum ſpectaculum Philippus cum ſine cuſtodibus, medius inter duos Alexandros, filium generúmque concederet, Pauſanias nobilis ex Macedonibus, nemini ſuſpectus adoleſcens, occupatum anguſtiis Philippum in tranſitu obtruncat: diémque lætitiæ deſtinatum, fœdum luctu funeris facit. Hic Pauſanias primis pubertatis annis

*Quid ſi legas, pro?

Philippus obtrūcatur.

annis ſtuprum per iniuriam paſſus ab Attalo fuerat: cuius indignitati hæc etiam fœditas acceſſerat. Nam perductum in conuiuio, ſolutúmque mero Attalus, non ſuæ tantum, uerùm & conuiuarum libidini, uelut ſcortum uile ſubiecerat, ludibriúmque omnium inter coæquales reddiderat. Hanc rem ægrè ferens Pauſanias, querelam Philippo ſæpe detulerat. Cum uariis fruſtrationibus non ſine riſu deferretur, & honoratum inſuper ducatu aduerſarium cerneret, iram in ipſum Philippum uertit, ultionémque quam aduerſario non poterat, ab iniquo iudice exegit. Creditum eſt etiam immiſſum ab Olympiade matre Alexandri fuiſſe, nec ipſum Alexandrum ignarum paternæ cædis extitiſſe: Quippe non minus Olympiadem, repudium, & prælatam ſibi Cleopatram, quàm ſtuprum Pauſaniam doluiſſe. Alexandrum quoque regni æmulum, fratrem ex nouerca ſuſceptum timuiſſe, cóque actum, ut in conuiuio antea primum cum Attalo, mox cum ipſo patre iurgaret, adeò ut etiam ſtricto gladio cum Philippus conſectatus ſit, ægréque à filij cæde amicorum precibus exoratus. Quamobrem Alexander ad auunculum ſe in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat, uíxque reuocanti mitigatus eſt patri, precibúsque cognatorum ægrè redire compulſus. Olympias quoque fratrem ſuum Alexandrum Epiri regem in bellum ſubornabat, peruiciſſetque, ni filiæ nuptiis pater generum occupaſſet. His ſtimulis irarum utrique Pauſaniam de impunitate ſtupri ſui querentem, ad tantum facinus impuliſſe creduntur. Olympias certè fugienti percuſſori, equos quoque præparatos habuit. Ipſa deinde audita regis nece, cùm titulo officij ad exequias eadem nocte cucurriſſet, in cruce pendentis Pauſaniæ capiti, eadem nocte

qua uenit, coronam auream imponit: quod nemo alius audere, niſi hæc, ſuperſtite Philippi filio, potuiſſet. Paucos *deinde poſt dies, refixum corpus interfectoris ſuper reliquias cremauit, & tumulum ei eodem fecit in loco, parentariq; eidem quotannis, incuſſa populo ſuperſtitione, curauit.* Poſt *hæc Cleopatram, à qua pulſa Philippi matrimonio fuerat, in gremio eius prius filia interfecta, finire uitam ſuſpendio coëgit, ſpectaculóq; pendentis ultione potita eſt, ad quam per parricidium feſtinauerat.* Nouiſsime *gladium illum, quo rex percuſſus eſt, Apollini ſub nomine Myrtalis conſecrauit.* Hoc *enim nomen antè Olympiadis paruulæ fuit.* Quæ *omnia ita palàm facta ſunt, ut timuiſſe uideatur, ne facinus ab ea commiſſum, non probaretur.* Deceſsit *Philippus* XL. *&* VII. *annorum, cum annis* XXV. *regnaſſet.* Genuit *ex Laryſſæa ſaltatrice filium Arideum, qui poſt Alexandrum regnauit.* Habuit *& multos alios filios ex uarijs matrimonijs regio more ſuſceptos, qui partim fato, partim ferro periere.* Fuit *rex armorum, quàm cõuiuiorum apparatibus ſtudioſior, cui maximæ opes erant inſtrumenta bellorum, diuitiarum quæſtu, quàm cuſtodia ſolertior.* Itaque *inter quotidianas rapinas ſemper inops erat.* Miſericordia *in eo & perfidia pari iure dilectæ. nulla apud eum turpis ratio uincendi, blandus pariter, & in gratia offenſam ſimulare: inſidioſus alloquio: qui plura promitteret, quàm præſtaret: in ſeria & iocos artifex.* Amicitias *utilitate, non fide colebat.* Gratiam *fingere in odio, inſtruere inter concordantes odia, apud utrunque gratiam quærere, ſolennis illi conſuetudo.* Inter *hæc eloquentia, & inſignis oratio acuminis & ſolertiæ plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inuentionum deeſſet ornatus.* Huic *Alexander ſucceſsit, & uirtute*

Alexander Magnus.

tute & uitijs patre maior. Itaque *uincendi ratio utrique diuerſa*: Hic *aperta ui, ille artibus bella tractabat*: Decepti*s ille gaudere hoſtibus, hic palàm fuſis*: Prudentior *ille conſilio, hic animo magnificentior*: Iram *pater diſsimulare plerunque & uincere, hic ubi exarſiſſet, nec dilatio ultionis, nec modus erat*. Vini *nimis uterque auidus, ſed ebrietatis diuerſa uitia*. Patri *mos erat & de conuiuio in hoſtem procurrere, manum conſerere, periculis ſe temere offerre*: Alexander *non in hoſtem, ſed in ſuos ſæuiebat*. Quamobrem Philippum *ſæpe uulneratum prælia remiſere: hic amicorum interfector conuiuio frequenter exceſsit*. Regnare *ille cum amicis uolebat, hic in amicos regna exercebat*. Amari *pater malle, hic metui*. Literarum *cultus utrique ſimilis*. Solertiæ *pater maioris, hic fidei*. Verbis *atque oratione* Philippus, *hic rebus moderatior*. Parcendi *uictis filio animus & promptior, & honeſtior: frugalitati pater, luxuriæ filius magis deditus erat*. Quibus *artibus orbis imperij fundamenta pater * fecit, operis totius gloriam filius * iecit, conſummauit*.

IVSTINI LIBER X.

ARTAXERXI *regi Perſarum ex pellicibus* CXV. *filij fuere, ſed tres tantum iuſto matrimonio ſuſcepti*, Darius, Ariarates, & Ochus. *Ex his* Darium *contra morem* Perſarum, *apud quos rex nõ niſi morte mutatur, per indulgentiam pater regem uiuus fecit, nihil ſibi ablatum exiſtimans, quod in filium contuliſſet, ſyncerúmque gaudium ex procreatione capturum, ſi inſignia maieſtatis ſuæ uiuus in filio conſpexiſſet*. Sed Darius *poſt noua paternæ*

Quarum CLX. *habuit* Plutar.

Agente Dario annũ 30.

Conſilia interficiẽdi patris Ochum agitaſſe per Atoſſam, ſcribit Plut.

pietatis exempla, interficiendi patris conſilium cepit. Sceleratus fuiſſet, ſi ſolus parricidium cogitaſſet: tanto ſceleratior, quòd in ſocietatem facinoris aſſumptos quinquaginta fratres fecit parricidas. Oſtenti prorſus genus, ubi in tanto populo nõ ſolùm ſociari, uerumetiam ſileri parricidium potuit, ut ex L. liberis nemo inuentus ſit, quem aut paterna maieſtas, aut ueneratio ſenis, aut indulgentia patris, à tanta immanitate reuocaret. Adeóne uile paternum nomen, apud tot numero filios fuit, ut quorum præſidio tutus etiam aduerſus hoſtes eſſe debuerat, eorum inſidiis circumuentus, tutior ab hoſtibus, quàm à filiis fuerit? Cauſa parricidij ſceleratior ipſo parricidio fuit. Occiſo quippe Cyro fraterno bello, cuius mentio ſuprà habita eſt, Aſpaſiam pellicem eius rex Artaxerxes in matrimonium receperat. Hanc patrem * cedere ſibi ſicuti regnum, Darius poſtulauerat. qui pro indulgentia ſua in liberos, primo facturum ſe dixerat: mox pœnitentia ductus, ut honeſtè negaret, quod temere promiſerat, Solis eam ſacerdotio præfecit, quo perpetua illi ab omnibus uiris pudicitia imperabatur. Hinc exacerbatus iuuenis, in iurgia primò patris erupit, mox facta cum fratribus coniuratione, dum patri inſidias parat, deprehenſus cum ſociis, pœnas parricidij diis paternæ maieſtatis ultoribus dedit. Coniuges quoque omnium cum liberis, ne quod ueſtigium tanti ſceleris extaret, interfectæ ſunt. Poſt hæc Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit, Rex quàm pater felicior. Hæreditas regni Ocho tradita, qui timens parem coniurationem, regiam cognatorum cæde & ſtrage principum replet, nulla, non ſanguinis, non ſexus, non ætatis miſericordia permotus: ſcilicet ne innocentior fratribus parricidis haberetur. Atque ita ueluti purificato regno, bellum Armeniis infert. In eo cum aduerſus

*credere

Dianæ & Bataniæ, quàm Anetim vocant, præfectam, Plut. ſcribit.

Natus annos 94.

Qui cognominatus eſt Artaxerxes. Euſeb.

prouoc

prouocatorem hoſtium Codomanus quidam cum omnium fauore proceſſiſſet, hoſte cæſo, uictoriam ſuis pariter, & propè amiſſam gloriam reſtituit. Ob hæc decora idem Codomanus præficitur Armeniis. Interiecto deinde tempore, poſt mortem Ochi regis ob memoriam priſtinæ uirtutis rex à populo conſtituitur, Darij nomine, ne quid regiæ maieſtatis deeſſet, honoratus: bellúmque cum Alexandro Magno, diu uariante fortuna, magna uirtute geſſit. Poſtremò uictus ab Alexandro, & à cognatis occiſus, uitam pariter cum Perſarum regno finiuit.

IVSTINI LIBER XI.

IN exercitu Philippi, ſicuti uariæ gentes erant, ita eo occiſo diuerſi motus animorum fuere. Alij quippe iniuſta ſeruitute oppreßi, ad ſpem ſe libertatis erigebant: alij tædio longinquæ militiæ, remiſſam ſibi expeditionem gaudebant: nonnulli facem nuptiis filiæ accenſam, rogo patris ſubditam dolebant. Amicos quoque, tam ſubita mutatione rerum, haud mediocris metus ceperat, reputantes nunc prouocatam Aſiam, nunc Europam nondum perdomitam, nunc Illyrios, & Thracas, & Dardanos, cæteráſque barbaras gentes fidei dubiæ, & mentis infidæ: Qui omnes populi ſi pariter deficiant, reſiſti nullo modo poſſe. His rebus, ueluti medela quædam, interuentus Alexandri fuit: qui pro concione, ita uulgus omne conſolatus, hortatúſque pro tempore eſt, ut & metum timentibus demeret, & in ſpem ſui omnes impelleret. Erat hic annos XX. *natus: in qua ætate ita moderatè de ſe multa pollicitus eſt, ut appareret plura* Ann. Vrb. condit. 526.

cum experimentis reſeruare. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ uacationem dedit: quo facto tantum ſibi fauorem omnium conciliauit, ut corpus hominis, non uirtutem regis mutaſſe ſe dicerent. Prima illi *cura paternarum exequiarum fuit:* In *quibus ante omnia, cædis conſcios ad tumulum patris occidi iuſsit, ſoli* Ale*xandro* Lyncistarum *fratri pepercit, ſeruans in eo auſpicium dignitatis ſuæ:* Nam *regem eum primus ſalutauerat.* Aemulum *quoque imperij* Caranum *fratrem ex nouerca ſuſceptum, interfici curauit.* Inter *initia multas gentes rebellantes compeſcuit.* Orientes *nonnullas ſeditiones extinxit:* Quibus *rebus erectus, tacito gradu in* Græciam *contendit: ubi, exemplo patris* Corinthum * *euocatus, ciuitatibus dux in locum eius ſubſtituitur.* Inchoatum *deinde à patre* Perſicum *bellum aggreditur, in cuius apparatu occupato, nuntiatur,* Athenienſes, Thebanos, & Lacedæmonios *ab eo ad* Perſas *defeciſſe, autorémque eius defectionis magno auri pondere à* Perſis *corruptum,* Demosthenem *oratorem extitiſſe, qui* Macedonum *deletas omnes cum rege copias à* Triballis *affirmauerit, producto in concionem autore, qui in eo prælio, in quo rex ceciderat, ſe quoque uulneratum diceret.* Qua *opinione mutatos omnium ferme ciuitatum animos eſſe, præſidia* Macedonum *obſideri.* Quibus *motibus occurſurus, tanta celeritate inſtructo, paratóque exercitu* Græciam *oppreſsit, ut quem uenire non ſenſerant, uidere ſe uix crederent.* In *tranſitu hortatus* Theſſalos *fuerat, beneficiorúmque* Philippi *patris, maternæque ſuæ cum his ab* Aeacidarum *gente neceſsitudinis admonuerat.* Cupidè *hæc* Theſſalis *audientibus, exemplo patris dux uniuerſæ gentis creatus erat, & uectigalia omnia, reditúſque ſuos ei tradiderant.* Sed Athe*nienſes*

**euocatis ciuit.*

nienſes, ſicuti primi defecerunt, ita primi pœnitere cœperunt, contemptum hoſtis in admirationem conuertẽtes, pueritiámque Alexandri ſpretam anteà, ſupra uirtutem ueterum ducum extollentes. Miſsis itaque legatis bellum deprecantur. Quibus auditis, *& grauiter increpatis*, Alexander *bellum remiſit.* Inde Thebas exercitum conuertit, eadem *indulgentia uſurus, ſi parem pœnitentiam inueniſſet.* Sed Thebani *armis, non precibus, nec deprecatione uſi ſunt. Itaque uicti grauiſsima quæque ſupplicia miſerrimæ captiuitatis experti ſunt.* Cum *in conſilio de excidio urbis deliberaretur*, Phocenſes, *&* Plateenſes, *&* Theſpienſes, *&* Orchomenij, Alexandri *ſocij, uictoriǽque participes, excidium urbium ſuarum, crudelitatémque* Thebanorum *referebant, ſtudia in* Perſas *non præſentia tantùm, uerumetiam & uetera aduerſus* Græciæ *libertatem increpantes.* Quamobrem *odium eos omnium populorum eſſe, uel ex eo manifeſtari poſſe, quòd iureiurando ſe omnes obſtrinxerint, ut uictis* Perſis Thebas *diruerent. Adiiciunt & ſcelerum priorum fabulas quibus omnes ſcenas repleuerant, ut non præſenti tantùm perfidia, uerùm & uetere infamia inuiſi forent.* Tunc Eleadas *unus ex captiuis data poteſtate dicendi, non à rege ſe defeciſſe, quem interfectum audierint, ſed à regis hæredibus: quicquid in eo ſit admiſſum, crudelitatis, non perfidiæ culpam eſſe, cuius tamen iam magna ſe ſupplicia pependiſſe. Deleta iuuentute, nunc ſenum fœminarúmque ſicuti infirmum, ita innoxium reſtare uulgus, ipſúmque ſtupris contumeliiſque ita uexatum eſſe, ut nihil amarius unquam ſint paſsi: nec iam pro ciuibus ſe, qui tam pauci remanſerint, orare: ſed pro innoxio patriæ ſolo, & pro urbe, quæ non uiros tantum, uerumetiam deos genuerit.* Priuata *etiam regem ſuperſtitione deprecatur, geniti apud*

*odio

ipſos Herculis, unde originem gens Aeacidarum trahat: actáque Thebis à patre eius Philippo pueritia, rogat, urbi parcat, quæ maiores eius partim apud ſe genitos, deos adoret, partim educatos ſummæ maieſtatis reges uiderit. Sed potentior fuit ira, quàm preces. Itaque urbs diruitur, agri inter uictores diuiduntur, captiui ſub corona uenduntur, quorum pretium non ex ementium commodo, ſed ex inimicorum odio extenditur. Miſeranda res Athenienſibus uiſa. Itaque portas refugiis profugorum contra interdictum regis aperuere. Quam rem ita grauiter tulit Alexander, ut ſecunda legatione denuo bellum deprecantibus, ita demum remiſit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, ſibi dedantur: paratíſque Athenienſibus, ne cogantur ſubire bellum, eò res deducta eſt, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur: qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Perſarum uiribus acceſſere. Proficiſcens ad Perſicum bellum, omnes nouercæ ſuæ cognatos, quos Philippus in excelſiorem dignitatis locum prouehens, imperiis præfecerat, interfecit, ſed nec ſuis, qui apti regno uidebantur, pepercit, ne qua materia ſeditionis, procul ſe agente, in Macedonia remaneret: & reges ſtipendiarios conſpectioris ingenij, ad commilitium ſecum trahit, ſeniores ad tutelam regni relinquit. Adunato deinde exercitu naues onerat: unde conſpecta Aſia, incredibili ardore mentis accenſus, duodecim aras deorum in belli uota ſtatuit. Patrimonium omne ſuum, quod in Macedonia, Europáque habebat, amicis diuidit, ſibi Aſiam ſufficere præfatus. Priuſquam ulla nauis littore excederet, hoſtias cædit, petens uictoriam bello, quo toties à Perſis petitæ Græciæ ultor relictus ſit: quibus longa iam ſatis, & matura imperia contigiſſe, quorumque

temp

XXX. M. numero vendidit: pepercit tamen Pindari ſtirpi. Plut.

Vide Apologum de canibus, ouibus & lupo, apud Plu.

Ioui, Herculi, & Mineruæ, ſunt aræ ſacratæ, in ripa Pirami. Qu. Curtius.

*tempus eſſet uices excipere melius acturos. Sed neque exercitus eius alia, quàm regis animorum præſumptio fuit. Quippe obliti omnes coniungum, liberorúmq; & longinquæ à domo militiæ, Perſicum aurum & totius Orientis opes, iam quaſi ſuam prædam ducebant: nec belli periculorum, ſed diuitiarum meminerant. Cum delati in continentem eſſent, primus Alexander iaculum uelut in hoſtilem terram iecit, armatúsque de naui tripudianti ſimilis proſiluit, atque ita hoſtias cædit, precatus, ne ſe regem illæ terræ inuitæ accipiant. * Inibi quoque ad tumulos eorum, qui Troiano bello ceciderant, parentauit. Inde hoſtem petens, milites à populatione Aſiæ prohibuit, parcendum ſuis rebus præfatus, nec perdenda ea, quæ poſſeſſuri uenerant. In exercitu eius fuere peditum* XXX. *duo millia, equitum quatuor millia quingenti, naues centum* LXXXII. *Hac tam parua manu uniuerſum terrarum orbem utrum ſit admirabilius uicerit, an aggredi auſus fuerit, incertum eſt: cum ad tam periculoſum bellum exercitum legerit, non iuuenes robuſtos, nec primo flore ætatis, ſed ueteranos pleroſque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre, patruíſq; militauerant, elegit, ut non tam milites, quàm magiſtros militiæ electos putares. Ordines quoque nemo niſi ſexagenarius duxit, ut ſi principia caſtrorum cerneres, ſenatum te alicuius priſcæ Reipub. uidere diceres: itaque nemo in prælio fugam, ſed uictoriam cogitauit: nec in pedibus cuiquam ſpes, ſed in lacertis fuit. Contrà rex Perſarum Darius, fiducia uirium nil aſtu agere, affirmans ſuis occulta conſilia uictoriæ furtiuæ non conuenire, nec hoſtem à regni finibus arcere, ſed intimum regnum accipere: glorioſius ratus repellere bellum, quàm non admittere. Prima igitur congreſſio in campis Adraſtiis fuit. In acie Perſarum ſexcenta*

Hoc erat ſecialium iure defungi. Vide Macr.

*In Ilio quoque

centa millia militum fuere, quæ non minus arte Alexandri, quàm uirtute Macedonum ſuperata, terga uerterunt. Magna itaque cædes Perſarum fuit. De exercitu Alexandri nouem pedites, centum XX. *equites cecidere, quos rex impenſè ad cæterorum ſolatia humatos, ſtatuis equeſtribus donauit, cognatíſq; eorum immunitates dedit. Poſt uictoriam maior pars Aſiæ ad eum defecit. Geßit & plura bella cum præfectis Darij, quos iam non tam armis, quàm terrore nominis ſui uicit. Dum hæc aguntur, interim indicio captiui ad eum defertur, inſidias ei ab* Alexandro *Lynciſtarum genero Antipatri, qui præpoſitus Macedoniæ erat, parari: Ob quam cauſam timens, ne quis interfecto eo in Macedonia motus oriretur, in uinculis eum habuit. Poſt hæc* **Gordin urbem petit, quæ poſita eſt inter Phrygiam maiorem & minorem: cuius urbis potiundæ non tam propter prædam cupido eum cepit, ſed quòd audierat in ea urbe in templo Iouis iugum plauſtri Gordij poſitum, cuius nexum ſi quis ſoluiſſet, eum tota Aſia regnaturum, antiqua oracula ceciniſſe. Huius rei cauſa & origo illa fuit: Gordius cum in his regionibus bobus conductis araret, aues cum omnis generis circumuolare cœperunt: profectus ad conſulendos augures uicinæ urbis, obuiam in porta habuit uirginem eximiæ pulchritudinis: percunctatúſq; eam, quem potißimum augurem conſuleret: Illa audita cauſa conſulendi, gnara artis ex diſciplina parentum, regnum ei portendi, reſpondit: pollicetúrq; ſe & matrimonij, & ſpei ſociam. Tam pulchra conditio, prima regni felicitas uidebatur. Poſt nuptias inter Phrygas orta ſeditio eſt. Conſulentibus de fine diſcordiarum, oracula reſponderunt, regi diſcordijs opus eſſe. Iteratò quærentibus de perſona regis, iubentur eum regem obſeruare, quem reuerſi primum*

XXXII. *pedites,* D. *ſauſcios; equites* CL. *interfectos, Q. Curtius ſcribit.*

**Gordium*

mum in templum Iouis *euntem plauſtro reperiſſent.* Ob*uius illis* Gordius *fuit, ſtatímq; eum regem conſalutant: ille plauſtrum, quo uehenti regnum delatum fuerat, in templo* Iouis *poſitum, maieſtati conſecrauit regis. Poſt hunc filius* Mida *regnauit, qui ab* Orpheo *ſacrorum ſolennibus initiatus,* Phrygiam *religionibus impleuit, quibus tutior omni uita, quàm armis fuit.* Igitur Alexander *capta urbe cum in templum* Iouis *ueniſſet, iugum plauſtri requiſiuit: quo exhibito, cum capita loramentorum intra nodos abſcondita reperire non poſſet, uiolentius oraculo uſus, gladio loramenta cædit: atque ita reſolutis nexibus, latentia in nodis capita inuenit.* Hoc illi *agenti nuntiatur,* Darium *cum ingenti exercitu aduentare.* Itaque *timens anguſtias, magna celeritate* Taurum *tranſcendit, in qua feſtinatione quingenta ſtadia curſus fecit. Cum* Tarſum *ueniſſet, captus* Cydni *fluminis amœnitate, per mediam urbem influentis, proiectis armis, plenus pulueris ac ſudoris, in præfrigidam nudum undam ſe proiecit. Tum repente tantus neruos eius occupauit rigor, ut intercluſa uoce non ſpes modò remedij, ſed nec dilatio periculi interueniret.* Vnus *erat ex medicis, nomine* Philippus, *qui ſolus remedium polliceretur: ſed & ipſum* Parmenionis *pridie à* Cappadocia *miſſæ epiſtolæ ſuſpectum faciebant, qui * gnarus infirmitatis* Alexandri, *ſcripſerat, à* Philippo *medico ut caueret:* Nam *corruptum illum à* Dario *ingenti pecunia eſſe.* Tutius *tamen eſt ratus, dubiæ ſe fidei medici credere, quàm indubitato morbo perire.* Accepto *igitur poculo, epiſtolas medico tradidit, atque ita inter bibendum oculos in uultum legentis intendit.* Vt *ſecurum conſpexit, lætior factus eſt, ſanitatémq; quarta die recepit.* Igitur Darius *cum* CCC. *millibus peditum, & centum millibus equitum in aciem*

Gordius ille nodus, abiit in prouerbium.

**ignarus*

proced

*procedit. Mouebat hæc multitudo hoſtium, reſpectu pau-
citatis ſuæ, Alexandrum: ſed interdum reputabat, quan-
tas res cum iſta paucitate geſſiſſet, quantóſque populos fu-
diſſet: Itaque cum ſpes metum uinceret, periculoſius diſ-
ferre bellum ratus, ne deſperatio ſuis creſceret, circumue-
ctus ſuos, ſingulas gentes diuerſa oratione alloquitur. Illy-
rios & Thracas opum ac diuitiarum oſtentatione, Græ-
cos ueterum bellorum memoria, æternique cum Perſis odij
accendebat. Macedones autem nunc Europæ uictæ admo-
net, nunc Aſiæ expetitæ, nec inuentas illis toto orbe pares
uires gloriatur. Cæterum & laborum finem hunc, & glo-
riæ cumulum fore. Atq; inter hæc identidē conſiſtere aciem
iubet, ut hac mora conſueſcant oculis turbam hoſtium ſu-
ſtinere. Nec Darij ſegnis opera in ordinanda acie fuit.
Quippe omiſſis ducum officiis ipſe omnia circumire, ſin-
gulos hortari, ueteris gloriæ Perſarum, imperiíque perpe-
tuæ à diis immortalibus datæ poſſeſſionis admonere. Poſt*
Alexandri dextrum femur leuiter perſtrictum. Q.Curt. *hæc prælium ingentibus animis committitur. In eo uterque
rex uulneratur: tandiu certamen anceps fuit, quoad fuge-
ret Darius. Exinde cædes Perſarum ſecuta eſt. Cæſa ſunt
peditum unum & ſexaginta millia, equitum decem millia,
capta quadraginta millia. Ex Macedonibus cecidere pe-
deſtres* CXXX. *equites* CL. *In caſtris Perſarum multum
auri, cæterarúmq; opum inuentū. Inter captiuos caſtrorum*
Matri Darii nomen Syſigambi fuit. *mater, & uxor, eadémque ſoror, & filiæ duæ Darij fuere.
Ad quas uiſendas hortandáſque cum Alexander ueniſſet,
conſpectis armatis inuicem ſe complexæ, uelut ſtatim mo-
rituræ complorationem ediderunt. Prouolutæ deinde ge-*
**mortem,* *nibus Alexandri, non * uitam, ſed ut Darij corpus ſepeliant,
dilatione mortis deprecantur. Motus tanta mulierum pie-
tate Alexander, & Darium uiuere dixit, & timentibus*

mortis

mortis metum dimiſit, eáſque haberi & ſalutari, ut reginas, præcepit. Filias quoque non ſordidius dignitate patris ſperare matrimonium iuſsit. Poſt hæc opes Darij, diuitiarúmque apparatum contemplatus, admiratione tantarum rerum capitur. Tunc primum luxurioſa conuiuia, & magnificentiam epularum ſectari, tunc * Marſinem *captiuam* *Barſenem *diligere propter formæ pulchritudinem cœpit. À qua poſtea ſuſceptum puerum* Herculem *uocauit.* Memor *tamen adhuc* Darium *uiuere,* Parmenionem *ad occupandam* Perſicam *claſſem, alióſque amicos ad recipiendas* Aſiæ *ciuitates miſit: quæ ſtatim audita fama uictoriæ ipſius,* Darij *præfectis cum auri magno pondere tradentibus ſe, in poteſtatem uictorum uenerunt. Tunc in* Syriam *proficiſcitur: ubi obuios cum inſulis multos reges* Orientis *habuit. Ex his pro meritis ſingulorum alios in ſocietatem recepit: aliis regnum ademit, ſuffectis in loca eorum nouis regibus. Inſignis præter cæteros fuit* * Abartomius, *rex ab* Alexandro *Sidoniæ conſtitutus.* Quem Alexander, *cum operam ablocare ad puteos exhauriendos, hortóſque irrigandos ſolitus eſſet, miſerè uitam* *exhibentem *regem fecerat, ſpretis nobilibus, ne generis id, non dantis beneficium putarent.* Tyriorum *ciuitas cum coronam auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis* Alexandro *miſiſſet, gratè munere accepto,* Tyrum *ſe ire uelle, ad uota* Herculi *reddenda, dixit. Cum legati rectius id cum in* Tyro *uetere, & antiquiore templo facturum dicerent, inde deprecantes eius introitum, ita exarſit, ut urbi excidium minaretur: confeſtímque exercitu inſulæ applicato, non minus animoſis* Tyriis *fiducia* Carthaginienſium, *bello excipitur. Augebat enim* Tyriis *animos* Didonis *exemplum, quæ* Carthagine *condita, tertiam partem orbis quæſiſſet, turpe ducentes, ſi ſeæ*

* *Abdolominus,*

*exigentem

Erat hęc extra vrbē in ſede quā Palætyron vocant. Quint. Curt. lib. 4.

ſi fœminis ſuis plus animi fuiſſet in imperio quærendo, quàm ſibi in tuenda libertate. Amota igitur imbelli ætate Carthaginem, & accerſitis mox auxiliis, non magno pòſt tempore per proditionem capiuntur. Inde Rhodum Alexander, Aegyptum, Ciliciámque ſine certamine recepit. Ad Iouem deinde Hammonem pergit, conſulturus & de euentu futurorum, & de origine ſua. Nanque mater eius Olympias confeſſa uiro ſuo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo ſe, ſed ex ſerpente ingentis magnitudinis conceпiſſe. Denique Philippus ultimo propè uitæ ſuæ tempore filium ſuum non eſſe palàm prædicauerat. Qua ex cauſa Olympiada uelut ſtupri compertam repudio dimiſerat. Igitur Alexander cupiens originem diuinitatis acquirere, ſimul & matrem infamia liberare, per præmiſſos ſubornat Antiſtites, quid ſibi reſponderi uelit. Ingredientem templum ſtatim Antiſtites ut Hammonis filium ſalutant. Ille lætus dei adoptione, hoc ſe patre cenſeri iubet. Rogat deinde, an omnes interfectores patris ſui ſit ultus: reſpondent patrem eius nec poſſe interfici, nec mori, regis Philippi peractam plenè ultionem eſſe. Tertiam interrogationem poſcenti, uictoriam omnium bellorum, poſſeſſionémque terrarum dari reſpondent. Comitibus quoque ſuis reſponſum, ut Alexandrum pro Deo, non pro rege colerent. Hinc illi aucta inſolentia, mirúſque anim increuit tumor, exempta comitate, quam & Græcorum literis, & Macedonum inſtitutis didicerat. Reuerſus ab Hammone * Alexandriam condidit, & coloniam Macedonum caput eſſe Aegyti iubet. Darius cum babyloniam profugiſſet, per epiſtolas Alexandrum deprecatus, redimendarum ſibi captiuarum poteſtatem faciat, inq; eam rem magnam pecuniam pollicetur. Sed Alexander in pretium

Septimo pòſt menſe, quàm eſt cœpta oppugnari. Q. Curt.

Nam Iliadē, vnà cum pugione, ſemper ſub puluino habebat. Plutar.

*Inter paludē & mare. Q. Curt.

cium captiuarum regnum omne, non pecuniam petit. Interiecto tempore aliæ epiſtolæ Darij Alexandro redduntur, quibus filiæ matrimonium & regni portio offeratur. Sed Alexander ſua ſibi dari reſcripſit, iuſſitque ſupplicem uenire, & regni arbitria uictori permittere. Tum ſpe pacis amiſſa, bellum Darius raparat. CCCC. *millibus peditum, & centum millibus equitum obuiam uadit Alexandro. In itinere nuntiatur uxorem eius ex colliſione abiecti partus deceſsiſſe, eiúſque mortem illacrymatum Alexandrum, exequiáſque benignè proſecutum, idque eum non amoris, ſed humanitatis cauſa feciſſe. Nam ſemel eam tantum Alexandro uiſam eſſe, cum matrem, paruuláſque filias eius frequenter conſolaretur. Tunc Darius ſe ratus uerè uictum, cum poſt tot prælia, & beneficiis ab hoſte ſuperaretur, gratúmque ſibi eſſe, ſi uincere nequeat, quòd à tali potiſsimum uinceretur. ſcribit itaque & tertias epiſtolas, & gratias agit, quòd nihil in ſuos hoſtile fecerit. Offert deinde maiorem partem regni uſque ad flumen Euphratem, & alteram filiam uxorem, pro reliquis captiuis triginta millia talentorum. Ad hoc Alexander gratiarum actionem ab hoſte ſuperuacaneam eſſe reſpondit. nec à ſe quicquam factum in hoſtis adulationem, nec quòd in dubios belli exitus, aut in leges pacis ſibi lenocinia, quæreret: ſed animi magnitudine, qua didicerit aduerſus uires hoſtium, non aduerſus calamitates contendere: pollicetúrque ſe præſtaturum ea Dario, ſi ſecundus ſibi, non par haberi uelit. Cæterùm neque mundum poſſe duobus ſolibus regi, neque orbem ſumma duo regna ſaluo ſtatu terrarum habere: Proinde aut deditionem eadem die, aut in poſteram aciem paret, & nec polliceatur ſibi aliam, quàm ſit expertus uictoriam. Poſtera die aciem producunt, cùm*

Ab hoc enim quis nõ velit enſe mori?

repentè ante prælium confectum curis Alexandrum ſomnus arripuit. Cum ad pugnam ſolus rex deeſſet, à Parmenione ægrè excitatus, quærentibus ſomni cauſas omnibus inter pericula, cum etiam in otio ſemper parcior fuerit, magno ſe metu liberatum ait, ſomnúmque ſibi à repentina ſecuritate datum, quòd liceat cum omnibus Darij copiis confligere, ueritum ſe longam belli moram, ſi Perſæ exercitum diuiſiſſent. Ante prælium utraque acies hoſtibus ſpectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem: armorúmque pulchritudinem mirabantur: Perſæ autem à tam paucis uicta ſuorum tot millia ſtupebant. Sed nec duces circumire ſuos ſingulos ceſſabant. Darius uix denis armatis ſingulos hoſtes, ſi diuiſio fieret, euenire dicebat. Alexander Macedonas monebat, ne multitudine hoſtium, ne corporis magnitudine, uel coloris nouitate mouerentur: tantum meminiſſe iubet, cum iiſdem ſe tertiò pugnare, nec meliores factos putarent fuga, cum in aciem ſecum tam triſtem memoriam cædium ſuarum, & tantum ſanguinis de duobus præliis fuſi ferrent: & quemadmodum Dario maiorem turbam hominum eſſe, ſic uirium ſibi. Hortatur, ſpernant illam aciem auro & argento fulgentem, in qua plus prædæ quàm periculi ſit, cum uictoria non ornamentorum decore, ſed ferri uirtute quæratur. Poſt hæc prælium committitur, Macedones in ferrum cum contemptu toties à ſe uicti hoſtis ruebant, contra Perſæ mori quàm uinci præoptabant. Raró etiam ullo prælio tantum ſanguinis fuſum eſt. Darius cùm uinci ſuos uideret, uoluit mori & ipſe: ſed à proximis fugere compulſus eſt. Suadẽtibus deinde quibuſdã, ut pons Cydni fluminis ad iter hoſtium impediendum intercluderetur: non ita ſaluti ſuæ uelle conſultum ait, ut tot millia ſociorum hoſtibus obiiciat, debere & aliis fugæ uiam

patere,

patere, quæ patuerit ſibi. Alexander autem periculoſiſsima quæque aggrediebatur: & ubi confertiſsimos hoſtes acerrime pugnare conſpexiſſet, eò ſe ſemper ingerebat, periculosáque ſua eſſe, non militum uolebat. Hoc *prælio Aſiæ imperium rapuit, quinto poſt acceptum regnum anno, cuius fœlicitas tanta fuit, ut poſt hoc nemo rebellare etiam auſus ſit, patientérque* Perſæ *poſt imperium tot annorum, iugum ſeruitutis acceperunt.* Donatis *refectiſq; militibus,* XXXIII. *continuis diebus prædam cognoſcit.* XXXIIII. ut Oroſius: alij XL. In *urbe deinde clauſa.* XL. *millia talentorum inuenit.* Ex*pugnat &* Perſepolim *caput* Perſici *regni, urbem multis annis illuſtrem, refertámque orbis terrarum ſpoliis, quæ interitu eius primum apparuerunt.* Inter *hæc* DCCC. *admodum* Græci *occurrunt* Alexandro, *qui pœnam captiuitatis truncata parte corporum tulerant, rogantes ut ſicuti* Græciam, *ſe quoque ab hoſtis crudelitate uindicaret.* Da*ta poteſtate redeundi, agros recipere maluerunt, ne non tam gaudium parentibus, quàm deteſtandum ſui conſpectum reportarent.* Interea Darius *in gratiam uictoris à cognatis ſuis aureis compedibus, catenisque in uico* Par*thorum* Tanea *uincitur.* A Beſſo, & Nabarzane, vt Qu. Cur. ſcribit. Credo *ita diis immortalibus uindicantibus, ut in terra eorum, qui ſucceſſuri imperio erant,* Perſarum *regnum finiretur.* Alexander *quoque citato curſu poſtera die ſuperuenit, ibíque cognouit* Darium *clauſo uehiculo per noctem exportatum. Iuſſo itaque exercitu ſubſequi, cum* VII. *millibus equitum fugientem inſequitur: in itinere multa & periculoſa prælia fecit.* Sordidis pellibus. *Emenſus deinde multa millia paſſuum, cum nullum* Darij *indicium reperiſſet, reſpirandi equis data poteſtate, unus ex militibus dum ad fontem proximum pergit, in uehiculo* Darium *multis quidem uulneribus confoſſum, ſed ſpiran-* *Polyſtrato ei nomen fuit.* Plutar.

tem adhuc inuenit: qui applicito captiuo cum ciuem ex uoce cognouiſſet, id ſaltem præſentis fortunæ ſolatium ſe habere dixit, quòd apud intellecturum locuturus eſſet, nec incaſſum poſtremas uoces emiſſurus. Perferri hæc Alexandro *iubet, ſe nullis in eum meritorum officiis, maximorum illi debitorem mori, quòd in matre liberisq́; ſuis regium eius nõ hoſtilem animum expertus, feliciúsq; hoſtem, quàm cognatos ſortitus ſit: quippe qui matri ac liberis ſuis ab eodem hoſte uitam datam, ſibi à cognatis ereptam, quibus & uitam & regna dederit. Quamobrem gratiam illi eam futuram, quàm ipſe uictor uolet, Alexandro referre ſe, quàm ſolam moriens poteſt gratiam, precari ſuperûm & inferûm numina, & regales deos, ut illi terrarum omnium uictori contingat imperium, pro ſe iuſtam magis, quàm grauem ſepulturæ ueniam orare. Quod ad ultionem pertineat, iam non ſuam, ſed exempli, communémque omnium regum eſſe cauſam, quam negligere, illi & indecorum eſſe, & periculoſum: Quippe cum in altero iuſtitiæ eius, in altero etiam utilitatis cauſa uerſetur.* In quam rem unicum *pignus fidei regiæ dexteram ſe ferendam* Alexandro *dare.* Poſt hæc *porrecta manu expirauit. Quæ ubi* Alexandro *nuntiata ſunt, uiſo corpore defuncti, tam indignam illo faſtigio mortem lacrymis proſecutus eſt, corpúsq; regio more ſepeliri, & reliquias eius maiorum tumulis inferri iuſſit.*

Ea enim fidei ſacra eſt. Plin. lib. 11.

IVSTINI LIBER XII.

ALEXANDER *in perſequendo* Dario, *amiſſos milites magnis funerum impenſis extulit, reliquis expeditionis eius ſociis* XV. *millia talentorum diui-*

ſit

ſit. Equorum maior pars æſtu amiſſa, inutiléſque etiam qui ſuperfuerant, facti. Pecunia omnis CLIII. *millia talento- rum ex uictoria nuper congeſta, eiq; Parmenio præficitur.* Dum hæc aguntur, *epiſtolæ* Antipatri *à* Macedonia *red- duntur, quibus bellum* Agidis *regis* Spartanorum *in* Græcia, Alexandri *regis* Epiri *in* Italia, *bellum* Zopyrionis *præ- fecti eius in* Scythia *continebatur.* Quibus *uariè affectus plus tamen lætitiæ cognitis moribus duorum æmulorum regum, quàm doloris amiſſi cum* Zopyrione *exercitus ſu- ſcepit.* Nanque *poſt profectionem* Alexandri, *Græcia fer- me omnis in occaſionem recuperandæ libertatis, ad arma concurrerat, autoritatem* Lacedæmoniorum *ſequuta, qui* Philippi, Alexandríque *pacem ſoli ſpreuerant, & leges reſpuerant.* Dux *huius belli* Agis, *rex* Lacedæmoniorum *fuerat, quem motum* Antipater *contractis militibus, in ipſo ortu oppreſſit. * magna tamen utrinque cædes fuit.* *Cecidere
Agis *rex cum ſuos terga dantes uideret, dimiſſis ſatelliti- bus, ut* Alexandro *ſi non felicitate par, uirtute non infe- rior uideretur, tanta ſtrages hoſtium edidit, ut agmina interdum fugaret.* Ad *extremum etſi à multitudine uictus, gloria tamen omnes uicit:* Porrò Alexander *rex* Epiri, *in* Italiam *à* Tarentinis, *auxilia aduerſus* Brutios *deprecan- tibus, ſolicitatus, ita cupidè profectus fuerat, ut in diuiſio- ne orbis terrarum,* Alexandro Olympiadis *ſororis ſuæ fi- lio,* Oriens, *& ſibi* Occidens *ſorte contigiſſet: non mino- rem rerum materiam in* Italia, Africa, Siciliáque, *quàm ille in* Aſia, *& in* Perſis *habiturus.* Huc *accedebat, ut ſicut* Alexandro *magno* Delphica *oracula inſidias in* Mace- *donia, ita huic reſponſum* Dodonæi Iouis *urbem* Pan- *doſiam, amnémque* Acheruſium *prædixerant.* Quæ *utra- que cum in* Epiro *eſſent, ignarus eadem & in* Italia *eſſe,*

Lacedæmo- niorũ v. m. et ccclx. Macedonum ccc. Curt. lib. 6.

*tui ſuo triduo luctum indixit. Omnibus deinde uelut Darij morte, perpetrato bello, reditum in patriam expectantibus, coniuges & liberos ſuos animo iam quodammodo complectentibus, ad concionem exercitum uocat: Ibi nihil actum tot egregiis prœliis ait, ſi incolumis Orientalis barbaries relinquatur: Nec ſe corpus, ſed regnum Darij petiſſe, perſequendóſque eſſe eos, qui à regno defecerint. Has oratione, uelut ex integro incitatis militum animis, Hyrcaniam, Mardóſque ſubegit. Ibi ei occurrit Thaleſtris, ſiue Minothea Amazonum regina, * cum* C C C. *millibus mulierum,* X X V. *dierum inter infeſtiſſimas gentes itinere confecto, ex rege liberos quæſitura: cuius conſpectus aduentúſque admirationi fuit, & propter inſolitum fœminis habitum, & propter expetitum concubitum. Ob hoc ** X X X. *diebus otio datis, à rege ut uiſa eſt uterum impleſſe, deſceſſit. Poſt hæc Alexander habitum regum Perſarum, & diadema, inſolitum antea in regibus Macedonicis, uelut in leges eorum quos uicerat, tranſiret, aſſumit. Quæ ne inuidioſius & in ſe uno conſpicerentur, amicos quoque ſuos longam ueſtem auream purpureámque ſumere iubet, ut luxum quoque, ſicuti cultum imitaretur Perſarum. Inter pellicum regiarum greges electæ pulchritudinis, nobilitatíſque, noctium uices diuidit. His rebus ingentes epularum apparatus adiicit, ne ieiuna & deſtructa luxurie uideretur. Conuiuium quoque iuxta regiam magnificentiam ludis exornat: immemor prorſus, tantas opes amitti his moribus, non quæri ſolere. Inter hæc indignatio omnium totis caſtris erat, illum à Philippo patre tantùm degenerauiſſe, ut etiam patriæ nomen euitaret, moréſque Perſarum aſſumeret, quos propter tales mores uicerat. Sed ne ſolus uitiis eorum, quos*

*Forte, CCC. *mulieribus: ita enim in uetuſto codice legitur.*

*X I I I.

Conuiuiorũ *ſatietatem ludis interpoſuit.* Cur. li. 6.

armis ſubegerat, ſuccubuiſſe uideretur, militibus quoque ſuis permiſit, ſi quarum captiuarum conſuetudine tenerentur, ducere uxores: exiſtimans minorem in patriam reditus cupiditatem futuram, habentibus in caſtris imaginem quandam larium, ac domeſticæ ſedis, ſimul & laborem militiæ molliorem fore dulcedine uxorum. In ſupplementa quoque militum, minus exhauriri poſſe Macedoniam, ſi ueteranis patribus tyrones ſuccederent, militaturi in uallo, in quo nati eſſent: conſtantioreſque futuri, ſi non ſolùm tyrocinia, uerumetiam incunabula in ipſis caſtris poſuiſſent: quæ conſuetudo in ſucceſſores quoque Alexandri manſit. Igitur & alimenta pueris ſtatuta, & inſtrumenta armorum, equorúmque iuuenibus data, & patribus pro numero filiorum præmia ſtatuta. Si quorum patres occidiſſent, nihilominus pupilli ſtipendia patrum trahebant, quorum pueritia inter uarias expeditiones militia erat. Itaque à paruula ætate periculis laboribúſque indurati, inuicti exercitus fuere: neque caſtra aliter, quàm patriam: neque pugnam aliud unquàm, quàm uictoriam duxere. Hæc ſoboles nomen habuit Epigoni. Parthis deinde domitis, præfectus his ſtatuitur ex nobiliſſimis Perſarum Andragoras, unde poſteà originem Parthorum reges habuerunt. Intereà Alexander non regio, ſed hoſtili odio ſæuire in ſuos cœpit. Maximè indignabatur carpi ſermonibus ſuorum, patris Philippi, patriæque mores ſubuertiſſe. Propter quæ crimina, Parmenion quoque ſenex, dignitate regi proximus, cum Philota filio de utroque prius quæſtionibus habitis, interficiuntur. Fremere itaque omnes uniuerſis caſtris cœpere, innoxij ſenis, filiíque caſum miſerantes, interdum ſe quoque non debere melius ſperare dicentes. Quæ cùm nuntiata Alexandro eſſent, uerens,

ne

ne hæc opinio etiam in Macedoniam diuulgaretur, & ne uictoriæ gloria ſæuitiæ macula offuſcaretur, ſimulat ſe ex amicis quoſdam in patriam uictoriarum nuntios miſſurum. Hortatur milites ſuis ſcribere, rariorem habituros occaſionem, propter militiam remotiorem. Datos faſces epiſtolarum ad ſe tacitè deferri iubet: ex quibus cognito de ſe ſingulorum iudicio, in unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerant, contribuit, aut conſumpturus eos, aut in ultimis terris in colonias diſtributurus. Inde *Dracas*, Euergetes, *Parymas*, * *Parpammenos*, Hydaſpios, *cæteróſque populos, qui in radice Caucaſi morabantur, ſubegit.* Intereà *unus ex amicis* Darij *Beſſus, uinctus perducitur, qui regem non ſolùm prodiderat, uerumetiam interfecerat. Quem in ultionem perfidiæ, excruciandum fratri* Darij *tradidit, reputans non tam hoſtem ſuum fuiſſe* Darium, *quàm amicum, à quo eſſet occiſus.* Et *ut his terris nomen relinqueret, urbem* Alexandriam *ſuper amnem* Tanaim *condidit, intra diem ſeptimumdecimum muro* VI. *millium paſſuum conſummato, translatis eò trium ciuitatum populis, quas Cyrus condiderat.* In *Bactrianis quoque Sogdianiſque* XII. *urbes condidit, diſtributis his, quoſcunque in exercitu ſeditioſos habebat. His ita geſtis, ſolenni die amicos in conuiuium uocat.* Vbi *orta inter ebrios rerum à* Philippo *geſtarum mentione, præferre ſe patri ipſe, rerúmque ſuarum magnitudinem extollere cœlo tenus cœpit, aſſentante maiore conuiuarum parte.* Itaque *cùm unus ex ſenibus* Clythus, *ductus fiducia amicitiæ regiæ, cuius palmam tenebat, memoriam* Philippi *tueretur, laudaretq́; eius res geſtas, adeò regem offendit, ut telo à ſatellite rapto, eundem in conuiuio trucidauerit. Qua cæde exultans, mortuo patrocinium* Philippi, *laudémque paternæ militiæ*

*Paropaniſadas.

Exathres, *nomē fratris fuit.* Plutarc.

De ſupplicij genere quo Beſſus affectus fuerit, variè autores ſcribunt

obiectabat. Poſtquàm ſatiatus cæde animus quieuit, & in locum iræ ſucceßit exiſtimatio, modò perſonam occiſi, modò cauſam occidendi conſiderans, pigere eum facti cœpit, qui paternas laudes tam iracundè accepiſſet, quàm nec conuicia debuiſſet: amicúmque ſenem, & innoxium, à ſe occiſum inter epulas & pocula, dolebat. Eodem igitur furore in pœnitentiam, quo pridem in iram uerſus, mori uoluit. Primùm in fletus progreſſus, amplecti mortuum, uulnera tractare, & quaſi audienti confiteri dementiam: arreptum telum in ſe uertit: peregiſſetque facinus, ni amici interueniſſent. Manſit hæc uoluntas moriendi etiam ſequentibus diebus. Acceſſerat enim ad pœnitentiam, nutricis ſuæ, & ſororis Clyti recordatio, cuius abſentis cum maximè pudebat, tam fœdam illi alimentorum ſuorum mercedem redditam, ut in cuius manibus pueritiam egerat, huic iuuenis, & uictor, pro beneficiis funera remitteret. Reputabat deinde quantum in exercitu ſuo, quantum apud gentes deuictas fabularum, atque inuidiæ, quantum apud cæteros amicos metum, & odium ſui fecerit, quàm amarum & triſte reddiderit conuiuium ſuum: non armatus in acie, quàm in conuiuio ſedens terribilior. Tunc Parmenion, & Philotas, tunc Amynthas conſobrinus, tunc nouerca fratréſque interfecti, tunc Attalus, Eurilochus, Pauſanias, aliíque Macedoniæ extincti principes occurrebant. Ob hæc illi quatriduo perſeuerata inedia eſt, donec exercitus uniuerſi precibus exoratus eſt, precantis, ne in mortem unius doleat, ut uniuerſos perdat, quos in ultimam deductos Barbariem, inter infeſtas, & irritatas gentes, bello deſtituat. Multùm profuere & Calliſthenis philoſophi preces, condiſcipulatu apud Ariſtotelem familiaris illi, & tunc ab ipſo rege ad prodenda memoriæ acta eius accitus. Reuocato igitur ad bellum

Et Anaxarchi, Plutarcho autore.

lum animo, Choraſmos & Dracas in deditionem acce-pit. Deinde quod primò ex Perſico ſuperbiæ regiæ more diſtulerat, ut omnia pariter inuidioſiora eſſent, non ſalutari, ſed adorari ſe iubet. Acerrimus *inter recuſantes* Calliſthenes *fuit. Quæ res & illi, & multis principibus* Macedonum *exitio fuit: ſiquidem ſub ſpecie inſidiarum omnes interfecti.* Retentus *tamen eſt* Macedonibus *mos, ſalutandi regis exploſa adoratione. Poſt hæc* Indiam *petit, ut* Oceano,*ultimóque* Oriente *finiret imperium. Cui gloriæ, ut etiam exercitus ornamenta conuenirent, phaleras equorum, & arma militum argento inducit, exercitúmq; ſuum, ab argenteis clypeis,* Argyraſpidas *appellauit. Cum ad* Nyſam *urbem ueniſſet, oppidanis non repugnantibus, fiducia religionis* Liberi *patris, à quo condita urbs erat, parci iuſſit: lætus non militiam tantum, uerumetiam ueſtigia ſe* Dei *ſequutum. Tunc ad ſpectaculum ſacri montis duxit exercitum, naturalibus bonis, uite, ederáq; ueſtiti, non aliter, quàm ſi manu cultus, colentiúmque induſtria exornatus eſſet. Sed exercitus eius, ubi ad montem acceſsit, repentino mentis impetu, in ſacros* Dei *ululatus inſtinctus, cum ſtupore regis, ſine noxa diſcurrit, ut intelligeret, non tam oppidanis parcendo, quàm exercitui ſuo ſe conſuluiſſe.* Inde *montes* Dædalos, *regnáque* Cleophidis *reginæ petit. Quæ, cum ſe dedidiſſet, eius concubitu redemptum regnum ab* Alexandro *recepit: illecebris conſecuta, quod armis non potuerat: filiúmque ab eo genitum,* Alexandrum *nominauit, qui poſtea regno* Indorum *potitus eſt.* Cleophis *regina, propter proſtratam pudicitiam, ſcortum regium exinde appellata eſt ab* Indis. *Peragrata* India, *cum ad ſaxum miræ magnitudinis & aſperitatis, in quod multi populi confugerant, perueniſſet, cognoſcit* Her-*culem*

Quem Merum incolæ appellant, Curt. lib. 7.

Bacchâtes.

culem ab expugnatione eiuſdem ſaxi terræmotu prohibitum. Captus itaque cupidine, Herculis acta ſuperare, cum ſummo labore ac periculo potitus ſaxo, eius omnes loci gentes in deditionem accipit. Vnus ex regibus Indorum fuit, Porus nomine, uiribus corporis, & animi magnitudine pariter inſignis, qui bellum iampridem, audita Alexandri opinione, in aduentum eius parabat. Commiſſo itaque prælio, exercitum ſuum inuadere Macedonas iubet, ſibi regem eorum priuatum hoſtem depoſcit. Nec Alexander moram pugnæ fecit: ſed prima congreſsione uulnerato equo, cum præceps in terram cecidiſſet, concurſu ſatellitum ſeruatus eſt. Porus multis uulneribus obrutus capitur. Qui uictum ſe adeo doluit, ut cum ueniam ab hoſte inueniſſet, neque cibum ſumere uoluerit, neque uulnera curari paſſus ſit, ægréq; ſit ab eo obtentum, ut uellet uiuere: Quem Alexander ob honorem uirtutis, incolumem in regnum remiſit. Duas igitur urbes condidit: unam Nicæam, alteram ex nomine equi * Bucephalam uocauit. Inde Adreſtas, * Stathenos, Paſsidas, Gangaritas, cæſis eorum exercitibus, expugnat. Cum ad Euſites ueniſſet, ubi eum cum C C. millibus hoſtium equitum opperiebantur, omnis exercitus non minus uictoriarum numero, quàm laboribus feſſus, lacrymis eum deprecatur, ut finem tandem belli faceret, aliquando patriæ, reditúsque meminiſſet: reſpiceret militum annos, quibus uix ætas ad reditum ſufficeret: oſtendere alius caniciem, alius uulnera, alius ætate conſumpta corpora, alius cicatricibus exhauſta. Solos ſe eſſe qui duorum regum Philippi Alexandríque continuam militiam pertulerint. Tandem orare, ut reliquias ſaltem ſuas paternis ſepulcris reddat, quorum non ſtudiis deficitur, ſed annis. Ac ſi non militibus, uel ipſe ſibi parcat, ne fortunam ſuam nimis onerando

Statura enim fuitquatuor cubitorum & palmi. autor Plut.

*Bucephaleam

*Strathenos,

*rando fatiget. Motus his tam iuſtis precibus, uelut in finem uictoriæ, caſtra ſolito megnificentiora fieri iuſſit, quorum molitionibus & hoſtis terreretur, & poſteris admiratio ſui relinqueretur. Nullum opus milites lætius fecêre. Itaque cæſis hoſtibus, cum gratulatione in eadem reuerterunt. In*de Alexander ad amnem Aceſinem pergit: per hunc ad Oceanum deuehitur. Ibi Geſſonas Aſybóſque, quos Hercules condidit, in deditionem accepit. Hinc ad Ambros & * Sycambros nauigat. Quæ gentes cum armatis LXXX. millibus peditum, & LX. millibus equitum excipiunt. Cum prælio uictor eſſet, ad * urbem eorum exercitum ducit. Quam deſertam à defenſoribus, cum de muro, quem primus ceperat, animaduertiſſet, in urbis planiciem ſine ullo ſatellite deſiliit. Itaque cùm eum hoſtes ſolum conſpexiſſent, clamore edito, undique concurrunt, ſi poßint in uno capite urbis bella finire, & ultionem tot gentibus dare. Nec minus Alexander conſtanter reſtitit, & unus aduerſus tot millia præliatur. Incredibile dictu eſt, ut eum non multitudo hoſtium, non magna telorum uis, non tantus laceſſentium clamor terruerit, ſolus tot millia cæderet ac fugaret. Vbi uerò ſe obrui multitudine uidit, trunco ſe, qui prope murum ſtabat, applicuit: cuius auxilio tutus, cum diu agmen ſuſtinuiſſet, tandem cognito periculo, eius amici ad eum deſiliunt. Ex quibus multi cæſi: præliúmque tandiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris deiectis, in auxilium ueniret. In eo prælio ſagitta ſub * mamma traiectus, cùm ſanguinis fluxu deficeret, genu poſito tandiu præliatus eſt, donec eum à quo uulneratus fuerat, occideret. Curatio uulneris grauior ipſo uulnere fuit. Itaque ex magna deſperatione tandem ſaluti redditus, Polyperchonta cum exercitu Babyloniam mittit, ipſe cum lectißima manu

*Sabarcas Apud Mallos hanc pugnam Plut. ſcribit, qui ſunt Indorũ pugnaciſsimi.

*Vrb Oxidracarũ fuit. Cur. lib. IX.

Sagitta fuit duorum cubitorũ. Qu. Curt.

*dextra

manu naues conſcendit, & Oceani litora peragrat. Cum ueniſſet ad urbem Ambigeri regis, oppidani inuictum ferro audientes, ſagittas ueneno armant: atque ita gemino mortis uulnere hoſtem à muris ſummouentes, plurimos interficiunt. Cum inter multos letaliter uulneratus eſſet Ptolemæus, moriturúſque iam uideretur, per quietem regi monſtrata in remedia ueneni herba eſt: qua in potu accepta, ſtatim periculo eſt liberatus, maiórque pars exercitus hoc remedio ſeruata. Expugnata deinde urbe, reuerſus in naues, Oceano libamenta dedit, proſperum in patriam reditum precatus, ac ueluti curru circa metam acto, poſitis imperij terminis, quà ſinus aut terrarum ſolitudines prodire paſſæ ſunt, aut mare nauigabile fuit, ſecundo æſtu oſtio fluminis Indi inuehitur. Ibi in monumenta rerum à ſe geſtarum, urbem Barcem condidit, aráſque ſtatuit, relicto ex numero amicorum, littoralibus Indis præfecto. Inde iter terreſtre facturus, cum arida loca medij itineris dicerentur, puteos opportunis locis fieri præcepit. Quibus ingenti dulci aqua inuenta, Babyloniam redit. Ibi multæ deuictæ gentes, præfectos ſuos accuſauerunt: quos ſine reſpectu amicitiæ, Alexander in conſpectu legatorum necari iuſſit. Poſt hæc Darij regis filiam, Statyram in matrimonium recepit: ſed optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobiliſſimas uirgines tradidit, ut communi facto crimen regis leuaretur. Tunc ad concionem exercitum uocat, & promittit ſe æs alienum omnium propria impenſa ſoluturum, ut prædam præmiáq; integrè domum ferant. Inſignis hæc munificentia non ſumma tantum, uerumetiam titulo muneris fuit, nec à debitoribus magis, quàm à creditoribus gratius accepta: quoniam utriſque exactio pariter ac ſolutio difficilis erat XXIII. *millia talentorum in hos ſumptus*

Sanguine is regi cõiunctus erat. Curt.

Suſis nuptiæ celebrantur. Plutarchus.

Nouem millium octingétorum ac

*ptius expenſa.Dimiſsis * ueteranis, exercitum ex iunioribus ſupplet. Sed retenti ueteranorum diſceſſum, ægrè ferentes miſsionem & ipſi flagitabant, nec annos, ſed ſtipendia ſua numerari iubebant: pariter in militia lectos, pariter ſacramento ſolui æquum cenſentes: nec iam precibus, ſed conuicio agebant, iubentes eum ſolum cum patre ſuo* Hammone *finire bella, ut milites ſuos faſtidiat. Contrà, ille nunc caſtigare milites, nunc lenibus uerbis monere, ne glorioſam militiam ſeditionibus infuſcarent. Ad poſtremum cùm nihil proficeret uerbis, ad corripiendos ſeditionis autores, è tribunali in concionem armatam inermis ipſe deſiliit, & nemine prohibente,* XIII. *correptos, manu ſua ipſe ad ſupplicia duxit: tantam uel illis moriendi patientiam metus regis, uel huic exigendi ſupplicia conſtantiam, diſciplina militaris dabat.* Inde *ſeparatim auxilia* Perſarum *in concionem alloquitur.* Laudat *perpetuam illorum tum in ſe, tum in priſtinos reges fidem, ſua in illos beneficia memorat: ut nunquam quaſi uictos, ſed ueluti uictoriæ ſocios habuerit:* Denique *ſe in illorum, non illos in gentis ſuæ morem tranſiſſe, affinitatibus connubiorum uictos uictoribus commiſcuiſſe.* Nunc *quoque ait, cuſtodiam corporis ſui non* Macedonibus *tantum ſe, uerumetiam illis crediturum.* Atque *ita mille ex his iuuenes in numerum ſatellitum legit: auxiliorū quoque portionem armatam in diſciplinam* Macedonum *exercitui ſuo miſcet.* Quam *rem ægrè* Macedones *tulerunt, iactantes hoſtes ſuos in officium ſuum à rege ſubactos* Tunc *uniuerſi flentes, regem adeunt, orant, ut ſupplicijs ſuis potius ſaturet ſe, quàm contumelijs.* Qua *modeſtia obtinuerunt, ut* XI. *millia militum ueteranorum exautoraret.* Sed *ex amicis dimiſſi ſenes* Polyperchon, Clytus, Gorgias, Polydamas, Antigonas. *Dimiſsis his,* Craterus *præponitur*

ſeptuaginta talentorum ſummã, Plutarch.

* Quorum erant triginta millia.

nitur,iuſſus præeſſe Macedonibus in Antipatri locum: Antipatrúmque cum ſupplemento tyronum, in locum eius uocat: ſtipendia reuertentibus, ueluti militantibus, data. Cum hæc aguntur, unus ex amicis eius Ephæſtion decedit, dotibus primò formæ pueritiæ'que, mox obſequiis regi perchanus. Quem contra decus regium, Alexander diu luxit, tumulúmque ei XII. *millia talentûm fecit, eúmque poſt mortem coli ut deum iuſsit. Ab ultimis littoribus Oceani Babyloniam reuertenti, nuntiantur legationes Carthaginienſium, cæterarúmque Africæ ciuitatum, ſed & Hiſpaniarum, Siciliæ, Galliæ, Sardiniæ, nonnullas quoque ex Italia eius aduentum Babyloniæ opperiri. Adeò uniuerſum terrarum orbem nominis eius terror inuaſerat, ut cunctæ gentes, ueluti deſtinato ſibi regi adularentur. Hac igitur ex cauſa Babyloniam feſtinanti, uelut conuentum terrarum orbis acturo, quidam ex Magis prædixit, ne urbem introiret, teſtatus hunc locum ei fatalem fore. Ob hoc omiſſa Babylonia, in Byrſiam urbem trans Euphratem, deſertam olim, conceſsit. Ibi ab Anaxarcho philoſopho compulſus eſt, rurſum Magorum prædicta contemnere, ut falſa, ut incerta: etſi fatis conſtent, ignota mortalibus, ac ſi naturæ debeantur, immutabilia. Reuerſus igitur Babyloniam, multis diebus otio deditis, intermiſſum olim conuiuium ſolenniter inſtituit, totúſque in lætitiam fuſus, cum diei noctem coniunxiſſet peruigilem, iam è conuiuio * medicus Theſſalus inſtaurata comeſſatione, & ipſum & ſodales eius inuitat. Accepto poculo, media potione repentè ueluti telo Alexander confixus, ingemuit: elatúſq; è conuiuio ſemianimis, tanto dolore cruciatus eſt, ut ferrum in remedia poſceret, tactúmque hominum uelut uulnera indoleſceret. Amici cauſam morbi, intemperiē ebrietatis diſſeminauerunt. Re autem uera*

Per eum reſponſa Barbaris dabat.

Plutarc. decē millia habet

Mago, Pythagoræ nomē fuit. Plutar.

**Medius*

Ferunt hoc venenū, gelidiſſimā aquam fuiſſe, ex Nonacriç petra ſudantem. Plutar. Cuius fontē, appellat Curtius Stygos hydor.

uera inſidiæ fuerunt, quarum infamiam ſucceſſorum potentia oppreßit. Autor inſidiarum Antipater fuit, qui cum chariſſimos amicos eius interfectos uideret, Alexandrum generum ſuum *Lynciſtarum occiſum, ſe magnis rebus in Græcia geſtis, non tam gratum apud regem, quàm inuidioſum eſſe, à matre quoque eius Olympiade uariis ſe criminationibus uexatum. Huc accedebant ante paucos dies, ſupplicia in præfectos deuictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus rebus ſe quoque à Macedonia non ad ſocietatem militiæ, ſed ad pœnam euocatum arbitrabatur. Igitur ad occupandum regem, Caſſandrum filium dato ueneno ſubornat, qui cum fratribus Philippo & Iolla miniſtrare regi ſolebat: cuius ueneni tanta uis fuit, ut non ære, non ferro, non teſta contineretur, nec aliter ferri, niſi in ungula equi potuerit: præmonito filio, ne aliis quàm Theſſalo, & fratribus crederet. Hac igitur ex cauſa, apud Theſſalum paratum, repetitúmq; conuiuium eſt. Philippus & Iollas prægustare potum regis ſoliti, in aqua frigida uenenum habuerunt, quam prægustatam iam potioni ſupermiſerunt. Quarto die Alexander indubitatam mortem ſentiens, agnoſcere ſe fatum domus maiorum ſuorum ait: Nam pleroſque Aeacidarum intra trigeſimum annum defunctos. Tumultuantes deinde milites, inſidiis perire regem ſuſpicantes, ipſe ſedauit: eóſque omnes cum prolatus in editißimum urbis locum eſſet, ad conſpectum ſuum admiſit, oſculandámque dextram ſuam flentibus porrexit. Cùm lacrymarent omnes, ipſe non ſine lacrymis tantùm, uerumetiam ſine ullo triſtioris mentis argumento fuit, ut quoſdam impatientius dolentes conſolatus ſit: Quibuſdam mandata ad parentes eorum dedit: adeò ſicut in hoſtem, ita & in mortem inuictus animus fuit. Dimißis militibus, amicos circunſtantes percun-

* Lynceſtem

h ctatur

ctatur, uidean'turne ſimilem ſibi reperturi regem? Tacentibus cunctis, tunc ipſe, ut hoc neſciat, ita illud ſcire, uaticinarique ſe, ac pene oculis uidere dixit, quantum ſit in hoc certamine ſanguinis fuſura Macedonia, quantíſque cædibus, quo cruore, mortuo ſibi parentatura. Ad poſtremum, corpus ſuum in Hammonis templo condi iubet. Cum deficere eum amici uiderent, quærunt quem imperij faciat hæredem: Reſpondit, DIGNISSIMVM. Tanta illi magnitudo animi fuit, ut cum Herculem filium, cum fratrem Arideum, & cum Roxanem uxorem prægnantem relinqueret, oblitus neceßitudinum, digniſsimum nuncuparet hæredem. Prorſus quaſi nefas eſſet, uiro forti alium, quàm uirum fortem ſuccedere, aut tanti regni opes aliis, quàm probatis relinqui. Hac uoce ueluti bellicum inter amicos ceciniſſet, aut malum diſcordiæ miſiſſet, ita omnes in æmulationem conſurgunt, & ambitione uulgi tacitum fauorem militum quærunt. Sexto die præcluſa uoce, exemptum digito anulum Perdiccæ tradidit: quæ res gliſcentem amicorum diſſenſionem ſedauit. Nam etſi non uoce nuncupatus hæres, indicio tamen electus eſſe uidebatur. Deceßit Alexander, menſem unum, annos tres, & triginta natus, uir ſupra humanam potentiam magnitudine animi præditus. Qua nocte eum mater Olympias concepit, uiſa per quietem eſt cum ingenti ſerpente uolutari: nec Dei decepta ſomnio eſt. Nam profectò maius humana mortalitate opus utero tulit: quàm cum Aecidarum gens ab ultima ſeculorum memoria, & regnum patris, fratris, mariti, ac deinceps maiorum omnium illuſtrauerit: nullius tamen nomine, quàm filij, clarior fuit. Prodigia magnitudinis eius in ipſo ortu nonnulla apparuerunt. Nam ea die qua natus eſt, duæ aquilæ tota die præpetes ſupra culmen domus patris eius ſederunt, omen duplicis

imperij

imperij Europæ, Aſiæ q; præferentes: eadémq; die nuntium pater eius duarum uictoriarum accepit, alterius belli Illyrici, alterius certaminis Olympiaci, in quod quadrigarum currus miſerat: quod omen uniuerſarum terrarum uictorias infanti protendebat. Puer acerrimis literarum ſtudiis eruditus fuit. Exacta pueritia per quinquennium ſub Ariſtotele, doctore inclyto omnium Philoſophorum, creuit. Accepto deinde imperio, regem ſe terrarum omnium ac mundi appellari iuſſit: tantámque fiduciam ſuis militibus fecit, ut illo præſente nullius hoſtis arma nec inermes timuerint. Itaque cum nullo hoſtium unquam congreſſus eſt, quem non uicerit: nullam urbem obſedit, quam non expugnauerit: nullam gentem adiit, quam non calcauerit. Victus denique eſt ad poſtremum non uirtute hoſtili, ſed inſidiis ſuorum, & fraude ciuili.

IVSTINI LIBER XIII.

EXTINCTO *in ipſo ætatis, ac uictoriarum flore, Alexandro Magno, triſte apud omnes, totámque Babyloniam ſilentium fuit. Sed nec deuictæ gentes fidem nuntio habuere, quòd ut inuictum regem, ſic immortalem eum crediderant: recordantes, quoties præſenti morti ereptus eſſet, quàm ſæpe ferro amiſſo, repentè ſe non ſoſpitem tantum ſuis, uerumetiam uictorem obtuliſſet. Vt uerò mortis eius fides adfuit, omnes barbaræ gentes paulò antè ab eo deuictæ, non ut hoſtem eum, ſed ut parentem luxerunt. Mater quoque Darij regis, quam amiſſo filio, à faſtigio tantæ maieſtatis in captiuitatem redactam, indulgentia uictoris in eam diem uitæ non pœnituerat, audita morte Ale*

Inedia mortuã, quinto poſteaquam mori ſtatuerat die, Qu. Curt.x.

te Alexandri mortem ſibi ipſa conſciuit: non quòd hoſtem filio præferret, ſed quòd pietatem filij in eo, quem hoſtem timuerat, experta eſſet. Contrà Macedones uerſa uice, non ut ciuem, ac tantæ maieſtatis regem, uerùm ut hoſtem amiſiſſent, gaudebant, ſeueritatem nimiam, & aſsidua belli pericula execrantes. Huc accedebat, quòd principes regnum & imperia, uulgus militum theſauros, & grande pondus auri, ueluti inopinatam prædam, ſpectabant: illi ſucceſsionem regni, hi, opum, ac diuitiarum hæreditatem cogitantes. Erant enim in theſauris c. millia talentûm, & in annuo uectigali tributo c c c. millia. Sed nec amici Alexandri fruſtra regnum expectabant. Nam eius uirtutis erant, ac uenerationis, ut ſingulos reges putares. Quippe ea formæ pulchritudo, & proceritas corporis, & uirium ac ſapientiæ magnitudo in omnibus fuit, ut qui eos ignoraret, non ex una gente, ſed ex toto terrarum orbe electos iudicaret: neq; enim unquam antea Macedonia, uel ulla gens tam clarorum uirorum prouentu floruit: quos primum Philippus, mox Alexander tanta cura legerat, ut non tam ad ſocietatem belli, quàm in ſucceſsionem regni, electi uiderentur. Quis igitur miretur, talibus miniſtris, orbem terrarum uictum, cum exercitus Macedonum à tot, non ducibus, ſed regibus regeretur? qui nunquam ſibi reperiſſent pares, ſi non inter ſe concurriſſent. Multósque Macedonia pro uno Alexandros habuiſſet, niſi fortuna eos ex æmulatione uirtutis in perniciem mutuam armaſſet. Cæterùm occiſo Alexandro, non ut læti, ita & ſecuri fuere, omnibus in unum locum competentibus: nec minus milites inter ſe timebant, quorum & libertas ſolutior, & fauor incertus erat. Inter ipſos uerò æqualitas diſcordiam augebat, nemine tantum cæteros excedente, ut ei aliquis ſummitteretur. Armati itaq;

Nec mirum: tales enim plerunque ſunt ciues, quales principes extiterint. Cic.

*itaq; in regia coëunt, ad formandum rerum præſentium ſtatum. Perdiccas cenſet, Roxanes expectari partum, quæ exacto menſe octauo, matura iam ex Alexandro erat, & ſi puerum peperiſſet, hunc dari ſucceſſorem patri. Meleager negat differenda in partus dubios conſilia, nec eſſe expectandum dum reges ſibi naſcerentur, cum iam genitis uti liceret: ſeu ſi puer illis placeat, eſſe Pergami filium Alexandri, natum ex Arſine, nomine Herculem: ſeu mallent iuuenem eſſe, eſſe in caſtris fratrem Alexandri Arideum comitem, & cunctis non ſuo tantum, uerùm patris Philippi nomine acceptiſſimum. Cæterùm Roxanem eſſe originis Perſicæ: nec eſſe fas, ut Macedonibus ex ſanguine eorum, quorum regna deleuerint, reges conſtituantur: quod nec ipſum Alexandrum uoluiſſe dicit. Denique morientem nullam de eo mentionem feciſſe. Ptolemæus recuſat regem Arideum, nō propter maternas modò ſordes, quòd ex Lariſſæo ſcorto naſceretur, ſed etiam propter inualitudinem maiorem, quam * patiebatur, ne ille nomen regis, alius imperium teneret: & melius eſſe ex his legi, qui pro uirtute regi ſuo proximi fuerint, qui prouincias regant, quibus bella mandentur, quàm ſub perſona regis, indignorum ſubiiciantur imperio. Vicit Perdiccæ ſententia ex conſenſu uniuerſorum. Placuit itaq; Roxanes expectari partum: & ſi puer natus fuiſſet, tutores Leonatum & Perdiccam, Crateron & Antipatrum conſtituunt, confeſtímq; in tutorum obſequia iurant. Cum equites quoque idem feciſſent, pedites indignati nullas ſibi conſiliorum partes relictas, Arideum Alexandri fratrem regem appellant, ſatellitésque illi ex tribu ſua legunt, & nomine Philippi patris uocari iubent. Quæ cum nuntiata equitibus eſſent, legatos ad mitigandum eorum animos, duos ex proceribus Attalum & Meleagrum mittunt*

* res pat.

Infeſti hi Perdiccæ fuerant, Curtius.

tunt, qui potentiam ex uulgi adulatione quærentes, omiſſa legatione, militibus conſentiunt. Statim & ſeditio creuit, ubi caput & conſilium habere cœpit. Tunc ad delendum equitatum cuncti armati in regiam irrumpunt: quo cognito equites trepidi ab urbe diſcedunt, caſtriſque poſitis, & ipſi pedites terreri cœperunt. Sed nec procerum inter ſe odia ceſſabant. Attalus ad interficiendum Perdiccam *ducem alterius partis mittit:ad quem armatum, & ultro prouocantem, cum accedere percuſſores auſi non fuiſſent, tanta conſtantia* Perdiccæ *fuit, ut ultro ad pedites ueniret, & in concionem euocatos edoceret, quod facinus molirentur: reſpicerent contra quos arma ſumpſiſſent: non illos Perſas, ſed* Macedonas*: non hoſtes, ſed ciues eſſe: pleroſque etiam cognatos eorum, certè & commilitones eorundem caſtrorum, & periculorum ſocios, edituros deinde egregium hoſtibus ſuis ſpectaculum, ut quorum armis uictos ſe doleant, eorum mutuis cædibus gaudeant, parentaturóſq; ſanguine ſuo manibus hoſtium à ſe interfectorum.* Hæc *cum pro ſingulari facundia ſua* Perdicca *peroraſſet, adeò mouit pedites, ut probato conſilio eius, dux ab omnibus legeretur. Tum etiam equites in concordiam reuocati, in* Arideum *regem conſentiunt. Seruata eſt portio regni* Alexandri *filio, ſi natus eſſet.* Hoc *agebant, poſito in medio corpore* Alexãdri*, ut maieſtas eius teſtis decretorum eſſet. His itaq; compoſitis,* Macedoniæ *&* Græciæ *Antipater præponitur. Regiæ pecuniæ cuſtodia Cratero traditur. Caſtrorum exercitus, & rerum cura Meleagro, &* Perdiccæ *aſſignatur: iubetúrque Arideus corpus Alexandri in Hammonis templum deducere. Tunc* Perdicca *infenſus ſeditionis autoribus, repentè ignaro collega, luſtrationem caſtrorum propter mortem regis in poſterum edicit. Poſtquam armatum exer-*

Luſtrabãtur milites cane diſciſſa, & ab vtraque parte proiecta. Curt.

citum

citum in campo conſtituit, conſentientibus uniuerſis, euocatos duntaxat de ſingulis manipulis ſeditioſos, ſupplicio tradi occultè iubet. Reuerſus deinde, inter principes prouincias diuidit, ſimul ut remoueret æmulos, & munus imperij beneficij ſui faceret. Primo Ptolemæo Aegyptus, & Africæ, Arabiæque pars ſorte uenit, quem ex gregario milite Alexander uirtutis cauſa prouexerat: cui ad tradendam prouinciam Cleomenes, qui Alexandriam ædificauerat, datur. Confinem huic prouinciæ Syriam Laomedon Mitylenæus, Ciliciam Philotas cum filio, & Illyrios recipiunt. Mediæ maiori Acropatos, minori Alceta frater Perdiccæ præponitur, Suſiana gens Syno, Phrygia maior Antigono, Philippi filio, aſſignatur. Lyciam & Pamphyliam Learchus, Cariam Caſſander, Lydiam Menander ſortiuntur. Leonato minor Phrygia euenit, Thracia, & regiones Pontici maris Lyſimacho. Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni datur. Summus caſtrorum tribunatus Seleuco Antiochi filio ceſſit. Stipatoribus regis, ſatellitibúſque, Caſſander filius Antipatri præficitur. In Bactriana ulteriore, & Indiæ regionibus, priores præfecti detenti. Sed res inter amnes duos, Hydaſpem, & Indum, Taxilles habebat. In colonias in Indiis conditas, Phython Agenoris filius mittitur. Paraponemos fines Caucaſi montis Axiarches accepit. Dracas & Argæos Statanor, Bractrianos Amynthas ſortitur. Sogdianos Scythæus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcanos, Phrataſernes Armenios, Neoptolemus Perſas, Peuceſtes Babylonios, Arthous Pelaſgos, Archeſilaus Meſopotamiam adepti ſunt. Hæc diuiſio, cùm ueluti fatale munus ſingulis contigiſſet, ita magna incrementorum materia pluribus fuit. Siquidem non magno pòſt tempore quaſi regna, non præfecturas, diuiſiſſent, ſic reges ex præfectis facti, ma-

[Right margin notes:]
ccc. ferè ſunt ſupplicio affecti. Curt.

Et Phœnicē

Quæ Helleſponto adiūcta eſt.

gnas opes non ſibi tantum parauerunt, uerùm & poſteris reliquerunt. Dum hæc in Oriente aguntur, in Græcia Athenienſes, & Aetoli bellum, quod iam uiuo Alexandro mouerant, ſummis uiribus inſtruebant. Cauſæ belli erant, quòd reuerſus ab India Alexander, epiſtolas in Græciam ſcripſerat, quibus omnium ciuitatum exules, præter cædis damnatos, reſtituebantur. Quæ recitatæ præſente uniuerſa Græcia, in mercatu Olympiaco, magnos motus fecerant, quòd plurimi non legibus pulſi patria, ſed per factionem principum fuerant, uerentibus iiſdem principibus, ne reuocati, potentiores in republica fierent. Palam igitur iam tunc multæ ciuitates, libertatem bello uendicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienſes, & Aetoli fuere. Quod cùm nuntiatum eſſet Alexandro, mille naues lon-
*imperari gas ſociis * imperij præceperat, quibus in Occidente bellum gereret, excurſurúſque cum inualida manu fuerat ad Athenas delendas. Igitur Athenienſes, contracto x x x. millium militum exercitu, & c c. nauibus, bellum cum Antipatro, cui Græcia ſorte euenerat, gerunt: eúmque detrectantem prælium, & Heracleæ urbis mœnibus tuentem ſe, obſidione cinxerunt. Eodem tempore, Demoſthenes Athenienſis orator, pulſus patria, ob crimen accepti ab Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri fugerat, quòd ciuitatem in eiuſdem Alexandri bellum impelleret, forté Megaris exulabat: qui cum miſſum ab Athenienſibus Hyperidem legatum cognouit, qui Peloponnenſes in ſocietatem armorum ſolicitaret, ſequutus eum Sicyona, Argos & Corinthum, cæteráſque ciuitates, eloquentia ſua, Athenienſibus iunxit. Ob quod factum, miſſa ab Athenienſibus obuiam naui, ab exilio reuocatur. Interim in obſidione Antipatri, Leoſthenes dux Athenienſium telo è muris in tranſeuntẽ iacto,

Factum eſt in obſidione Lamiarum. Plutarch. in Demoſth.

occid

occiditur. Quæ res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam uallum reſcindere auderet: auxilium deinde à Leonato petit per legatos: qui cùm uenire nuntiaretur cum exercitu, obuij ei Athenienſes cum inſtructis copiis fuere, ibíque equeſtri prælio, graui uulnere ictus extinguitur. Antipater, etſi auxilia ſua uideret deuicta, morte tamen Leonati lætatus eſt: quippe & æmulum ſublatum, & uires eius acceſſiſſe ſibi gratulabatur. Statim igitur exercitu eius recepto, cum par hoſtibus etiam prælio uideretur, ſolutus obſidione, in Macedoniam conceſſit. Græcorum quoque copiæ, à finibus Græciæ hoſte pulſo, in urbes dilapſæ ſunt. Intereà Perdiccas, bello innoxio Ariarathi, regi Cappadocũ illato, prælióque uictor, nihil præmij, præter uulnera, & pericula retulit. Quippe hoſtes ab acie in urbem recepti, occiſis coniugibus, & liberis, domos quiſque ſuas cum omnibus copiis incenderunt. Eôdem congeſtis etiam opibus, ſemetipſi præcipitant, ut nihil hoſtis uictor ſuarum rerum, præter incendij ſpectaculo frueretur. Inde, ut uiribus autoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatræ, ſororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris, non aſpernante Olympiade matre eius, intendit: ſed prius Antipatrum, ſub affinitatis obtentu, capere cupiebat. Itaque fingit ſe in matrimonium filiam eius petere, quò facilius ab eo ſupplementum tyronum ex Macedonia obtineret. Quem dolum præſentiente Antipatro, dum duas eodem tempore uxores quærit, neutram obtinuit. Poſt hæc bellum inter Antigonum & Perdiccam oritur. Antigono Craterus & Antipater auxilium ferebant: qui facta cum Athenienſibus pace, Polyperchonta Græciæ & Macedoniæ præponunt. Perdiccas, alineatis rebus, Arideum & Alexandri Magni filium in Cappadociam, quorum cura illi mandata fuerat, de

*ſumma belli in conſilium adhibet. Quibuſdam placebat bellum in Macedoniam transferri, ad ipſum fontem & caput regni, ubi & Olympias eſſet, mater Alexandri, non mediocre momentum partium, & ciuium fauor, propter Alexandri, Philippíque nomina, ſed in rem uiſum eſt ab Aegypto incipere, ne in Macedoniam profectis, Aſia à Ptolemæo occuparetur. Eumeni, præter prouincias, quas acceperat, Paphlagonia, & Caria, & Lycia, & Phrygia adiiciuntur. Ibi Craterum & Antipatrum opperiri iubetur. Adiutores ei dantur cum exercitibus ſuis frater Perdiccæ Alcetas, & Neoptolemus. Clyto cura claſſis traditur: Cilicia Philotæ adempta, Philoxeno datur: ipſe Perdiccas Aegyptum cum ingenti exercitu petit. Sic Macedonia, in duas partes diſcurrentibus ducibus, in ſua uiſcera armatur, ferrúmque ab hoſtili bello in ciuilem ſanguinem uertit, exemplo furentium, manus ac membra ſua ipſa cæſura. Sed Ptolemæus in Aegypto, ſolerti induſtria, magnas opes parabat. Quippe & Aegyptios inſigni moderatione in fauorem ſui ſolicitauerat, & reges finitimos beneficiis, obſequiíſque deuinxerat: terminos quoque imperij, acquiſita Cyrene urbe, ampliauerat: factúſque iam tantus erat, ut non tam timeret hoſtes, quàm timendus ipſe hoſtibus eſſet. Cyrene autem condita fuit ab Ariſteo, cui nomen Battos propter linguæ obligationem fuit. Huius pater Cyrenus, rex * Theramenis inſulæ, cùm ad oraculum Delphos, propter dedecus adoleſcentis filij nondum loquentis, deum deprecaturus ueniſſet, reſponſum accepit, quo iubebatur filius eius Battus Africam petere, & urbem Cyrenem condere, uſum linguæ ibi accepturus. Cùm reſponſum ludibrio ſimile uideretur, propter ſimilitudinem Theramenis inſulæ, ex qua coloni ad urbem condendam in*

*Theræ

in Africam tam longinquæ regionis, proficiſci iubebantur, res omiſſa eſt. Interiecto deinde tempore, uelut contumaces, ex peſtilentia Deo parêre compelluntur: quorum tam inſignis paucitas fuit, ut uix unam nauem complerent. Cum ueniſſent in Africam, pulſis accolis, montem Cyram, & propter amœnitatem loci, & propter fontis ubertatem occupauere: ibi Battus dux eorum, linguæ nodis ſolutis, loqui primum cœpit: quæ res animos eorum ex promiſſis Dei iam parte percepta, in reliquam ſpem condendæ urbis accendit. Poſitis igitur caſtris, opinionem ueteris fabulæ accipiunt, Cyrenem eximiæ pulchritudinis uirginem, à Theſſaliæ monte Pelio ab Apolline raptam, perlatámque in eiuſdem montis iuga, cuius collem occupauerat, à Deo repletam, quatuor pueros peperiſſe: Nomium, Ariſteum, Eutocum, Ageum, miſſos à patre Hypſeo rege Theſſaliæ, qui perquirerent uirginem, loci amœnitate captos in iiſdem terris cum uirgine reſediſſe. Ex his pueris tres adultos in Theſſaliam reuerſos, auita regna cepiſſe. Ariſteum in Arcadia late regnaſſe, eúmque primum & apum, & mellis uſum, & lactis, & coaguli hominibus tradidiſſe, ſolſtitialisque ortus & ſyderum primum inueniſſe. Quibus auditis, Battus uirginis nomine ex reſponſis agnito, urbem Cyrenen condidit. Igitur Ptolemæus huius auctus uiribus, bellum in aduentum Perdiccæ parabat. Sed Perdiccæ plus odium arrogantiæ, quàm uires hoſtium nocebant: quem exoſi etiam ſocij, ad Antipatrum gregatim confugiebant, Neoptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus, non ſolum transfugere, uerumetiam prodere partium exercitum uoluit. Quam rem cum præſenſiſſet Eumenes, cum proditore decernere prælio neceſſe habuit: uictúsque Neptolemus, ad Antipatrum & Polyperchonta

pro

* Quid ſi legatur, trāſitionibus.

profugit: hiſque perſuadet, ut continuatis * manſionibus, læto ex uictoria & ſecuro, fuga ſua Eumeni ſuperueniant. Sed res Eumenem non latuit. Itaque inſidiæ in inſidiatorem uerſæ: & qui ſecurum aggreſſuros ſe putabant, ſecuris itinere, & peruigilia noctis fatigatis occurſum eſt. In eo prælio Polyperchon occiditur: Neoptolemus quoque cum Eumene congreſſus, diu mutuis uulneribus acceptis colluctatus eſt, & in ſumma uictus, occumbit. Victor igitur duobus præliis continuis Eumenes afflictas partes tranſactione ſociorum paululum ſuſtentauit. Ad poſtremum tamen Perdicca occiſo, ab exercitu hoſtis cum Phythone, & Illyrio, & Alceta fratre Perdiccæ, rex appellatur: bellúmq; aduerſus eos Antigono decernitur.

Occiſus eſt à Ptolemæo. Oroſius.

IVSTINI LIBER XIIII.

EVMENES ut Pedіccam occiſum, ſe ut hoſtem à Macedonibus iudicatum, bellúmque Antigono decretum cognouit, ultro ea militibus ſuis indicauit, ne fama aut rem in maius extolleret, aut militum animos rerum nouitate terreret: ſimul ut, an contra ſe animati eſſent, cognoſceret, ſumpturus conſilium ex motu uniuerſorum. Conſtanter tum præfatus eſt, ſi cui hæc terrori eſſent, habere eum * dicendi poteſtatem. Qua uoce adeò cunctos in ſtudium partium ſuarum induxit, ut ultro illum omnes hortarentur, reſciſſuróſque ſe ferro decreta Macedonum affirmarent. Tunc exercitu in Aetoliam promoto, pecunias ciuitatibus imperat: recuſantes dare, hoſtiliter diripit. Inde Sardis profectus eſt ad Cleopatram, ſororem Alexandri Magni, ut eius uoce centuriones, principalésq;

* diſcedendi.

paléſque confirmarentur, exiſtimaturus ibi maieſtatem regiam uerti, unde ſoror Alexandri *ſtaret.* Tanta ueneratio *magnitudinis* Alexandri *erat, ut etiam per ueſtigia mulierum, fauor ſacrati eius nominis quæreretur. Cum reuerſus in caſtra eſſet, epiſtolæ totis caſtris abiectæ inueniuntur: quibus iis, qui* Eumenis *caput ad* Antigonum *detuliſſent, magna præmia definiebantur.* Iis cognitis, Eumenes *uocatis ad concionem militibus, primò gratias agit, quòd nemo inuentus ſit, qui ſpem cruenti præmij fidei ſacramento anteponeret: tamen deinde callide ſubnectit, confictas à ſe has epiſtolas, ad experiendos ſuorum animos eſſe. Cæterùm ſalutem ſuam in omnium poteſtate eſſe, nec* Antigonum, *nec quenquam ducum ſic uelle uincere, ut ille in ſe exemplum peſſimum ſtatuat.* Hoc *facto, & in præſenti labantium animos deterruit, & in futurum prouidet, ut ſi quid ſimile accidiſſet, non ſe ab hoſte corrumpi, ſed à duce tentari milites arbitrarentur. Omnes igitur operam ſuam certatim ad cuſtodiam ſalutis eius offerũt.* Interim Antigonus *cum exercitu ſuperuenit, caſtríſque poſitis, poſtera die in aciem procedit.* Nec Eumenes *moram prælio fecit: qui uictus, in munitum quoddam caſtellum confugit, ubi cum uideret ſe fortunam obſidionis ſubiturum, maiorem exercitus partem dimiſit, ne aut conſenſu multitudinis hoſti traderetur, aut obſidio ipſa multitudine grauaretur.* Legatos *deinde ad* Antipatrum, *qui * ſolùm par* Antigoni *uiribus uidebatur, ſupplices mittit: à quo cum auxilia* Eumeni *miſſa* Antigonus *didiciſſet, ab obſidione receſſit.* Erat *quidem ſolutus ad tempus metu mortis* Eumenes. *Sed nec ſalutis, dimiſſo exercitu, magna ſpes erat. Omnia igitur circunſpicienti optimum uiſum eſt, ad* Alexandri Magni Argyraſpidas *inuictum exercitum, & tot uictoriarũ præfulgentem gloria decurrere.* * *ſolus*

Sed

Sed Argyraſpides poſt Alexandrum omnes duces faſtidie- bant, ſordidam militiam ſub aliis, poſt tanti regis memo- riam, exiſtimantes. Itaq; Eumenes blandimentis agere, ſin- gulos ſuppliciter alloqui, nunc commilitones ſuos, nunc pa- tronos appellans, periculorum, & operum Orientalium ſocios, nunc refugia ſalutis ſuæ, & unica præſidia comme- morans, ſolos eſſe quorum uirtute Oriens ſit domitus, ſolos qui militiam Liberi patris, qui Herculis monumenta ſupe- rauerint, per hos Alexandrum magnum factum, per hos di- uinos honores, & immortalem gloriam conſecutum: orat ut non tam ducem ſe, quàm commilitonem recipiant, unúmq; ex corpore ſuo eſſe uelint. Receptus hac lege, paulatim imperium, primùm monendo ſingulos, mox quæ perperam facta erant blandè corrigendo, uſurpat: nihil in caſtris ſine illo agi, nihil adminiſtrari ſine ſolertia eius poterat. Ad poſtremum quum Antigonum uenire cum exercitu eſſet nuntiatum, compellit eos in aciem deſcendere. Ibi dum ducis imperia contemnunt, hoſtium uirtute ſuperantur. In eo præ- lio non gloriam tantum tot bellorum, uerumetiam cum con- iugibus & liberis præmia longæ militiæ parta, perdide- runt. Sed & Eumenes, qui autor cladis erat, nec aliam ſpem ſalutis reliquam habebat, uictos hortabatur: nam & uirtu- te eos ſuperiores fuiſſe affirmabat. Quippe ab his quinque millia hoſtium cæſa, & ſi in bello perſtent, ultro hoſtes pa- cem petituros. Damna, quibus ſe putent uictos, duo millia mulierum & paucos infantes, & ſeruitia eſſe, quæ melius uincendo poſſint reparare, quàm deſerendo uictoriam. Por- rò Argyraſpides neque fugam ſe tentaturos dicunt, poſt damna matrimoniorum, & poſt coniuges amiſſas, neque bellum geſturos contra liberos ſuos: ultróque eum conuiciis agitant, quòd ſe poſt tot annos emeritorum ſtipendiorum

redeun

redeuntes domum cum præmiis tot bellorum, ab ipſa miſſione rurſus in nouam militiam, immenſáque bella reuocauerit, & à laribus quodammodo ſuis, & ab ipſo limite patriæ abductos, inanibus promiſſis deceperit: nunc quoque amiſſis omnibus fœlicis militiæ quæſtibus, ne uictos quidem in miſera & inopi ſenecta quieſcere ſinat. Ignaris deinde ducibus, confeſtim ad Antigonum legatos mittunt, petentes ut ſua reddi iubeat. Is redditurum ſe pollicetur, ſi Eumenem ſibi tradant. Quibus cognitis, Eumenes cum paucis fugere tentauit: ſed retractus, deſperatis rebus, cùm concurſus multitudinis factus eſſet, petit ut poſtremùm ſibi alloqui exercitum liceret. Iuſſus ab uniuerſis dicere, facto ſilentio, laxatíſque uinculis, prolatam, ſicut erat catenatus, manum oſtendit: Cernite milites, inquit, habitum atque ornamenta ducis ueſtri, quæ non hoſtium quiſquam impoſuit. Nam hoc etiam ſolatio foret. Vos me ex uictore uictum, uos me ex imperatore captiuum feciſtis: quater intra hunc annum in mea uerba iureiurando obſtricti eſtis, & iſta mitto, (NEQVE ENIM MISEROS CONVICIA DECENT) unum oro: ſi propoſitorum Antigoni in meo capite ſumma conſiſtit, inter uos me uelitis mori: Nam neque illius intereſt, quemadmodum, aut ubi cadam: & ego fuero ignominia mortis liberatus. Hoc ſi impetro, ſoluo uos iureiurando, quo toties uos ſacramento mihi deuouiſtis. Aut ſi ipſos pudet roganti uim adhibere, ferrum huc date, & permittite, quod uos facturos pro Imperatore iuraſtis, Imperatorem pro uobis ſine religione iuriſiurandi facere. Cum non obtineret, preces in iram uertit. At uos, ait, deuota capita reſpiciant dij periuriorum uindices, taléſque uobis exitus dent, quales uos ducibus ueſtris dediſtis. Nempe uos iidem paulò antè, & Perdiccæ ſanguine

guine

guine eſtis aſperſi, & in Antipatrum eadem moliti: Ipſum denique Alexandrum, ſi fas fuiſſet eum mortali manu cadere, interempturi: quod maximum erat, ſeditionibus agitaſtis. Vltima nunc ego perfidorum uictima, has uobis diras atque inferias dico, ut inopes extorréſque omne æuum in hoc caſtrenſi exilio agatis, deuorentque uos arma ueſtra, quibus plures ueſtros, quàm hoſtium duces abſumpſiſtis. Plenus deinde iræ, cuſtodes ſuos præcedere ad Antigoni caſtra præcepit. Sequitur exercitus prodito imperatore ſuo, & ipſe captiuus, trimuphúmque de ſe ipſo ad uictoris ſui caſtra ducit: omnia auſpicia regis Alexandri, & tot bellorum palmas, lauréaſque unà ſecum uictori tradentes: & ne quid deeſſet pompæ, elephanti quoq;, & auxilia Orientalia ſubſequuntur. Tantò pulchriora hæc Antigono, quàm Alexandro tot uictoriæ fuerunt: ut cum ille Orientem uicerit, hic eos à quibus Oriens uictus, ſuperauerit. Igitur Antigonus domitores illos orbis, exercitui ſuo diuidit, redditis quæ in uictoria ceperat. Eumenem uerò uerecundia prioris amicitiæ, in conſpectum ſuum uenire prohibitum, aſsignari cuſtodibus præcepit. Intereà Eurydice, uxor Aridei regis, ut Polyperchonta à Græcia redire in Macedoniam cognouit, & ab eo accerſitam Olympiada, muliebri æmulatione perculſa, abutens ualetudine uiri, cuius officia ſibi uendicabat, ſcribit regis nomine Polyperchonti, Caſſandro exercitum tradat, in quem regni adminiſtrationem rex tranſtulerit. Eadem & in Aſiam Antigono per epiſtolas nuntiat; quo beneficio deuinctus Caſſander, nihil non ex arbitrio muliebris audaciæ geſſit. Deinde profectus in Græciam, multis ciuitatibus bellum infert; quarum excidio, ueluti uicino incendio territi Spartani, urbem quam ſemper armis, non muris defenderant, tum contra reſpon

> Deleti ſunt Argyraſpides ad vnũ oẽs ab Ibircio, iuſſu Antigoni. Plut. in Eume.

> Spartanorũ vrbs ſine muro.

*reſponſa fatorum & ueterum maiorum gloriam, armis diſ-ſiſi, murorum præſidio includunt. Tantùm eos degeneraſſe à maioribus, ut cùm multis ſeculis murus urbis ciuium uirtus fuerit, tunc ciues ſaluos ſe fore non exiſtimauerint, niſi intra muros laterent. Dum hæc aguntur, Caſſandrum à Græcia turbatus Macedoniæ ſtatus domum reuocauit. Nanque Olympias, mater Alexandri Magni regis, cùm ab Epiro in Macedoniam, proſequente Aeacida rege Moloſſorum, ueniret, prohiberique finibus ab Eurydice & Arideo rege cœpiſſet, ſeu memoria mariti, ſeu magnitudine filij, & indignitate rei moti Macedones, ad Olympiada tranſiere, cuius iuſſu & Eurydice, & rex occiditur, ſex annis poſt Alexandrum potitus regno. Sed nec Olympias diu regnauit. Nam cum principum paſſim cædes, muliebri magis quàm regio more feciſſet, fauorem ſuum in odium uertit. Itaque audito Caſſandri aduentu, diffiſa Macedonibus, cum nuru Roxane, & nepote Hercule, in * Pictuam urbem conceſſit. Proficiſcenti Deidamia, Aeacidæ regis filia, & Theſſalonice priuigna, & ipſa clara Philippi patris nomine, multæque aliæ principum matronæ, ſpecioſus magis quàm utilis grex, fuere comites. Hæc eùm nuntiata Caſſandro eſſent, ſtatim citato curſu Pictuam uenit, & urbem obſidione cinxit. Cum fame, ferróque urgeretur, Olympias longæ obſidionæ tædio, pacta ſalute, uictori ſe tradidit. Sed cum Caſſander ad concionem uocato populo, ſciſcitatus quid de Olympiade fieri uellent, ſubornat parentes interfectorum, qui ſumpta lugubri ueſte, crudelitatem mulieris accuſarent: à quibus accenſi Macedones, ſine reſpectu priſtinæ maieſtatis, occidendam decernunt: immemores prorſus, quòd per filium eius, uirúmque, non ſolum uitam ipſi inter finitimos tutam habuiſſent, uerumetiã tantas opes imperiúmq;*

**aliàs Pidniũ, & ita legit Oroſ.*

riúmque orbis quæſiſſent, Sed Olympias ubi obſtinatos uenire ad ſe armatos uidit, ueſte regali, duabus ancillis innixa, ultrò obuiam procedit. Qua uiſa, percuſſores attoniti fortuna maieſtatis prioris, & tot in eam memoriæ occurrentibus regum ſuorum nominibus, ſubſtiterunt, donec à Caſſandro miſsi ſunt, qui eam confoderent, non refugientem gladium, nec uulnera, aut muliebriter uociferantem: ſed uirorum more fortium, pro gloria ueteris proſapiæ, morti ſuccumbentem, ut Alexandrum poſſes etiam moriente matre conſpicere. Inſuper expirans, capillis & ueſte crura cõtexiſſe fertur, ne quid poſſet in corpore eius indecorum uideri. Poſt hæc Caſſander Theſſalonicem, regis Aridei filiam, uxorem ducit: filium Alexandri cum matre, in arcem Amphipolitanam cuſtodiendos mittit.

Mors Olympiadis.

Quos paulò pòſt interfecit agente Hercule an. 14.

IVSTINI LIBER XV.

PERDICCA, *& fratre eius Alceta, Eumene ac Polyperchonte, cæteríſque ducibus diuerſæ partis occiſis, finitum certamen inter ſucceſſores Alexandri Magni uidebatur, cùm repentè inter ipſos uictores nata diſcordia. Quippe poſtulantibus Ptolemæo, & Caſſandro, & Lyſimacho, ut pecunia in præda capta, prouinciǽque diuiderentur: Antigonus negauit ſe in eius belli prædam ſocios admiſſurum, in cuius periculum ſolus deſcenderat. Et ut honeſtum aduerſus ſocios bellum ſuſcipere uideretur, diuulgat ſe Olympiadis mortem, à Caſſandro interfectæ, ulciſci uelle, & Alexandri regis ſui filium cum matre, obſidione Amphipolitana liberare. His cognitis, Ptolemæus & Caſſander, inita cum Lyſimacho & Seleuco ſocietate,*

bellum

bellum terra,mariq́; enixè instruebant. Tenebat Ptolemæus *Aegyptum cum Africæ parte maiore, & Cypro, & Phœnice. Caſſandro parebat Macedonia cum Græcia. Aſiam & partem Orientis occupauerat Antigonus, cuius filius Demetrius prima belli congreßione, à* Ptolemæo, *apud Calamam uincitur.* In *quo prælio maior* Ptolemæi *moderationis gloria, quàm ipſius uictoria fuit. Siquidem & amicos Demetrij non ſolum cum ſuis rebus dimiſit, uerumetiam additis inſuper muneribus, honorauit, & ipſius* Demetrij *priuatum omne instrumentum,ac familiam reddidit,adiecto honore uerborum, non ſe propter prædam, ſed propter dignitatem miſſe bellum: indignatum quòd Antigonus deuictis diuerſæ factionis ducibus,ſolus uictoriæ communis præmia corripuiſſet.* Dum *hæc aguntur, Caſſander ab Apollonia rediens,incidit in Abderitas,qui propter ranarum muriúmq́; multitudinem,relicto patriæ ſolo,ſedes quærebāt:ueritus ne Macedoniam occuparent,facta pactione, in ſocietatem eos recepit, agróſque iis in ultimis Macedoniæ finibus aßignat.* Deinde, *ne* Hercules *Alexandri filius,* qui ferè annos quatuordecim exceſſerat, fauore paterni nominis in regnum Macedoniæ uocaretur, occidi eum tacitè cum matre Arſinoe iubet,corporáque eorū terra obrui,ne cædes ſepultura proderetur: & quaſi parum facinoris in ipſo primum rege, mox in matre eius* Olympiade, *ac filio admiſiſſet, alterum quoque filium cum matre* Roxane *pari fraude interficit, quaſi regnum* Macedoniæ, *quod affectabat, aliter conſequi, quàm ſcelere non poßit.* Interea Ptolemæus *cum* Demetrio *nauali prælio iteratò congreditur, & amiſſa claſſe,hoſtiq́; conceſſa uictoria,in* Aegyptum *refugit.*Demetrius *filium* Ptolemæi Leuticum, *& fratrem* Menelaum, *amicósq́; eius cum priuati instrumenti miniſterio*

Vide Plin. li. 10. cap. 65.

* *qui per an.*

prouocatus, pari antea munere Aegyptum remittit: & ut appareret eos non odij, ſed dignitatis gloria accenſos, donis, muneribúſque inter ipſa bella contendebant. Tanto honeſtius tunc bella gerebantur, quantò nunc amicitiæ coluntur. Hac uictoria elatus Antigonus, regem ſe cum Demetrio filio appellari à populo iubet. Ptolemæus quoque ne minoris apud ſuos autoritatis haberetur, rex ab exercitu cognominatur. Quibus auditis, Caſſander, & Lyſimachus, & ipſi regiam ſibi maieſtatem uendicauerunt, huius honoris ornamentis tandiu omnes abſtinuerunt, quandiu filij regis ſui ſupereſſe potuerunt. Tanta in illis uerecundia fuit, ut cum opes regias haberent, regum tamē nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro iuſtus hæres fuit. Sed Ptolemæus & Caſſander, cæteríque factionis alterius duces, cum carpi ſe ſingulos ab Antigono uiderent, dum priuatum ſingulorum, non commune uniuerſorum bellum ducunt, nec auxilium ferre alter alteri uolunt, quaſi uictoria unius, non omnium foret, per epiſtolas ſe inuicem confirmātes, tempus, locum coëundi condicunt, bellúmq; communibus uiribus inſtruunt. Cui cum Caſſander intereſſe propter finitimum bellum non poſſet, Lyſimachum cum ingentibus copiis, in auxilium ſociis mittit.

Lyſimachus

*Erat hic Lyſimachus illuſtri quidem Macedoniæ loco natus, ſed uirtutis experimentis omni nobilitate clarior, quæ tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, philoſophia ipſa uiriúmq; gloria, omnes, per quos Oriens domitus eſt, uicerit. Quippe cum Alexander Magnus Calliſthenem philoſophum, propter ſalutationis Perſicæ interpellatum morem, inſidiarum quæ ſibi paratæ fuerant, conſcium fuiſſe * ratus eſſet, eúmq; truncatis crudeliter membris abſciſsiſq; auribus, ac naſo, labiiſq;, deforme ac miſerandum ſpectaculum reddidiſſet, inſuper cum cane in cauea clauſum*

* aliàs, iratus finxiſſet,

ſum, ad metum cæterorum circunferret: tunc Lyſimachus audire Calliſthenem, & præcepta ab eo recipere uirtutis ſolitus, miſeratus tanti uiri, non culpæ, ſed libertatis pœnas pendẽtis, uenenum ei in remedium calamitatum dedit. Quod adeò ægrè Alexander tulit, ut eum obiici ferociſſimo leoni iuberet. Sed cum ad conſpectum eius concitus leo impetum feciſſet, manum manipulo inuolutam Lyſimachus in os leonis immerſit, arreptáque lingua feram exanimauit. Quod cum nuntiatum regi eſſet, admiratio in ſatisfactionem ceſſit, cariorémque eum propter conſtantiam tantæ uirtutis habuit. Lyſimachus quoque magno animo regis, ueluti parentis, tulit contumeliam. Denique omni ex animo huius facti memoria exturbata, poſtea in India inſectanti regi quoſdam palantes hoſtes, cum à ſatellitum turba, equi ſui celeritate, deſertus eſſet, ſolus ei, per immenſas arenarum moles, curſus comes fuit. Quod idem antea Philippus, frater eius, cum facere uoluiſſet, inter manus regis expirauerat. Sed Lyſimachum deſiliens equo Alexander, haſtæ cuſpide ita in fronte uulnerauit, ut ſanguis aliter claudi non poſſet, quàm diadema ſibi demptum rex, alligandi uulneris cauſa, capiti eius imponeret. Quod auſpicium primum regalis maieſtatis Lyſimacho fuit. Et poſt mortem Alexandri, cum inter ſucceſſores Alexandri prouinciæ diuiderentur, ferociſſimæ gentes, quaſi omnium fortiſſimo, aſſignatæ ſunt: adeò etiam, conſenſu uniuerſorum, palmam uirtutis inter cæteros tulit. Priuſquam bellum inter Ptolemæum, ſociósque eius, aduerſus Antigonum committeretur, repente ex Aſia maiore digreſſus Seleucus, nouus Antigono hoſtis acceſſerat. Huius quoque & uirtus clara, & origo admirabilis fuit. Siquidem mater eius Laodice, cum nupta eſſet Antiocho, claro inter Philippi duces uiro, uiſa eſt ſibi

Aliter Plutarchus mortem Calliſthenis ſcribit in Alexandro.

Thraces, & Ponticos intelligit.

per quietem, ex concubitu Apollinis concepiſſe, grauidámq; factam, munus concubitus, anulum à Deo accepiſſe, in cuius gemma, anchora ſculpta eſſet. Iuſſiq; donum filio, quem peperiſſet, dare. Admirabilem fecit hunc uiſum & anulus, qui poſtera die, eiuſdem ſcripturæ in lecto inuętus eſt, & figura anchoræ, quæ in femore Seleuci nata, cum ipſo paruulo fuit. Quamobrem Laodice anulum Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Perſicam militiam, edocto de origine ſua, dedit. Vbi poſt mortem Alexandri, occupato regno Orientis, urbem condidit: ibíq; geminæ originis memoriam conſecrauit. Nam & urbem ex Antiochi patris nomine, Antiochiam uocauit, & campos uicinos urbi, Apollini dicauit. Originis eius argumentum etiam poſteris manſit. Siquidem filij, nepotesque eius anchoram in femore, ueluti notam generis naturalem habuere. Multa in Oriente poſt diuiſionem inter ſocios regni Macedonici bella geſſit. Principio Babyloniam cepit: inde auctis ex uictoria uiribus, Bactrianos expugnat. Tranſitum deinde in Indiam fecit, quæ poſt mortem Alexandri, ueluti à ceruicibus iugo ſeruitutis excuſſo, præfectos eius occiderat. Autor libertatis Sandrocottus fuerat: ſed titulum libertatis poſt uictoriam in ſeruitutem uerterat. Siquidem occupato regno, populum quem ab externa dominatione uendicauerat, ipſe ſeruitio premebat. Fuit hic quidem humili genere natus, ſed ad regni poteſtatem maieſtate numinis impulſus: quippe cum procacitate ſua Alexãdrum regem offendiſſet, interfici à rege iuſſus, ſalutem pedum celeritate quæſierat. Ex qua fatigatione, cum ſomno captus iaceret, leo ingentis formæ ad dormientem acceſſit, ſudorémque profluentem lingua ei terſit, expergefactúmq; blandè reliquit. Hoc prodigio primum ad ſpem regni impulſus, contractis latronibus, Indos

ad noui

ad nouitatem regni ſolicitauit. Molienti deinde bellum aduerſus præfectos Alexandri, elephantus ferus infinitæ magnitudinis ultro ſe obtulit, & ueluti domita manſuetudine, eum tergo excepit, dúxque belli, & prœliator inſignis fuit. Sic acquiſito regno, Sandrocottus ea tempeſtate, qua Seleucus futuræ magnitudinis fundamenta iaciebat, Indiam poſsidebat: cum quo facta pactione Seleucus, compoſitíſque in Oriente rebus, in bellum Antigoni deſcendit. Adunatis igitur omnium ſociorum copiis, prælium committitur: in eo Antigonus occiditur: Demetrius filius eius in fugam uertitur: ſed ſocij profligato hoſtili bello, denuo in ſemetipſos arma uertunt: & cum de præda non conueniunt, iterum in duas factiones deducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemæus Lyſimacho iūgitur: Caſſandro defuncto Philippus filius ſuccedit: ſic, quaſi ex integro, noua Macedoniæ bella naſcuntur.

Quæ cōficiebant LXIIII. M. peditum, equitū X. M. D. elephātos CCCC. currus CXX. Plutar. in uita Demetrij.

IVSTINI LIBER XVI.

POST Caſſandri regis, filiíque eius Philippi continuas mortes, Theſſalonice regina, uxor Caſſandri, non magno pòſt tempore, ab Antipatro filio cum uitam etiā per ubera materna deprecaretur, occiditur. Cauſa parricidij fuit, quòd poſt mortem mariti in diuiſione inter fratres regni, propenſior fuiſſe Alexandro uidebatur. Quod facinus eò grauius omnibus uiſum eſt, quòd nullum maternæ fraudis ueſtigium fuit. QVAMQVAM IN PARRICIDIO NVLLA SATIS IVSTA CAVSA AD SCELERIS PATROCINIA PRAETEXI POTEST. Ob hæc igitur Alexander in ultionem mater-

næ necis, geſturus cum fratre bellum, auxilium à Demetrio petit: nec Demetrius, ſpe inuadendi Macedonici regni, moram fecit. Eius aduentum uerens Lyſimachus, perſuadet genero ſuo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam reuerti, quàm paternum hoſtem in Macedoniam admitti. Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cum præſenſiſſet Demetrius, per inſidias Alexandrum interficit: occupatóque Macedoniæ regno, cædem apud exercitum excuſaturus, in concionem uocat. Ibi priorem ſe petitum ab Alexandro allegat, nec feciſſe ſe, ſed * occupaſſe inſidias. Regem autem ſe Macedoniæ uel ætatis experimentis, uel cauſis iuſtiorem eſſe. Patrem enim ſuum & Philippo regi, & Alexandro Magno ſocium in omni militia fuiſſe. Liberorum deinde Alexandri miniſtrum, & ad perſequendos defectores ducem extitiſſe. Contrà Antipatrum auum horum adoleſcentum, amariorem ſemper miniſtrum regni, quàm ipſos reges fuiſſe. Caſſandrum uerò patrem extinctorem regiæ domus, non fœminis, non pueris peperciſſe: nec ceſſaſſe, quoad omnem ſtirpem regiæ ſobolis deleret. Horum ſcelerum ultionem quia nequiſſet ab ipſo Caſſandro exigere, ad liberos eius translatam. Quamobrem etiam Philippum, Alexandrúmque (ſi quis manium ſenſus eſt) non interfectores ſuos, ac ſtirpis ſuæ, ſed ultores eorum, Macedoniæ regnum tenere malle. Per hæc mitigato populo, rex Macedoniæ appellatur. Lyſimachus quoque, cùm bello * Doricetis regis Thracum premeretur, ne eodem tempore & aduerſus Demetrium dimicare neceſſe haberet, tradita ei altera parte Macedoniæ, quæ Antipatro eius genero obuenerat, pacem cum eo fecit. Igitur Demetrius totis Macedoniæ uiribus inſtructus, cùm Aſiam occupare ſtatuiſſet, iteratò Ptolemæus, Seleucus, & Lyſimachus experti

Pyrrhum auxilio fuiſſe Alexandro, ſcribit Plut.

Vno quippe die anteuertens Alexandrum, Plut.

*præoccupaſſe

*Dromichetis legit Plut.

*perti priore certamine, quantæ uires concordiæ eſſent, pacta ſocietate, * adiunctiſque exercitibus, bellum aduerſus Demetrium transferunt in Europam. His comitem ſe, & belli ſocium iungit Pyrrhus rex Epiri, ſperans non diſficilius Demetrium Macedoniam amittere poſſe, quàm acquiſierat. Nec ſpes fruſtra fuit: Quippe exercitu eius corrupto, ipſoque in fugam acto, regnum Macedoniæ occuparat. Dum hæc aguntur, Lyſimachus generum ſuum Antipatrum, regnum Macedoniæ ademptum ſibi, ſoceri fraude, querentem interfecit: filiámque ſuam Eurydicen, querelarum ſociam, in custodiam tradit: atque ita uniuerſa Caſſandri domus Alexandro Magno, ſeu necis ipſius, ſeu ſtirpis extinctæ, pœnas partim cæde, partim ſupplicio luit. Demetrius quoque à tot exercitibus circumuentus, cum poſſet honeſtè mori, turpiter ſe dedere Seleuco maluit. Finito bello, Ptolemæus cum magna rerum geſtarum gloria moritur. Is contra ius gentium, minimo natu ex filiis, ante infirmitatem, regnum tradiderat, eiúſque rei populo rationem reddiderat, cuius non minor fauor in accipiendo, quàm patris in tradendo regnum fuerat. Inter cætera patris & filij mutuæ pietatis exempla, etiam ea res amorem parem populi iuueni conciliauerat: & pater regno ei publicè tradito, priuatim officium regi inter ſatellites fecerat, omníque regno pulchrius regis eſſe patrem dixerat. Sed inter Lyſimachum, & Pyrrhum regem ſocios paulò antè aduerſus Demetrium,* ASSIDVVM INTER PARES DISCORDIA MALVM, *bellum mouerat. Victor Lyſimachus, pulſo Pyrrho Macedoniam occupauerat. Inde Thraciæ, ac deinceps Heracleæ bellum intulerat: cuius urbis & initia & exitus mirabiles fuere. Quippe Bœotiis peſtilentia laborantibus,*

*adunatiſq;

Fugit Caſſandriam.

i 5 orac

oraculum Delphis *reſponderat, coloniam in* Ponti *regione ſacram* Herculi *conderent. Cùm propter metum longæ & periculoſæ nauigationis, mortem in patriam omnibus præoptantibus, res omiſſa eſſet, bellum his* Phocenſes *intulerunt. Quorum cum aduerſa prælia paterentur, iteratò ad oraculum decurrunt. Reſponſum, idem belli, quod peſtilentiæ, remedium fore.* Igitur *conſcripta colonorum manu in* Metapontum *delati, urbem* Heracleam *condiderunt.* Et *quoniam fatorum auſpiciis in eas ſedes delati erant, breui pòſt tempore magnas opes parauere.* Multa *deinde huius urbis aduerſus finitimos bella, multa etiam domeſticæ diſſenſionis mala fuere.* Inter *cætera magnifica, uel præcipuè illud memorabile fuit: Cum rerum potirentur* Athenienſes, *uictíſque* Perſis, Græciæ & Aſiæ *tributum in tutelam claßis deſcripſiſſent, omnibus cupidè ad præſidium ſalutis ſuæ conferentibus, ſoli* Heraclienſes *ob amicitiam regum* Perſicorum, *collationem abnuerant.* Miſſus *itaque ab* Athenienſibus Malachus *cum exercitu ad extorquendum, quod negabatur, dum relictis in littore nauibus, agros* Heraclienſium *populatur, claſſem cum maiore parte exercitus, naufragio repentinæ tempeſtatis amiſit.* Itaque *cum neque mari poſſent, amißis nauibus, neque terra auderent cum parua manu, inter tot ferocißimas gentes reuerti,* Heraclienſes *honeſtiorem beneficij, quam ultionis occaſionem rati, inſtructos commeatibus, auxiliíſque dimittunt, bene agrorum ſuorum poſtulationem exiſtimantes, ſi quos hoſtes habuerant, amicos reddidiſſent.* Paßi *ſunt inter plurima mala, etiam tyrannidem: ſiquidem cum plebs etiam nouas tabulas, & diuiſionem agrorum diuitum impotenter flagitarent, diu re in ſenatu tractata, cum exitus rei non inuenirentur, & poſtremum aduerſus plebem nimio otio*

laſciu

*laſciuientem, auxilia à Timotheo Athenienſium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petiuere. Vtriſque negantibus, ad Clearchum quem ipſi in exilium egerant, decurrunt: tanta calamitatum neceßitas fuit, ut cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriæ uocarent. Sed Clearchus exilio facinoroſior redditus, & diſſenſionem populi occaſionem inuadendæ tyrannidis exiſtimans, primò tacitè cum Mithridate, ciuium ſuorum hoſte, colloquitur, & inita ſocietate paciſcitur, ut reuocatus in patriam, prodita ei urbe, præfectus eius conſtitueretur. Poſtea autem inſidias, quas ciuibus parauerat, in ipſum Mithridatem uerterat. Nanque cum uelut arbiter ciuilis diſcordiæ, de exilio reuerſus eſſet, ſtatuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipſum cum amicis ſuis cepit, captúmque accepta ingenti pecunia, dimiſit. Atque ut in illo ſubitum ſe ex ſocio fecit hoſtem, ſic ex defenſore ſenatoriæ cauſæ repentè patronus plebis euaſit: & aduerſus autores potentiæ ſuæ, à quibus reuocatus in patriam, per quos in arce collocatus fuerat, non ſolùm plebem accendit, uerumetiam nefandißima quæque tyrannicæ crudelitatis exercuit. Igitur populo ad concionem uocato, neque ſe affuturum amplius graſſanti in populum ſenatui, * ait non interceſſurum, contrà affuturum etiam, ſi in priſtina ſæuitia perſeueret, & ſi pares ſe crudelitati ſenatorum arbitrarentur, abiturum cum militibus ſuis, neq; ciuilibus diſcordiis interfuturum. Sin uerò diſfidant uiribus propriis, uindicem ſe ciuium non defuturum. Proinde conſulant ſibiipſis, iubeant abire, ſi malint, uel ſocium cauſæ popularis remanere. His uerbis ſolicitata plebs ſummum ad eum imperium defert: & dum ſenatus potentiæ iraſcitur, in ſeruitutem ſe tyrannicæ dominationis cum coniugibus & liberis tradit. Igitur Clearchus L X. ſenatores*

* aliàs, ait: interceſſurũ etiam ſi in priſt.

compr

Non ergo inſcite admonet * Comicus: Itaſugiamus, ne præter caſã. *potiſſimo

comprenſos (nam cæteri in fugam dilapſi erant) in uincula compingit. Lætari plebs, quòd à duce * potiſſimum ſenatorum, ſenatus deleretur, uersáq; uice, auxilium eorum in exitium conuerſum eſſet. Quibus dum mortem paſſim omnibus minatur, cariora eorum pretia facit: ſiquidem Clearchus magna pecunia (quaſi minis populi occulte eos ſubtracturus) accepta, ſpoliatos fortunis, uita quoque ſpoliauit. Cognito deinde, quòd bellum ſibi ab iis, qui profugerant, miſericordia in auxilium ſolicitatis ciuitatibus, pararetur, ſeruos eorum manumittit. Et ne quid in afflictis honeſtiſſimis domibus deeſſet, uxores eorum filiásque nubere ſeruis ſuis, propoſita recuſantibus morte, compellit, ut eos ſibi fidiores, & dominis infeſtiores redderet. Sed

*grauiores

matronis tam lugubres nuptiæ, * maiores repentinis funeribus fuere. Itaque multæ ſe ante nuptias, multæ in ipſis nuptiis, occiſis prius nouis maritis, interficiunt, & ſe tam funeſtis calamitatibus uirtute ingenui pudoris, eripiunt. Prælium deinde committitur: quo uictor tyrannus captiuos ſenatores in triumphi modum per ora ciuium trahit. Reuerſus in urbem, alios uincit, torquet alios, alios occidit: nullus locus urbis à crudelitate tyranni uacat. Accedit ſæuitiæ inſolentia, crudelitati arrogantia. Interdum enim ex ſucceſſu continuæ felicitatis obliuiſcitur ſe hominem. Interdum Iouis filium ſe dicit. Eunti per publicum, aurea aquila uelut argumentum generis, præferebatur: ueſte purpurea, & cothurnis regum tragicorum, & aurea corona utebatur: filium quoque ſuum Ceraunon uocat, ut Deos non mendacio tantum, uerumetiam nominibus illudat. Hæc illum facere, duo nobiliſſimi iuuenes Chion & Leonides indignantes, patriam liberaturi, in necem tyranni conſpirant. Erant hi diſcipuli Platonis philoſophi, qui uirtutem,

ad

ad quam quotidie præceptis magiſtri erudiebantur, patriæ exhibere cupientes, quinquaginta cognatos, ueluti clientes, in inſidiis locant. Ipſi more iurgantium, ad tyrannum ueluti ad regem in arcem contendunt: qui iure familiaritatis admiſſi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus, ab altero occupatur. Sed ipſi, ſociis tardius auxilium ferentibus, à ſatellitibus obruuntur. Quare factum eſt, ut tyrannus quidem occideretur, ſed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi Satyrus eadem uia tyrannidem inuadit, multiſq; annis per gradus ſucceßionis, Heraclienſes regnum tyrannorum fuere.

IVSTINI LIBER XVII.

PER *idem ferme tempus in Helleſponti & Cheroneſi regionibus, terræmotus fuit maximus: tantum urbs Lyſimachia, ante duos & uiginti annos à Lyſimacho condita, euerſa eſt: Quod portentum dira Lyſimacho, ſtirpíque eius, ac ruinam regni, cum clade uexatarum regionum portendebat. Nec oſtentis fides defuit: Nam breui poſt tempore, Agathoclem filium ſuum, quem in ſucceßionem regni ordinauerat, per quem multa bella proſpere geſſerat, non ſolùm patrium, uerumetiam humanum ultra morem peroſus, miniſtra Arſyrice nouerca, ueneno interfecit. Hæc illi prima mali labes, hoc initium impendentis ruinæ fuit. Nam parricidium principum ſequutæ cædes ſunt, luentium ſupplicia, quòd occiſum iuuenem dolebant. Itaque & hi, qui exercitibus præerant, certatim ad Seleucum deficiebant, eúmque pronum iam ex æmulatione gloriæ bellum Lyſimacho inferre compellunt. Vltimum*

mum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit, & uelut ad exemplum fortunæ par reſeruatum. Lyſimachus quatuor & LXX. annos natus erat. Seleucus ſeptem & LXX. Sed in hac ætate utrique animi iuueniles erant, imperiíque cupiditatem inſatiabilem gerebant. Quippe cum orbem terrarum duo ſoli tenerent, anguſtiis ſibimet incluſi uidebantur, uitǽque finem non annorum ſpatio, ſed imperij terminis metiebantur. In eo bello Lyſimachus amiſsis antea uariis caſibus XV. liberis, non inſtrenuè moriens, poſtremus domus ſuæ ruinæ cumulus acceſsit. Lætus tanta uictoria Seleucus, & quod maius uictoria putabat, ſolum ſe de cohorte Alexandri manſiſſe, uictorémque uictorum extitiſſe, non humanum opus eſſe, ſed diuinum munus gloriatur, ignarus prorſus, non multò pòſt, fragilitatis humanæ ſe ipſum exemplum futurum. Quippe poſt menſes admodum ſeptem à Ptolemæo, cuius ſororem Lyſimachus in matrimonium habuerat, per inſidias circunuentus occiditur: regnúmque Macedoniæ, quod Lyſimacho eripuerat, cum uita pariter amittit. Igitur Ptolemæus cum & in gratiam memoriæ magni Ptolemæi patris, & in fauorem ultionis Lyſimachi ambitioſus apud populares eſſet, primò Lyſimachi filios conciliare ſibi ſtatuit, nuptiáſque Arſinoës ſororis ſuæ matris eorum petit: puerorum adoptione promiſſa, ut cum in locum eorum ſucceſsiſſet, nihil illi moliri, uel uerecundia matris, uel appellatione patris auderent. Fratris quoque regis Aegypti concordiam per epiſtolas deprecatur, profeſſus deponere ſe offenſam erepti paterni regni, neque amplius à fratre quæſiturum, quod honeſtius à paterno hoſte perceperit. Omnique arte adulatur Eumeni, & Antigono Demetrij filiis, Antiocho filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius ſibi hoſtis accederet.

Sed

Sed nec Pyrrhus rex Epiri omiſſus, ingens momentum futurus utri parti ſocius acceſſiſſet, qui & ipſe ſpoliare ſingulos cupiens, omnibus ſe partibus * uendicabat. Itaque Tarentinis aduerſus Romanos laturus auxilium, ab Antigono naues ad exercitum deportandum mutuò petit: ab Antiocho pecuniam, qui opibus quàm militibus inſtructior erat: à Ptolemæo Macedonum militum auxilia. Sed Ptolemæus, cui nulla dilationis ex infirmitate uirium uenia eſſet, quinque millia peditum, equitum IIII. millia, elephantos quinquaginta, non amplius, quàm in biennij uſum dedit. Ob hæc Pyrrhus, filia Ptolemæi in matrimonium accepta, uindicem eum regni reliquit. Sed quoniam ad Epiri mentionem uentum eſt, de origine regni eius pauca narranda ſunt. Moloſſorum primum in ea regione regnum fuit: Pòd Pyrrhus Achillis filius: amiſſo per abſentiam Troianis temporibus paterno regno, in his locis concedit, qui Pyrrhidæ primò, poſtea Epirotæ dicti ſunt. Sed Pyrrhus cum in templum Dodonæi Iouis ad conſulendum ueniſſet, ibi Anaſam neptem Herculis rapuit, ex cuius matrimonio octo liberos ſuſtulit. Ex his nonnullas uirgines nuptum finitimis regibus tradidit, opéſque affinitatum auxilio magnas parauit: atque ita Heleno filio Priami regis, ob induſtriam ſingularem uaticinandi, regnum Chaonum, & Andromachen Hectoris, quam & ipſe matrimonio ſuo in diuiſione Troianæ prædæ acceperat, uxorem reddidit: breuíque pòſt tempore, Delphis inſidiis Oreſtis, filij Agamemnonis, inter altaria Dei interijt. Succeſſor huic Pilades filius fuit. Per ordinem deinde regnum ad Arymbam deſcendit: cui, quoniam pupillus & unicus ex ea gente nobili ſupereſſet, intentiore omnium cura ſeruandi eius, educandíque, publicè tutores conſtituuntur. Athenas quoque erudiendi gratia miſſus

* uenditabat.

Anno ab urbe condita CCCC.LX. IIII. Oroſius.

Proditione Macharei ſacerdotis. Euſeb.

miſſus, quantò doctior maioribus ſuis, tantò & gratior populo fuit. Primus itaque & leges, & ſenatum, annuóſque magiſtratus, & reipub. formam compoſuit: & ut à Pyrrho ſedes, ſic uita cultior populo ab Arymba ſtatuta. Huius filius Neoptolemus fuit: ex quo nata eſt Olympias, mater Alexandri Magni, & Alexander, qui poſt eum regnum Epiri tenuit, & in Italia bello geſto, in Brutiis interiit. Poſt eius mortem, frater Aeacides regno ſucceſſit, qui aſſiduis aduerſus Macedonas bellorum certaminibus populum fatigando, offenſam ciuium contraxit, ac propterea in exilium actus, Pyrrhum filium bimum, admodum paruulum in regno reliquit: qui & ipſe cum à populo propter odium patris ad necem quæreretur, furtim ſubtractus in Illyrios defertur, traditusque eſt Beroæ, Glauci regis uxori, nutriendus, quæ & ipſa generis Aeacidarum erat. Ibi eum ſeu miſericordia fortunæ eius, ſeu infantilibus blandimentis inductus rex, aduerſum Caſſandrum Macedoniæ regem, qui eum belli comminatione depoſcebat, diu protexit, addito in auxilium etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotæ, odio in miſericordiam uerſo, annorum XI. cum in regnum reuocauerunt, datis tutoribus, qui regnum uſque ad adultam eius ætatem tuerentur. Adoleſcens deinde multa bella geſſit: tantúſq; rerum ſucceſſu haberi cœptus eſt, ut Tarentinos ſolus aduerſus Romanos tueri poſſe uideretur.

Glauciam, regem Illyriorum Plu. appellat.

Ad genua enim deuolutum puerũ, mox veſtem regis apprehẽdiſſe, ſcribit Plutarc.

IVSTINI LIBER XVIII.

IGITVR *Pyrrhus rex* Epiri, *cùm iterata Tarentinorum legatione, additis Sammitum & Lucanorum precibus, & ipſis auxilio aduerſus Romanos indigentibus*

bus, fatigaretur, non tam ſupplicum precibus, quàm ſpe inuadendi Italiæ imperij inductus: uenturum ſe cum exercitu pollicetur. In quam rem inclinatum ſemel animum, præcipitem agere cœperant exempla maiorum: ne aut inferior patruo ſuo Alexandro uideretur, quo defenſore iidem Tarentini aduerſus Brutios *uſi fuerant: aut minores animos Magno Alexandro habuiſſe, qui tam longa à domo militia Orientem ſubegit. Igitur relicto cuſtode regni filio Ptolemæo, annos* XV. *nato, exercitum in portu* Tarentino *exponit, duobus paruulis filiis,* Alexandro *&* Heleno, *in ſolatia longinquæ ſecum expeditionis adductis. Cuius audito aduentu, Conſul* Romanus Valerius *Leuinus feſtinans, ut prius cum eo congrederetur, quàm auxilia ſociorum conueniret, exercitum in aciem deducit:* Nec rex, *tametſi numero militum inferior eſſet, certamini moram fecit.* Sed *Romanos uincentes iam, inuſitata antea elephantorum forma ſtupere primò, mox cedere prælio coëgit, uictoréſque iam noua Macedonum monſtra repentè uicerunt. Nec hoſtibus incruenta uictoria fuit: Nam & ipſe* Pyrrhus *grauiter uulneratus eſt, & magna pars militum eius cæſa, maiorémque gloriam eius uictoriæ, quàm lætitiam habuit.* Huius *pugnæ euentum multæ ciuitates ſecutæ,* Pyrrho *ſe tradunt.* Inter *cæteros etiam Locri, prodito præſidio Romano, ad Pyrrhum deficiunt.* Ex *ea præda Pyrrhus* CC. *captiuos milites* Romam *gratis remiſit, ut cognita uirtute eius, Romani cognoſcerent etiam liberalitatem. Interiectis deinde diebus, cùm ſociorum exercitus ſuperueniſſet, iteratò prælium cum* Romanis *facit, in quo par fortuna priori bello fuit. Intereà Mago, dux Carthaginienſium, in auxilium Romanorum, cum* CXX. *nauibus miſſus, ſenatum adiit, ægrè tuliſſe Carthaginienſes affirmans, quòd bellum*

Samnitum, & Lucanorum, Plut.

Nam elephãtos Italia primum vidit, Pyrrhi bello. Plin. lib. 8. cap. 6.

XIII. M. fe-runt cæſos ex Epirotis. Plut.

*in Italia à peregrino rege paterentur. Ob quam cauſam miſſum ſe, ut quoniam externo hoſte oppugnarentur, externis auxiliis iuuarentur. Gratiæ à ſenatu Carthaginienſibus actæ, auxiliáque remiſſa. Sed Mago Punico ingenio, poſt paucos dies, tacitus, quaſi pacificator Carthaginienſium, Pyrrhum adiit, ſpeculaturus conſilia eius de Sicilia, quò eum accerſiri fama erat. Nam Romanis eadem cauſa mittendi auxilij Carthaginienſibus fuerat, ut Romano bello, ne in Siciliam Pyrrhus tranſire poſſet, in Italia detineretur. Dum hæc aguntur, legatus à ſenatu Romano Fabricius Lucinus miſſus, pacem cum Pyrrho compoſuit. Ad quam confirmandam, Cyneas Romam cum ingentibus à Pyrrho donis miſſus, neminem, cuius domus muneribus pateret, inuenit. Huic continentiæ Romanorum ſimile exemplum iiſdem ferme temporibus fuit. Nam miſſa à ſenatu in Aegyptum legatione, cùm ingentia ſibi à Ptolemæo rege miſſa munera ſpreuiſſent, interiectis diebus ad cœnam inuitatis, aureæ coronæ miſſæ ſunt, quas illi honoris cauſa receptas, poſtera die ſtatuis regis impoſuerunt. Igitur Cyneas cum turbatam cum Romanis pacem * ab Appio Claudio renunciaſſet, interrogatus à Pyrrho, qualis Roma eſſet, reſpondit,* REGVM VRBEM SIBI VISAM. *Poſt hæc legati Siculorum ſuperueniunt, tradentes Pyrrho totius inſulæ imperium, quæ aſſiduis Carthaginienſium bellis uexabatur. Itaque relicto Locris Alexandro filio, firmátiſque ciuitatibus ualido præſidio, in Siciliam exercitum traiecit. Et quoniam ad Carthaginienſium mentionem uentum eſt, de origine eorum pauca dicenda ſunt, repetitis Tyriorum paulò altius rebus, quorum caſus etiam dolendi fuerant. Tyriorum gens condita à Phœnicibus fuit, qui terræmotu uexati, relicto patriæ ſolo, Aſſyrium ſtagnum*

Tam virorũ quàm mulierum vſui apta. Valeri. Maximus.

* Qui et ſenex, & cæcus, in ſenatum delatũs erat. Cice. in 1. Anton.

gnum primò, mox mari proximum littus incoluerunt, condita ibi urbe, quam à piſcium ubertate, Sidona appellauerunt. Nam piſcem Phœnices ſidon uocant. Poſt multos deinde annos à rege Aſcaloniorum expugnati, nauibus appulſi, Tyron urbem ante annum Troianæ cladis condiderunt: ibi Perſarum bellis diu, uariéque fatigati, uictores quidem fuere: ſed attritis uiribus, à ſeruis ſuis multitudine abundantibus, indigna ſupplicia perpeßi ſunt: qui conſpiratione facta, omnem liberum populum cum dominis interficiunt, atque ita potiti urbe, lares dominorum occupant, Remp. inuadunt, coniuges ducunt, & quod ipſi non erant, liberos procreant. Vnus ex tot millibus ſeruorum fuit, qui miti ingenio, ſenis domini, paruulíque filij eius fortuna moueretur: dominósque non truci feritate trucidauit, ſed pia miſericordia, ac humanitate reſpexit. Itaque cum uelut occiſos alienaſſet, ſeruiſq; de ſtatu Reip. deliberantibus placuiſſet regem ex ſuo corpore creari, eúmque potiſsimum quaſi acceptißimum dijs, qui ſolem orientem primus uidiſſet: rem ad Stratonem (hoc enim nomen ei erat) dominum occulte latentem detulit. Ab eo informatus, cum medio noctis omnes in unum campum proceßiſſent, cæteris in Orientem ſpectantibus, ſolus Occidentis regionem intuebatur: Id primum aliis uideri furor, in Occidente ſolis ortum quærere. Vbi uerò dies aduentare cœpit, editißimiſque culminibus urbis Oriens ſplendere, & ſpectantibus aliis, ut ipſum ſolem aſpicerent, hic primus omnibus fulgorem ſolis ſummo faſtigio ciuitatis oſtendit. Non ſeruilis ingenij ratio uiſa: requirentibúſq; autorem, de domino confitetur. Tunc intellectum eſt, quantum ingenua ſeruilibus ingenia præſtarent, MALITIA QVE SERVOS, NON SAPIENTIA VINCERE. Igitur uenia ſeni filióque data eſt, & uelut

& uelut numine quodam reſeruatos arbitrantes, regem Stratonem creauerunt. Poſt cuius mortem regnum ad filium, ac deinde ad nepotes tranſit. Celebre hoc ſeruorum facinus, metuendúmque exemplum toto orbe terrarum fuit. Itaque Alexander Magnus, cum interiecto tempore in Oriente bellum gereret, uelut ultor publicæ ſecuritatis, expugnata eorum urbe, omnes qui prælio ſuperfuerant, ob memoriam ueteris cædis, crucibus affixit: genus tantum Stratonis inuiolatum ſeruauit, regnúmque ſtirpi eius reſtituit: ingenuis & innoxiis incolis inſulæ attributis, ut extirpato ſeruili germine, genus urbis ex integro conderetur. Hoc igitur modo Tyrij Alexandri auſpiciis conditi,

Tyriorum origo.

PARSIMONIA ET LABORE QVAERENDI *citò conualuere. Ante cladem dominorum, cum & opibus, & multitudine abundarent, miſſa in Africam iuuentute, Vticam condidere: cum interim rex Tyro decedit, filio Pygmalione, & Eliſſa filia, inſignis formæ uirgine hæredibus inſtitutis. Sed populus Pygmalioni admodum puero regnum tradidit. Eliſſa quoque Sychæo auunculo ſuo, ſacerdoti Herculis, qui honos ſecundus à rege erat, nupſit. Huic magnæ, ſed diſſimulatæ opes erant, aurúmque metu regis non tectis, ſed terræ crediderat: quam rem etſi homines ignorabant, fama tamen loquebatur. Qua incenſus Pygmalion, oblitus iuris humani, auunculum ſuum, eundémque generum ſuum, ſine reſpectu pietatis occidit. Eliſſa diu fratrem propter ſcelus auerſata, ad poſtremum diſſimulato odio, mitigatóq; interim uultu, fugam tacite molitur: aſſumptísque quibuſdam principibus in ſocietatem, quibus par odium in regem eſſe, eandémq; fugiendi cupiditatem arbitrabatur. Tunc fratrem dolo aggreditur, fingit ſe ad eum migrare uelle, ne amplius ei mariti domus*

Eliſſa, quæ & Dido.

Ille Sychæū Impius ante aras, atque auri cæc⁹ amore, Clàm ferro incautum ſuperat. Ver. 1. Aen.

domus, cupidæ obliuionis grauem luctus imaginem renouaret, ne ue ultrà amara admonitio oculis eius occurrat. Non inuitus Pygmalion *uerba ſororis audiuit, exiſtimans cum ea & aurum Sychæi ad ſe uenturum.* Sed Eliſſa *miniſtros migrationis à rege miſſos, nauibus cum opibus ſuis prima ueſpera imponit, prouectáque in altum, compellit eos onera arenæ pro pecunia inuolucribus inuoluta, in mare deiicere.* Tunc *deflens ipſa lugubríq; uoce* *Sicharbam *exorat, ut libens opes ſuas recipiat, quas reliquerat, habeátque inferias, quas habuerat cauſam mortis.* Tunc *ipſos miniſtros aggreditur: ſibi quidem ait optatam olim mortem, ſed illis acerbos cruciatus, & dira ſupplicia imminere, qui* * Sicharbæ *opes, quarum ſpe parricidium rex fecerit, auaritiæ tyranni ſubtraxerunt.* Hoc *metu omnibus iniecto, comites fugæ accepit.* Iunguntur *& ſenatorum in ea nocte præparata agmina, atque ita ſacris* Herculis, *cuius ſacerdos* * Sicharbas *fuerat, repetitis exilio ſedes quærunt.* Primus *illis appulſus terræ,* Cyprus *inſula fuit: ubi ſacerdos* Iouis, *cum coniuge & liberis, dei monitu comitem ſe* Eliſſæ, *ſociúmque fortunæ offert, pactus ſibi, poſteríſque perpetuum honorem ſacerdotij.* Conditio *pro manifeſto omine accepta.* Mos *erat* Cypriis, *uirgines ante nuptias ſtatutis diebus dotalem pecuniam quæſituras, in quæſtum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta* Veneri *ſoluturas.* Harum *igitur ex numero* LXXX. *admodum uirgines, rapi, & nauibus imponi* Eliſſa *iubet, ut & iuuentus matrimonia, & urbs ſobolem habere poſſit.* Dum *hæc aguntur,* Pygmalion *cognita ſororis fuga, cum impio bello fugientem perſequi pararet, ægre precibus matris & deorum minis uictus, quieuit: cui cum inſpirati uates canerent, non impunè laturum, ſi incrementa urbis toto orbe auſpicatiſſimæ inter-*

Viſus enim auget dolorem. Cic.

**Sichæum*

**Sichæi*

**Sichæus*

pellaſſet, & hoc modo ſpatium reſpirandi fugientibus da-tum. Itaque Eliſſa *delata in Africæ finibus, incolas loci eius, aduentu peregrinorum, mutuarúmque rerum commercio gaudentes, in amicitiam ſolicitat: deinde empto loco, qui corio bouis tegi poſſit, in quo feſſos longa nauigatione ſocios, quoad proficiſceretur, reficere poſſet, corium in te-nuiſſimas partes ſecari iubet, atque ita maius loci ſpatium, quàm petierat, occupat, unde poſtea ei loco* Byrſæ *nomen fuit. Confluētibus deinde uicinis locorum, qui ſpe lucri mul-ta hoſpitibus uenalia inferebant: ſedéſq; ibi ſtatuentibus, ex frequentia hominum ueluti inſtar ciuitatis effectum eſt.* Vti-*cenſium quoque legati, dona ut conſanguineis attulerunt: hortatíq; ſunt, ut urbem conderent, ubi ſedes ſortiti eſſent. Sed & Afros detinendi aduenas amor cepit. Itaque con-ſentientibus omnibus, Carthago conditur, ſtatuto annuo uectigali pro ſolo urbis.* In primis *fundamentis caput bu-balum inuentum eſt: quod auſpicium quidem fructuoſæ ter-ræ, ſed laborioſæ, perpetuóque ſeruæ urbis fuit: propter quod in alium locum urbs translata.* Ibi *quoque caput equi repertum, bellicoſum, potentémque populum futurum ſigni-ficans, urbi auſpicatam ſedem dedit.* Tunc *ad opinionem nouæ urbis concurrentibus gentibus, breui & populus, & ciuitas magna facta eſt. Cum ſucceſſu rerum florentes Car-thaginis opes eſſent, rex* Mauritanorum Hiarbas *decem* Pœ-*norum principibus ad ſe accerſitis,* Eliſſæ *nuptias ſub bel-li denuntiatione petit: quod legati reginæ referre metuen-tes, Punico cum ea ingenio egerunt; nuntiantes regem ali-quem poſcere, qui cultiores mores, uictúsque eum, Afróſq; perdoceat: ſed quenquam inueniri non poſſe, qui ad Bar-baros, & ferarum more uiuentes, tranſire à conſanguineis uelit.* Tunc *à regina caſtigati, ſi pro ſalute patriæ aſpe-*

Mercatique ſolum de nomine Byrſam, Taurino quantum poſſent circũdare tergo. Verg.

Gætulorum regem Vergilius facit Hiarbam.

riorem uitam recuſarent, cui etiam ipſa uita, ſi res exigat debeatur: regis mandata aperuere, dicentes, quæ præcipiat aliis, ipſi facienda eſſe, ſi uelit urbi conſultum eſſe. Hoc dolo capta diu * *Sicharbæ uiri nomine, cum multis lacrymis & lamentatione flebili inuocato, ad poſtremum ituram ſe quò ſua & urbis fata uocarent, reſpondit.* In hoc trium menſium ſumpto ſpatio, pyra in ultima parte urbis extructa, uelut placatura uiri manes, inferiáſque ante nuptias miſſura, multas hoſtias cædis, & ſumpto gladio pyram conſcendit. Atque ita ad populum reſpiciens, ituram ſe ad uirum, ſicut præceperant, dixit, uitámque gladio finiuit. Quandiu Carthago inuicta fuit, pro Dea culta eſt. Condita eſt urbs hæc LXXII. annis antè, quàm Roma, cuius uirtus ſicut bello clara fuit, ita domi ſtatus uariis diſcordiarum caſibus agitatus eſt. Cùm inter cætera mala etiam peſte laborarent, cruenta ſacrorum religione, & ſcelere, pro remedio uſi ſunt. Quippe homines ut uictimas immolabant, & impuberes (quæ ætas etiam hoſtium miſericordiam prouocat) aris admouebant, pacem deorum ſanguine eorum expoſcentes, pro quorum uita dij rogari maximè ſolent. Itaque* aduerſis tanto ſcelere numinibus, cum in Sicilia diu infeliciter dimicaſſent, traslato in Sardiniã bello, amiſſa maiore exercitus parte, graui prælio uicti ſunt. Propter quod ducem ſuum* Machæum, cuius auſpiciis & Siciliæ partem domuerant, & aduerſus Afros magnas res geſſerant cum parte exercitus, quæ ſuperfuerat, exulare iuſſerunt. Quam rem ægrè ferentes milites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primò, ueniámque infelicis militiæ petant: denuntient, quòd ſi precibus nequeant, armis ſe conſecuturos. Cum preces & minæ legatorum ſpretæ eſſent, interiectis diebus conſcenſis nauibus, armati ad urbem ueniunt: ibi deos,

*Sichei

De origine, cõditorib⁹, anno conditionis, mire variant autores. Vide Euſebium & Apuleium.

*auerſis

* Mezeũ Oroſius habet

hominéſque teſtati, non ſe expugnatum, ſed recuperatum patriam uenire, oſtenſuróſque ciuibus ſuis, non uirtutem ſibi priore bello, ſed fortunam defuiſſe. Prohibitis commeatibus, obſeſſáque urbe, in ſummam deſperationem Carthaginienſes adduxerunt. Intereà Cartalo Machæi ducis exulis filius, cum præter caſtra patris à Tyro, quò decimas Herculis ferre, ex præda Sicilienſi, quam pater eius ceperat, à Carthaginienſibus miſſus fuerat, reuerteretur, accerſiúſque à * patria eſſet, publicæ ſe prius religionis officia executurum, quàm priuatæ pietatis, reſpondit. Quam rem etſi ægrè ferret pater, non tamen uim afferre religioni auſus eſt. Interiectis deinde diebus, Cartalo petito commeatu à populo, cum reuerſus ad patrem eſſet, ornatúſque purpura, & infulis ſacerdotij, omnium ſe oculis ingereret, tum in ſecretum pater adducto ait: Auſúſne es nefandiſſimum caput, iſta purpura & auro ornatus, in conſpectum tot miſerorum ciuium uenire? & mœſta ac lugentia caſtra circunfluentibus quietæ felicitatis inſignibus, uelut exultabundus intrare? Nuſquámne te aliis iactare potuiſti? Nullus locus aptior, quàm ſordes patris, & exilij infelicis ærumnæ fuerunt? Quid, quòd paulò antè uocatus, non dico patrem, ducem certè ciuium tuorum ſuperbè ſpreuiſti? Et quid porrò tu in purpura iſta coroníſque aliud, quàm uictoriarum mearum titulos geris? Quoniam igitur tu in patre nihil niſi exulis nomen agnoſcis: ego quoque imperatorem me magis, quàm patrem indicabo, ſtatuántq; in te exemplum, ne quis poſthac infelicibus miſeriis patris illudat. Atque ita cum ornatu ſuo, in altiſſimam crucem in conſpectu urbis affigi iuſſit. Poſt paucos deinde dies Carthaginem capit, euocatóque populo ad concionem, exilij iniuriam queritur, belli neceſſitatem excuſat, contemptúmque uictoriarum ſuarum. Punitis

*patre

autor

autoribus miſerorum ciuium, iniurioſi exilij omnibus ſe ueniam dare dicit. Atque ita decem ſenatoribus interfectis, urbem legibus ſuis reddidit. Nec multo pòſt tempore affectati regni accuſatus, duplicis & in filio & in patria parricidij pœnas dedit. Huic Mago imperator ſucceſſit, cuius induſtria, & opes Carthaginienſium, & imperij fines, & bellicæ gloriæ laudes creuerunt.

Acta ſunt hæc ferè tépore Cyri regis. Oroſ.

IVSTINI LIBER XIX.

MAGO Carthaginienſium imperator, cùm primus omnium ordinata diſciplina militari, imperium Pœnorum condidiſſet, uiréſque ciuitatis non minus bellandi arte, quàm uirtute firmaſſet, defungitur, relictis duobus filiis Haſdrubale & Hamilcare: qui per ueſtigia paternæ uirtutis decurrentes, ſicuti generi, ita & magnitudini patris ſucceſſerunt. Iis ducibus Sardiniæ bellum illatum: aduerſus Afros quoque, uectigal pro ſolo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum: ſed Afrorum ſicut cauſa iuſtior, ita & fortuna ſuperior fuit, bellúmque cum his ſolutione pecuniæ, non armis finitum. In Sardinia quoque Haſdrubal grauiter uulneratus, imperio * Hamilcari fratri tradito interiit, cuius mortem, tum luctus ciuitatis, tum & dictaturæ undecim, & triumphi quatuor inſignem fecere: hoſtibus quoque creuere animi, ueluti cum duce Pœnorum uires concidiſſent. Itaque Siciliæ populis propter aſſiduas Carthaginienſium iniurias, ad Leonidam fratrem regis Spartanorum concurrentibus, graue bellum natum: in quo & diu, & uaria uictoria præliatum fuit. Dum hæc aguntur, legati à Dario Perſarum rege Carthaginem ueniunt,

Seipſum is Mago interfecerat, ob rem male geſtam contra Syracuſanos ob quã rem in crucẽ ſublatum eſt corpus mortui à Carthag. Plut. in vita Timoleonis.

*Cui cognomentum fuit Barcha.

afferentes edictum, quo Pœni humanas hoſtias immolare, & canina carne veſci prohibebantur: mortuorum corpora cremare potius, quàm terra obruere à rege iubebantur: petentes ſimul auxilia aduerſus Græcos, quibus illaturus bellum Darius erat. Sed Carthaginienſes auxilia negantes, propter aſſidua finitimorum bella, cæteris, ne per omnia contumaces uiderentur, cupidè paruere. Intereà Hamilcar bello Sicilienſi interficitur, relictis tribus filiis Amilcone, Hannone, Giſgone. Haſdrubali quoque par numerus filiorum fuit, Annibal, & Haſdrubal, & Sappho. Per hos res Carthaginienſium ea tempeſtate regebatur. Itaque & Mauris bellum illatum, & aduerſus Numidas pugnatum, & Afri compulſi ſtipendium urbis conditæ Carthaginienſibus remittere. Dein cùm familia tanta imperatorum grauis liberæ ciuitati eſſet, omniáque agerent ſimul & iudicarent, centum ex numero ſenatorum iudices deliguntur, qui reuerſis à bello ducibus, rationem rerum geſtarum exigerent, ut hoc metu ita in bello imperia* cogitarent, ut domi iuſtitiam legéſque reſpicerent. In Sicilia in locum Hamilcaris, imperator Amilco ſuccedit: qui cùm nauali terreſtríque bello ſecunda prælia feciſſet, repentè peſtilentis ſyderis ui exercitum amiſit. Quæ res cùm nuntiata Carthagini eſſet, mœſta ciuitas fuit. Omnia ululatibus, non ſecus ac ſi ipſa urbs capta eſſet, perſonabant: clauſæ priuatæ domus, clauſa deorum templa, intermiſſa, omnia ſacra, omnia priuata officia damnata, cuncti deinde ad portam congregantur, egredientéſque paucos è nauibus, qui cladi ſuperfuerant, de ſuis percontantur. Vt uerò dubia antea ſpe, & ſuſpenſo metu, incerta orbitatis expectatione caſus ſuorum miſeris illuxit, tunc toto littore plangentium gemitus, tunc infelicium matrum ululatus, & querele fleb

Miror quid venerit in mentem Iuſtino, cur Annibalem filium Haſdrubalis dicat, cum ſecus habeant omnes hiſtoriæ.

*agitarent

le flebiles audiebantur. Inter hæc procedit inops è naui ſua imperator Amilco, ſordida, ſeruilique tunica diſcinctus: ad cuius conſpectum plangentium agmina iunguntur. Ipſe quoque manus ad cœlum tendens, nunc ſortem ſuam, nunc publicam fortunam deflet, nunc deos accuſat, qui tanta belli decora, & tot ornamenta uictoriarum, quæ ipſi dederant, abſtulerint: qui captis tot urbibus, totiesque hoſtibus terreſtri naualique prælio uictis, exercitum uictorem non bello, ſed peſte deleuerint: deferre ſe tamen ciuibus ſuis non modica ſolatia, quòd malis eorum hoſtes gaudere, non gloriari poſſent. Quippe neque eos qui mortui ſunt, à ſe occiſos: neque eos qui reuerſi ſunt, à ſe fugatos poſsint dicere. Prædam quam relictis à ſe caſtris abſtulerint, non eſſe talem, quam uelut ſpolium uicti hoſtis oſtentent: ſed quam poſſeſsione uacua, fortuitis dominorum mortibus, ſicuti caduca occupauerint. Quòd ad hoſtes pertinet, uictores ſe receſsiſſe: quòd ad peſtem pertinet, uictos: nihil tamen ſe grauius ferre, quàm quòd inter fortiſsimos uiros mori non potuerit: ſeruatúsq; ſit, non ad uitæ iucunditatem, ſed ad ludibrium calamitatis, quanquam ubi miſeras copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, ſe quoque ſequuturum commilitones ſuos: oſtenſurúmq; patriæ, non ideo ſe in eam diem uixiſſe, quoniam uelit uiuere: ſed ne hos, quibus nefanda lues pepercerat, intra hoſtium exercitus relictos morte ſua proderet. Tali uociferatione per urbem ingreſſus, ut ad limina domus ſuæ uenit, proſequutam multitudinem uelut poſtremo alloquio dimiſit, obſeratíſq; foribus, ac nemine ad ſeſe, ne filiis quidem admiſsis, mortem ſibi conſciuit.

IVST

ſuere. Metapontini quoque in templo Mineruæ ferramenta, quibus Epeus, à quo conditi ſunt, equum Troianum fabricauit, oſtentant: propter quod omnis illa pars Italiæ maior Græcia appellatur. Sed principio originum Metapontini cum Sybaritanis & Crotonienſibus pellere cæteros Græcos Italia ſtatuerunt. Cum primum urbem Syrim cepiſſent, in expugnatione eius quinquaginta iuuenes amplexos Mineruæ ſimulacrum, ſacerdotemque deæ uelatum ornamentis inter ipſa altaria trucidauerunt. Ob hoc cùm peſte & ſeditionibus uexarentur, priores Crotonienſes Delphicum oraculum adierunt. Reſponſum his eſt, finem mali fore, ſi uiolatum Mineruæ numen, & interfectorum manes placaſſent. Itaque cum ſtatuas iuuenibus iuſtæ magnitudinis, & in primis Mineruæ fabricare cœpiſſent, Metapontini cognito oraculo deorum, occupandam, & manium pacem, & deæ rati, iuuenibus modica & lapidea ſimulacra ponunt, & deam panificiis placant. Atque ita peſtis utrobique ſedata eſt, cum alteri magnificentia, alteri uelocitate certaſſent. Recuperata ſanitate, non diu Crotonienſes quieuere. Itaque indignantes, in oppugnatione Syris auxilium contra ſe à Locrenſibus latum, bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrenſes, ad Spartanos decurrunt, auxilium ſupplices deprecantur. Illi longinqua militia grauati, auxilium à Caſtore & Polluce petere eos iubent. Neque legati ſociæ urbis reſponſum ſpreuerunt: profectique in proximum templum, facto ſacrificio, auxilium deorum implorant, litatis hoſtiis, obtentóq; ut rebantur, quod petebant, haud ſecus læti, quàm ſi deos ipſos ſecum aduecturi eſſent, puluinaria iis in naui componunt, fauſtiſque profectionibus, ſolatia ſuis pro auxiliis deportant. Iis cognitis Crotonienſes & ipſi legatos ad oraculum Delphos mittunt, uictoriæ facultatem, bellique

proſp

proſperos euentus deprecantes: Reſponſum, *prius uotis hoſtes, quàm armis uincendos. Cum uouiſſent Apollini decimas prædæ, Locrenſes & uoto hoſtium, & reſponſo Dei cognito, nonas uouerunt: tacitámque eam rem habuere, ne uotis uincerentur. Itaque cum in aciem proceßiſſent, & Crotonienſium centum uiginti millia armatorum conſtitiſſent, Locrenſes paucitatem ſuam circunſpicientes (nam ſola quindecim millia militum habebant) omiſſa ſpe uictoriæ, in deſtinatam mortem conſpirant, tantúſque ardor ex deſperatione ſingulos cepit, ut uictores ſe putarent, ſi non inulti morerentur. Sed dum mori honeſtè quærunt, felicius uicerunt. Nec alia cauſa uictoriæ fuit, quàm quòd deſperauerunt. Pugnantibus Locris, aquila ab acie nunquam receßit, eósq; tandiu circunuolauit, quoad uincerent. In cornibus quoque duo iuuenes diuerſo à cæteris armorum habitu, eximia magnitudine, & albis equis, & coccineis paludamentis, pugnare uiſi ſunt, nec ultrà apparuerunt, quàm pugnatum eſt. Hanc admirationem auxit incredibilis famæ uelocitas. Nam eadem die, qua in Italia pugnatum eſt, & Corintho, & Athenis, & Lacedæmone nunciata eſt uictoria. Poſt hæc, Crotonienſibus nulla uirtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim quæ infeliciter ſumpſerant, mutaſſent que uitam luxuria, ni Pythagoras philoſophus fuiſſet. Hic Sami Demarato locuplete negotiatore natus, magníſque ſapientiæ incrementis firmatus, Aegyptum primò, mox Babyloniam ad perdiſcendos ſyderum motus, originémque mundi ſpectandam profectus, ſummam ſcientiam conſecutus erat. Inde regreſſus, Cretam & Lacedæmona ad cognoſcendas Minois & Lycurgi inclytas ea tempeſtate leges, contenderat. Quibus omnibus inſtructus, Crotonam uenit, populúmque in luxuriam*

Deſperatio enim, magnũ ad honeſtè moriendum incitamentũ eſt. Curt.

Vide Cic. li. 2. de Orat. & Liuium 1. ab Vrbe cõdita.

riam lapſum, autoritate ſua ad uſum frugalitatis reuocauit. Laudabat quotidie uirtutem, & uitia luxuriæ contemnebat, caſúſque ciuitatum hac peſte perditarum enumerabat, tantúmq; ſtudium ad frugalitatem multitudinis prouocauit, ut aliquos ex his luxuriatos in optimam frugem conuerſos fuiſſe incredibile uideretur. Matronarum quoq; ſeparatam à uiris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, & obſequia in uiros, nunc illos modeſtiam, & literarum ſtudium. Inter hæc uelut GENITRICEM VIRTVTVM FRVGALITATEM *omnibus ingerebat, conſecutúſque aſsiduitate diſputationum erat, ut matronæ auratas ueſtes, cæteráque dignitatis ſuæ ornamenta, uelut inſtrumenta luxuriæ deponerent, eáque omnia delata in Iunonis ædem ipſi deæ conſecrarent, præferens,* VERA ORNAMENTA MATRONARVM PVDICITIAM, NON VESTES ESSE. *In iuuentutem quoque quantum profligatum ſit, uicti fœminarum contumaces animi manifeſtant. Sed* CCC. *ex iuuenibus, cùm ſodalitij iure ſacramento quodam nexi, ſeparatam à ciuibus cæteris uitam exercerent, quaſi cœtum clandeſtinæ coniurationis haberent: ciuitatem in ſe conuerterunt, quæ eos, cùm in unam domum conueniſſent, cremare uoluit. In quo tumultu* LX. *ferme homines periere, cæteri in exilium profecti. Pythagoras autem cum annos* XX. *Crotonæ egiſſet, Metapontum migrauit, ibiq; deceſsit: cuius tanta admiratio fuit, ut ex domo eius templum facerent, eúmque pro Deo colerent. Igitur Dionyſius tyrannus, quem ſuprà à Sicilia exercitum in Italiam traieciſſe, bellúmque Græcis intuliſſe memorauimus, expugnatis Locris, Crotonienſes, uix uires longo otio ex prioris belli clade reſumentes, aggreditur. Qui fortius cum paucis tanto exercitui*

Luxuriati, id eſt, luxuria corrupti.

Vel inedia, vel interfectus à Syracuſanis, dũ agrum fabaceũ circuit, Laërt.

tui eius, quàm anteà cum tot millibus Locrenſium paucitate reſtiterunt. Tantum uirtutis paupertas aduerſus inſolentes diuitias habet, tantóque inſperata interdum ſperata uictoria certior eſt. Sed Dionyſium gerentem bellum, legati Gallorum, qui paucos ante menſes Romam incenderunt, ſocietatem, amicitiámque petentes, adeunt, gentémque ſuam inter hoſtes eius poſitam eſſe, magnóque uſui ei futurum uel in acie bellanti, uel de tergo intentis in prælium hoſtibus, affirmant. Grata legatio Dionyſio fuit. Ita pacta ſocietate, & auxiliis Gallorum auctus, bellum uelut, ex integro reſtaurat. Iis autem Gallis cauſa in Italiam ueniendi, ſedéſque nouas quærendi, inteſtina diſcordia, & aſſiduæ domi diſſenſiones fuere: quarum tædio, cum in Italiam ueniſſent, ſedibus Tuſcos expulerunt, & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, Tridentum, Vicentiam, condiderunt. Tuſci quoque, duce Rheto, auitis ſedibus amiſſis, Alpes occupauere, & nomine ducis gentem Rhetiorum condiderunt. Sed Dionyſium in Siciliam aduentus Carthaginienſium reuocauit: qui recuperato exercitu, bellum quod lue deſeruerant, auctis uiribus repetebant. Dux belli Hanno Carthaginienſis erat, cuius inimicus Suniator potentiſſimus ea tempeſtate Pœnorum, cùm odio eius, Græcis literis Dionyſio aduentum exercitus, & ſegnitiem ducis familiariter prænuntiaſſet, comprehenſis epiſtolis proditionis damnatur: facto ſenatuſconſulto, ne quis poſteà Carthaginienſis aut literis Græcis, aut Græco ſermoni ſtuderet, ne aut loqui cum hoſte, aut ſcribere ſine interprete poſſet. Nec multò poſt Dionyſius, quem paulò ante non Sicilia, non Italia capiebat, aſſiduis belli certaminibus uictus, fractúſque, ad poſtremum inſidiis ſuorum interficitur.

Gallos Senones intelligit.

In Italiam cc. ante annos migrauerunt Celtæ, quàm eſſet vrbs inceſa. lib. 5. ab Vrbe.

Vixit ad magnam ſenectutē, et filio regnum per manus tradidit. Lactant. lib. 2. exceſſit enim annū LX. Pro.

IVST

IVSTINI LIBER XXI.

EXTINCTO *in Sicilia Dionyſio tyranno, in locum eius milites maximum natu ex filiis, eius nomine Dionyſium, ſuffecere: & maturam ætatem eius ſecuti, & quòd firmius futurum eſſe regnum, ſi penes unum remanſiſſet, quàm ſi portionibus inter plures filios diuideretur, arbitrabantur. Sed Dionyſius inter initia regni auunculos fratrum ſuorum, uelut æmulos imperij ſui, hortatoréſque puerorum ad diuiſionem regni tollere geſtiebat. Quare pauliſper diſſimulatum animum prius ad fauorem popularium conciliandum intendit, excuſatius facturus, quod ſtatuerat, ſi probatus antè omnibus foret. igitur nexorum tria millia è carcere dimittit, tributa populo per triennium remittit, & quibuſcunque delinimentis poteſt, animos omnium ſolicitat.* Qui in temporaria ſeruitute detinebantur. *Tunc ad deſtinatum facinus conuerſus, non cognatos tantùm fratrum, ſed etiam ipſos fratres interficit: ut quibus conſortium regni debebat, ne ſpiritus quidem conſortij relinqueretur, tyrannidē in ſuos prius quàm in externos auſpicatus. Sublatis deinde æmulis, in ſegnitiem lapſus, ſaginam corporis ex nimia luxuria, oculorúmq; ualetudinem contraxit, adeò ut non ſolem, non puluerem, non deniq; ſplendorē ferre lucis ipſius poſſet. Propter quæ dum contemni ſe putat, ſæuitia graſſatur, nec ut pater carcerem nexis, ſed cædibus ciuitatem replet: ob quæ non contemptior omnibus, quàm inuiſior fuit. Itaq; cum bellum aduerſus eum Syracuſani decreuiſſent, diu dubitauit, an imperium deponeret, an bello reſiſteret: ſed à militibus prædam urbíſque direptionem ſperantibus, deſcendere in prælium cogitur. Victus, cùm iteratò non felicius fortunam tentaſſet, legatos ad Syracuſanos*

Dedecore filij, mortuus pater pœnas repēdit. Val. Maxim.

mittit, ſpondens ſe depoſiturum tyrannidem, ſi mitterent ad eum cum quibus de pace conueniret. In quam rem miſſos primores, in carcere retinet: atque ita incautis omnibus, nec quicquam hoſtile metuentibus, exercitum ad delendam ciuitatem mittit. Fit igitur in ipſa urbe anceps prælium: in quo oppidanis multitudine ſuperantibus, Dionyſius pellitur: qui cum obſidionem arcis timeret, cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus. Exul à Locrenſibus ſociis acceptus, ueluti iure regnaret, arcem occupat, ſolitámq; ſibi ſæuitiam exercet. Coniuges principum ad ſtuprum rapi iubebat, uirgines ante nuptias abducebat, ſtupratáſque procis reddebat. Locupletiſſimos quoſque aut ciuitate pellebat, aut occidi imperabat, bonáque eorum inuadebat. Dein cum rapinæ occaſio deeſſet, uniuerſam ciuitatem callido commento circumuenit. Cum Rheginorum tyranni Leophronis bello Locrenſes premerentur, uouerunt, ſi uictores forent, ut die feſto Veneris uirgines ſuas proſtituerent. Quo uoto intermiſſo, cùm aduerſa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionyſius uocat: hortatur, ut uxores filiáſque ſuas in templum Veneris, quàm poſſint ornatiſſimas mittant: ex quibus ſorte centum ductæ, uoto publico fungantur, religioníſque gratia, uno ſtent in lupanari menſe, omnibus antè iuratis, uiris ne quis ullã attaminet. Quæ res ne uirginibus, uoto ciuitatem ſoluentibus, fraudi eſſet, decretum fácerent, ne qua uirgo nuberet, priuſquam illæ maritis traderentur. Probato conſilio, quo & ſuperſtitioni, & pudicitiæ uirginum conſulebatur, certatim omnes fœminæ impenſius exornatæ, in templum Veneris conueniunt: quas omnes Dionyſius immiſſis militibus ſpoliat, ornamentáq; matronarũ in prædam ſuam uertit. Quarundã uiros ditiores interficit, quaſdam ad prodendas uirorum pecunias torquet. Cum his artibus per

Vide quibus votis dæmones, pro diis culti, delectati fuerint.

*annos ſex regnaſſet, cōſpiratione Locrorum ciuitate pulſus, in Siciliam redit. Ibi Syracuſas ſecuris omnibus, poſt lōgam intercapedinem pacis, per * conditionē recepit. Dum hæc in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginienſium Hanno opes ſuas, quibus reipub. ſuperabat uires, ad occupandam dominationem intendit, regnúmq; inuadere, interfecto ſenatu, conatus eſt. Cui ſceleri ſolennem nuptiarum diem filiæ ſuæ legit, ut religione uotorum nefanda committeret, & nefanda commenta facilius tegerentur. Itaq; plebi epulas in publicis porticibus, ſenatui in domo ſuo parat, ut poculis ueneno infectis, ſecretius ſenatum, & ſine arbitris interficeret, orbámque remp. facilius inuaderet. Qua re magiſtratibus per miniſtros prodita, ſcelus declinatum, non uindicatum eſt, ne in uiro tam potenti plus negotij faceret res cognita, quàm cogitata. Contenti itaque cohibuiſſe decreto, modum nuptiarū ſumptibus ſtatuunt, ídq; obſeruari non ab uno, ſed ab uniuerſis iubent, ne perſona deſignata, ſed uitia correpta eſſe uiderentur. Hoc conſilio præuentus, iterū ſeruitia cōcitat, ſtatutáq; rurſus cædium die, cum denuo ſe proditum uideret, timens iudicium munitum quoddam caſtellum cum uiginti millibus ſeruorum armatis occupat. Ibi dum Afros, regemq; Mauritanorum cōcitat, capitur, uirgisq; cæſus, effoſsis oculis, & manibus, cruribúsq; fractis, uelut à ſingulis membris pœnæ exigerentur, in conſpectu populi occiditur, corpus uerberibus lacerum in cruce figitur. Filij quoq; cognatiq; omnes, etiam innoxij, ſupplicio tradūtur, ne quiſquam aut ad imitandum facinus, aut ad mortē ulciſcendā, ex tam nefaria domo ſupereſſet. Interea Dionyſius Syracuſis receptus, cum grauior crudeliórque in dies ciuitati eſſet, iterata conſpiratione obſidetur. Tunc depoſito imperio, arcem Syracuſanis cum exercitu tradidit, receptóque priua-*

* proditionē

to inſtrumento, Corinthum in exilium proficiſcitur. Ibi humilima queq; tutiſſima exiſtimans, in ſordidiſſimũ uitæ genus deſcendit: non contentus in publico uagari, ſed potare: nec conſpici in popinis, lupanaribúsq;, ſed totis diebus deſidere: cum perditiſſimo quoque de minimis rebus diſceptare, pannoſúsq; & ſquallidus incedere, riſum libentius præbere, quàm captare, in macello perſtare, quæ emere non poterat, OCVLIS DEVORARE: apud ædiles aduerſus lenones iurgari: omniáq; ita facere, ut contemnendus magis, quàm metuendus uideretur. Nouiſſimè ſe ludimagiſtrum profeſſus, pueros in triuio docebat, ut aut à timentibus ſemper in publico uideretur, aut à non timentibus facilius contemneretur. Nam licet tyrannicis uitiis ſemper abundaret, tamen ſimulatio hæc uitiorum non naturæ erat: magisq; hæc arte, quàm amiſſo regali pudore faciebat, expertus quàm inuiſa tyrannorũ forent etiam ſine opibus nomina. Laborabat itaq; inuidiam præteritorum contemptu præſenti um demere, neq; honeſta, ſed tuta conſilia circunſpiciebat. Inter has tamen diſſimulationum artes, ter inſimulatus eſt affectatæ tyrannidis: nec aliter, quàm dum contemnitur, liberatus eſt. Inter hæc Carthaginienſes tanto ſucceſſu rerum Alexandri Magni exterriti, uerentes ne Perſico regno & Africam uellet adiungere, mittunt ad ſpeculandos eius animos Amilcarem, cognomento Rhodanum, uirum ſolertia facundiáque præter cæteros inſignem. Augebant enim metum & Tyrus urbs, autor originis ſuæ, capta, & Alexandria æmula Carthaginis, in terminis Africæ & Aegypti condita, & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igitur Hamilcar per Parmenionem aditu regis obtento, profugiſſe ſe ad regem expulſum patria fingit, militémque ſe expeditionis offert.

Ludum Corinthi aperuit Dionyſius. Cicer. lib. 9. Epiſt.

Et euerſa. Oroſ.

offert. Atque ita conſiliis eius exploratis in tabellis ligneis, deſuper cera uacua inducta, ciuibus ſuis omnia perſcribebat. Sed Carthaginienſes poſt mortem regis reuerſum in patriã, quaſi urbem regi uendicaſſet, non ingrato tantum, uerum etiam & crudeli animo necauerunt.

IVSTINI LIBER XXII.

AGATHOCLES *Siciliæ tyrannus, qui magnitudini prioris* Dionyſij *ſucceßit, ad regni maieſtatem ex humili & ſordido genere peruenit. Quippe in Sicilia patre figulo natus, nõ honeſtiorem pueritiam, quàm principia originis habuit. Siquidem forma, & corporis pulchritudine egregius, diu uitam ſtupri patientia exhibuit. Annos deinde pubertatis egreſſus, libidinem à uiris ad fœminas tranſtulit. Poſt hæc apud utrunque ſexum famoſus, uitam latrociniis mutauit.* Interiecto *tempore, cum Syracuſas conceßiſſet, accitúsque in ciuitatem inter incolas eſſet, diu ſine fide fuit: quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in uerecundia quod inquinaret, habere uidebatur. In ſumma, gregariam militiam ſortitus, non minus tunc ſeditioſa, quàm antea turpi uita, in omne facinus promptißimus erat. Nam & manu ſtrenuus, & in concionibus perfacundus habebatur. Breui itaq; centurio, ac deinceps tribunus militum factus eſt. Primo bello aduerſus* Aetneos *magna experimenta ſuis Syracuſanis dedit. Sequenti Campanorum tantam de ſe ſpem omnibus fecit, ut in locum demortui ducis* Damaſcenis *ſufficeretur. Cuius uxorem adulterio cognitam, poſt mortẽ uiri in matrimonium recepit. Nec contentus quòd ex inope repentè diues factus eſſet, piraticam aduerſus patriã exercuit. Saluti ei fuit, quòd ſocij capti tortíque, de illo negauerunt.*

Bis occupare imperium Syracuſarum uoluit, bis in exilium actus eſt. A Murgantinis apud quos exulabat, odio Syracuſanorum, primò prætor, mox dux creatur. In eo bello & urbem Leontinorum capit, & urbem Syracuſas obſidere cœpit: ad cuius auxilium Hamilcar dux Pœnorum imploratus, depoſitis hoſtilibus odiis, præſidia militum mittit. Ita uno & eodem tempore Syracuſæ & ab hoſte ciuili amore defenſæ, & à ciue hoſtili odio impugnatæ ſunt. Sed Agathocles, cum uideret fortius defendi urbem quàm oppugnari, precibus per internuntium Hamilcarem exorat, ut inter ſe & Syracuſanos pacis arbitria ſuſcipiat, peculiaria in ipſum officia ſua repromittens. Qua ſpe impletus Hamilcar, ſocietatem cum eo metu potentiæ eius iungit, ut quantũ uirium Agathocli aduerſus Syracuſanos dediſſet, tantum ipſe ad incrementa domeſticæ potentiæ recuperaret. Igitur non pax tantum Agathocli cõciliatur, uerumetiam prætor Syracuſis conſtituitur. Tunc Hamilcari expoſitis ignibus cereis, tactiſque, in obſequia Pœnorum iurat. Deinde acceptis ab eo quinque millibus Afrorum, potentiſſimos quoſq; ex principibus interficit, atq; ita ueluti reip. ſtatũ formaturus populum in theatrum ad concionẽ uocari iubet, contracto in gymnaſio ſenatu, quaſi quædã prius ordinaturus: ſic compoſitis rebus, immiſſis militibus populum obſidet, ſenatũ trucidat: cuius peracta cæde, ex plebe locupletiſſimos & promptiſſimos quoſq; interficit. Iis ita geſtis, militẽ legit, exercitúmq; conſcribit: quo inſtructus, finitimas ciuitates nihil hoſtile metuentes, ex improuiſo aggreditur. Pœnorum quoq; ſocios permittente Hamilcare, fœdè iniuriis uexat: propter quod querelas Carthaginem ſocij non tam de Agathocle, quàm de Hamilcare detulerunt: hunc ut dominũ & tyrannũ, illum ut proditorem arguentes: à quo infeſtiſſimo hoſti, fortunæ

ſocio

ſociorum, interpoſita pactione, donatæ ſint: cui ab initio Syracuſæ in pignus ſocietatis ſint traditæ, urbs ſemper Pœnis infeſta, & de imperio Siciliæ Carthaginis æmula: nunc inſuper ciuitates ſociorum eidem pacis titulo traditæ ſint. Denuntiare igitur ſe, hæc breui ad ipſos redundatura, ac propediem ſenſuros, quantum malum non Siciliæ magis, quàm ipſi Africæ attulerint. His querelis ſenatus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in imperio eſſet, tacita de eo ſuffragia tulerunt, & ſententias prius quàm recitarentur, in urnam coniectas obſignari iuſſerunt, donec alter Hamilcar Giſgonis filius, à Sicilia reuerteretur. Sed hæc callida commenta Pœnorum, & ſententias inauditas, mors Hamilcaris preuenit, liberatúſq; eſt fati munere, quem *per iniuriam ciues inauditam damnauerant. Quæ res Agathocli aduerſus Pœnos occaſionem mouendi belli dedit. Prima igitur illi cum Hamilcare, Giſgonis filio, prælij congreſſio fuit: à quo uictus maiori mole recuperaturus bellum, Syracuſas conceſſit. Sed ſecundi certaminis eadem fortuna, quæ & prioris, fuit. Cum igitur uictores Pœni Syracuſas obſidione cinxiſſent, Agathocléſq; ſe nec uiribus parem, neq; ad obſidionem ferendam inſtructum uideret, ſuper hæc à ſociis crudelitate eius offenſis, deſertus eſſet, ſtatuit bellum in Africam transferre: mira prorſus audacia, ut quibus in ſolo urbis ſuæ par non erat, eorum urbi bellum inferret: & qui ſua tueri non poterat, impugnaret aliena, uictúſque uictoribus inſultaret. Huius conſilij non minus admirabile ſilentium, quàm commentum fuit, populo hoc ſolùm profeſſus, inueniſſe ſe uictoriæ uiam: Animos illi tantum in breuem obſidionis patientiam firmarent, uel ſi cui ſtatus præſentis fortunæ diſpliceret, dare ſe ei diſcedendi liberam poteſtatem. Cum mille ſexcenti diſceſſiſſent, cæteros ad obſidionis neceſſitatem frumen-

*propter

to & ſtipendio inſtruit: quinquaginta tantùm ſecum talẽta ad præſentem uſum aufert, cætera ex hoſte melius quàm ex ſociis paraturus. Omnes deinde *ſeruos militaris ætatis libertate donatos, ſacramento adegit, eóſq; & maiorem partem ferme militum nauibus imponit, ratus exæquata utriuſque ordinis conditione, mutuam inter eos uirtutis æmulationem futuram: cæteros omnes ad tutelam patriæ relinquit. Septimo igitur imperij anno, comitibus duobus adultis filiis,* Archagatho *&* Heraclida, *nullo militum ſciente quò ueheretur, curſum in* Africam *dirigit. Cum omnes aut in* Italiã *prædatum ſe, aut in Sardiniam ituros crederẽt, tum primò expoſito in Africæ littore exercitu, conſiliũ ſuum omnibus aperit. Quo in loco Syracuſæ poſitæ ſint, oſtendit: quibus aliud nullum auxiliũ ſupereſſẽt, quàm ut hoſtibus faciant, quæ ipſi paterẽtur. Quippe aliter domi, aliter foris bella tractari. Domi ea ſola auxilia eſſe, quæ patriæ uires ſubminiſtrent: foris hoſtem etiam ſuis uiribus uinci, deficientibus ſociis, & odio diuturni imperij, externa auxilia circunſpicientibus.* Huc *accedere, quòd urbes, caſtelláque Africæ non muris cinctæ, non in montibus poſitæ ſint, ſed in campis, ſine ullis munimentis iaceant: quas omnes metu excidij, facilè ad belli ſocietatem perduci poſſe.* Maius *igitur* Carthaginienſibus *ex ipſa* Africa, *quàm ex* Sicilia *exarſurum bellum, coituráque auxilia omnium aduerſus unam urbẽ, nomine quàm opibus ampliorem, & quas non attulerit uires, inde ſumpturum.* Nec *in repentino Pœnorum metu modicũ momentũ uictoriæ fore, qui tanta audacia hoſtium perculſi trepidaturi ſint. Acceſſura & uillarũ incendia, caſtellorum, urbiúmq; contumacium direptionem, tum ipſius Carthaginis obſidionem. Quibus omnibus non ſibi tantũ in alios, ſed & aliis in ſe ſentient patẽre bella. His non ſolũ Pœnos uinci, ſed & Siciliam*

liber

liberari poſſe. Nec enim moraturos in eius obſidione hoſtes, cùm ſua urgeantur. Nuſquam igitur alibi facilius bellum, ſed nec prædam uberiorem inueniri poſſe. Nam capta Carthagine, omnem Africam, Siciliámq; præmium uictorum fore. Gloriã certè tam honeſtæ militiæ, tantã in omne æuum futuram, ut determinari nullo tempore obliuionis poßit: ut dicatur eos ſolos mortaliũ eſſe, qui bella, quæ domi ferre non poterant, ad hoſtes tranſtulerint, ultroq; uictores inſecuti ſint, & obſeſſores urbis ſuæ obſederint. Omnibus igitur forti ac læto animo bellum ineundum, quo nullum aliud poßit aut præmium uictoribus uberius, aut uictis monimentum illuſtrius dari. His quidem adhortationibus animi militum erigebantur. Sed terrebat eos portenti uiſio, quòd nauigantibus eis ſol defecerat. Cuius rei rationẽ nõ minore cura rex, quàm belli reddebat, affirmans, ſi prius quàm proficiſcerentur factum eſſet, credi aduerſum profecturos prodigium eſſe: nunc quia egreßis acciderit, illis ad quos eatur, portendere. Porò defectus naturalium ſyderum ſemper præſentem rerum ſtatum mutare, certúmq; eſſe florentibus Carthaginienſium opibus, aduerſiſq; rebus ſuis commutationẽ ſignificari. Sic conſolatis militibus, uniuerſas naues conſentiente exercitu incendi iubet, ut omnes ſcirent auxilio fugæ * ablato, aut uincendum aut moriendum eſſe. Deinde cùm omnia, quæcunq; ingrederentur, proſternerent, uillas caſtelláq; incenderent: obuius his fuit cum XXX. millibus Pœnorum Hanno dux, & prælio commiſſo, duo de Siculis, tria millia de Pœnis cum ipſo duce cecidere. Hac uictoria & Siculorũ animi eriguntur, & Pœnorum franguntur. Agathocles uictis hoſtibus, urbes caſtelláque expugnat, prædas ingentes agit, hoſtium multa millia trucidat. Caſtra deinde quinto lapide à Carthagine ſtatuit, ut damna clarißimum rerum,*

*Fortè legẽdum erat, vt determinari nullo tempore obliuio poſſit,

**adempto,*

Duos tantũ amiſit è ſuis Agat. Oroſ.

uaſtitatémq; agrorum, & incendia uillarum, de muris ipſius urbis ſpecularentur. Intereà ingens tota Africa deleti Pœnorum exercitus ſama, occupatarúmque urbium diuulgatur. Stupor itaque omnes & admiratio inceßit, unde tanto imperio tam ſubitum bellum, præſertim ab hoſte iam uicto. Admiratio deinde paulatim in contemptum Pœnorum uertitur. Nec multò pòſt non Africa tantùm, uerumetiam urbes nobilißimæ nouitatem ſequutæ, ad Agathoclem defece-

* extruxere. re, frumentóque & ſtipendio uictorem * adiuuere. His Pœnorum malis etiam deletus in Sicilia cum imperatore exercitus, uelut quidam ærumnarum cumulus acceßit. Nam poſt profectionem à Sicilia Agathoclis, in obſidione Syracuſarum

Andronē appellat Oroſ. Pœni ſegniores redditi, ab Antandro fratre regis Agathoclis occiſione cæſi nuntiabantur. Itaque cum domi, foríſque eadem fortuna Carthaginienſium eſſet, iam non tributariæ tantùm ab his urbes, uerumetiam ſocij reges deficiebant, AMICITIARVM IVRA NON FIDE, SED SVCCESSV PONDERANTES. Erat inter cæteros rex Cyrenarum Ophellas, qui ſpe improba, regnum totius Africæ amplexus, ſocietatem cũ Agathocle per legatos iunxerat, pactúſq; cũ eo fuerat, ut Siciliæ illi, ſibi Africæ imperium uictis Carthaginienſibus, cederet. Itaq; cùm ad belli ſocietatẽ cum ingenti exercitu ipſe ueniſſet, Agathocles blando alloquio, & humili adulatione, cũ ſæpius ſimul cœnaſſent, quia filius eius ab Ophella adoptatus eſſet, incautũ eum interfecit: occupatóq; exercitu eius, iteratò Carthaginiẽſes om

* cientes, nibus uiribus bellũ * ſtruentes, magno utriuſq; exercitus ſanguine, graui prælio ſuperat. Hoc certaminis diſcriminis tanta deſperatio illata Pœnis eſt, ut niſi in exercitu Agathoclis orta ſeditio eſſet, trãſiturus ad eũ Bomilcar, dux Pœnorũ, cũ exercitu fuerit. Ob quam noxam in medio foro à Pœnis pati

bulo

bulo ſuffixus eſt: ut idem locus monimentum ſuppliciorum eius eſſet, qui ornamẽtum antè fuerat ho..orum. Sed Bomilcar *magno animo crudelitatem ciuiũ tulit, adeò ut de ſumma cruce, ueluti de tribunali, in* Pœnorum *ſcelera concionaretur, obiectans illis nunc* Hannonem *falſa affectati regni inuidia circumuentum, nunc* Giſgonis *in .ocentis exilium, nunc in* Hamilcarem *patruum ſuum tacita ſuffragia, quòd* Agathoclem *ſocium illis facere, quàm hoſtem ma'ueri .t. Hæc cum in maxima populi concione uociferatus eſſet, expirauit.* Intereà Agathocles *profligatis in* Africa *rebus, tradito* Archagatho *filio exercitu, in* Siciliam *recurrit: nihil actum in* Africa *exiſtimans, ſi amplius* Syracuſæ *obſiderentur.* Nam *poſt occiſum* Hamilcarem, Giſgonis *filium, nouus eò à* Pœnis *miſſus exercitus fuerat. Statim igitur primo aduentu eius, omnes* Siciliæ *urbes auditis rebus, quas in* Africa *geſſerat, certatim ſe ei tradunt: atque ita pulſis è* Sicilia Pœnis, *totius inſulæ imperiũ occupauit.* In Africam *deinde reuerſus, ſeditione militum excipitur.* Nam *ſtipendiorum ſolutio in aduentum patris dilata à filio fuerat.* Igitur *ad concionem uocatos, blandis uerbis permulſit, ſtipendia illis non à ſe flagitanda eſſe, ſed ab hoſte quærenda, communem uictoriam, communem prædam futuram.* Paulu*lum modo annitterentur, dum belli reliquiæ peragantur, cum ſciant* Carthaginem *captam ſpes omniũ expleturã.* Se*dato militari tumultu, interiectis diebus, ad caſtra hoſtium exercitum ducit ibi inconſultius prælium committendo, maiorem partem exercitus perdidit. Cum itaq; in caſtra fugiſſet, uerſamq; in ſe inuidiam temere commiſsi belli uideret, priſtinámq; offenſam non depẽſi ſtipendij metueret, cõcubia nocte ſolus à caſtris cum* Archagatho *filio profugit.* Quod *ubi milites cognouere, haud ſecus quàm ſi ab hoſte capti*

eſſent

eſſent, trepidauere: Bis ſe à regno ſuo in mediis hoſtibus relictos eſſe, proclamantes, ſalutemq; ſuam deſertam ab eo eſſe, quorum ne ſepultura quidem relinquenda fuerat. Cum perſequi regem uellent, à Numidis excepti, in caſtra reuertuntur: comprehenſo tamen Archagatho, qui à patre noctis errore diſceſſerat: Agathocles autem nauibus, quibus fuerat à Sicilia regreſſus, cum cuſtodibus earundem Syracuſas defertur. Exemplum flagitij ſingulare, Rex exercitus ſui deſertor, filiorúmq; pater proditor. Interim in Africa poſt fugam regis, milites pactione cum hoſtibus facta, interfectis Agathoclis filiis, Carthaginienſibus ſe tradidere. Archagathus cum occideretur ab Archeſilao amico Antipatri, rogauit eum quidnam liberis eius facturum Agathoclem putet, per quem ipſe liberis careat? Tunc reſpõdit, ſatis habere ſe, quòd ſuperſtites eos eſſe Agathoclis liberis ſciat. Poſt hæc Pœni ad perſequendas belli reliquias, duces in Siciliam miſerunt, cum quibus Agathocles pacem æquis conditionibus fecit.*

* *antea patris,*

IVSTINI LIBER XXIII.

AGATHOCLES *rex Siciliæ, pacificatus cum Carthaginienſibus, partem ciuitatum à ſe fiducia uirium diſsidentium, armis ſubegit Deinde quaſi anguſtis inſulæ terminis clauderetur, cuius imperij partem primis incrementis ne ſperauerat quidem, in Italiam tranſcendit, exemplum Dionyſij ſecutus, qui multas ciuitates Italiæ ſubegerat. Primi igitur hoſtes illi Brutij fuere, qui & fortiſſimi & opulentiſsimi uidebantur, ſimul & ad iniurias uicinorum prompti. Nam multas ciuitates Græci nominis Italia expulerant: autores quoque ſuos Lucanos bello uicerãt, & pacem cum his æquis legibus fecerant. Tanta feritas animorum*

morum erat, ut nec origini ſuæ parcerent. Nanque Lucani *iiſdem legibus liberos ſuos, quibus & Spartani, inſtituere ſoliti erant. Quippe ab initio pubertatis, in ſylvis inter paſtores habebantur, ſine miniſterio ſeruili, ſine ueſte quam induerent, uel cui incubarent: ut à primis annis duritiæ, parſimoniæque, ſine ullo uſu urbis, aſſueſcerent. Cibus his præda uenatica, potus mellis, & lactis, & fontium liquor erat: Sic ad labores bellicos indurabantur.* Horum igitur ex numero *quinquaginta primò ex agris finitimorum prædari ſoliti, confluente deinde multitudine, ſolicitati præda cum plures facti eſſent, infeſtas regiones reddebant.* Itaque fatigatus querelis *ſociorum* Dionyſius Siciliæ *tyrannus, ſexcentos* Afros *ad compeſcendos eos miſerat, quorum caſtellum proditum ſibi per* Brutiam *mulierem expugnarunt, ibique ciuitatem, concurrentibus ad opinionem nouæ urbis paſtoribus, ſtatuerunt:* Brutiósque *ſe ex nomine mulieris uocauerunt.* Primum *illis cum* Lucanis, *originis ſuis autoribus, bellum fuit.* Qui *uictoria erecti, cum pacē æquo iure feciſſent, cæteros finitimos armis ſubegerunt: tantásque opes in breui conſecuti ſunt, ut pernitioſi etiam regibus haberentur.* Deniq; Alexander *rex* Epiri, *quum in auxiliū* Græcarum *ciuitatū cum magno exercitu in* Italiam *ueniſſet, cum omnibus copiis ab his deletus eſt.* Quare *feritas eorum ſucceſſu felicitatis incenſa, diu terribilis finitimis fuit, ad poſtremum imploratus* Agathocles, *ſpe ampliandi regni, à* Sicilia *in* Italiam *traiecit.* Principio *aduentus opinione eius concuſſi, legatos ad eum, ſocietatem amicitiámque petentes miſerunt.* Quos Agathocles *ad cœnam inuitatos, ne exercitum traiici uiderent, in poſterum ſtatuta his die, conſcenſis nauibus fruſtratus eſt: ſed fraudis haud lætus euentus fuit.* Siquidem *reuerti eum in* Siciliam, *interiectis paucis diebus, uis morbi coëgit: quo*

Brutii vnde dicti ſint.

toto

toto corpore comprehenſus, per omnes neruos articulóſq; humore peſtifero graſſante, uelut inteſtino ſingulorũ membrorum bello impugnabatur. Ex qua deſperatione bellum *inter filium nepotemq; ortum, eius regnum iam quaſi mortui uendicantibus, occiſo filio, regnum nepos occupauit.* Igitur Agathocles, *cum morbi cura, & ægritudo grauiores eſſent, & inter ſe alterum alterius malo creſceret, deſperatis rebus, uxorem ſuam* Theogenam, *genitóſq; ex ea duos paruulos, cum omni pecunia, & familia, regaliq; instrumento, quo præter illum nemo regum ditior fuit, nauibus impoſitos* Aegyptum *unde uxorem acceperat, remittit, timens ne prædonem regni ſui hoſtem paterentur.* Quanquam uxor *diu, ne ab ægro diuelleretur, deprecata eſt, ne diſceſſus ſuus adiungi nepotis parricidio poſſet, & tam cruente hæc deſeruiſſe uirũ, quàm ille impugnaſſe auum uideretur:* NVBENDO SE NON PROSPERE TANTVM, SED OMNIS FORTVNAE INISSE SOCIETATEM: *nec inuitam periculo ſpiritus ſui empturam, ut extremos uiri ſpiritus exciperet, & exequiarum officium, in quod, profecta ſe, nemo ſit ſucceſſurus, obſequio debitæ pietatis impleret.* Diſcedentes *paruuli flebili ululatu amplexi patrem tenebant.* Ex *altera parte uxor maritum non amplius uiſura, oſculis fatigabat.* Nec *minus ſenis lacrymæ miſerabiles erant.* Flebant *ij morientem patrem, ille exules liberos:* Hi *diſceſſu ſuo ſolitudinem patris ſenis, ægri, ille in ſpem regni ſuſceptos relinqui in egeſtate lugebat.* Inter *hæc regia omnis aſſiſtentium fletibus tam crudelis diſſidij impleta, reſonabat.* Tandem *lacrymis finem neceſſitas profectionis impoſuit, & mors regis proficiſcentes filios ſecuta eſt.* Dum *hæc aguntur,* Carthaginienſes *cognitis quæ in* Sicilia *agebantur, occaſionem totius inſulæ occupandæ datam ſibi*

Matrimonium.

ſibi exiſtimantes, magnis uiribus eò traiiciunt, multáſque ciuitates ſubigunt. Eo tempore & Pyrrhus aduerſus Romanos bellum gerebat, qui imploratus à Siculis in auxilium, ſicuti dictum eſt, cum Syracuſas ueniſſet, multáſque ciuitates ſubegiſſet, rex Siciliæ, ſicut Epiri appellabatur. Quarum rerum fœlicitate lætatus, Heleno filio Siciliam uelut auitum, (nam ſuſceptus ex filia Agathoclis regis erat) Alexandro autem Italiæ regnum deſtinat. Poſt hæc multa ſecunda prælia cum Carthaginienſibus facit. Interiecto deinde tempore, legati ab Italicis ſociis uenere, nuntiantes Romanis reſiſti non poſſe, deditionemq; futuram, niſi ſubueniat. Anxius tam ambiguo periculo, incertúſque quid ageret, uel quibus primum ſubueniret, in utrunque pronus conſultabat. Quippe inſtantibus hinc Carthaginienſibus, inde Romanis, periculoſum uidebatur, exercitum in Italiam non traiicere, periculoſius à Sicilia deducere: ne aut illi non lata ope, aut hi deſerti amitterentur. In hoc æſtu periculorum, tutiſſimus portus conſiliorum uiſus eſt, omnibus uiribus* decernere in Sicilia, & profligatis Carthaginienſibus, uictorem exercitum *tranſponere in Italiam. Itaque conſerto prælio, cùm ſuperior fuiſſet, quoniam tamen à Sicilia abiret, pro uicto fugere uiſus eſt: ac propterea ſocij ab eo deſecerunt: & imperium Siciliæ tam cito amiſit, quàm facilè quæſierat. Sed nec in Italia meliore fœlicitate uſus, in Epirum reuertitur. Admirabilis utriuſque rei caſus in exemplum fuit. Nam ſicut antè ſecunda fortuna, rebus ſupra uota fluentibus, Italiæ Siciliǽq; imperium, & tot de Romanis uictorias attraxerat: ita nunc aduerſa, uelut in oſtentationem fragilitatis humanæ deſtruens quæ cumulauerat, Sicilienſi ruinæ naufragium maris, & fœdam aduerſus Romanos pugnam, turpémque ab Italia diſceſſum adiecit. Poſt profectionem à Sicilia Pyrrhi

À Tarẽtinis & Samnitibus. Plutarc.

*decertare

*tranſmittere.

Partim ad Carthaginienſes, partim ad Mamertinos. Plutarch.

Cum M. Curio.

magiſtr

magiſtratus Hiero *creatur, cuius tanta moderatio fuit, ut conſentiente omnium ciuitatum fauore, dux aduerſus Carthaginienſes primùm, mox rex crearetur.* Huius *futuræ maieſtatis ipſa infantilis educatio quaſi prænuntia fuit.* Quippe *genitus erat patre* Hieroclyto,*nobili uiro,cuius origo à* Gelo,*antiquo Siciliæ tyranno,manabat: ſed maternum illi genus ſordidium,atq; admodum pudibundum fuit.*Nam *ex ancilla natus, ac propterea à patre, uelut dehoneſtamentum generis, expoſitus fuerat. Sed paruulum, & humanæ opis indigentem,apes,congeſto circa iacentem melle, multis diebus aluere.*Ob *quam rem reſponſo aruſpicum admonitus pater,qui regnum infanti portendi canebant,paruulum recolligit,omniq; ſtudio ad ſpem maieſtatis, quæ promittebatur, inſtituit.*Eidem *in ludo inter coæquales diſcenti, lupus tabulam,in turba puerorum repentè conſpectus,eripuit.* Adoleſcenti *quoq; prima bella ineunti aquila in clypeo, noctua in haſta conſedit.* Quod *oſtentum & in conſilio cautum, & manu promptum, regémq; futurum ſignificabat.* Denique *aduerſus prouocatores ſæpe pugnauit, ſempérq; uictoriam reportauit.* A Pyrrho *rege multis militaribus donis donatus eſt.*Pulchritudo *ei corporis inſignis, uires quoque in homine admirabiles fuere.*In *alloquio blandus, in negotio iuſtus, in imperio moderatus erat,prorſus ut nihil ei regium deeſſe uideretur,præter regnum.*

Ob id Pallas delectatur noctua, vt Plutar. in Demoſt.

IVSTINI LIBER XXIIII.

CVM *hæc in Sicilia geruntur, interim in Græcia diſsidentibus inter ſe bello Ptolemæo, Ceraunico, Antiocho, & Antigono regibus omnes ferme Græciæ ciuitates, ducibus Spartanis uelut occaſione data, ad ſpem libert*

libertatis erectæ, miſsis inuicem legatis, per quos in ſocietatis fœdera alligarentur, in bellum prorumpunt: & ne cum Antigono, *ſub cuius*bello erant, bellum cepiſſe uiderentur, ſocios eius* Aetolos *aggrediuntur, cauſas belli prætendentes, quòd conſenſu* Græciæ *ſacratum* Apollini Cyræum *campum per uim occupaſſent.* Huic bello *ducem eligunt* Aran, *qui adunato exercitu, urbes, ſatáque in his campis poſita, depopulatur: quæ auferri non poterant, incendit.* Quod *cùm è montibus conſpicati* Aetolorum *paſtores eſſent, congregati admodum quingenti, ſparſos hoſtes, ignorantes quanta manus eſſet, quoniam conſpectum illis metus & incendiorum fumus abſtulerat, conſectantur, trucidatíſque admodum nouem millibus, prædones in fugam uerterunt.* Reparantibus *deinde* Spartanis *bellum, auxilium multæ ciuitates negauerunt, exiſtimantes, dominationem eos* Græciæ, *non libertatem quærere.* Intereà *inter reges bellum finitur:* Nam Ptolemæus *pulſo* Antigono *cum regnum totius* Macedoniæ *occupaſſet, pacem cum* Antiocho *facit,* Affinitatémq; *cum* Pyrrho *data ei in matrimonium filia ſua, iungit.* Exinde *externo metu depoſito, impium & facinoroſum animum ad domeſtica ſcelera conuertit, inſidiáſque* Arſinoë *ſorori ſuæ inſtruit: quibus & filios eius uita, & ipſam* Caſſandriæ *urbis poſſeßione priuaret.* Primus *ei dolus fuit, ſimulato amore ſororis matrimonium petere.* Aliter *enim ad ſororis filios, quorum regnum occupauerat, quàm concordiæ fraude peruenire non poterat.* Sed *nota ſcelerata* Ptolemæi *uoluntas ſorori erat.* Itaque *non credenti, mandat uelle ſe cum filiis eius regni conſortium iungere: cum quibus non ideo ſe armis con tendiſſe, quoniam eripere his regnum: ſed quòd id facere ſui muneris uellet.* In *hoc mitteret arbitrium iuriſiurandi: quo præſente apud deos patrios, quibus uellet obſecrationibus*

*imperio

Campus is eſt Phocidis. Plinius lib. 3.

m ſe

bus ſe obligaret. Incerta Arſinoë quid ageret: ſi mitteret, decipi periurio: ſi non mitteret, prouocare rabiem fraternæ crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quàm ſibi timens, quos matrimonio ſuo protecturam ſe arbitrabatur, mittit ex amicis ſuis Dionem, *quo perducto in ſanctißimum* Iouis *templum, ueterrimæ* Macedonum *religionis,* Ptolemæus *ſumptis in manus altaribus, contingens ipſa ſimulacra, & puluinaria deorum, inauditis, ultimíſque execrationibus adiurat, ſe ſyncera fide matrimonium ſororis petere: nuncupaturúmq; ſe eam reginam, neque in contumeliam eius ſe aliam uxorem, alioſue, quàm filios eius ſe liberos habiturum.* Arſinoë *poſtquàm & ſpe impleta eſt, & metu ſoluta, ipſa cum fratre colloquitur: cuius uultus, & blandientes oculi, cùm fidem non minorem, quàm iuſiurandum promitterent, reclamante* Ptolemæo *filio fraudem ſubeſſe, in matrimonium fratris conſenſit. Nuptiæ magno apparatu, lætitiáque omnium celebrantur.* Ad *concionem quoque uocato exercitu, capiti ſororis diadema imponit, reginámque eam appellat.* Quo *nomine in lætitiam effuſa Arſinoë, quia quod morte* Lyſimachi *prioris mariti amiſerat, recepiſſet: ultro uirum in urbem ſuam* Caſſandriam *inuitat, cuius urbis cupiditate fraus ſtruebatur.* Prægreſſa *igitur uirum, diem feſtum urbi in aduentum eius indicit, domos, templa, cæteráque omnia exornari iubet, aras ubique, hoſtiáſque diſponi, filios quoq; ſuos,* Lyſimachum *ſedecim annos natum,* Philippum *triennio minorē, utrunq; forma inſignem, coronatos occurrere iubet.* Quos Ptolemæus *ad celandam fraudem, cupide & ultra modū ueræ affectionis amplexus, oſculis diu fatigat.* Vbi *ad portam uentum eſt, occupari arcem iubet, pueros interfici.* Qui *cum ad matrem confugiſſent, in gremio eius, inter ipſa oſcula trucidantur.* Proclamante Arſinoë, *quòd tantum nefas aut nubendo*

Solebant enim ſacrificantes apprehēdere aras. Vnde & Varro dicit, antiquitus anſas dictas. vide Macrob.

bendo, aut poſt nuptias contraxiſſet, pro filiis ſe ſæpe percuſſoribus obtulit. Frequenter corpore ſuo puerorum corpora amplexata protexit, uulneráque excipere quæ liberis *intendebantur, uoluit. Ad poſtremum ſpoliata etiam funeribus filiorum, ſciſſa ueſte, & crinibus ſparſis, cum duobus ſeruulis ex urbe protracta, Samothraciam in exilium abiit, eò miſerior, quòd mori cum filiis ei non licuit. Sed nec Ptolemæo inulta ſcelera fuerunt. Quippe diis immortalibus tot periuria, & tam cruenta parricidia uindicantibus, breui pòſt à Gallis ſpoliatus regno, captúsque, uitam ferro, ut meruerat, amiſit. Nanque Galli abundanti multitudine, cum eos non caperent terræ, quæ genuerant trecenta millia hominum ad ſedes nouas quærendas, uelut peregrinatum miſerunt. Ex his portio in Italia conſedit, quæ & urbem Romam captam incendit, & portio Illyricos ſinus, ducibus auibus (nam augurādi ſtudio Galli præter cæteros callēt.) per ſtrages Barbarorum penetrauit, & in Pannonia conſedit: gens aſpera, audax, bellicoſa, quæ prima poſt Herculem, cui ea res uirtutis admirationem & immortalitatis fidem dedit, Alpium inuicta iuga, & frigore intractabilia loca tranſcendit: ibi domitis Pannoniis per multos annos cum finitimis uaria bella geſſerunt. Hortante deinde ſucceſſu, diuiſis agminibus, alij Græciam, alij Macedoniam, omnia ferro proterentes, petiuere: Tantúsque terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non laceſſiti, ultro pacem ingenti pecunia mercarentur. Solus rex Macedoniæ Ptolemæus, aduentum Gallorum intrepidus audiuit: iśque cum paucis & incompoſitis, quaſi bella non difficilius, quàm ſcelera patrarentur, parricidiorū furiis agitatus, occurrit. Dardanorum quoque legationem, uiginti millia armatorum in auxilium offerentem, ſpreuit: addita inſuper contumelia, actum de

*intentabantur,

Macedonia dicens, ſi cum totum Orientem ſoli domuerint, nunc in uindictam ciuium Dardanis egeant. Milites ſe habere filios eorum, qui ſub Alexandro *rege ſtipendia toto orbe terrarum uictores fecerint. Quæ ubi* Dardano *regi nuntiata ſunt, inclytum illud* Macedoniæ *regnum breui immaturi iuuenis temeritate caſurum dixit.* Igitur Galli, *duce* Belgio, *ad tentandos* Macedonum *animos, legatos ad* Ptolemæum *mittunt, offerentes pacem, ſi emere uelit. ſed* Ptolemæus *inter ſuos, belli metu pacem* Gallos *petere gloriatus eſt: nec minus ferociter ſe legatis, quàm inter amicos iactauit: aliter ſe pacem daturum negando, niſi principes ſuos obſides dederint, & arma tradiderint; non enim fidem ſe niſi inermibus habiturũ.*Renuntiata *legatione,riſere* Galli,*undique acclamantes,breui ſenſurum,ſibi an illi conſulentes, pacem obtulerint.* Interiectis *diebus,prælium conſeritur: uicti* Macedones *cæduntur:* Ptolemæus *multis uulneribus ſaucius capitur, caput eius amputatur, & lancea fixum tota acie ad terrorem hoſtium circunfertur.* Paucos ex Macedonibus *fuga ſeruauit, cæteri aut capti,aut occiſi.* Hæc *cum nuntiata per omnem* Macedoniam *eſſent, portæ urbium clauduntur, luctu omnia replentur,nunc orbitatem amiſſorum filiorum dolebant, nunc excidia urbium metuebant,nunc* Alexandri, *Philippiq; regum ſuorum nomina,ſicuti numina, in auxilium uocabant: ſub illis ſe non ſolum tutos, uerumetiam uictores orbis terrarum extitiſſe:ut tuerentur patriam ſuam, quã gloria rerum geſtarũ cœlo proximam reddidiſſent:ut opem afflictis ferrent,quos furor & temeritas* Ptolemæi *regis perdiderat orabant.* Deſperantibus *omnibus, non uotis agendum, Soſthenes unus de* Macedonum *principibus ratus contracta iuuentute, &* Gallos *exultantes uictoria compeſcuit, &* Macedoniam *ab hoſtili*

depopula

depopulatione defendit. Ob quæ uirtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedoniæ affectantibus, ignobilis ipſe præponitur, & cum rex ab exercitu appellatus eſſet, ipſe non in regis, ſed in ducis nomen iurare milites coëgit. Interea Brennus, *quo duce portio Gallorum in Græciam ſe effuderat, audita uictoria ſuorum, qui* Belgio *duce* Macedones *uicerāt, indignatus parta uictoria *optimam prædam, & Orientis ſpoliis onuſtam, tam facilè relictam eſſe, adunatis* C L.*millibus peditum, &* X V.*millibus equitum, in* Macedoniam *irrumpit. Cum agros uillásq; popularentur, occurrit ei cum inſtructo exercitu Macedonum Soſthenes: ſed pauci à pluribus, trepidi à ualentibus facilè uincuntur. Itaque cum uicti ſe* Macedones *intra muros urbium condidiſſent, uictor* Brennus, *nemine prohibente, totius* Macedoniæ *agros deprædatur. Inde quaſi ſpolia ſorderent, animum ad deorum immortalium templa conuertit, ſcurriliter iocatus, locupletes deos largiri hominibus oportere. Statim igitur* Delphos *iter uertit prædam religionis aurum, offenſæ deorum immortalium præferens: quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus ſoleant, affirmabat.* Templum *autem* Apollinis Delphis *poſitum eſt in monte* Parnaſo, *in rupe undique impendente: ibi ciuitatem frequentia hominum facit. Qui ad affirmationem maieſtatis undiq; concurrentes, in eo ſaxo conſedere: atq; ita templum ciuitatemq; non muri, ſed præcipitia, nec manufacta, ſed naturalia præſidia defendunt, prorſus ut incertum ſit, utrum munimētum loci, an maieſtas* Dei *plus hic admirationis habeat. Media ſaxi rupes in formam theatri receſſit. Quamobrem hominū clamor, & ſi quando accidit tubarum ſonus, perſonantibus & reſonantibus inter ſe rupibus, & multiplex audiri, ampliórq; quàm editur reſonare ſolet. Quæ res maiorem ma-* *opimam

ieſtatis terrorem ignaris rei, & admirationem ſtupentibus plerunq; affert. In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planicies exigua eſt, atq; in ea profundum terræ foramen, quod in oracula patet: ex quo frigidus ſpiritus, in quodam uelut uento in ſublime expulſus, mentes uatum in uecordiam uertit, impletóſque deo, reſponſa conſulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta regum, populorúmq; uiſuntur munera, quæ q; magnificentia ſui reddentium uota gratam uoluntatem, & deorum reſponſa manifeſtant. Igitur Brennus cum in conſpectu haberet templum, diu deliberauit, an confeſtim rem aggrederetur, an uerò feſſis uia militibus, noctis ſpatium ad reſumendas uires daret. Euridanus & Theſſalonus duces, qui ſe ad prædæ ſocietatem iunxerant, amputari moras iubent, dum imparati hoſtes, & recens aduentus ſui, terrori eſſet: interiecta nocte & animos hoſtibus forſitan & auxilia acceſſura, & uias quæ tunc pateant, obſtructum iri. Sed Gallorum uulgus ex longa inopia ubi primum uino, cæteríſq; commeatibus referta rura inuenit, non minus abundantia, quàm uictoria lætum, per agros ſe ſparſerat, deſertiſq; ſignis ad occupanda omnia pro uictoribus uagabantur. Quæ res dilationem Delphis dedit. Prima nanq; opinione aduentus Gallorum prohibiti agreſtes Græcis oraculis feruntur, meſſes, uináq; uillis efferre: cuius rei ſalutare præceptum non prius intellectum eſt, quàm uini, cæterarúmq; copiarum abundantia, uelut mora Gallis obiecta, auxilia finitimorum conuenere. Prius itaque urbem ſuam Delphi, aucti uiribus ſociorum permuniuere, quàm Galli uino uelut prædæ incubantes, ad ſigna reuocarentur. Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum ſexaginta quinque millia, Delphorum ſociorúmque non niſi * quatuordecim millia militũ erant, quorum contemptu Brennus ad acuen

* Alij, quatuor millia.

ad acuendos ſuorum animos prædæ ubertatem omnibus oſtendebat, ſtatuáſque cum quadrigis, quarum ingens copia procul uiſebatur, ſolido auro fuſas eſſe: plúſque in pondere, quàm in ſpecie habere prædæ affirmabat. Hac *aſſeueratione & animaduerſione incitati* Galli, *ſimul & heſterno mero ſaucij, ſine reſpectu periculorum in bellum ruebant.* Contrà Delphi *plus in Deo, quàm in uiribus ſpem ponentes, cum contemptu hoſtium reſiſtebant, ſcandentéſque* Gallos *è ſummo montis uertice, partim ſaxis, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repentè uniuerſorum templorum antiſtites, ſimul & ipſi uates, ſparſis crinibus, cum inſignibus atque infulis, pauidi, uecordéſue, in primam pugnantium aciem procurrunt, adueniſſe* Deum *clamant, eúmq; ſe uidiſſe deſilientem in templum per culminis aperta faſtigia.* Dum *omnes opem dei ſupplicitet implorant, iuuenem ſupra humanum modum inſignis pulchritudinis, comitéſque ei duas armatas uirgines, ex propinquis duabus* Dianæ Mineruæ´que *ædibus occurriſſe: nec oculis tantum hæc ſe perſpexiſſe, ſed audiſſe etiam ſtridorem arcus, ac ſtrepitum armorum.* Proinde *ne cunctarentur diis anteſignanis hoſtem cædere, & uictoriæ deorum ſocios ſe adiungere, ſummis obſecrationibus monebant.* Quibus *uocibus incenſi, omnes certatim in prælium proſiliunt.* Præſentiam Dei *& ipſi ſtatim ſenſere.* Nam *& terræmotu portio montis abrupta,* Gallorum *ſtrauit exercitum, & confertiſſimi cunei non ſine uulneribus hoſtiũ diſſipati ruebant.* Inſecuta *deinde tempeſtas eſt, quæ grandine & fulgure ſaucios ex uulneribus abſumpſit.* Dux *ipſe* Brennus *cum dolorem uulnerum ferre non poſſet, pugione uitam finiuit.* Alter *ex ducibus, punitis belli autoribus, cum decem millibus ſauciorum citato agmine à* Græcia *excedit.* Sed *ne fortuna fugientibus cõmodior fuit. Siquidem pauidis*

nulla ſub tectis acta nox, nullus ſine labore & periculo dies: aßidui imbres & gelu, nix concreta, & fames, & laßitudo, & ſuper hæc MAXIMVM PERVIGILIAE MALVM, *miſeras infelicis belli reliquias obterebãt. Gẽtes quoque, nationéſque, per quas iter habebant, palantes uelut prædam ſectabantur. Quo pacto euenit, ut nemo ex tanto exercitu, qui paulò antè fiducia uirium etiam deos contemnebat, uelut ad memoriam tantæ cladis ſupereſſet.*

IVSTINI LIBER XXV.

INTER *duos reges, Antigonum & Antiochum, ſtatuta pace, cum in Macedoniam Antigonus reuerteretur, nouus eidem repente hoſtis exortus eſt. Quippe Galli, qui à Brenno duce, cum in Græciam proficiſcerentur, ad terminos gentis tuendos relicti fuerant, ne ſoli deſides uiderentur, peditum quindecim millia, equitum tria millia armauerant, fugatíſque Getarum, Triballorúmque copiis, Macedoniæ imminentes, legatos ad regem miſerunt, qui pacem ei uenalem offerrent, ſimul & regis caſtra ſpecularentur. Quos Antigonus pro regali munificentia ingenti apparatu epularum ad cœnam inuitauit. Sed Galli expoſitum grande auri argentíque pondus admirantes, atque prædæ ubertate ſolicitati, infeſtiores, quàm uenerant, reuertuntur. Quibus & elephantes ad terrorem, uelut inuſitatas Barbaris formas, rex oſtendi iuſſerat, naues onuſtas copiis demonſtrari: ignarus, quòd quibus oſtentatione uirium metum ſe iniicere exiſtimabat, eorum animos ut ad opimam prædam ſolicitabat. Itaque legati ad ſuos reuerſi, omnia in maius extollentes, opes pariter & negligentiam regis oſtendunt,*

referta

reſerta auro & argento caſtra eſſe, & neque uallo foſſaue munita: & quaſi ſatis munimenti in diuitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermiſiſſe: prorſus quaſi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro. Hac rela*tione auidæ gentis animi ſatis ad prædam incitabantur.* Ac*cedebat tum exemplum* Belgij, *qui non magno antè tempore Macedonum exercitum cum rege trucidauerat.* Itaque *conſentientibus omnibus, nocte caſtra regis aggrediuntur. qui præſentiens tantam tempeſtatem, ſignum pridie dederat, ut omnibus rebus ablatis in proximam ſyluam taciti ſe occultarent.* Neque *aliter ſeruata caſtra, quàm quòd deſerta ſunt.* Siquidem Galli *ubi omnia uacantia, nec ſine defenſoribus modò, uerumetiam ſine cuſtodibus uident, non fugam hoſtium, ſed dolum arbitrantes, diu intrare portas timuerunt.* Ad *poſtremum integris & intactis munimentis, ſeruantes potius quàm diripientes, caſtra occupauerunt.* Tunc *ablatis quæ inuenerant, ad littus conuertuntur.* Ibi *dum naues incautius diripiunt, à remigibus, & ab exercitus parte, quæ eò cum coniugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes trucidantur: tantáque cædes* Gallorum *fuit, ut* Antigono *pacem huius uictoriæ opinio, non à* Gallis *tantum, uerumetiam à finitimorum feritate præſtiterit.* Quanquàm Gallo*rum ea tempeſtate tantæ fœcunditatis iuuentus fuit, ut* Aſiam *omnem uelut examine aliquo implerent.* Denique *neque reges* Orientis *ſine mercenario* Gallorum *exercitu ulla bella geſſerint, neque pulſi regno ad alios quàm ad* Gallos *confugerint.* Tantus *terror* Gallici *nominis, ſiue armorum inuicta felicitas erat, ut aliter neq; maieſtatem ſuam tutam, neque amiſſam recuperare ſe poſſe ſine* Gallica *uirtute arbitrarentur.* Itaq; *in auxilium à* Bithyniæ *rege inuocati, regnū cum eo pacta uictoria diuiſerunt, eámque regionem* Gallo- Mixti Galli & Græci, Gallogræci appellantur Liu. 8. quartæ Decadis.

Dum Siciliā excederet & in Italiā properaret. Plut.

Græciam cognominauerunt. Dum hæc in Aſia geruntur, interim in Sicilia Pyrrhus à Pœnis nauali prælio uictus, ab Antigono Macedoniæ rege ſupplementum militum per legatos petit, denuntians ni mittat, redire ſe in regnum neceſſe habere: incrementa rerum, quæ de Romanis uoluerit, de ipſo quæſiturum. Quod ubi negatum legati retulerunt, diſſimulatis cauſis, repentinam fingit profectionem. Socios interim parare bellum iubet, & arcis Tarentinæ cuſtodiam Heleno filio, & amico Miloni tradit. Reuerſus in Epirum ſtatim fines Macedoniæ inuadit, cui Antigonus cum exercitu occurrit, uictúſque prælio in fugam uertitur. Atq; ita Pyrrhus Macedoniam in deditionem accepit, & ueluti damna amiſſæ Siciliæ Italiæ'que acquiſito Macedoniæ regno penſaſſet, relictum Tarenti filium & amicum accerſit. Antigonus autem cum paucis equitibus, fugæ comitibus, repente fortunæ ornamentis deſtitutus, amiſſi regni ſpeculaturus euentus, Theſſalonicam ſe recepit, ut inde cum conducta Gallorum mercenaria manu bellum repararet. Rurſus à Ptolemæo Pyrrhi filio funditus uictus cum ſeptem comitibus fugiens, non recuperandi regni ſpem, ſed ſalutis latebras, ac fugæ ſolitudines captat. Igitur Pyrrhus in tanto faſtigio regni collocatus, iam nec eo ad quod uotis perueniendum fuerat, contentus, Græciæ, Aſiæ'que regna meditatur, neque illi maior ex imperio, quàm ex bello uoluptas erat: nec quiſquam Pyrrhum, quà tuliſſet impetum, ſuſtinere ualuit. Sed ut ad deuincenda regna inuictus habebatur, ita deuictis acquiſitíſque celeriter carebat: tanto melius ſtudebat acquirere imperia, quàm retinere. Itaque cum copias Cheroneſo traſpoſuiſſet, legationibus Athenienſium, & Achiuorum, Meſſeniorúmq; excipitur. Sed Græci omnes admiratione nominis eius, ſimul & rerum aduerſus Romanos, Pœnóſque

Exercitus Pyrrhi VIII. *M. peditum, et* D. *equitū. Plutarchus.*

Collatus ob id eſt ab Antigono, indocto luſori: qui cum & multa, & feliciter iaciat, iis tamen neſciat uti. Plutarc.

*Pœnósq; geſtarum gloria attoniti aduentũ eius ſpectabant. Primum illi bellum aduerſus Spartanos fuit, ubi maiore mulierum, quàm uirorum uirtute excipitur. Tunc Ptolemæum filium, & exercitus partem robuſtiſſimam amiſit. Quippe oppugnanti urbem, ad tutelam patriæ tanta multitudo fœminarum concurrit, ut non fortius uictus, quàm uerecundius recederet. Porrò Ptolomæũ filium eius adeò ſtrenuũ, & manu fortem fuiſſe tradunt, ut urbem Corcyrã ſolus cum ſexaginta ceperit. Item prælio nauali triremem ex ſcapha cum ſeptem inſiluerit, captámq; tenuerit. In oppugnatione quoq; Spartanorum uſq; in mediam urbem cum equo procurrerit, ibiq́; concurſu multitudinis interfectus ſit. Cuius corpus ut relatum, *patrẽ dixiſſe Pyrrhum ferũt, aliquantò tardius eum, quàm timuerit ipſe, uel temeritas eius meruit, occiſum eſſe. Repulſus à Spartanis Pyrrhus Argos petit: ibi dum Antigonum in urbe clauſum expugnare*cogitat, inter confertiſſimos uiolentiſſimè dimicans, ſaxo de muris iactato occiditur. Caput eius Antigono refertur: qui uictoria mitius uſus, filium eius Helenũ cum Epirotis ſibi deditũ, in regnum dimiſit, eiq; inſepulti patris oſſa in patriam referenda tradidit. Satis conſtans inter omnes autores fama eſt, nullum nec eius, nec ſuperioris ætatis regem comparandũ Pyrrho fuiſſe, raróq; non inter reges tantum, uerumetiam inter illuſtres uiros, aut uitæ ſanctioris, aut iuſtitiæ probatioris uiſum fuiſſe. Scientiam certè rei militaris in illo uiro tantam fuiſſe, ut cum Lyſimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus bella geſſerit, inuictus ſemper extiterit. Illyriorum quoq;, Siculorum, Romanorúmq;, & Carthaginiẽſium bellis nunquam inferior, plerunq; etiam uictor extiterit: qui patriã certè ſuam anguſtam, ignobilémq; fama rerum geſtarũ, & claritate nominis ſui toto orbe illuſtrem reddiderit.*

* *patri eſt, dixiſſe*

Duce Acrotato Arci regis filio. Plutarch.

A fœmina ictu tegulæ occiſum Argis, Plutarc. ſcribit.

**conatur,*

Dabat equidem Annibal primas in omni genere uirtutis Pyrrho. Plu.

IVSTINI LIBER XXVI.

POST *mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, uerumetiam in Aſia, Græciáque magni bellorum motus fuere. Nam & Peloponneſij per proditionem Antigono traditi, & uarietate hominum partim dolore, partim gaudio, prout ſingulæ ciuitates aut auxilium de Pyrrho ſperauerant, aut metus ſuſtinuerant: ita aut cum Antigono ſocietatem iungebant, aut mutuis inter ſe odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum prouinciarum motum, Epirorum quoque urbs ab Ariſtotimo principe per tyrannidem occupatur: à quo cum multi ex primoribus occiſi, plures in exilium acti eſſent, Aetolis per legatos poſtulantibus, ut coniuges liberósq; exulum redderet, primò negauit: poſtea quaſi pœniteret, proficiſcendi ad ſuos omnibus matronis poteſtatem dedit, diémque profectionis ſtatuit. Illæ quaſi in perpetuum cum uiris exulaturæ, pretioſiſſima quæque auferentes, cum ad portam quaſi uno agmine profecturæ conueniſſent, omnibus rebus expoliatæ, in carcere recluduntur, occiſis prius in gremiis matrum paruulis liberis uirginibúsque ad ſtuprum direptis. Hanc tam ſæuam dominationem ſtupentibus omnibus, princeps eorum Helematus, ſenex, & liberis órbus, ut qui nec ætatis, nec pignorum reſpectum timeret, conuocatos domi fidiſſimos amicorum, in uindictam patriæ hortatur. Cunctantibus priuato periculo publicum finire, & deliberandi ſpatium poſtulantibus, accerſitis ſeruis iubet obſerari fores, tyrannóque nuntiari mitteret, qui coniuratos apud ſe comprehenderet, obiectans ſingulis, ſe, quia liberandæ patriæ autor eſſe non poſſit, deſertæ ultorem futurum. Tunc illi ancipiti periculo*

circunuenti, honeſtiorem uiam eligentes, coniurant in tyranni necem: atque ita Ariſtotimus quinto poſtquam urbem occupauerat menſe opprimitur. Interea Antigonus cum multiplici bello & Ptolemæi regis, & Spartanorum premeretur, nouiſque illi hoſtis Gallogræciæ exercitus affluxiſſet, in ſpeciem caſtrorum parua manu aduerſus cæteros relicta, aduerſus Gallos totis uiribus proficiſcitur. Quibus cognitis, Galli cum & ipſi ſe prælio pararent, in auſpicia pugnæ hoſtias cædunt: quarum extis cum magna cædes, interitúsque omnium prædiceretur, non in timorem, ſed in furorem uerſi, ſperantésq; deorum minas expiari cæde ſuorum poſſe, coniuges & liberos ſuos trucidant, auſpicia belli à parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos inuaſerat, ut non parcerent ætati, cui etiam hoſtes pepercissent, bellúmque internecinum & natalitium cum liberis, liberorúmque matribus gererent, pro quibus bella ſuſcipi ſolent. Itaque quaſi ſcelere uitam, uictoriámque redemiſſent, ſicut erant cruenti ex recenti ſuorum cæde, in prælium non meliore euentu, quàm omine proficiſcuntur. Siquidem pugnantes, prius parricidiorum furiæ, quàm hoſtes circunuenere: obſeruantibúsque ante oculos manibus interemptorum, omnes occiſione cæſi. Tanta ſtrages fuit, ut dij pariter cum hominibus conſenſiſſe in excidium parricidarum uiderentur. Poſt huius pugnæ euentum, Ptolemæus & Spartani, uictorem hoſtium exercitum declinantes, in tutiora ſe recipiunt. Antigonus quoque ubi eorum diſceſſum uidet, recenti adhuc ex priori uictoria militum ardore, bellum Athenienſibus infert: In quo cum occupatus eſſet, interim Alexander rex Epiri ulciſci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniæ depopulatur. Aduerſus quem cum reuerſus à Græcia Antigonus eſſet, tranſitione militum

deſtit

deſtitutus, regnum Macedoniæ cum exercitu amittit. Huius filius Demetrius puer admodum, abſente patre, reparato exercitu, non ſolùm amiſſam Macedoniam recepit, uerumetiam Epiri regno Alexandrum ſpoliat. Tanta uel mobilitas militum, uel fortunæ uarietas erat, ut uiciſſim reges nunc exules, nunc reges uiderentur. Igitur Alexander cum exul ad Arcadas confugiſſet non minore Epirotarum deſiderio, quàm ſociorum auxilio, in regnum reſtituitur.

* Agas Per idem tempus rex Cyrenarum * Agys decedit: qui ante infirmitatem, Beronicem unicam filiam, ad finienda cum Ptolemæo fratre certamina, fillo eius deſponderat. Sed poſt mortem Antigoni regis, mater uirginis Arſinoë, ut inuita ſe contractum matrimonium ſolueret, miſit qui ad nuptias uirginis, regnúmque Cyrenarum Demetrium fratrem regis Antigoni à Macedonia accerſerent: qui & ipſe ex filia Ptolemæi procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cum ſecundante uento celeriter Cyrenas aduolaſſet, fiducia pulchritudinis, qua nimis placere ſocrui cœperat, ſtatim à principio ſuperbus, regiæ familiæ militibúsque impotens erat, ſtudiúmq; placendi à uirgine in matrem contulerat. Quæ res ſpectata, primò uirgini, deinde popularibus, militibúsq; inuiſa fuit. Itaque uerſis omnium animis in Ptolemæi filium, inſidiæ Demetrio comparantur: qui cum in lectum ſocrus conceßiſſet, percuſſores immittuntur. Sed Arſinoë audita uoce filiæ, ad fores ſtantis & præcipientis, ut matri parcerent, adulterum pauliſper corpore ſuo protexit. Quo interfecto, Beronice & ſtuprum matris, ſalua pietate, ulta eſt, & in matrimonio ſortiendo iudicium patris ſequuta.

IVSTINI LIBER XXVII.

MORTVO *Syriæ rege Antiocho, cum in locum eius filius Seleucus ſucceßiſſet, hortante matre Laodice, quæ inhibere debuerat, auſpicia regni à parricidio cœpit. Quippe Beronicem nouercam ſuam, ſororem Ptolemæi regis Aegypti, cum paruulo fratre ex ea ſuſcepto interficit. Quo facinore perpetrato, & infamiæ maculam ſubiit, & Ptolemæi bello ſe implicuit. Porrò Beronice cum ad ſe interficiendam miſſos didiciſſet, paternæ Daphnæ ſe claudit. Vbi cùm obſideri eam, cum paruulo filio, nuntiatum ciuitatibus Aſiæ eſſet, recordatione paternæ maiorúmque dignitatis eius, & caſum tam indignæ fortunæ miſerantes, auxilia ei omnes miſêre. Frater quoque Ptolemæus periculo ſororis, excitus, relicto regno, cum omnibus uiribus aduolat. Sed Beronice ante aduentum auxiliorum, cùm ui expugnari non poſſet, dolo circumuenta trucidatur. Indigna res omnibus uiſa. Itaque cum uniuerſæ ciuitates, quæ defecerant, ingentem claſſem comparaſſent, repentè exemplo crudelitatis exterritæ, ſimul & in ultionem eius, quam defenſuri erant, Ptolemæo ſe tradunt: qui niſi in Aegyptum domeſtica ſeditione reuocatus eſſet, totum regnum Seleuci occupaſſet. Tantum illi uel odium parricidiale ſcelus, uel huic fauorem indignè interemptæ mors ſororis attulerat. Poſt diſceſſum Ptolemæi, Seleucus cum aduerſus ciuitates, quæ defecerant, ingentem claſſem comparaſſet, repentè ueluti diis ipſis parricidium uindicantibus, orta tempeſtate claſſem naufragio amittit: nec quicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus, & ſpiritum, & paucos naufragij comites reſiduos*

reſiduos fortuna fecit. Miſera quidem res, ſed optanda Seleuco fuit. Siquidem ciuitates, quæ odio eius ad Ptolemæum defecerant, uelut diis arbitris ſatisfactum ſibi eſſet, repentina animorum mutatione in naufragij miſericordiam uerſæ, imperio ſe eius reſtituunt. Lætus igitur malis ſuis, & damnis ditior redditus, uelut par uiribus, bellum Ptolemæo infert: ſed quaſi ad ludibriorum tantum fortunæ natus eſſet, nec propter aliud opes regni recepiſſet, quàm ut amitteret, uictus prælio, non multò quàm poſt naufragium comitatior, trepidus in Antiochiam *confugit.* Inde *ad* Antiochum *fratrem literas fecit, quibus auxilium eius implorat, oblata ei Aſia, inter fines* Tauri *montis, in præmium latæ opis. Antiochus autem cum eſſet annos* XIIII. *natus, ſupra ætatem regni auidus, occaſionem non tam pio animo, quàm offerebatur, arripuit. Sed latronis more, totum fratri eripere cupiens, puer ſceleratam, uirilémque ſumit audaciam.* Vnde Hierax *eſt cognominatus, quia non hominis, ſed accipitris ritu, in alienis eripiendis uitam ſectaretur.* Interea Ptolemæus *cùm audiſſet regem* Antiochum *in auxilium* Seleuco *uenire, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in annos* X. *cum* Seleuco *pacem facit: ſed pax ab hoſte data, interpellatur è fratre: qui conducto* Gallorum *mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hoſtem ſe imploratus exhibuit.* In *eo prælio uirtute* Gallorum *uictor quidem* Antiochus *fuit: ſed* Galli *arbitrantes* Seleucum *in prælio ceciſſe, in ipſum* Antiochum *arma uertunt, liberiùs depopulaturi* Aſiam, *ſi omnem ſtirpem regiam extinxiſſent.* Quod *ubi ſenſit* Antiochus, *uelut à prædonibus, auro ſe redimit, ſocietatémque cum mercenariis ſuis iungit.* Intereà *rex* Bithyniæ Eumenes, *ſparſis conſumptiſq; fratribus, bello inteſtinæ diſcordiæ, quaſi uagantem* Aſiæ *poſſeſsionem inuaſurus*

Damno ditior factus.

ſurus, uictorem Antiochum, Gallóſq; aggreditur: nec diſficilè ſaucios adhuc ex ſuperiore congreßione integer ipſe uiribus ſuperat. Ea nanq; tempeſtate omnia bella in exitium Aſiæ gerebantur: uti quiſque fortior fuiſſet, Aſiam uelut prædam occupabat. Seleucus & Antiochus fratres bellum propter Aſiam gerebant. Ptolemæus rex Aegypti, ſub ſpecie ſororiæ ultionis, Aſiæ inhiabat. Hinc Bithynius Eumenes, inde Galli (humilior ſemper mercenaria manus) Aſiam depopulabantur, cùm intereà nemo defenſor Aſiæ inter tot prædones inueniebatur. Victo Antiocho, cùm Eumenes maiorem partem Aſiæ occupaſſet, ne tunc quidem fratres perdito præmio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt: ſed omiſſo externo hoſte, in mutuum exitium bellum reparant. In eo Antiochus denuò uictus, multorum dierum fuga fatigatus, tandem ad ſocerum ſuum Artamenem, regem Cappadociæ, prouehitur: À quo cum primùm benignè ſuſceptus eſſet, interiectis diebus, cognito quòd ſibi inſidiæ pararentur, ſalutem fuga quæſiuit. Igitur cùm profugo nuſquam locus tutus eſſet, ad Ptolemæum hoſtem, cuius fidem tutiorem quàm fratris exiſtimabat decurrit: memor uel quæ facturus fratri eſſet, uel quæ meruiſſet à fratre. Sed Ptolemæus non tam amicus ei deditus, quàm hoſtis factus ſeruari eum arctißima cuſtodia iubet. Hinc quoque Antiochus opera cuiuſdam meretricis adiutus, quam familiarius agnouerat, deceptis cuſtodibus elabitur, fugiénſque à latronibus interficitur. Seleucus quoq; iiſdem ferme diebus, amiſſo regno, equo præcipitatus, finitur: ſic fratres quaſi germanis caſibus, exules ambo, poſt regna, ſcelerum ſuorum pœnas luerunt.

* (ſēper mercenaria manus)

IVSTINI LIBER XXVIII.

OLYMPIAS Pyrrhi Epirotæ regis filia, amiſſo marito, eodémq; germano fratre Alexandro, cum tutelam filiorum ex eo ſuſceptorum Pyrrhi & Ptolemæi, regníque adminiſtrationem ipſa recepiſſet, ab Aetolis partem Acarnaniæ, quam in portionem belli* mater pupillorum acceperat, eripere uolentibus, ad regem Macedoniæ Demetrium decurrit: eíque habenti uxorem Antiochi regis Syriæ ſororem, filiam ſuam * Phythiam in matrimonium tradidit: ut auxilium quod miſericordia non poterat, iure cognationis obtineret. Fiunt igitur nuptiæ, quibus & noui matrimonij gratia acquiritur, & ueteris offenſa contrahitur. Nam prior uxor uelut matrimonio pulſa, ſponte ſua ad fratrem Antiochum diſcedit, eúmque in mariti bellum impellit. Acarnanes quoque diffiſi Epirotis, aduerſus Aetolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt à Romano ſenatu, ut legati mitterentur, qui denuntiarent Aetolis, præſidia ab urbibus Acarnaniæ deducerent: paterentúrque eſſe liberos, qui ſoli quondam aduerſus Troianos, autores originis ſuæ auxilia Græcis non miſerunt. Sed Aetoli legationem Romanorum ſuperbè audierunt, Pœnos illis & Gallos, à quibus tot bellis uexati, toties occiſione ſint cæſi, exprobrantes, dicentéſque, Prius illis portas aduerſus Carthaginienſes aperiendas, quas clauſerit metus Punici belli, quàm in Græciam arma transferenda. Meminiſſe deinde iubent, quibus minentur: aduerſus Gallos urbem ſuam eos tueri non potuiſſe, captámque non ferro defendiſſe, ſed auro redemiſſe. Quam gentem ſe aliquanto maiori manu Græciam ingreſſam, non ſolum nullis externis uiribus, ſed ne do

*pater

*Pythiam

*ne domeſticis quidem tectis adiutos, uniuerſam deleſſe, ſedémque ſepulcris eorum præbuiſſe, quam illi uiribus, imperióque ſuo propoſuerant. Contrà Italiam, trepidis ex recenti urbis ſuæ incendio Romanis, uniuerſam ferme à Gallis occupatam. Prius igitur illis Gallos Italia pellendos, quàm minentur Aetolis: priúsque ſua defendenda, quàm aliena deſendi appetenda. Quos autem homines Romanos eſſe? nempe paſtores qui latrocinio iuſtis dominis ademptum ſolum teneant: qui uxores cum propter originis dehoneſtamenta nec inuenirent, ui publica rapuerint: qui denique urbem ſuam parricidio condiderint, murorúmque fundamenta ſanguine aſperſerint: Aetolos autem principes Græciæ ſemper fuiſſe, & ſicut dignitate, ita & uirtute cæteris præſtitiſſe. ſolos denique eſſe, qui Macedonas imperio terrarum florentes ſemper contempſerint, qui Philippum regem non timuerint, qui Alexandri Magni poſt Perſas Indósque deuictos, cum omnes nomen eius horrerent, edicta ſpreuerint. Monere igitur ſe Romanos, contenti ſint fortuna præſenti, nec prouocent arma, quibus & Gallos cæſos, & Macedonas contemptos uideant. Sic dimiſſa legatione Romanorum, ne fortius loquuti, quàm feciſſe uiderentur, fines Epiri regni Acarnaniæ depopulantur. Iam Olympias filiis regna tradiderat, & in locum Pyrrhi fratris defuncti, Ptolemæus ſucceſſerat: qui cùm hoſtibus instructo exercitu obuius proceſſiſſet, infirmitate correptus, in itinere decedit. Olympias quoque non magno pòſt tempore, gemino funerum uulnere afflicta, *ægrum ſpiritum trahens, non diu filiis ſuperuixit. Cum ex gente regia ſola Nereis uirgo cum Laodomia ſorore ſupereſſet, Nereis nubit Geloni Siciliæ regis filio. Laodomia autem cum in aram Dianæ confugiſſet, concurſu populi interficitur. Quod facinus dij*

Sabinas intelligit. Liu. 1. ab Vrb. cond.

Fraterno primi madue-rant ſanguine muri. Lucanus.

*ægrè

nus dij immortales aſsiduis cladibus gentis, & prope interitu totius populi uindicauerunt. Nam ſterilitatem famémq; paſsi, & inteſtina diſcordia uexati, externis ad poſtremum bellis penè conſumpti ſunt: Milóque Laodomiæ percuſſor in furorem uerſus, nunc ferro, nunc ſaxo, in ſumma, dentibus laceratis uiſceribus, XII. *die interiit. His in Epiro geſtis, interim in* Macedonia *Demetrius rex, relicto filio* Philippo *paruulo admodum, decedit. Cui* Antigonus *tutor datus, accepta in matrimonium matre pupilli, regem ſe conſtituere laborat.* Interiecto *deinde tempore, cum ſeditione minaci* Macedonum *clauſus in regia teneretur, in publicum ſine ſatellibus procedit, proiectóque in uulgus diademate ac purpura, dare hæc eos alteri iubet, qui aut imperare illis ſciat, aut cui parere ipſi ſciant: ſe adhuc inuidioſum illud regnum, non uoluptatibus, ſed laboribus ac periculis ſentire: commemorat deinde beneficia ſua, ut defectionem ſociorum uindicauerit, ut* Dardanos Theſſalósque *exultantes morte* Demetrij *regis compeſcuerit, ut denique dignitatem* Macedonum *non ſolum defenderit, uerumetiam auxerit.* Quorum *ſi illos pœniteat, deponere imperium, & reddere illis munus ſuum, ipſi regem quærant, cui imperent.* Cum *populus pudore motus, recipere eum regnum iuberet, tandiu recuſauit, donec ſeditionis autores ſupplicio traderentur. Poſt hæc bellum Spartanis infert, qui ſoli* Philippi Alexandríq; *bellis, & imperium* Macedonum, *& omnibus metuenda arma contempſerunt.* Inter *duas nobiliſsimas gentes bellum ſummis utrinque uiribus fuit.* Quum *hi pro uetere* Macedonum *gloria, illi non ſolum pro illibata libertate, ſed etiam pro ſalute certarent. Victi Lacedæmonij, non ipſi tantum, ſed etiam coniuges, liberíque, magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie ſaluti pepercit, nulla*

amiſſum

*amiſſum coniugem fleuit: filiorum mortem ſenes laudabant, patribus in acie cæſis filij gratulabantur: ſuam uicem omnes dolebant, quòd non ipſi pro patriæ libertate * decidiſſent. Parentes omnes domibus ſocios excipiebant, uulneratos curabant, * lapſos reficiebant. Inter hæc nullus in urbe ſtrepitus, nulla trepidatio: magis omnes publicam, quàm priuatam fortunam lugebant. Inter hæc Cleomenes rex poſt multas hoſtium cædes, toto corpore, ſuo pariter & hoſtium cruore madens, ſuperuenit: Ingreſſusq; urbem, non humi conſedit, non cibum aut potum popoſcit, non denique armorum onus depoſuit: ſed accliuis parieti, cum quatuor millia ſola ex pugna ſuperfuiſſe conſpexiſſet, hortatur, ut ſe ad meliora reipublicæ tempora reſeruarent. Tum cum coniuge & liberis Aegyptum ad Ptolemæum proficiſcitur: à quo honorificè ſuſceptus, diu in ſumma dignitate regis uixit. Poſtremò poſt Ptolemæi mortem, à filio eius cum omni familia interficitur. Antigonus autem, cæſis occiſione Spartanis fortunam tantæ urbis miſeratus, à direptione milites prohibuit, ueniámq; his qui ſuperfuerant dedit, præfatus bellum ſe cum Cleomene, non cum Spartanis habuiſſe: cuius fuga omnis ira eius finita ſit, nec minori ſibi gloriæ fore, ſi ab eo ſeruata Lacedæmonia ſit, quàm ſi capta * proderetur. Parcere igitur ſe ſolo urbis ac tectis, quoniam homines quibus parceret, non ſuperfuiſſent. Nec multo pòſt ipſe decedit, regnúmq; Philippo annos XIIII. nato tradidit.*

* cecidiſſent.

*Videtur legendũ luxos, aut luxatos.

* perderetur

IVSTINI LIBER XXIX.

EISDEM *ferme temporibus propè uniuerſi orbis imperia, noua regum ſucceſſione mutata ſunt. Nam in*

Macedoniæ Philippus mortuo Antigono tutore, eodémque uitrico, quatuordecim annorum regnum ſuſcepit, & in Aſia interfecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus conſtitutus eſt. Cappadociæ regnum quoque Ariarathi puero admodum pater ipſe tradiderat: Aegyptum patre ac matre interfectis, occupauerat Ptolemæus, cui ex facinoris crimine, cognomentum Philopater, ex contrario fuit. Sed Spartani in locum Cleomenis ſuffecerunt Lycurgum. Et ne qua temporibus mutatio deeſſet, apud Carthaginem ætate adhuc immatura dux Annibal conſtituitur, non penuria ſeniorum, ſed odio Romanorum, quo imbutum eum à pueritia ſciebant: Fatale non tam Romanis, quàm ipſi Africæ malum. His regibus pueris, licet nulli Senioris ætatis rectores erant, tamen in ſuorum quibuſq; maiorum ueſtigia intentis magna indoles uirtutis enituit. Solus Ptolemæus ſceleſtus ſicut in occupando regno, ita & ſegnis in adminiſtrando fuit. Philippum Dardani, cæteríque finitimi populi, quibus uelut immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemptu ætatis aſsiduè laceſſebant: Contrà ille ſummotis hoſtibus, non contentus ſua defendiſſe, etiam Aetolis bellum inferre geſtiebat. Quæ agitantem illum Demetrius rex Illyriorum, nuper à * Paulo Rom. conſule uictus, ſupplicibus precibus aggreditur, iniuriam Romanorum querens, qui non contenti Italiæ terminis, imperium ſpe improba totius orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus ferant: ſic illos Siciliæ, ſic Sardiniæ, Hiſpaniǽque, ſic deinde totius Africæ imperium affectantes, bellum cum Pœnis & Annibale ſuſcepiſſe: ſibi quoque non aliam ob cauſam, quàm quòd Italiæ finitimus uidebatur, bellum illatum: quaſi nefas eſſet, aliquem regem iuxta imperij eorum terminos eſſe: ſed & ipſi cauendum eſſe exemplum, cuius quanto

Philopater per ironiam dictus.

* populi

Leuinus conſul de his omnibus triũphauit. Florus.

quantò propius nobiliúſque ſit regnum, tantò ſit Romanos acriores hoſtes habiturus. Super hoc cedere ſe illi regno, quod Romani occupauerint, profitetur, gratius habiturus, ſi in poſſeßionem imperij ſui ſocium potius, quàm hoſtem uideret. Huiuſmodi oratione impulit Philippum, ut omißis Aetolis, bellum Romanis inferret, minus negotij exiſtimantem, quòd iam uictos ab Annibale apud Traſimenum lacum audierat. Itaq; ne multis bellis eodem tempore grauaretur, pacem cum Aetolis fecit, non quaſi aliò bellum translaturus, ſed ut Græciæ quieti conſulturus, quam nunquam in maiori periculo fuiſſe affirmabat. Siquidem conſurgentibus ab Occidēte nouis Pœnorum & Romanorum imperiis, quibus una hæc à Græcia & Aſia ſit mora, dum inter ſe bello diſcrimen imperij faciunt, cæterum ſtatim uictoribus trāſitum in Orientem fore. Videre ſe itaq; ait conſurgentem in Italia nubem illam, trucis & cruenti belli: uidere tonantem ac fulminantem ab Occaſu procellam, quam in quaſcunq; terrarum partes uictoriæ tempeſtas detulerit, magno cruoris imbre omnia fœdaturam. Frequenter Græciā ingenteis motus paſſam, nunc Perſarum, nunc Gallorum, nunc Macedonū bellis: ſed omnia illa ludum fuiſſe exiſtimaturos, ſi ea quæ nūc in Italia concurrat manus, extra terram illam ſe effuderit. Cernere ſe quàm cruenta & ſanguinaria inter ſe bella utrique populi & uiribus copiarum, & ducum artibus gerant: quæ rabies ſolo finiri partis alterius interitu, ſine ruina finitimorum non poßit. Feros igitur animos uictorum minus quidem Macedoniæ, quàm Græciæ timendos, quia & remotior, & in uindictam ſui robuſtior ſit: ſcire tamen ſe eos qui tantis uiribus concurrant, non contentos hoc fine uictoriæ fore: metuendúmq; ſibi quoq; certamen eorū, qui ſuperiores extiterint. Hoc prætextu finito cū Aetolis bello, nihil aliud

Duce Flaminio.

Tertium id fulmen Annibalis fuit. Flor.

quàm Pœnorum Romanorúmq; bella reſpiciens, ſingulorum uires perpendebat. Sed nec Romani, quibus Pœni & Annibal in ceruicibus erant, ſoluti metu Macedonico uidebantur: nam terrebat eos & uetus Macedonum uirtus, & deuicti Orientis gloria, & Philippus ſtudio Alexandri æmulationis incenſus, quem promptum ad bella, induſtriúmq; cognouerant. Apud Trebiam Conſ. Sempronio. *Igitur Philippus cum iterato prælio uictos à Pœnis Romanos didiciſſet, apertè hoſtem ſe his profeſſus, naues quibus in Italiam exercitum traiiceret fabricare cœpit. Legatum deinde ad Annibalem iungendæ ſocietatis gratia cum epiſtolis mittit: qui comprehenſus, & ad Senatum* produ-ctus,* * perductus, *incolumis dimiſſus eſt, non in honorem regis, ſed ne dubius adhuc, indubitatus hoſtis redderetur. Poſteà uerò cum Romanis nuntiatum eſſet, in Italiam Philippum copias traiecturum,* * *Leuinum Prætorem cum inſtructis nauibus ad prohibendum tranſitum mittunt.* *Valerium *Qui cum in Græciam ueniſſet, promiſsis multis impulit Aetolos bellum aduerſus Philippum ſuſcipere. Philippus quoq; Aetolos in Romanorum bella ſolicitat. Interea & Dardani Macedoniæ fines uaſtare cœperunt: abductíſq; x x. millibus captiuorum, Philippum à Romano bello ad tuendum regnum reuocauerunt. Dum hæc aguntur, Leuinus prætor, inita cum Attalo rege* Rege Pergamorũ. Flo. *ſocietate, Græciam populatur. Quibus cladibus perculſæ ciuitates, auxilium petentes, Philippum legationibus fatigant, necnon & Illyriorum reges lateri eius hærentes, aſsiduis precibus promiſſa exigebant. Super hæc uaſtati Macedones, ultionem flagitabant. Quibus tot tantíſque obſeſſus rebus, cui rei primò occurreret, ambigebat: omnibus tamen propediem auxilia ſe miſſurum pollicetur, non quia facere poſſet, quæ promittebat, ſed ut ſpe impletos, in ſocietatis iure retineret. Prima tamen illi expeditio aduerſus Dardanos*

nos fuit: qui abſentiam eius aucupantes, maiore belli mole Macedoniæ imminebant. Cum Romanis quoq; pacem facit, contentus interim bellum Macedonicum diſtuliſſe: Philopœmeni Achæorũ duci, quem Romanos, ſociorúmq; animos ſolicitare didicerat, inſidias prætendit. Quibus ille cognitis, uitatíſq;, diſcedere ab eo Achæos autoritate ſua coëgit.

IVSTINI LIBER XXX.

PHILIPPO *in Macedonia magnis rebus intento, Ptolemæi in Aegypto diuerſi mores erant. Nam regno parricidio obtento, & ad necem utriuſq; parentis, cæde etiã fratris adiuncta, ueluti rebus feliciter geſtis, luxuriæ ſeſe tradiderat, regíſq; mores omnis ſequuta regio erat. Itaque non amici tantum, præfectique, uerumetiam omnis exercitus depoſitis militiæ ſtudiis, otio ac deſidia corrupti marcebant. Quibus rebus cognitis, Antiochus rex Syriæ, ueteri inter ſe regnorum odio ſtimulante, repentino bello multas urbes eius oppreſſit, ipſámque Aegyptum aggreditur. Trepidat igitur Ptolemæus, & per legationes quouſq; uires paret, rogat morari Antiochum. Magno deinde in Græcia exercitu conducto, ſecundum prælium facit: ſpoliaſſétque regno Antiochum, ſi fortunam uirtute iuuiſſet. Contentus recuperatione urbium, quas amiſerat, factáque pace, auidè materiam quietis arripuit: reuolutúſque in luxuriam, occiſa Eurydice uxore, eademq; ſorore ſua, Agathocleæ meretricis illecebris capitur. Atque ita omni magnitudine nominis, ac maieſtatis oblitus, noctes in ſtupris, dies in conuiuiis conſumit. Adduntur* INSTRVMENTA LVXVRIAE, TYMPANA ET TRIPVDIA: *nec iam ſpectator rex, ſed magiſter nequitiæ, neruorum oblectamenta mo-*

dulatur. Hæc primò latentis regiæ tacita peſtis, & occulta mala fuere. Deinde creſcente licentia, *iam nec parietibus regiæ domus contineri meretricis audacia poteſt: quam proteruiorem, ſociata cum* Agathocle *fratre ambitioſæ pulchritudinis ſcorto, quotidiana regis ſtupra faciebant.* Accedebat *&* mater Euanthe, *quæ geminæ ſobolis illecebris deuinctum regem tenebat.* Itaque *non contentæ rege, iam etiam regnum poßident, iam in publico uiſuntur, iam ſalutantur, iam comitantur,* Agathocles *regis lateri iunctus, ciuitatem regebat: tribunatus præfecturas, & ducatus mulieres ordinabant: nec quiſquam in regno ſuo minus, quàm ipſe rex poterat, cum interim relicto quinquenni ex* Eurydice *ſorore filio, moritur: ſed mors eius, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & imperium inita cum perditißimis ſocietate occupare conantur, diu occultata fuit:*Re *tamen cognita, concurſu multitudinis* Agathocles *occiditur, & mulieres in ultionem* Eurydices *patibulis ſuffiguntur.* Morte *regis, ſupplicio meretricum uelut expiata regni infamia, legatos* Alexandrini *ad* Romanos *miſerunt, orantes, ut tutelam pupilli ſuſciperent, tuerentúrque regnum* Aegypti, *quod iam* Philippum *&* Antiochum, *facta inter ſe pactione, diuiſiſſe dicebant.* Grata *legatio* Romanis *fuit, cauſam belli quærentibus aduerſus* Philippum, *qui inſidiatus eis temporibus* Punici *belli fuerat.* Huc *accedebat, quòd* Pœnis *&* Annibale *ſuperato, nullius magis arma metuebant, reputantibus quantum motum* Pyrrhus *parua manu* Macedonum *in* Italia *feciſſet, quantáſque res* Macedones *in* Oriente *geßiſſent.* Mittuntur *igitur legati, qui* Antiocho *&* Philippo, *ut à regno* Aegypti *abſtineant, nuntient.* Mittitur *&* M. Lepidus *in* Aegyptum, *qui tutorio nomine regnum pupilli adminiſtret.* Dum *hæc*

aguntur

aguntur, interim legati Attali regis Pergami, & Rhodiorum iniurias Philippi regis querentes, Romam uenerunt: Quæ res omnem cunctationem Macedonici belli ſenatui exemit. Statim prætextu ferendi auxilij ſociis, bellum aduerſus Philippum decernitur, legionésque cum conſule in Macedoniam mittuntur. Nec multo pòſt tempore, tota Græcia fiducia Romanorum aduerſus Philippum, ſpe priſtinæ libertatis erecta, bellum ei intulit: atque ita cum rex undique urgeretur, pacem petere compellitur. Deinde cum expoſitæ conditiones pacis à Romanis eſſent, repetere ſua Attalus, & Rhodij, & Achæi, & Aetoli cœpere. Contrà Philippus adduci ſe poſſe, ut Romanis pareat, concedebat. Cæterùm indignum eſſe, Græcos à Philippo & Alexandro maioribus ſuis uictos, & ſub iugum Macedonici imperij ſubactos, uelut uictores leges pacis ſibi dicere, quibus prius ſit ratio ſeruitutis reddenda, quàm libertas uendicanda. Ad poſtremum tamen eo petente, induciæ duorum menſium ſunt datæ, ut pax quæ in Macedonia non conueniebat, Romæ à Senatu peteretur. Eodem anno inter inſulas Theramenem & Theraſiam medio utriuſque ripæ & maris ſpatio, terræmotus fuit. In quo cum admiratione nauigantium, repentè ex profundo cum calidis aquis inſula emerſit. In Aſia uerò eodem die motus terræ Rhodum multáſque alias ciuitates graui ruinarum mole concuſſit: quaſdam ſolidas abſorbuit. Quo prodigio territis omnibus, uates cecinere, Oriens Romanorum imperium, uetus Græcorum ac Macedonum uoraturum. Interim à Senatu repudiata pace, Philippus in ſocietatem belli Nabin tyrannum ſollicitat. Atque ita cum in aciem exercitum inſtructis è diuerſo hoſtibus produxiſſet, hortari ſuos cœpit, referendo Perſas, Bactros, Indóſque, & omnem

Alii legunt Onabin: fuit is tyrannus Lacedæmoniorum. Plutarch.

Aſiam

*Aſiam Orientis finem à Macedonibus perdomitam, tantóque
fortius hoc bellum quàm illa ſuſtinendum, quanto ſit liber-
tas imperio carior. Sed & Flaminius* Romanorum *conſul,
relatione rerum recentiſſimè geſtarum, ſuos ſtimulabat in
prælium, oſtendendo hinc Carthaginem cum Sicilia, inde
Italiam & Hiſpaniam* Romana *uirtute perdomitas: nec
Annibalem* Alexandro *quidem Magno poſtponendum, quo
Italia pulſo, Africam ipſam tertiam partem mundi ſupera-
uerint. Sed nec Macedonas ueteri fama, ſed præſentibus*
* *æſtimãdos:* *uiribus * exiſtimandos: quia non cum* Alexandro *Magno
quem inuictum audierant, nec cum exercitu eius, qui totum*
Orientem *deuicerat, bellum gerant: ſed cum Philippo puero
immaturæ ætatis, qui regni terminos aduerſus finitimos*
* *alij, ita ut* *ægrè defendat: & cum his Macedonibus, qui non * ita pri-*
pridẽ fuerũt *dem prædæ Dardanis fuerunt. Illos maiorum decora, Ro-
manos ſe ſuorúmque militum commemorare.* Non *enim alio
exercitu Annibalem & Pœnos, & totum ferme* Occidentẽ,
*ſed his ipſis, quos in acie habebat militibus, ſubactos. His
adhortationibus utrinque concitati milites, prælio concur-
runt, alteri* Orientis, *alteri* Occidentis *imperio gloriantes,
ferentésq; in bellum alij maiorum ſuorum antiquam & ob-
ſoletam gloriam, alij uirentem recentibus experimentis uir-*
* *Græciæ* *tutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna uicit. Fractus*
Aetolorum *itaque bello Philippus, pace à Flaminio conſule petita, no-*
dux Thoas, *men quidem regium retinuit: ſed omnibus * Thraciæ urbibus*
impulit An-
tiochum. *uelut regni membris extra terminos antiquæ poſſeſſionis*
Flor. *amiſſis, ſolam Macedoniam retinuit. Offenſi tamen Aetoli;*
* Ad Apollo *quòd non ex arbitrio eorum, Macedonia quoque adempta*
niã nocturno *regi, & data ſibi in præmium belli eſſet, legatos ad An-*
prælio. Flo- *tiochum * mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Ro-*
rus. *mana bella, ſpe ſocietatis uniuerſæ Græciæ impellerent.*

IVSTINI LIBER XXX.

MORTVO Ptolemæo Philopatre rege Aegypti, contemptáque paruuli filij eius ætate, qui in ſpem etiam regni relictus, præda domeſticis erat, Antiochus rex Syriæ occupare Aegyptum ſtatuit. Itaque Phœnicem, cæteráſque Syriæ quidem, ſed iuris Aegypti ciuitates cum inuaſiſſet, legatos ad eum ſenatus mittit, qui denuntiarent ei abſtineret à regno pupilli, poſtremis patris precibus fidei ſuæ traditi. Quibus ſpretis, interiecto tempore alia legatio ſuperuenit, quæ omiſſa pupilli perſona, ciuitates iure belli factas populi Romani in integrum reſtitui iubebat. Abnuenti, bellum denuntiatur: quod ille facile ſuſceptum, infeliciter geſſit. Eodem tempore & Nabis tyrannus multas Græciæ ciuitates occupauerat. Igitur ſenatus, ne eodem tempore duplici bello Romanæ uires detinerentur, ſcripſit Flaminio, ſi ei uideatur, ſicut Macedoniam à Philippo, ita Græciam à Nabide liberaret. Ob quam cauſam imperium ei prorogatum eſt. Terribile quippe Antiochi bellum Annibalis nomen faciebat, quem æmuli eius occultis mandatis, cum Antiocho iniſſe ſocietatem apud Romanos criminabantur: negantes eum æquo animo ſub legibus uiuere aſſuetum, imperio, & immoderata licentia militare, ſempérque tædio quietis urbanæ nouas belli cauſas circumſpicere: quæ etſi falſa nuntiata fuiſſent, apud timentes tamen pro ueris habebantur. Denique ſenatus metu perculſus, ad ſpeculandos actus Annibalis, legatum in Africam Seruilium mittit, eíque tacitis mandatis præcipit, ut ſi poſſet, eum per æmulos eius interficeret, metúq; inuiſi nominis, tandem populum Romanum libe-

raret. Sed res Annibalem non diu latuit, uirum ad proſpiciendá cauendáque pericula peritum: nec minus in ſecundis aduerſa, quàm in aduerſis ſecunda cogitantem. Igitur cum tota die in oculis principum, legatíque Romani in foro Carthaginienſium obuerſatus in ſupremum fuiſſet, appropinquante ueſpere, equum conſcendit, & rus urbanum, quod prope littus maris habebat, ignaris ſeruis, iuſſis'que ad portam diuertentem opperiri, contendit. Habebat ibi naues cum remigibus occulto ſinu littoris abſconditas. Erat etiam grandis pecunia in eo agro præparata, ut cum res exegiſſet, nec facultas fugam, nec inopia moraretur. Lecta igitur ſeruorum iuuentute, quorum copiam Italicorum captiuorum numerus augebat, nauem conſcendit, curſúmque ad Antiochum dirigit. Poſtera die ciuitas principem ſuum, ac tum temporis conſulem, in foro expectabat. Quem ut profectum nuntiatum eſt, non aliter quàm ſi urbs capta eſſet, omnes trepidauere, exitioſámque ſibi fugam eius ominati ſunt. Legatus uerò Romanus quaſi bellum iam illatum Italiæ ab Annibale eſſet, tacitus Romam reuertitur, trepidúmque nuntium refert. Interim Flaminius in Græcia, iuncta cum quibuſdam ciuitatibus ſocietate, Nabidem tyrannum duobus continuis prælijs ſubegit: & grauiter fractum uelut exanguem in regno reliquit. Sed libertate Græciæ reſtituta, reductis ab urbibus præſidiis, cum Romanus exercitus in Italiam reportatus eſſet, uelut uacua rurſus poſſeſſione ſolicitatus, multas ciuitates repentino bello inuaſit. Quibus rebus exterriti Achæi, ne uicinum malum etiam ad ſe ſerperet, bellum aduerſus Nabidem decernunt, ducémq; prætorem ſuum Philopœmenem, inſignis induſtriæ uirum, conſtituunt: cuius in eo bello tanta uirtus enituit, ut opinione omnium compararetur

Flamin

Flaminio Romano imperatori. Eodem tempore Annibal cùm ad Antiochum perueniſſet, uelut deorum munus excipitur: tantúſque eius aduentu ardor * animis regis acceſsit, ut non tam de bello, quàm de præmiis uictoriæ cogitaret. *alij, animis acceſsit,
Sed Annibal, cui nota Romana uirtus erat, negabat opprimi Romanos niſi in Italia poſſe. Ad hoc ſibi centum naues, & decem millia peditum, & mille equites poſcebat: promittens hac manu non minus bellum, quàm geſſerit, Italiæ reſtauraturum: & in Aſiam regi ſedenti, aut uictoriam de Romanis, aut æquas pacis conditiones relaturum: Quippe & Hiſpanis bello flagrantibus, ducem tantùm deeſſe: & Italiam notiorem ſibi nunc, quàm pridem fuiſſe: ſed nec Carthaginem quieturam, ſociámque * ei ſine mora præbituram. *ſe
Cùm regi conſilia placuiſſent, mittitur Carthaginem unus ex comitibus Annibalis, qui in bellum cupidos hortetur Annibalemque cum copiis affuturum nuntiet: nihil dicat partibus, niſi animos Carthaginienſium deeſſe: Aſiam & uires belli, & ſumptum præbituram. Hæc cùm relata Carthaginem eſſent, nuntius ipſe ab inimicis Annibalis comprehenditur: & perductus in ſenatum, cum interrogaretur, ad quem miſſus eſſet, Punico ingenio reſpondit ſe ad uniuerſum ſenatum miſſum: Nec enim hoc opus ſingulorum, ſed uniuerſorum eſſe. Dum multis diebus deliberant, an cum Romam ad purgandam publicam conſcientiam mittant, tacitus conſcenſa naue ad Annibalem reuertitur: quo cognito, Carthaginienſes ſtatim Romam legatum deferunt. Romani quoque ad Antiochum legatos misère, qui ſub ſpecie legationis, & regis apparatum ſpecularentur, & Annibalem aut Romanis mitigarent, aut aſsiduo colloquio ſuſpectum inuiſúmque regi facerent. Itaque legati cùm Epheſi conueniſſent ad Antiochum, mandata ei ſenatus tradunt.

Hannonem intelligit, q inimic⁹ Barchinę factioni erat. Plut. in Annibal.

Dum

Dum reſponſum expectant, omnibus diebus aſſidui cum Annibale fuerunt, dicentes, timidè eum à patria receſſiſſe, cum pacem Romani non tam cum republica, quàm cum eo factam ſumma fide cuſtodiant: nec bella eum Romanorum magis odio, quàm patriæ amore geſſiſſe, cui ab optimo quoque etiam ſpiritus ipſe debeatur. Has enim publicas inter populos, non priuatas inter duces bellandi cauſas eſſe, inde res geſtas eius laudare, quorum ſermone lætus, ſæpius, cupidiúſque cum legatis colloquitur, ignarus quòd pro familiaritate Romana odium ſibi apud Regem crearet. Quippe Antiochus tam aſſiduo colloquio, reconciliatam cum Romanis gratiam exiſtimans, nihil ad eum ſicut ſolebat referre, expertémq; totius conſilij, ueluti hoſtem proditorémq; ſuum, odiſſe cœpit. Quæ res tantum apparatum belli, ceſſante imperatoria arte, corrupit. Senatus mandata fuerant, ut contentus terminis Aſiæ eſſet, ne ipſis ingrediendi Aſiam neceſſitatem imponeret. Quibus ſpretis, non accipiendum bellum ſtatuiſſe, ſed inferendum dicitur. Quum frequenter de bello conſilium habuiſſet, remoto Annibale, tandem eum uocari iuſſiſſe, non ut ex ſententia eius aliquid ageret, ſed ne per omnia eum ſpreuiſſe uideretur: omnibúſque perrogatis, poſtremum interrogaſſe. Quo ille animaduerſo, intelligere ſe profeſſus eſt, non quia ageat conſilio, ſed ad ſupplendum numerum ſententiarum ſe uocatum: tamen & odio Romanorum, & amore regis, apud quem ſolum tutum ſibi exilium relictum ſit, ſe uiam gerendi belli ediſſerturum. Veniam deinde libertatis deprecatus eſt: nihil ſe aut conſiliorum, aut cœptorum probare ait: nec ſedem belli Græciam ſibi placere, cùm Italia uberior materia ſit: Quippe Romanos uinci non niſi armis ſuis poſſe: nec Italiam aliter, quàm Italicis uiribus ſubigi: Siquidem diuerſum cæteris

mortal

mortalibus eſſe illud & belli genus, & hominum. Aliis bel=
lis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepiſſe
occaſionem loci, temporiſque, agros diripuiſſe, urbes ali=
quas expugnaſſe: cum Romano ſeu occupaueris prior ali=
qua, ſeu uiceris, tum etiam cum uicto & iacente luctandum
eſt. Quamobrem ſi quis eos in Italia laceſsierit, ſuis eos
*opibus, ſuis uiribus, ſuis armis poſſe * uincere, ſicut ipſe fe=* *uinci
cerit. Sin uerò quis illis Italia uelut fonte uirium ceſſerit:
**proinde falli, ac ſi quis amnes non ab ipſis fontium pri=* *perinde
mordiis deriuare, ſed concretis iam aquarum molibus auer=
tere uel exiccare uelit. Hoc & ſecreto ſe cenſuiſſe, ultróque
miniſterium conſilij ſui obtuliſſe: & nunc præſentibus ami=
cis ideo repetiſſe, ut ſcirent omnes rationem cum Romanis
gerendi belli, eóſque foris inuictos, domi fragiles eſſe: Prius
nanque eos urbe quàm imperio, prius Italia quàm prouin=
ciis exui poſſe: Quippe & à Gallis captos, & à ſe propè
deletos eſſe: neque ſe unquam uictum prius, quàm terris
eorum ceſſerit. Reuerſo Carthaginem, ſtatim cum loco for=
tunam belli mutatam. Huic ſententiæ obtrectatores amici
regis erant; non utilitatem rei cogitantes, ſed uerentes ne
probato conſilio eius, primum apud regem locum gratiæ
occuparet. At Antiocho non tam conſilium, quàm autor
diſplicebat, ne gloria uictoriæ Annibalis, non ſua eſſet.
Omnia igitur uariis aſſentationum adulationibus corrum=
pebantur: nihil conſilio uel ratione agebatur. Rex ipſe per
hyemem in luxuriam lapſus, nouis quotidie nuptiis deditus
erat. Contrà Attilius Romanus conſul, qui ad hoc bellum
miſſus erat, copias, arma, cæteráque bello neceſſaria, ſum=
ma induſtria parabat, ciuitates ſocias confirmabat, du=
bias illiciebat: nec alius exitus belli, quàm apparatus utriuſ=
que partis fuit. Itaque prima belli congreſsione, cumceden=

tes ſuos rex cerneret, non laborantibus auxilium tulit, ſed fugientibus ſe ducem præbuit, caſtráque ditia uictoribus reliquit. Deinde *cum in Aſiam præda* Romanis *occupatis fugiendo perueniſſet, pœnitere neglecti conſilij cœpit, reuocatóque in amicitiam* Annibale, *omnia ex ſententia eius agere uelle dicit.* Interim nuntiatur ei Liuium * Neuium Romanum *ducem cum octoginta roſtratis nauibus in bellum nauale, à ſenatu miſſum, aduentare: quæ res illi reſtituendæ fortunæ ſpem dedit. Itaque priuſquàm ſociæ ciuitates ad hoſtes deficerent, decernere nauali prælio ſtatuit, ſperans cladem in Græcia acceptam, noua poſſe uictoria aboleri. Annibali igitur tradita claſſe prælium committitur: ſed nec Aſiani milites* Romanis, *neque naues eorum pares roſtratis nauibus fuere: minor tamen clades ducis ſolertia fuit.* Romam *nondum opinio uictoriæ uenerat, & idcirco in Conſulibus creandis ſuſpenſa ciuitas erat.* Sed *aduerſus* Annibalem *ducem quis melior quàm* Africani *frater crearetur, cum uincere* Pœnos *opus* Scipionum *ſit? Creatur igitur Conſul** Publius *Scipio, eíque datur legatus frater* Africanus, *ut intelligeret* Antiochus, *non maiorem fiduciam ſe in* Annibale *uicto, quàm* Romanos *in uictore* Scipione *habere.* Traiicientibus *in Aſiam* Scipionibus *exercitum, iam utrobique profligatum bellum nuntiatum eſt, uictúmq; Antiochum terreſtri,* Annibalem *nauali bello inuenerunt.* Primo *igitur aduentu eorum, legatos pacem petentes ad eos* Antiochus *mittit, peculiare donum* Africano *ferentes ipſius filium, quem rex paruo nauigio traiicientem ceperat.* Sed Africanus *priuata beneficia à rebus publicis ſegregata dixit, aliáque eſſe patris officia, alia patriæ iura, quæ non liberis tantum, uerumetiam uitæ ipſi præponantur: proinde gratum ſe munus accipere, priuatóque impendio*

* Menenium

* Lucius

Aegrotabat tũ pater Eleæ. Plutarc.

*dio munificentiæ regis reſponſurum. Quod ad bellum pacémque pertineat, nihil neque gratiæ dari, neque de iure patriæ * decidi poſſe, reſpondit. Nam neque de redimendo filio unquam tractauit, nec ſenatum de eo agere permiſit: ſed ut dignum maieſtate eius erat, armis ſe recepturum filium dixerat. Poſt hæc leges pacis dicuntur, ut Aſia Romanis cederet, contentus Syriæ regno eſſet, naues uniuerſas, captiuos, & transfugas traderet, ſumptúmque omnem belli Romanis reſtitueret. Quæ cum nuntiata Antiocho eſſent, nondum ita uictum ſe eſſe reſpondit, ut ſpoliari ſe regno pateretur, bellíque ea irritamenta, non pacis blandimenta eſſe. Igitur dum ab utroque bellum pararetur, & ingreſſi Aſiam Romani Ilion ueniſſent, mutua gratulatio Ilienſium ac Romanorum fuit: Ilienſibus Aeneam, cæteróſq; duces à ſe profectos, Romanis ſe ab his procreatos referentibus. Tantáque lætitia omnium fuit, quanta eſſe poſt longum tempus inter parentes & liberos ſolet. Iuuabat Ilienſes, nepotes ſuos, Occidente & Africa domita Aſiam ut auitum regnum uendicare, optabilem Troiæ ruinam fuiſſe dicentes, ut tam feliciter renaſceretur: Contrà Romanos, auitos lares, & incunabula maiorum, templáque ac deorum ſimulacra, inexplebile deſiderium uidendi tenebat. Profectis ab Ilio Romanis, Eumenes rex cum auxiliis Romanis occurrit: nec multò pòſt prælium eſt cum Antiocho commiſſum. Cum in dexteriore cornu pulſa legio Romana, maiore dedecore, quàm periculo ad caſtra fugeret, M. Aemilius * tribunus militum ad tutelam caſtrorum relictus, armare ſe milites ſuos, & extra uallum progredi iubet, ſtrictíſque gladiis fugientibus minari, morituros dicens, niſi in prælium reuertantur, infeſtioráq; ſua, quàm hoſtium caſtra inuenturos. Attonita tanto periculo legio, comitantibus com-*

* decedi

Sunt & aliæ conditiones apud Plutar. nõ paulò duriores.

*alij, triginta millibus relictis

militonibus,qui fugere eos prohibuerant,in prælium reuertitur,magnáq; cæde edita, initium uictoriæ fuit. Cæſa hoſtiũ quinquaginta millia, capta XI. millia. Antiocho pacem petenti,nihil ad ſuperiores cõditiones additum,Africano prædicãte, NEQVE ROMANIS, SI VINCANTVR, ANIMOS MINVI: NEQVE SI VINCANT, SECVNDIS REBVS INSOLESCERE. Captas igitur ciuitates inter ſocios diuiſere,muneris Romani aptiorem * Aſiam, quàm poſſeßiones * uoluntarias iudicantes: Quippe uictoriæ gloriam Romano nomini uendicandam, opum luxuriam ſociis relinquendam

*gloriam

*Videtur legẽdum, violentas, aut voluptarias.

IVSTINI LIBER XXXII.

AETOLI qui Antiochum in bella Romana impulerant, uicto eodem, ſoli aduerſus Romanos & uiribus impares, & omni auxilio deſtituti, remanſerant: Nec multo pòſt uicti, libertatem, quam illibatam aduerſus dominationem Athenienſium & Spartanorum, inter tot Græciæ ciuitates ſoli retinuerant, amiſerunt. Quæ conditio tantò illis amarior,quantò ſerior fuit, reputantibus tempora illá, quibus tantis Perſarum opibus, domeſticis uiribus reſtiterant: quibus Gallorum uiolentiam, Aſiæ, Italiæque terribilem Delphico bello fregerant. Quæ ſola glorioſa recordatio maius deſiderium libertatis augebat. Dum hæc aguntur, medio tempore inter Meſſenios & Achæos de principatu primæ contentio, mox bellum ortum eſt. In eo nobilis Achæorum Philopœmenes imperator capitur: non quia pugnando uitæ parceret, ſed dum ſuos in prælium reuocat, in tranſitu foſſæ equo præcipitatus, à multitudine

tudine hoſtium oppreſſus eſt. Quem iacentem Meſſenij ſeu metu uirtutis, uel uerecundia dignitatis, interficere auſi non fuerunt. Itaque uelut in illo omne bellum confeciſſent, captiuum per uniuerſam ciuitatem, in modum triumphi circunduxerunt, effuſo obuiam populo, ac ſi ſuus, non hoſtium imperator aduentaret: nec uictorem Achæi auidius uidiſſent, quàm uictum hoſtes uiderunt. Igitur eundem in theatrum duci iuſſerunt, ut omnes contuerentur, quem potuiſſe capi incredibile ſingulis uidebatur. Deinde in carcerem deducto, uerecũdia magnitudinis eius, uenenum ei dederunt: quod ille lætus ac ſi uiciſſet accepit, quæſito prius an Licorias præfectus Achæorum, quem ſecundum à ſe eſſe ſcientia rei militaris ſciebat, incolumis effugiſſet. Quem ut accepit euaſiſſe, non in totum dicens conſultum malè Achæis, expirauit. Nec multo pòſt, reparato bello, Meſſenij uincuntur, pœnáſque interfecti Philopœmenis pependerunt. Interea in Syria rex Antiochus cum graui tributo pacis è Romanis premeretur, & uictus oneratúſque eſſet, ſeu inopia pecuniæ compulſus, ſeu auaritia ſolicitatus, qua ſperabat ſe ſub ſpecie tributariæ neceſſitatis excuſatius ſacrilegia commiſſurum, adhibito exercitu, nocte templum* Dindymæi Iouis aggreditur. Qua re prodita, concurſu incolarum, cum omni militia interficitur. Romæ cum multæ Græciæ ciuitates queſtum de iniuriis Philippi regis Macedonum ueniſſent, & diſceptatio in ſenatu inter Demetrium Philippi filium, quem pater ad ſatisfaciendum ſenatui miſerat, & legatos ciuitatum eſſet: turba querelarum confuſus adoleſcens, repentè obticuit. Tunc Senatus uerecundia eius motus, qua priuatim etiam antea, cum obſes Romæ eſſet, carus omnibus fuerat, cauſam illi donauit: atque ita modeſtia ſua Demetrius ueniam patri, non*

*Lycortas legit Plut.

Nam quicũque autores fuerant occidendi Philopœmenis, ipſi ſibi vltro mortem conſciuere. Plutarch.

*Dodonæi

iure defenſionis, ſed patrocinio pudoris obtinuit, quod ipſi decreto ſenatus ſignificatum eſt, ut appareret non tam abſolutum Regem, quàm donatum filio patrem. Quæ res Demetrio non gratiam legationis, ſed odium obtrectationis comparauit. Nam apud fratrem Perſeum æmulatio illi inuidiam contraxit, & apud patrem nota abſolutionis cauſa, offenſa fuit, indignante Philippo, plus momenti apud ſenatum perſonam filij, quàm autoritatem patris, ac dignitatem regiæ maieſtatis habuiſſe. Igitur Perſeus perſpecta patris ægritudine, quotidie abſentem Demetrium apud eum criminari, & primo inuiſum, pòſt etiam ſuſpectum reddere, nunc amicitiam Romanorum, nunc proditionem ei patris obiectare. Ad poſtremum inſidias ſibi ab eo paratas confingit, ad cuius rei probationem immìttit indices, teſtes ſubornat, & facinus quod obiicit, * confirmat. (* admittit.) Quibus rebus patre compulſo ad parricidium, funeſtam omnem regiam facit. Occiſo Demetrio, ſublatóque æmulo non negligentior tantum Perſeus in patrem, uerumetiam & contumacior erat: nec hæredem regni, ſed regem ſe gerebat. His rebus offenſus Philippus, impatientius in dies mortem Demetrij dolebat, tunc & inſidiis ſe circumuentum ſuſpicari, teſtes indicéſque torquere: Atque ita cognita fraude, non minus ſcelere Perſei, quàm innoxia Demetrij morte cruciabatur: peregiſſetq; ultionem, niſi morte præuentus eſſet. Nam breui pòſt tempore, morbo ex ægritudine animi contracto, deceſſit, relicto magno belli apparatu aduerſus Romanos, quò poſtea Perſeus uſus eſt. Nam & Gallos Scordiſcos ad belli ſocietatem perpulerat: feciſſetq; Romanis graue bellum, niſi deceſſiſſet. Nanque Galli bello aduerſus Delphos infeliciter geſto, in quo maiorem uim numinis, quàm

hoſtium

hoſtium ſenſerant, amiſſo Brenno duce, pars in Aſiam, pars in Thraciam extorres fugerant. Inde per eadem ueſtigia quà uenerant, antiquam patriam repetiuere. Ex his pars quædam in confluente Danubij & Sai conſedit, Scordiſcóſque ſe appellari uoluit. Tectoſagi autem cum in antiquam patriam Toloſam ueniſſent, comprehensíque peſtifera lue eſſent, non prius ſanitatem recuperauere, quàm aruſpicum reſponſis moniti, aurum argentúmque bello ſacrilegiíſque quæſitum, in Toloſenſem lacum mergerent: Quod omne magno pòſt tempore Cæpio Romanus conſul abſtulit. Fuere auri pondo centum decem millia, argenti pondo quinquies decies centum millia. Quod ſacrilegium cauſa excidij * Cæpioni, exercituíque eius poſtea fuit. *Seruillio, Romanos quoque Cymbrici belli tumultus, uelut ultor ſacræ pecuniæ, inſequutus eſt. Ex gente Tectoſagorum non mediocris populus prædæ dulcedine Illyricum repetiuit, ſpoliatíſque Iſtris, in Pannonia conſedit. Iſtriorum gentem fama eſt originem à Colchis ducere, miſſis ab Aeeta rege ad Argonautas, raptorémque filiæ perſequendos: qui ut à Ponto intrauerunt Iſtrum, alueo Sai fluminis penitus inuecti, ueſtigia Argonautarum inſequentes, naues ſuas humeris per iuga montium uſque ad littus Adriatici maris tranſtulerunt. Cognito quòd Argonautæ idem propter longitudinem nauis priores feciſſent, quos ut aduectos Colchi non reperiunt, ſiue metu regis, ſiue tædio longæ nauigationis, iuxta Aquileiam conſedere. Iſtríque ex uocabulo amnis, quò à mari conceſſerant, appellati. Daci quoque ſoboles Getarum ſunt, qui cùm Olore rege aduerſus Baſtarnas malè pugnaſſent, ob ultionem ſegnitiæ capturi ſomnum, capita loco pedum ponere iuſſu regis cogebantur, miniſteriáque uxoribus, quæ ipſis antea

fieri ſolebant, facere. Neque *hæc antè mutata ſunt, quàm ignominiam bello acceptam uirtute dederent.* Igitur *Perſeus, cùm* * *imperio* Philippi *patris ſucceſsiſſet, omnes has gentes aduerſus* Romanos *in ſocietatem belli ſolicitabat.* Interim *inter* Pruſiam *regem, ad quem* Annibal *poſt pacem* Antiocho *à* Romanis *datam, profugerat, &* Eumenem *bellum ortum eſt, quod* Pruſias Annibalis *fiducia rupto fœdere, prior intulit.* Nanque Annibal, *cum ab* Antiocho Romani *inter cæteras conditiones pacis deditionem eius depoſcerent, admonitus, à rege in fugam uerſus,* Cretam *defertur: ubi cum diu quietam uitam egiſſet, inuidioſúmque ſe propter nimias opes uideret, amphoras plumbo repletas in templo* Dianæ, *quaſi fortunæ ſuæ præſidia depoſuit: atque ita nihil de illo ſolicita ciuitate, quoniam uelut pignus opes eius tenebat, ad* Pruſiam *contendit, auro ſuo in ſtatuis, quas ſecum portabat infuſo, ne conſpectæ opes uitæ ſuæ nocerent. Deinde cum* Pruſias *terreſtri bello ab* Eumene *uictus eſſet, præliúmque in marè tranſtuliſſet,* Annibal *nouo commento autor uictoriæ fuit.* Nam *omne ſerpentium genus in fictiles lagœnas conijci iuſsit, medióque prælio in naues hoſtium mittit.* Id *primùm* Ponticis *ridiculum uiſum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed ubi ſerpentibus repleri naues cœpêre, ancipiti periculo circumuenti, hoſti uictoriam ceſſere.* Quæ *ubi* Romæ *nuntiata ſunt, miſsi à ſenatu ſunt legati, qui utrunque regem in pacem cogerent,* Annibalémque *depoſcerent.* Sed Annibal *re cognita, ſumpto ueneno, legationem morte præuenit.*

Inſignis *hic annus trium toto orbe maximorum imperatorum fuit mortibus,* Annibalis, Philopœmenis, *&* Scipionis Africani. Ex *quibus conſtat* Annibalem, *nec cùm* Italia *cum* Romano *tonantem imperio contremuit, nec cùm reuerſus*

*Bithyniæ

Huius rei vetuſtiores annales non meminerũt. Plutarch.

Mortuus eſt Annibal LXX. *ætatis ſuæ anno.*

uerſus Carthaginem ſummum imperium tenuit, aut cubantem cœnaſſe, aut plus ſextario uini indulciſſe, pudicitiámq; eum tantam inter tot captiuos habuiſſe, ut in Africa natum quis negaret. Moderationis certè eius fuit, ut cùm diuerſarum gentium exercitus rexerit, neque inſidiis ſuorum militum ſit petitus unquam, neque fraude proditus, quũ utrunque hoſtes ſæpe tentaßent.

IVSTINI LIBER XXXIII.

MINORE *quidem rerum motu Romani Macedonicum, quàm Punicum bellum geſſerunt: ſed tantò clariùs, quantò nobilitate Macedones Pœnos anteceſſerunt. Nam cùm gloria Orientis domiti, tum auxiliis omnium regum iuuabantur. Itaque Romani & legiones plures numero conſcripſerunt, & auxilia à Maſiniſſa rege Numidarum, cæteríſque ſociis omnibus * acciuerunt: & Eumeni regi Bithyniæ denuntiatum, ut bellum ſummis uiribus iuuaret. Perſeo præter Macedonicum exercitum inuictæ opinionis, decennij belli ſumptus à patre paratus, in theſauris, & in horreis erat: quibus rebus inflatus, & oblitus fortunæ paternæ, ueterem Alexandri gloriam conſiderare ſuos iubebat. Prima congreßio equitum fuit, qua uictor Perſeus ſuſpenſam omnium expectationem in fauorem ſui traxit: miſit tamen legatos ad Conſulem, qui pacem peterent, quam patri ſuo Romani etiam uicto dediſſent, impenſus belli lege uicti ſuſcepturus. Sed conſul Sulpitius non minus graues, quàm uicto leges dixit. Dum hæc aguntur, metu tam periculoſi belli, Romani Aemilium Paulum conſulem creant, eique extra ordinem, Macedonicum bellum*

* acceperunt

Octingétos tritici modios habuiſſe. Plutarch. ſcribit.

Cæſa ſunt duo millia & 500. ex Romanis, duce P. Licinio. Plutar. in uita Aemilij.

decernunt:qui cum ad exercitum ueniſſet,non magnam moram pugnæ fecit. Pridie quàm conſeritur bellum, luna nocte defecit: triſte id oſtentum Perſeo omnibus præſagientibus, finémque Macedonici regni portendi uaticinantibus. In ea pugna M.Cato,Catonis oratoris filius, dum inter confertiſſimos hoſtes inſigniter dimicat, equo delapſus, pedeſtre prælium aggreditur.Nam cadentem manipulus hoſtium cum horrido clamore, uelut iacentem obtruncaturus circunſteterat: at ille citius corpore collecto, magnas ſtrages edidit. Quum ad unum opprimendum undecunque hoſtes conuolarent,dum procerum quendam petit,gladius ei è manu elapſus, in mediam cohortem hoſtium decidit: ad quem recuperandum umbone ſe protegens, inſpectante utroque exercitu,inter mucrones ſe hoſtium immerſit, recollectóq; gladio, multis uulneribus exceptis, ad ſocios cum clamore omnium reuertitur. Huius audaciam cæteri imitati, uictoriam pepercre. Perſeus rex fuga cum decem millibus talentûm Samothraciam defertur: quem Cneus Octauius ad perſequendum miſſus à conſule, cum duobus filiis, Alexandro & Philippo,cepit, captúmque ad conſulem duxit. Macedonia à Carano,qui primus in ea regnauit, uſque ad Perſeum triginta reges habuit. Quorum ſub regno fuit quidem annis noningentis & uiginti tribus:ſed rerum non niſi centum nonaginta duobus annis potita.Ita cum in ditionem Romanorum ceſſiſſet, magiſtratibus per ſingulas ciuitates conſtitutis,libera facta eſt:legéſque, quibus adhuc utitur,à Paulo accepit. Aetolorum uniuerſarum urbium ſenatus, cum coniugibus & liberis,qui dubia fide fuerant,Romam miſſus, ibíque ne in patria aliquid nouaret, diu detentus: ægréque per multos annos legationibus ciuitatum ſenatu fatigato, in patriam quiſque ſuam remiſſus eſt.

Aſylo ſe tutans.

Euſeb. x L. habet.

IVST

IVSTINI LIBER XXXIIII.

POENIS ac Macedonibus ſubactis, Aetolorúmque uiribus principum captiuitate debilitatis, ſoli adhuc ex Græcia uniuerſa Achæi nimis potentes tunc temporis Romanis uidebantur, non propter ſingularum ciuitatum nimias opes, ſed propter conſpirationem uniuerſarum. Nanque Achæi licet per ciuitates ueluti per membra diuiſi ſint, unum tamen corpus & unum imperium habent, ſingulorúmque urbium pericula mutuis * periculis propulſant. * uiribus Quærentibus igitur Romanis cauſas belli, tempeſtiuè fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achæi propter mutuum odium populabantur. Spartanis à ſenatu reſponſum eſt, legatos ſe ad inſpiciendas res ſociorum, & ad iniuriam demendam in Græciam miſſuros: ſed legatis occulte mandata data ſunt, ut corpus Achæorum diſſoluerent, ſingulásque urbes proprij iuris facerent, quò facilius ad obſequia cogerentur: & ſi quæ urbes contumaces eſſent, frangerentur. Igitur legati omnium ciuitatum principibus euocatis Corinthum, decretum ſenatus recitant: quod conſilij habeant, aperiunt. Expedire omnibus dicunt, ut ſingulæ ciuitates leges ſuas & iura ſua habeant. Quod ubi omnibus innotuit, uelut in furorem uerſi, uniuerſum peregrinum populum trucidant: legatos quoque ipſos Romanorum uiolaſſent, niſi audito tumultu, trepidi fugiſſent. Hæc ubi Romæ nuntiata ſunt, ſtatim ſenatus Mummio conſuli bellum Achaicum decernit: qui extemplò exercitu deportato, & omnibus ſtrenuè prouiſis, pugnandi copiam hoſtibus fecit. Sed Achæi, uelut nihil negotij Romano bello ſuſcepiſſent, ita apud eos neglecta omnia & ſoluta fuere.

Critolaus dubium an & manu, oratione certe legatos Rō. violauit Flo.

Itaq;

Itaque prædam, non prælium cogitantes, & uehicula ad ſpolia hoſtium reportanda duxerunt: & coniuges liberóſque ſuos ad ſpectanda certamina in montibus poſuerunt. Sed prælio commiſſo, ante oculos ſuorum cæſi, lugubre his ſpectaculum ſui, & grauem luctus memoriam reliquerunt. Coniuges quoque & liberi eorum de ſpectatoribus captiui * hoſti facti, præda * hoſtium fuere: Vrbs ipſa Corinthus diruitur, populus omnis ſub corona uenditur, ut hoc exemplo cæteris ciuitatibus metus nouarum rerum imponeretur. Dum hæc aguntur, rex Syriæ Antiochus Ptolemæo, maioris ſororis ſuæ filio, regi Aegypti, bellum infert, ſegni admodum, & quotidiana luxuria ita marcido, ut non ſolùm regiæ maieſtatis officia intermitteret, uerum etiam ſenſu hominis nimia * ſagina careret. Pulſus igitur regno, ad fratrem minorem Ptolemæum Alexandriam confugit, participatóq; cum eo regno, Romam legatos ad ſenatum mittunt: auxilia petunt, fidem ſocietatis implorant. Mouêre ſenatum preces fratrum. Mittitur igitur legatus P. Popilius ad Antiochum, qui abſtinere eum Aegypto, aut ſi iam inceſſiſſet, excedere iuberet. Cum in Aegypto eum inueniſſet, oſculúmque ei rex obtuliſſet (nam coluerat inter cæteros P. Popilium Antiochus, cum Romæ obſes eſſet) tunc Popilius faceſſere interim priuatam amicitiam iubet, cum mandata patriæ intercedant, prolatóque Senatus decreto, & tradito, cum cunctari regem uideret, conſultationémque ad amicos referre: ibi Popilius uirga, quam in manu gerebat, amplo circulo incluſum, ut amicos caperet, conſulere iubet: nec prius inde exire, quam reſponſum ſenatui daret, aut pacem, aut bellum cum Romanis habiturum. Adeóque hæc aſperitas animum regis fregit, ut pariturum ſe Senatui reſponderet. Reuerſus in regnum Antiochus, decedit relicto parulo

[Margin notes: Sub Iſthmi faucibus prælium commiſſum erat. — * hoſti — * ſegnitia — Alexandriã tũ obſidebat Antiochus. Cicer. in 8. Ant.]

uulo admodum filio: cui cum tutores dati à populo eſſent, patruus eius Demetrius, *qui obſes* Romæ *erat, cognita morte* Antiochi *fratris*, Senatum *adiit, obſidémque ſe uiuo fratre ueniſſe: quo mortuo cuius obſes ſit, ſe ignorare.* Dimitti *igitur ſe ad regnum petendum æquum eſſe, quòd ſicuti iure gentium maiori fratri ceſſerit, ita nunc ſibi, qui pupillum ætate antecedat, deberi.* Cum *ſe non dimitti animaduerteret, à ſenatu tacito iudicio tutius apud pupillum, quàm apud eum regnum futurum arbitrante, ſpecie uenandi ab urbe profectus*, Hoſtiæ, *tacitus, cum fugæ comitibus nauem conſcendit.* Delatus *in Syriam ſecundo fauore omnium excipitur, regnúmq; ei, occiſo pupillo, à tutoribus traditur.* Eodem *tempore ferme* Pruſias *rex* Bithyniæ, *conſiliũ capit interficiendi* Nicomedis *filij, dum conſulere ſtudet minoribus filiis, quos ex nouerca eius ſuſceperat, &* Romæ *habebat.* Sed *res adoleſcenti ab his, qui facinus ſuſceperãt, proditur: hortatíq; ſunt, ut crudelitate patris prouocatus, occupet inſidias, & in autorem retorqueat ſcelus, nec difficilis perſuaſio fuit.* Igitur *cum accitus in patris regnum ueniſſet, ſtatim rex appellatur.* Pruſias *regno ſpoliatus à filio, priuatúsq; redditur, & à ſeruis deſeritur: cum in latebris ageret, non minori ſcelere, quàm filium occidi iuſſerat, à filio interficitur.*

Hoſtiam Tyberinam intelligit.

IVSTINI LIBER XXXV.

DEMETRIVS *occupato* Syriæ *regno, nouitatis ſuæ odium periculoſum ratus, ampliare fines regni ſtatuit, etiam opes augere finitimorum bellis.* Itaque Ariarathi *regi* Cappadociæ *propter faſtiditas ſororis nu-*

ptias

ptias infeſtus, fratrem eius Holofernem, *per iniuriam regno pulſum, ſupplicem recepit: datúmque ſibi honeſtum belli titulum gratulatus, eum reſtituere in regnum ſtatuit.* Sed Holofernes *ingrato animo inita cum* Antiochenſibus *pactione, offenſus tunc à* Demetrio, *pellere ipſum regno, à quo reſtituebatur, conſilium accepit.* Quo cognito, Demetrius *quidem uitæ eius, ne* Ariarathes *metu fraterni belli liberaretur, pepercit: ipſum autem comprehenſum, uinctum* Seleuciæ *cuſtodiri iubet.* Nec Antiochenſes *indicio territi, à defectione deſtiterunt.* Itaque *adiuuantibus &* Ptolemæo *rege* Aegypti, *&* Attalo *rege* Aſiæ, *&* Ariarathe *rege* Cappadociæ, *bello à* Demetrio *laceßitis, ſubornant* Prompalum *quendam ſortis extremæ iuuenem, qui Syriæ uelut paternum regnum armis repeteret: & ne quid contumeliæ deeſſet, nomen ei* Alexandri *inditur, genitusq; ab* Antiocho *rege dicitur.* Tantum *odium* Demetrij *apud omnes erat, ut æmulo eius non uires regiæ tantum, uerumetiam generis nobilitas conſenſu omnium tribueretur.* Igitur Alexander *admirabili uarietate rerum, priſtinarum ſordium oblitus, totius ferme* Orientis *uiribus ſuccinctus, bellum* Demetrio *infert, uictúmque uita pariter ac regno ſpoliat: quanquam* Demetrio *nec animus in propulſando bello defuit.* Nam *& primo prælio hoſtem fugauit, & regibus bellum reſtituentibus, multa millia cecîdit in acie.* Ad *poſtremum tamen inuicto animo inter confertißimos hoſtes fortißimè dimicans, cecidit.* Initio *belli* Demetrius *duos filios apud hoſpitem ſuum* Gnidium, *cum magno auri pondere demandauerat, ut & à belli periculis eximerentur: & ſi ita fors tuliſſet, ultioni paternæ ſeruarentur.* Ex *his maior* Demetrius *annos pubertatis egreſſus, audita* Alexandri *luxuria, quem inſperatæ opes, & alienæ felicitatis ornamenta, uelut*

uelut captiuum inter ſcortorum greges deſidem in regia tenebant, auxiliantibus Cretenſibus *ſecurum, ac nihil hoſtile metuentem, aggreditur.* Antiochenſes *quoque ueterem patris offenſam nouis meritis correcturi, ſe ei tradunt: ſed & milites paterni fauore iuuenis accenſi, prioris ſacramenti religionem noui regis ſuperbiæ præferentes, ſigna ad* Demetrium *transferunt: atque ita* Alexander *non minori impetu fortunæ deſertus, quàm elatus, primo prælio uictus interficitur: deditque pœnas &* Demetrio*, quem occiderat, &* Antiocho*, cuius mentitus originem fuerat.*

IVSTINI LIBER XXXVI.

RECVPERATO *paterno regno,* Demetrius *& ipſe rerum ſucceſſu corruptus uitiis adoleſcentiæ in ſegnitiem labitur: tantúmque contemptum apud omnes inertiæ, quantum odium ex ſuperbia pater habuerat, contraxit.* Itaque *cum ab imperio eius paſſim ciuitates deficerent, ad abolendam ſegnitiæ maculam, bellum* Parthis *inferre ſtatuit: cuius aduentum non inuiti* Orientis *populi uidêre, & propter* Arſacidæ *regis* Parthorum *crudelitatem, & quòd ueteri* Macedonum *imperio, noui populi aſſueti, ſuperbiam indignè ferebant.* Itaque *cùm &* Perſarum*, &* Elimeorum*,* Bactrianorúmque *auxiliis iuuaretur, multis præliis* Parthos *fudit.* Ad *poſtremum tamen pacis ſimulatione deceptus, capitur, traductúſque per ora ciuitatum, populis qui deſciuerant, in ludibrium fauoris oſtenditur.* Miſſus *deinde in* Hyrcaniam*, benignè & iuxta cultum priſtinæ fortunæ habetur.* Dum *hæc aguntur, interim in* Syria Tripho*, qui ſe tutorem* Antiocho Demetrij *priuigno ſubſtitui à populo laborauerat, occiſo pupillo regnum* Syriæ *inuadit.*

Quo diu potitus, tandem exoleſcente fauore recentis imperij, ab Antiocho puero admodum, Demetrij fratre, qui in Aſia educabatur, bello uincitur, rurſúſque regnum Syriæ ad ſobolem Demetrij reuertitur. Igitur Antiochus memor *quòd etiam pater propter ſuperbiam inuiſus, & frater propter ſegnitiem contemptus fuiſſet, ne in eadam uitia incideret, accepta in matrimonium Cleopatra, uxore fratris, ciuitates quæ initio fraterni imperij defecerant, ſumma induſtria perſequitur, donitáſque rurſus regni terminis adiecit: Iudæos quoque, qui in Macedonico imperio ſub Demetrio patre armis ſe in libertatem uendicauerant, ſubigit. Quorum uires tantæ fuere, ut poſt hunc nullum Macedonum regem tulerint, domeſticiſque imperiis uſi, Syriam magnis bellis infeſtauerint. Fuit nanque Iudæis origo Damaſcena, quæ Syriæ nobiliſſima ciuitas eſt: unde & Syriis à regibus genus ex regina Semiramide fuit. Nomen urbi à Damaſco rege inditum: in cuius honore, Syrij ſepulcrum Arathis uxoris eius pro templo coluere, deámque exinde ſanctiſſimæ religionis habent. Poſt Damaſcum Abraham, Moſes, Iſraël, reges fuere. Sed Iſraëlem felix decem filiorum prouentus maioribus ſuis clariorem fecit. Itaque populum in decem regna diuiſum filiis tradidit, omnéſque ex nomine Iudæ, qui poſt diuiſionem deceſſerat, Iudæos appellauit: colique eius memoriam ab omnibus iuſſit. Eius portio omnibus acceſſerat, minimúſque inter fratres ætate Ioſeph fuit: cuius excellens ingenium ueriti fratres, clàm interceptum peregrinis mercatoribus uendiderunt. A' quibus deportatus in Aegyptum, cum magicas ibi artes ſolerti ingenio percepiſſet, breui ipſi * regi percarus fuit. Nam & prodigiorum ſagaciſſimus erat, & ſomniorum primus intelligentiam condidit: nihilque diuini iuris humaníque ei incognitũ*

uide

[Margin: Iudæorum origo.]

[Margin: Ideo inuiſum fuiſſe fratribus in Geneſ. ſcriptum eſt, quod plus omnib⁹ fratribus diligeretur à patre Iſraële.]

[Margin: * Pharaoni]

*uidebatur: adeò, ut etiam ſterilitatem agrorum ante multos annos prouiderit: periiſſétque omnis Aegyptus fame, niſi monitu eius, rex edicto ſeruari per multos annos fruges iuſſiſſet: tantáque experimenta eius fuerunt, ut non ab homine, ſed à deo reſponſa dari uiderentur. Filius eius Moſes fuit, quem etiam præter paternæ ſcientiæ hæreditatem, formæ pulchritudo commendabat. Sed quum ſcabiem Aegyptij, & pruriginem paterentur, reſponſo moniti, eum cum ægris, ne peſtis ad plures ſerperet, terminis Aegypti pellunt. Dux igitur exulum factus, ſacra Aegyptiorum furto abſtulit: quæ repetentes armis Aegyptij, domum redire tempeſtatibus compulſi ſunt. Itaque Moſes Damaſcena patria antiqua repetita, montem*Syneum occupat, in quo ſeptem dierum ieiunio per deſerta Arabiæ, cum populo ſuo fatigatus, cum tandem*ueniſſet, ſeptimum diem more gentis,* SABBATVM *appellatum,* IN OMNE AEVVM IEIVNIO SACRAVIT: *Quoniam ille dies famem illis errorémque finierat. Et quoniam metu contagionis pulſos ſe ab Aegypto meminerant, ne eadem cauſa inuiſi apud incolas forent, cauerunt, ne cum peregrinis communicarent: quod ex cauſa factum, paulatim in diſciplinam religionémque conuertit. Poſt Moſen etiam eius filius Aruas, ſacerdos ſacris Aegyptiis, mox rex creatur: ſempérque exinde hic mos apud Iudæos fuit, ut eoſdem & reges, & ſacerdotes haberent: quorum iuſtitia religione permixta, incredibile quantum coaluere. Opes genti ex uectigalibus apobalſami creuêre, quod in his tantum regionibus gignitur. Eſt nanque uallis, quæ continuis montibus, uelut muro quodam cincta, ad inſtar hortorum clauditur: ſpatium loci ducenta millia iugera, nomine Hierico dicitur. In ea ualle ſylua eſt & ubertate, & amœnitate inſignis. Siquidem*

*Synam

*finiſſet

Sabbatum unde religioſum Iudæis.

Secus aliquanto habet hiſtoria ſacra.

palmeto & opobalſamo diſtinguitur. Arbores opobalſa-
* pineis *mi formam ſimilem* piceis arboribus habent, niſi quòd ſunt humiles magis, & in uinearum morem excoluntur. Hæ certo tempore anni balſamum ſudant: ſed non minor loci eius opacitatis, quàm ubertatis admiratio eſt: Quippe cùm toto orbe regionis eius ardentiſsimus ſol ſit, ibi tepida aëris naturalis quædam ac perpetua opacitas ineſt. In ea regione lacus eſt, qui propter magnitudinem & aquæ immobilitatem, mortuum mare dicitur. Nam neque uentis mouetur, reſiſtente turbinibus bitumine, quo aqua omnis ſtagnatur: neque nauigationis patiens eſt, quoniam omnia uita carentia in profundum merguntur: nec materiam ullam ſuſtinet,*
*illutatur. *niſi quæ alumine * illinatur. Primus Xerxes rex Perſarum Iudæos domuit: poſteà cum ipſis Perſis in ditionem Alexandri Magni uenêre, diúque in poteſtate Macedonici imperij fuere. A Demetrio cum deſciuiſſet, amicitia Romanorum petita, primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt, facilè tunc Romanis de alieno largientibus. Per eadem tempora, quibus in Syria regni mutatio inter nouos reges alternabatur, in Aſia rex Attalus florentiſsimum, & ab Eumene patruo acceptum regnum, cædibus amicorum & cognatorum ſuppliciis fœdabat, nunc matrem anum, nunc Beronicem ſponſam, maleficiis eorum necatas confingens. Poſt hanc ſceleſtam uiolentiæ rabiem, ſqualidam ueſtem ſumit, barbam capillúmque in modum reorum ſummittit: non in publicum prodire, non populo ſe oſtendere, non domi lætiora conuiuia inire, aut aliquod ſignum ſani hominis habere, prorſus ut pœnas pendere manibus interfectorum uideretur. Omiſſa deinde regni adminiſtratione, hortos fodiebat, gramina ſeminabat, & noxia innoxiis permiſcebat, eáque omnia ueneni ſucco infecta, uelut pecu-*

liare

liare munus amicis mittebat. Ab hoc ſtudio ærariæ artis fabricæ ſe tradidit, cæteriſq; fingendis, & ære fundendo, procudendoq; oblectatur. Matri deinde ſepulcrum facere inſtituit: cui operi intentus, morbum ex ſolis ardore contraxit, & ſeptima die deceßit: huius teſtamento hæres populus Rom. tunc inſtituitur. Sed erat ex Eumene Ariſtonicus, non iuſto matrimonio, ſed ex pellice Epheſia cithariſtæ cuiuſdam filia genitus, qui poſt mortem Attali uelut paternum regnũ inuaſit Aſiam. Cum multa ſecunda prælia aduerſus ciuitates, quæ metu Romanorum ſe tradere ei nolebãt, feciſſet, iuſtúſque rex iam uideretur, Aſia Licinio Craſſo conſuli decernitur: qui intentior Attalicæ prædæ, quàm bello, quum extremo anni tempore inordinata acie prælium conſeruiſſet, uictus pœnas inconſultæ auaritiæ ſanguine dedit. In huius locum miſſus Perpenna conſul prima congreßione Ariſtonicum ſuperatum in poteſtatem ſuam redegit, Attalicáſque gazas hæreditarias populi Romani nauibus impoſitas, Romam deportauit. Quod ægrè ferens ſucceſſor eius Marcus Aquilius conſul ad eripiendum Ariſtonicum Perpennæ, perinde ueluti ſui potius triumphi munus eſſe deberet, feſtinata uelocitate contendit. Sed contentionem conſulum mors Perpennæ diremit. Sic Aſia facta Romanorum, cum opibus ſuis uitia quoque Romam tranſmiſit.

Populus Rom. hæres Attali.

Mindũ, Samum & Colophonem intelligit. Flor.

PrætoremLicinium Flo. appellat.

Anno 465. Vrbis cond. Plin. lib. 13. cap. 3.

IVSTINI LIBER XXXVII.

CAPTO *Ariſtonico, Maßilienſes pro Phocenſibus conditoribus ſuis, quorum urbem ſenatus, & omne nomen, quòd & tunc, & antè Antiochi bello infeſta contra populum Romanum arma tulerant, deleri iuſſerat,*

legatos Romam *miſere deprecantes, ueniámque his à ſenatu obtinuere. Poſt hæc regibus, qui aduerſus* Ariſtonicum *auxilia tulerant, præmia perſoluta*: Mithridati Pontico *Syria minor, filijs* Ariarathis *regis* Cappadociæ, *qui eodem bello ceciderat*, Lycaonia & Cilicia *datæ, fideliórque populus* Rom. *in ſocij filios, quàm mater in liberos fuit. Quippe hinc paruulo auctum regnum, inde uita adempta,* Nanq; Laodice *ex numero ſex filiorum, quos uirilis ſexus ex* Ariarathe *rege ſuſceperat, timens ne diuturna regni adminiſtratione adultis quibuſdam potiretur, quinque parricidiali numero necauit: unum paruulum ſceleri matris cognatorum cuſtodia eripuit, qui poſt necem* Laodices *(nam propter crudelitatem eam populus extinxerat) ſolus regno potitus eſt.* Mithridates *quoque repentina morte interceptus, filium, qui & ipſe* Mithridates *dictus eſt, reliquit. Cuius ea poſtea magnitudo fuit, ut non ſui tantum temporis, uerumetiam ſuperioris ætatis omnes reges maieſtate ſuperauerit, bellúque cum* Romanis *per* XLVI. *annos uaria uictoria geſſerit. Quem ſummi imperatores* Sylla, Lucullus, *cæteriq; in ſumma,* Cneus Pompeius *ita uicerunt, ut maior clarióreque reſurgeret in reſtaurando prælio, damníſq; ſuis terribilior redderetur.* Deniq; *ad poſtremum non ui hoſtili uictus, ſed uoluntaria morte in auito regno ſenex hærede filio deceßit.* Huius *futuram magnitudinem etiam cœleſtia oſtenta prædixerant.* Nam & *quo genitus eſt anno, & eo quo regnare primum cœpit, ſtella cometes per utrũq; tempus ſeptuaginta diebus ita luxit, ut cœlum omne conflagrare uideretur.* Nam & *magnitudine ſui quartam partem cœli occupauerat, & fulgore ſui ſolis nitorem uicerat: & cum oriretur occumberétque, quatuor ſpatium horarum conſumebat.* Puer *tutorum inſidias paſſus eſt, qui eum fero equo*

impoſi

*impoſitum, equitare iaculariq́ue cogebant: qui conatus cum eos feſelliſſent, ſupra ætatem regente equum Mithridate, ueneno eum appetiuere. Quod metuens, antidota ſæpius bibit, & ita ſe aduerſus inſidias exquiſitioribus remediis ſtagnauit, ut ne uolens quidem ſenex ueneno mori potuerit. Timens deinde ne inimici quod ueneno non potuerant, ferro peragerent, uenandi ſtudium finxit: quapropter quatuor annos neque urbis, neq; ruris tecto uſus eſt: ſed per ſyluas uagatus eſt, & diuerſis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus quibus eſſet locis: aſſuetus feras curſu aut * fugere, aut perſequi, cum quibuſdam etiam uiribus cõgredi. Quibus rebus & inſidias uitauit, & corpus ad omnem uirtutis patientiam durauit. Ad regni deinde adminiſtrationem cum acceſſiſſet, ſtatim non de regendo, ſed de augendo regno cogitauit. Itaque Scythas inuictos antea, qui Zopyrona, Alexandri Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleuerant, qui Cyrum Perſarum regem cum ducentis millibus armatorum trucidauerant, qui Philippum Macedonum regem fugauerant, ingenti felicitate perdomuit. Auctus igitur uiribus Pontum quoque, ac deinceps Cappadociam occupauit. Aſiam cum quibuſdam amicis tacitus à regno profectus, nemine ſciente, peruagatus eſt, omniúmque urbium ſitus ac regiones cognouit. Inde Bithyniam tranſcendit, & quaſi iam dominus Aſiæ, opportuna quéque uictoriæ ſuæ * metatus eſt. Poſt hæc in regnum, cum iam periiſſe crederetur, reuerſus eſt, inuento paruulo filio, quem per abſentiam eius Laodice ſoror uxórque enixa fuerat, ſed inter gratulationem poſt longam peregrinationẽ aduentus ſui, & filij geniti, ueneno periclitatus eſt. Siquidem Laodice ſoror cum periiſſe eum crederet, in concubitus amicorum proiecta, quaſi admiſſum facinus maiore ſcelere*

In ſummam ſenectutem beneficio antidoti euaſit, cuius Plini' meminit li. 23.

* *fugare,*

Aperto etiã capite fuiſſe perpetuo, Ciceroſcrib. id quod valetudinis plurimum intererat.

* *meditatus*

tegere poſſet, uenenum aduenienti parauit. Q*uod cum ex ancilla* Mithridates *cognouiſſet, facinus in autores uindicauit.*Hyeme *deinde imminente, non in conuiuio, ſed in campo: non in uacationibus, ſed in exercitationibus: nec inter ſodales, ſed inter æquales, aut equo, aut curſu, aut uiribus contendebat.* Exercitum *quoq; ſuum ad parem laboris patientiam quotidiana exercitatione durabat, atque ita inuictus ipſe inexpugnabilem exercitum fecerat.* Inita *deinde cum* Nicomede *ſocietate,* Paphlagoniam *inuadit, uictámque cum ſocio diuidit.* Q*uam cum teneri à regibus ſenatui nunciatum eſſet, legatos ad utrunque miſit, qui gentem reſtitui in priſtinum ſtatum iuberent.* Mithridates *cum ſe parem iam magnitudini* Romanorum *crederet, ſuperbo reſponſo, hæreditarium patri ſuo regnum obueniſſe, reſpondit: mirarique ſe, quæ ei controuerſia relata non fuerit, ſibi referant.*Nec *territus minis,* Galatiam *quoque occupat.* Nicomedes *quoniam ſe tueri iure non potuerat, iuſto regi redditurum reſpondit.* Atque *ita filium ſuum mutato nomine,* Philomenem Paphlagonum *regum nomine appellat, & quaſi ſtirpi regiæ reddidiſſet regnum, falſo nomine tenet.* Sic *ludibrio habiti legati,* Romam *reuertuntur.*

IVSTINI LIBER XXXVIII.

MITHRIDATES *parricidia à nece uxoris auſpicatus, ſororis alterius* Laodices *filios, cuius uirum* Ariarathem *regem* Cappadociæ *per* Gordium *inſidiis occiderat, tollendos ſtatuit: nihil actum morte patris exiſtimans, ſi adoleſcentes paternum regnum, cuius ille cupiditate flagrabat, occupaſſent.* Igitur *dum in his*

occup

occupationibus uerſatur, interim Nicomedes rex Bithyniæ, uacuam morte regis Cappadociam inuadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuiſſet, per ſimulationem pietatis auxilia ſorori ad pellendum Cappadocia Nicomedem mittit. Sed iam Laodice per pactionem ſe Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægrè ferens Mithridates, præſidia Nicomedis Cappadocia expellit, regnúmque ſororis filio reſtituit. egregium prorſus factum, niſi ſubſequuta fraus eſſet. Siquidem interiectis diebus, ſimulat ſe Gordium, quo miniſtro uſus in Ariarathe interficiendo fuerat, reſtituere in patriam uelle, ſperans, ſi obſiſteret adoleſcens, cauſas belli futuras: aut ſi permitteret, per eundem filium tolli poſſe, per quem interfecerat patrem. Quod ubi Ariarathes iunior moliri cognouit, indignè ferens interfectorem patris per auunculum potiſſimè ab exilio reuocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxiſſet Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos D. C. *nec Ariarathi auxiliantibus finitimis regibus, minores copiæ eſſent, incertum bellum timens, conſilia ad inſidias transfert: ſolicitatóque iuuene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter faſcias gereret, ſcrutatori ab Ariarathe regio more miſſo, curioſius imum uentrem pertrectanti, ait, caueret, ne aliud telum inueniret, quàm quæreret. Atque ita riſu protectis inſidiis, ſeuocatum ab amicis uelut in ſecretum ſermonem, ſpectante utroque exercitu, interficit: regnum Cappadociæ octo annorum filio impoſito Ariarathis nomine, additóque ei rectore Gordio, tradit. Sed Cappadoces crudelitate ac libidine præfectorum uexati, à Mithridate deficiunt, fratrémque regis, & ipſum Ariarathem nomine, ab Aſia ubi educabatur, reuocant: cum quo*

Mithridates prælium renouat, uictúmque Cappadociæ regno expellit. Nec multò pòſt ex ægritudine adoleſcens collecta infirmitate, decedit. Poſt huius mortem Nicomedes timens, ne Mithridates acceßione Cappadociæ, etiam Bithyniam finitimam inuaderet, ſubornat puerum eximiæ pulchritudinis, quaſi Ariarathes tres, non duos filios genuiſſet, qui à Senatu Romano paternum regnum peteret. Vxorem quoque Laodicem Romam mittit, ad teſtimonium trium ex Ariarathe ſuſceptorum filiorum: quod ubi Mithridates cognouit, & ipſe pari impudentia Gordium Romam mittit, qui ſenatui aſſereret, puerum cui Cappadociæ regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Ariſtonici auxilia Romanis ferens, cecidiſſet. Sed ſenatus ſtudia regum intelligens, aliena regna falſis nominibus dare noluit, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi ad ſolatium eius Paphlagoniam ademit: ac ne contumelia regum foret ademptum illis, quod aliis daretur, uterque populus libertate donatus eſt. Sed Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant uiuere gentem ſine rege poſſe. Atque ita rex illis à ſenatu Ariobarzanes conſtituitur. Erat eo tempore Tigranes rex Armeniæ, obſes à Parthis ante non multum tempus datus, olim ab iiſdem in regnum paternum remiſſus. Hunc Mithridates ad ſocietatem Romani belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offenſa Romanorum ſentientem, per Gordium impellit, ut Ariobarzani ſegni admodum bellum inferat: & ne quis dolus ſubeſſe uideretur, filiam ſuam Cleopatram ei in matrimonium tradidit. Primo ergo aduentu Tigranis, Ariobarzanes ſublatis rebus ſuis, Romam contendit: atque ita per Tigranem rurſus Cappadocia iuris eſſe Mithridatis cœpit. Eodem tempore mortuo Nicome

me

mede, etiam filius eius, & ipſe Nicomedes, regno à Mithridate pellitur: qui cum ſupplex Romam ueniſſet, decernitur in ſenatu, ut uterque in regnum ſuum reſtituatur: in quod tamen miſſi Aquilius Manlius, & Malthinus legati. His cognitis Mithridates ſocietatem cum Tigrane bellum aduerſus Romanos geſturus, iungit, pactíque inter ſe ſunt, ut urbes agríque Mithridati, homines uerò & quæcunque auferre poſſent, Tigrani cederent. Poſt hæc Mithridates intelligens quantum bellum ſuſcitaret, legatos ad Cymbros, alios ad Gallogræcos, & Sarmatas, Baſtarnáſque auxilium petitum mittit. Nam omnes has gentes, cùm Romanum meditaretur bellum, uariis beneficiorum muneribus iam antè illexerat. Ab Scythia quoque exercitum uenire iubet, omnémque Orientem aduerſus Romanos armat. Non igitur magno labore Aquilium, & Malthinum Aſianos exercitu inſtructos uicit: quibus ſimul cum Nicomede pulſis, ingenti fauore ciuitatum excipitur: multum ibi auri argentique, ſtudio ueterum regum, magnúmque belli apparatum inuenit: quibus inſtructus, debita ciuitatibus publica & priuata remittit, & uacationem quinquennio concedit. Tunc ad concionem milites uocat, eóſque uariis exhortationibus ad Romana bella, ſiue Aſiana incitat. Quam orationem dignam duxi, cuius exemplum breuitati huius operis inſererem, quam obliquam Pompeius Trogus expoſuit: quoniam in Liuio & Salluſtio reprehendit, quòd conciones directas pro ſua oratione operi ſuo inſerendo hiſtoriæ modum exceſſerint. Optandum ſibi fuiſſe ait, ut de eo liceret conſulere, bellúmne ſit cum Romanis, an pax habenda: quin uerò ſit inſiſtendum impugnantibus, nec eos quidem dubitare, qui ſpe uictoriæ careant. Quippe aduerſus latrones, ſi nequeant pro ſalute, pro

In Liuio & Salluſtio qd notarit Pompeius Trogus.

*rum exercitus ferro, à quibuſdam nouo contumeliæ more ſub iugum miſſos: ac ne ueteribus immoremur exemplis, hoc ipſo tempore uniuerſam Italiam bello Marſico conſurrexiſſe, non iam libertatem, ſed conſortium imperij, ciuitatíſque poſcentem: nec grauius uicino Italiæ bello, quàm domeſticis principum factionibus urbem premi, multóque periculoſius acceſſiſſe. Italico ciuile bellum: ſimul & à Germania Cymbros, immenſam illam ferorum atque immitium populorum, more procellæ illuuiem, inundaſſe Italiam: quorum tametſi ſingula bella ſuſtinere Romani poſſent, uniuerſis tamen obruantur, ut ne uacaturos quidem bello ſuo putent. Vtendum igitur occaſione, & rapienda incrementa uirium, ne ſi illis occupatis quieuerint, mox aduerſus uacuos, & quietos maius negotium habeant. Non enim quæritur an capienda ſint arma, ſed utrum ſua potius occaſione, an illorum: Nam bellum equidem iam tunc ſecum ab illis geri cœptum, cum ſibi pupillo maiorem Phrygiam ademerint, quàm patri ſuo præmium dati aduerſus Ariſtonicum auxilij conceſſerant, gentémque quam & proauo ſuo Mithridati Seleucus * Callinicus in dotem dediſſet. Quid cum Paphlagonia ſe decedere iuſſerunt, non alterum illud genus belli fuiſſe? quæ non ui, non armis, ſed adoptione teſtamenti & regum domeſticorum interitu, hæreditaria patri ſuo obueniſſet, cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non tamen eos mitigaret, quin acerbius ſe in dies gerant, non obtinuiſſe. Quod enim à ſe non præbitum illis obſequium? non Phrygiam, Paphlagoniámq; dimiſſas? non Cappadocia filium eductum, quam iure gentiū uictor occupauerat? Raptam tamen ſibi eſſe uictoriam eius ab illis, quorum nihil eſt niſi bello quæſitum. non regem Bithyniæ Chreſton, in quem ſenatus arma decreuerat, à ſe in gratiam illorum occiſum*

Samnites intelligit, à quib⁹ Rom. ſunt ſub iugum miſsi. lib. 9. ab Vrb. cond.

Anno DCLXII. *ſimul ciuilia bella, & Mithridatica cœperunt. Oroſ.*

**Callimachus*

ſum, tamen nihilominus imputari ſibi, ſi qua Gordius aut Tigranes faciat: libertatem etiam in contumeliam ſui à ſenatu ultro delatam Cappadociæ, quàm reliquis gentibus abſtulerunt: deinde populos Cappadocum pro libertate oblata, Gordium regem orantem, ideo tanquam amicus ſuus eſſet, non obtinuiſſe. Nicomedem præcepto illorum bellum ſibi intuliſſe, quia inultus ierit Mithridates: ab ipſis uentum obuiam, & nunc eam ſecum bellandi cauſam illis fore, quòd non impunè ſe Nicomedi lacerandum ſaltatricis filio præbuerit: quippe non delicta regum illos, ſed uires ac maieſtatem inſequi, neq; in ſe uno, ſed in aliis quoque omnibus hac ſemper arte graſſatos. Sic & auum ſuum Pharnacem per cognationum arbitria ſuccedaneum regi Pergameno Eumeni datum: ſic rurſus Eumenem, cuius claßibus primùm in Aſiam fuere tranſuecti, cuius exercitu magis quàm ſuo, & magnum Antiochum, & Gallos in Aſia, & mox in Macedonia regem Perſen domuerant, & ipſum pro hoſte habitum, eique interdictum Italia, & quod cum ipſo deforme ſibi putauerant, cum filio eius Ariſtonico bellum geßiſſe. Nullius apud eos maiora, quàm Maſiniſſæ regis Numidarum haberi merita. Huic imputari uictum Annibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam, huic inter duos illos Africanos tertium ſenatorem urbis referri: tamen cum huius nepote bellum modò in Africa geſtum adeò inexpiabile, ut ne uictum quidem memoriæ patris donarent, quin carcerem ac triumphi ſpectaculū experiretur. Hanc illos regibus omnibus legem odiorū dixiſſe, ſcilicet quia ipſi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus erubeſcant, aut paſtores Aboriginum, aut aruſpices Sabinorum, aut exules Corinthiorum, aut ſeruos uernásq; Tuſcorum: aut quod honoratißimum nomen fuit inter

hos

hos ſuperbos, atque, ut ipſi ferunt, conditores ſuos, lupæ uberibus alitos: ſic omnem illum populum luporum animos habere, inexplebiles ſanguinis atque imperij, diuitiarúmque auidos ac ieiunos. Se autem ſeu nobilitate illis comparetur, clariorem illa colluuie conuenarum eſſe, qui paternos maiores ſuos à Cyro Darióque *conditoribus* Perſici *regni, maternos à magno* Alexandro, *ac* Nicanore Seleuco *conditoribus imperij* Macedonici *referat: ſeu populis eorum conferat ſuos, earum ſe gentium eſſe, quæ non modò* Romano *imperio ſint pares, ſed* Macedonico *quoque obſtiterint. Nullam ſubiectarum ſibi gentium expertam peregrina imperia, nullis unquam niſi domeſticis regibus paruiſſe,* Cappadociam *uelint, an* Paphlagoniam *recenſere, rurſus* Pontum *an* Bithyniam, *itémque* Armeniam *maiorem minorémque: quarum gentium nullam neque* Alexander *ille, qui totam pacauit* Aſiam, *nec quiſque ſucceſſorum eius, aut poſterorum attigiſſet. Scythiam duos * unquam ante ſe reges non pacare, ſed tantum intrare auſos* Darium *&* Philippum: *ægrè inde fugam ſibi expediſſe, unde ipſe magnam partem aduerſus* Romanos *uirium haberet, multóque ſe timidius ac diffidentius bella* Pontica *ingreſſum, cum ipſe rudis ac tyro eſſet. Scythiæ præter arma, uirtutémque animi, locorum quoque ſolitudinibus, uel frigoribus inſtructæ, per quæ denuntiaretur ingens militiæ labor ac periculum. Inter quas difficultates ne ſpes quidem præmij foret, ex hoſte uago, nec tantum pecuniæ, ſed etiam ſedis inopi. Nunc ſe diuerſam belli conditionem ingredi. Nam neque cœlo* Aſiæ *eſſe temperantius aliud, nec ſolo fertilius, nec urbium multitudine amœnius, magnámque temporis partem non ut militiam, ſed ut feſtum diem acturos, bello dubium facili magis an uberi, ſi modò*

Romani ex lacte lupino, lupinos etiã mores hauſerunt.

**omnino*

aut

aut proximas regni Attalici opes, aut ueteres Lydiæ Ioniǽque audierint, quas non expugnatum eant, ſed poſſeſſum, tantúmque ſe expectet auida Aſia, ut etiam uocibus uocet: adeo illis odium Romanorum incuſsit rapacitas Proconſulum, exactio publicanorum, calumniæ litium. Sequantur ſe modo fortiter, & colligant quid ſe duce poſsit efficere tantus exercitus, quem ſine cuiuſquam militum auxilio, ſuamet unius opera uiderint Cappadociam cæſo rege cepiſſe, qui ſolus mortalium Pontum omnem Scythiámque pacauit, quam nemo antè tranſire tutò, atque adire potuerit. Nanque iuſtitiæ atque liberalitatis ſuæ, ne ipſos milites, qui experiantur, teſtes effugere: & illa indicia habere, quòd ſolus regum omnium non paterna ſolùm, uerumetiam externa regna hæreditatibus propter munificentiam acquiſita poſsideat, Colchos, Paphlagoniam, Boſphorum. Sic excitatis militibus, poſt annos uigintitres ſumpti regni in Romana bella deſcendit. Tunc in Aegypto mortuo rege Ptolemæo, ei qui Cyrenis regnabat Ptolemæo per legatos regnum, & uxor Cleopatra regina ſoror ipſius defertur. Lætus igitur hoc ſolo Ptolemæus, quòd ſine certamine fraternum regnum recepiſſet, in quod ſubornari à matre Cleopatra, & fauore principum, fratris filium cognouerat. Cæterùm infeſtis omnibus, ſtatim ubi Alexandriam ingreſſus eſt, fautores pueri trucidari iuſsit. Ipſum quoque die nuptiarum, quibus matrem eius in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularum, & ſolennia religionum, in complexu matris interficit: atque ita torum ſororis, cæde filij eius cruentus aſcendit. Poſt quod non mitior in populares, qui eum in regnum uocauerant, fuit. Siquidem peregrinis militibus licentia cædis data, omnia ſanguine quotidie manabant, ipſaḿque ſororem, filia eius uirgine per uim ſtuprata

& in matrimonium adſcita, repudiat. Quibus rebus territus populus, in diuerſa labitur, patriámque metu mortis, exul relinquit. Solus igitur in tanta urbe cum ſuis relictus Ptolemæus, cum regem ſe non hominum, ſed uacuarum ædium uideret, edicto peregrinos ſolicitat. Quibus confluentibus, obuius legatis Romanorum Scipioni Africano, & Spurio Mumio, & L. Metello, qui ad inſpicienda ſociorum regna ueniebant, procedit. Sed quàm cruentus ciuibus omnibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim & uultu deformis, & ſtatura breuis, & ſagina uentris non homini, ſed belluæ ſimilis: Quam fœditatem nimia ſubtilitas, & perlucida ueſtis augebat, prorſus quaſi aſtu inſpicienda præberentur, quæ omni ſtudio occultanda pudibundo uiro erant. Poſt diſceſſum deinde legatorum, quorum Africanus dum aſpicit urbem, ſpectaculo Alexandrinis fuit. Ptolemæus iam etiam populo peregrino inuiſus, cum filio, quem ex ſorore ſuſceperat, & cum uxore matris pellice, metu inſidiarum tacitus in exilium proficiſcitur, contractóque mercenario exercitu bellum ſorori pariter ac patriæ infert. Accerſitum maximum deinde à Cyreneis filium, ne eum Alexandrini contra ſe regem crearent, interficit. Tunc populus ſtatuas & imagines eius detrahit. Quod factum ſtudio ſororis exiſtimans, filium quem ex ea ſuſceperat, interficit, corpúſque in membra diuiſum, & in ciſta impoſitum, matri die natali eius, inter epulas afferri curat. Quæ res non reginæ tantùm, uerumetiam uniuerſæ ciuitati acerba, & luctuoſa fuit: tantúmque mœrorem feſtiuiſſimo conuiuio intulit, ut regia omnis repẽtino luctu incenderetur. Verſo igitur ſtudio principum ab epulis in exequias, membra lacerata populo oſtendunt, & quid ſperare de rege ſuo debeant, filij cæde demonſtrant. Finito

Crudelitas Ptolemæi.

nito luctu orbitatis, Cleopatra cum urgeri ſe fraterno bello uideret, auxilium à Demetrio petit Syriæ rege, per legatos eius, cuius ipſius uarij & memorabiles caſus fuere. Nanque Demetrius, ut ſupra dictum eſt, cum bellum Parthis intuliſſet, & multis congreſſionibus uictor fuiſſet, repentè circumuentus inſidiis, amiſſo exercitu capitur. Cui Arſacides Parthorum rex, magno & regio animo miſſo in
*Hyrcaniam *Bithyniam, non cultum tantùm regium præſtitit, ſed & filiam in matrimonium dedit, regnúmque Syriæ, quod per abſentiam eius Trypho occupauerat, reſtituturum promittit. Poſt huius mortem deſperato reditu, non ferens captiuitatem Demetrius, priuatam, etſi opulentam, uitam pertæſus, tacitus in regnum fugam meditatur. Hortator illi ac comes Calimander amicus erat, qui poſt captiuitatem eius à Syria per Arabiæ deſerta, ducibus pecunia comparatis, Parthico habitu Babyloniam peruenerat. Sed fugientem Phrahartes, qui Arſacidæ ſucceſſerat, equitum celeritate, per compendioſos tramites occupatum retrahit. Vt eſt deductus ad regem, Calimandro quidem non tantum uenia, uerumetiam præmium fidei datum: Demetrium autem & grauiter caſtigatum ad coniugem in Hyrcaniam remittit, &
cuſtodiis arctioribus cuſtodibus obſeruari iubet. Interiecto deinde tempore, cum fidem illi etiam ſuſcepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga eſt: ſed pari infelicitate prope fines regni ſui deprehenditur, ac denuo perductus ad regem, ut inuiſus à conſpectu ſummouetur. Tunc quoque uxori & liberis donatus, in Hyrcaniam, pœnalem ciuitatem ſibi donatam remittitur, taliſque aureis ad exprobrationem puerilis leuitatis donatur. Sed hanc tam Parthorum mitem in Demetrium clementiam non miſericordia gẽtis, nec reſpectu cognationis faciebat, ſed quòd Syriæ regnum affectabant,

uſuri

uſuri Demetrio aduerſus Antiochum fratrem, prout res, uel tempus, uel fortuna belli exegiſſet. His auditis, Antiochus occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis indurauerat, aduerſus Parthos ducit. Sed luxuriæ non minor apparatus, quàm militiæ fuit. Quippe *VIII. *millia armatorum ſequuta ſunt trecenta lixarum: ex quibus coquorum, piſtorum, ſcenicorúmque maior numerus fuit. Argenti certè aurique tantum, ut etiam gregarij milites caligas auro figerent, proculcarentque materiam, cuius amore populi ferro dimicant. Culinarum quoque argentea inſtrumenta fuere, prorſus quaſi ad epulas, non ad bella pergerent. Aduenienti Antiocho multi Orientales reges occurrêre, tradentes ſe, regnáque ſua cum execratione ſuperbiæ Parthicæ. Nec mora congreſſioni fuit. Antiochus tribus prœliis uictor Babyloniam cum occupaſſet, magnus haberi cœpit. Itaque omnibus ad eum deficientibus populis, nihil Parthis relictum præter patrios fines fuit. Tunc Phrahartes Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico præſidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad ſua tuenda à Parthia reuocaretur. Interim quoniam uiribus non poterat, inſidiis Antiochum ubique tentabat. Propter multitudinem hominum omnem exercitum ſuum Antiochus per ciuitates in hyberna diuiſerat: quæ res exitij cauſa fuit. Nam cum grauari ſe copiarum præbitione & iniuriis militum, ciuitates uiderent, ad Parthos deficiunt, & die ſtatuta omnes apud ſe diuiſum exercitum per inſidias, ne inuicem ferre auxilia poſſent, aggrediuntur. Quæ cùm nuntiata Antiocho eſſent, auxilium proximis laturus, cum ea manu, quæ ſecum hyemabat, progreditur. In itinere obuium regem Parthorum habuit, aduerſus quem fortius, quàm exercitus eius dimicauit. Ad poſtremum tamen cùm*

*Fortè, octingēta millia armatorum, ccc. millia lixarum.

uirtute hoſtes uincerent, metu ſuorum deſertus, occiditur: cui Phrahartes exequias regio more fecit, filiámque Demetrij, quam ſecum Antiochus adduxerat, captus amore uirginis, uxorem duxit. Pœnitere deinde dimiſsi Demetrij cœpit: ad quem retrahendum cum turmas equitum feſtinanter miſiſſet, Demetrium hoc ipſum metuentem iam in regno miſsi inuenerunt, fruſtráque omnia conati, ad regem ſuum reuerſi ſunt.

IVSTINI LIBER XXXIX.

ANTIOCHO *in* Parthia *cum exercitu deleto, frater eius* Demetrius *obſidione* Parthorum *liberatus, ac reſtitutus in regnum, cum omnis Syria in luctu propter amiſſum exercitum eſſet, quaſi* Parthica *ipſius ac fratris bella, quibus alter captus, alter occiſus erat, proſperè geßiſſet: ita* Aegypto *bellum inferre ſtatuit, regnum* Aegypti Cleopatra *ſocru pretium auxilij aduerſus fratrem ſuum pollicente.* Sed *dum aliena affectat, ut aſſolet fieri, propria per defectionem* Syriæ *amiſit.* Siquidem Antiochenſes *primi, duce* Tryphone, *execrantes ſuperbiam regis, quæ conuerſione* Parthicæ *crudelitatis intolerabilis facta erat, mox* Apamenij, *ceteráque ciuitates, exemplum ſequutæ, per abſentiam regis à* Demetrio *deficere:* Ptolemæus *uerò rex* Aegypti, *bello ab eodem petitus, cum cognouiſſet* Cleopatram *ſororem ſuam opibus* Aegypti *nauibus impoſitis, ad filiam &* Demetrium *generum in* Syriam *profugiſſe, immittit iuuenem quendam* Aegyptium, Protarchi *negotiatoris filium, qui regnum* Syriæ *armis peteret.* Et *compoſita fabula, quaſi per adoptionem* Antiochi *regis receptus in familiam*

nullam regiam eſſet, nec Syriis quemlibet regem aſpernantibus, ne Demetrij paterentur ſuperbiam, nomen iuueni Alexander *imponitur, auxiliáque ab Aegypto ingentia mittuntur.* Interea *corpus* Antiochi *interfecti à rege* Parthorum *in loculo argenteo in ſepulturam in Syriam remiſſum peruenit: quod cum ingenti ſtudio ciuitatum & regis* Alexandri, *ad firmandam fabulæ fidem, excipitur· quæ res illi magnam fauorem popularium conciliauit, omnibus non fictas in eo, ſed ueras lacrymas exiſtimantibus.* Demetrius *autem uictus ab* Alexandro, *cum undique circunſtantibus malis premeretur, ad poſtremum etiam ab uxore filiiſque deſeritur.* Relictus *igitur cum paucis ſeruulis, cum* Tyrum *religione templi ſe defenſurus petiſſet, naui egrediens, præfecti iuſſu interficitur.* Alter *ex filiis* Seleucus, *quoniam ſine matris autoritate diadema ſumpſiſſet, ab eadem interficitur:* Alter *cui propter naſi magnitudinem, cognomen* Grypho *fuit, rex à matre hactenus conſtituitur, ut nomen regis penes filium, ius autem omnis imperij penes matrem eſſet.* Sed Alexander *occupato* Syriæ *regno, tumens ex ſucceſſu rerum, ſpernere iam etiam ipſum* Ptolemæum, *à quo fuerat in regno ornatus, ſuperba inſolentia cœpit.* Itaque Ptolemæus *reconciliata ſororis gratia, deſtruere* Alexandri *regnum, quod odio* Demetrij *uiribus ſuis acquiſierat, ſummis operibus inſtituit.* Mittit *ergo in* Græciam Grypho *auxilia, & filiam* Gryphinam Grypho *nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non ſocietate tantùm belli, uerumetiam affinitate ſua ſolicitaret.* Nec *res fruſtra fuit.* Nam *cum omnes* Gryphum *inſtructum* Aegyptiis *uiribus uiderent, paulatim ab* Alexandro *deficere cœpere.* Fit *deinde inter eos prælium, quo uictus* Alexander, Antiochiam *profugit: ibi inops pecuniæ,*

cum ſtipendia militibus deeſſent, in templo Iouis ſolidum ex auro uictoriæ ſignum tolli iubet, facetis iocis ſacrilegium circunſcribens: Nam uictoriam commodatam ſibi à Ioue eſſe dicebat. Interiectis deinde diebus, cum ipſius Iouis aureum ſimulacrum infiniti ponderis tacitè euelli iuſſiſſet, deprehenſúsque in ſacrilegio, concurſu multitudinis in fugam eſſet uerſus, magna ui tempeſtatis oppreſſus ac deſertus à ſuis, à latronibus capitur, perductúsque ad Gryphum, interficitur. Gryphus porrò recuperato patrio regno, externíſque periculis liberatus, inſidiis matris appetitur. Quæ cum cupiditate dominationis prodito marito Demetrio, & altero filio interfecto, huius quoque uictoria inferiorem dignitatem ſuam factam doleret, uenienti ab exercitatione ueneni poculum obtulit. Sed Gryphus prædictis antè iam inſidiis, ueluti pietate cum matre certaret, bibere ipſam iubet: abneunti inſtat. Poſtremum prolato indice eam arguit, ſolam defenſionem ſceleris ſupereſſe affirmans, ſi bibat, quod filio obtulit. Sic uicta regina ſcelere in ſe uerſo, ueneno, quod alij parauerat, extinguitur. Parta igitur regni ſecuritate, Gryphus octo annis quietem & ipſe *præfuit. habuit, & regno ſuo * præſtitit. Natus deinde illi eſt æmulus regni, frater ipſius Cyricœnus, eadem matre genitus, ſed ex Antiocho patruo ſuſceptus: quem cum ueneno tollere uoluiſſet, ut maturius cum eodem armis de regno contenderet, excitauit. Inter has regni Syriæ parricidiales diſcordias, moritur rex Aegypti Ptolemæus, regno Agypti uxori & alteri filio, quem illa legiſſet, relicto, uidelicet quaſi quietior Aegypti ſtatus, quàm Syriæ regnum eſſet, quum mater altero ex filiis electo, alterum hoſtem eſſet habitura. Igitur cum pronior in minorem filium eſſet, à populo compellitur maiorem eligere: cui prius quàm regnũ daret,

uxorem

*uxorem ademit, compulſúmque repudiare cariſſimam ſibi ſororem Cleopatram, minorem ſororem Seleucen ducere iubet, non materno inter filias iudicio, cum alteri maritum eriperet, alteri daret. Cleopatra uerò non tam à uiro repudiata, quàm à matre diuortio uiri dimiſſa Cyricœno in Syria nubit, eiq; ne nudum nomen uxoris afferret, exercitũ Cypri ſolicitatum, uelut dotalem, ad maritum deducit. Par igitur uiribus iam factus Cyricœnus, prælium committit, ac uictus in fugam conuertitur, Antiochiámque uenit. Tunc Antiochiam Gryphus, in qua erat Cyricœni uxor Cleopatra, obſidere cœpit: qua capta Gryphina uxor Gryphi nihil antiquius quàm ſororem Cleopatram requiri iuſſit, nõ ut captiuæ opem ferret, ſed ne effugere captiuitatis mala poſſet, quæ ſui æmulatione in hoc potiſſimum regnum inuaſerit, hoſtique ſororis nubendo hoſtem ſe eius effecerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam à fratre & contra matris uoluntatem extra Aegyptum nuptam accuſat. Contrà Gryphus orare, ne tam fœdum facinus facere cogatur, à nullo unquam maiorum ſuorum inter tot domeſtica, tot externa bella poſt * uictoriam in fœminas ſæuitum, quas ſexus ipſe & periculis ſtem bellorum, & ſæuitiæ uictorum eximat: in hac uerò præter commune bellantium * nefas, accedere neceſſitudinem ſanguinis: Quippe ipſius quæ tam cruentè ſæuiat, ſororem equidem germanam eſſe, ſuam uerò conſobrinam: liberorum deinde communium materteram. His tot neceſſitatibus ſanguinis adiicit ſuperſtitionem templi, quò abdita profugerit, tantóq; religioſius colendos deos ſibi, quò magis his propitiis ac fauentibus uiciſſet: tum neq; occiſa illa, ſe uirium quicquam Cyricœno dempturum, nec ſeruaturum reddita. Sed quantò Gryphus abnuit, tantò ſoror muliebri pertinaci*

* uictum hoſtem

* fas,

tinacia accenditur, rata non miſericordiæ hæc uerba, ſed amoris eſſe. Itaque uocatis ipſa militibus, mittit qui ſororem confoderent. Qui ut in templum intrauerunt, cum euellere eam non poſſent, manus amplexantes deæ ſimulacrum præciderunt. Tunc Cleopatra execratione parricidarum mandata uiolatis numinibus, in ultionem ſui decidit. Nec multò pòſt repetita prælij congreſſione, uictor Cyricœnus uxorem Gryphi Gryphinam, quæ paulò antè ſororem interfecerat, capit, eiúsque ſupplicio uxoris manibus parentauit. At in Aegypto Cleopatra cum grauaretur ſocio regni, filio Ptolemæo, populum in eum incitat, abductáque ei Seleuce uxore, eò indignius, quòd ex Seleuce iam duos filios habebat, exulare cogit. Accerſito minori filio Alexandro, & rege in locum fratris conſtituto: nec filium regno expuliſſe contenta, bello Cypri exulantem perſequitur. unde pulſo, interfecit ducem exercitus ſui, quòd uiuum eum

* emiſiſſet: è manibus * dimiſiſſet: quanquam Ptolemæus uerecundia materni belli, non uiribus minor ab inſula receſſiſſet. Igitur Alexander territus hac matris crudelitate, & ipſe eam reliquit, PERICVLOSO REGNO SECVRAM AC TVTAM VITAM ANTEPONENS. Cleopatra uerò timens ne maior filius Ptolemæus ab Cyricœno ad recuperandam Aegyptum auxiliis iuuaretur, ingentia Grypho auxilia, & Seleucem uxorem nupturam hoſti prioris mariti, mittit, Alexandrúmque filium per legatos in regnum reuocat: cui cum occultis inſidiis exitiũ machinaretur, occupata ab eodem interficitur, ſpiritúmque non fato, ſed parricidio dedit: Digna prorſus hac mortis infamia, quæ etiam matrem thoro expulit, & duas filias uiduas alterno fratrum matrimonio fecit: & filio alteri in exilium acto, bellum intulit: alteri erepto regno exitium

per

*per inſidias machinata eſt. Sed nec Alexandro cædes tam nefanda inulta fuit. Nam ubi primùm compertum eſt, per ſcelus filij matrem interfectam, concurſu populi in exilium agitur, reuocatóque Ptolemæo regnum redditur, qui neque cum matre bellum gerere uoluiſſet, nec à fratre armis repetere, quod prior poſſediſſet. Dum hæc aguntur, frater eius ex pellice ſuſceptus, cui pater Cyrenarum regnum teſtamento reliquerat, hærede populo Romano inſtituto, deceſſit. Iam enim fortuna Romana porrigere ſe ad Orientalia regna (non contenta Italiæ terminis) cœperat. Itaque & ea pars Libyæ prouincia facta eſt: poſteà Creta, Ciliciáque piratico bello perdomitæ, in formam prouinciæ rediguntur. Quo facto, & Syriæ & Aegypti regna * uicinitate Romana arctata: & quæ incrementa de finitimis bellis quærere ſolebant, adempto uagandi arbitrio, uires ſuas in perniciem ſuam conuerterunt: adeò, ut aſſiduis prælijs conſumpti, in contemptum finitimorum uenerint, prædæq; Arabum, genti imbelli anteà fuerint. Quorum rex Hierotimus, fiducia ſexcentorum filiorum, quos ex pellicibus ſuſceperat, diuiſis exercitibus nunc Aegyptum, nunc Syriam infeſtabat, magnúmque nomen Arabum, uiribus finitimorum exanguibus, fecerat.*

*cum unitate

Sexcēti filij Hierotimi regis.

IVSTINI LIBER XL.

MVTVIS *fratrum odiis, & mox filiorum inimicitiis parentum ſuccedentibus, cùm inexpiabili bello & reges, & regnum Syriæ conſumptum eſſet, ad externa populus auxilia concurrit, peregrinóſque ſibi reges circunſpicere cœpit. Itaque cum pars Mithrida-*

tum Ponticum, pars Ptolemæum ab Aegypto arceſſendum cenſeret, occurreretque quòd Mithridates implicitus bello Romano eſſet, Ptolemæus quoque hoſtis Syriæ ſemper fuiſſet, omnes in Tigrane regem Armeniæ conſenſerunt, inſtructum præter domeſticas uires, Parthica ſocietate & Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnum Syriæ, per* XVIII. *annos tranquilliſsimo regno potitus eſt, neque bello alium laceſſere, neque laceſsitus inferre alij bellum neceſſe habuit. Sed ſicut ab hoſtibus tuta Syria fuit, ita terræmotu uaſtata eſt, quo centum ſeptuaginta hominum millia, & multæ urbes perierunt. Quod prodigium mutationem rerum portendere aruſpices reſponderunt. Igitur Tigrane à Lucullo uicto, rex Syriæ Antiochus, Cyricœni filius, ab eodem Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus dederat, poſteà ademit Pompeius, qui poſcenti regnum reſpondit, ne uolenti quidem Syriæ, nedum recuſanti daturum ſe regem, qui* XVIII. *annos, quibus Tigranes Syriam tenui, in angulo Ciliciæ latuerit: uicto autem eodem Tigrane à Romanis, alieni operis præmia poſtulet. Igitur ut habenti regnum non ademerit, ita quò ceſſerit Tigrani, non daturum, quod tueri neſciat, ne rurſus Syriam Iudæorum & Arabum latrociniis infeſtam reddat. Atque ita Syriam in prouinciæ formam redigit, paulatímque Oriens Romanorum, diſcordia conſanguineorum regum, factus eſt.*

* accideretq;

Terræmotus in Syria maximus.

An. ab urb. cond. DCCXCIX. Conſulibus Tullio Cicerone, & C. Anton. Oroſius.

IVSTINI LIBER XL.

PARTHI, *penes quos, uelut diuiſione orbis cum Romanis facta, nunc Orientis imperium eſt, Scytharum exules fuerunt. Hoc etiam ipſorum uocabulo manifeſtatur:*

Parthi exules.

ſtatur: Nam Scythico ſermone Parthi exules dicuntur. Hi & Aſſyriorum & Medorum temporibus, & inter Orientales populos obſcuriſſimi fuere. Poſteà quoque cum imperium Orientis à Medis ad Perſas translatum eſt, ueluti uulgus ſine nomine, præda uictorum fuere. Poſtremò Macedonibus triumphato Oriente ſeruierunt, ut cuiuis mirum uideatur, ad tantam eos felicitatem per uirtutem prouectos, ut imperent gentibus, ſub quarum imperio ueluti ſeruile uulgus fuere. À Romanis quoque trinis bellis per maximos duces florentiſſimis temporibus laceſſiti, ſoli ex omnibus gentibus non ſolùm pares, uerumetiam uictores fuere. Quanquàm plus gloriæ ſit, inter Aſſyria & Medica, Perſicáque memorata olim regna, & opulentiſſimum mille urbium Bactrianum imperium emergere potuiſſe, quàm longinqua bella uiciſſe. Præterea cùm grauibus Scythicis, & uicinalibus bellis aſſiduis uexati, uariíſque periculorum certaminibus urgerentur, ij domeſticis ſeditionibus Scythia pulſi, ſolitudines inter Hyrcaniam, & Dacas, & Areos, & Spartanos, & Maianos furtim occupauere fines. Deinde non intercedentibus primò finitimis, poſteà etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut non immenſa tantum iam, ac profunda camporũ, uerumetiam prærupta collium, motiúmque ardua occupauerint. Ex quo fit, ut Parthiæ pleraque finium aut æſtus, aut frigoris magnitudo poſſideat, quippe cum montes nix, & campos æſtus infeſtet. Adminiſtratio gentis poſt defectionem Macedonici imperij, ſub regibus fuit. Proximus maieſtati regum, populorum ordo eſt: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace habentur. Sermo his inter Scythicum Medúmque medius, ex utroque mixtus: ueſtis olim ſui moris: poſteaquam acceſſere opes, ut Medis perlucida, ac fluida: ar-

 morum

morum patrius ac Scythius mos: exercitum non ut aliæ gentes liberorum, ſed maiorem partem ſeruorum habent. Quorum uulgus, nulli manumittendi poteſtate permiſſa, ac per hoc omnibus ſeruis naſcentibus, in dies creſcit. hos pari cura ac liberos ſuos habent, & equitare & ſagittare magna induſtria docent. Locupletiſſimus ut quiſque eſt, ita plures in bello equites regi ſuo præbet. Denique Antonio bellum Parthis inferenti, cum quinquaginta millia

*DCCC. equitum occurrerent, ſoli * CCCCL. liberi fuere. Cominus in acie præliari neſciunt, obſeſſáſque expugnare urbes. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus: ſæpe etiam fugam ſimulant, ut incautiores aduerſus uulnera inſequentes habeant. Signum his in prælio non tuba, ſed tympano datur, nec pugnare diu poſſunt. Cæterùm intolerandi forent, ſi quantus his impetus eſt, uis tanta & perſeuerantia eſſet. Plerunque in ipſo ardore certaminis prælia deſerunt, ac paulò pòſt pugnam ex fuga repetunt, & cum maximè uiciſſe te putes, tunc tibi diſcrimen ſubeundum ſit. Munimentum ipſis equiſque, loricæ plumatæ ſunt, quæ utrunque toto corpore tegunt. Auri argentíque nullus niſi in armis uſus. Vxores dulcedine uariæ libidinis ſinguli plures habent: nec ulla delicta adulteriis grauius uindicant. Quam ob rem fœminis non conuiuia tantum uirorum, uerumetiam conſpectum interdicunt. Carne non niſi uenatibus quæſita ueſcuntur. Equis omni tempore uectantur: illis bella, illis conuiuia, illis publica ac priuata officia obeunt: ſuper illos ire, conſiſtere, mercari, colloqui. Hoc denique diſcrimen inter ſeruos liberóſque eſſe, quòd ſerui pedibus, liberi non niſi equis incedunt. Sepultura uulgò aut auium, aut canum laniatus eſt: Nuda demum oſſa terra obruuntur. In ſuperſtitionibus ad

curam

curam deorum præcipua omnibus ueneratio eſt. Ingenia genti tumida, ſeditioſa, fraudulenta, procacia. Quippe uiolentiam uiris, manſuetudinem mulieribus aſſignant: ſemper aut in externos, aut in domeſticos motus inquieti, natura taciti: ad faciendum, quàm ad dicendum promptiores: proinde ſecunda, aduersáque ſilentio tegunt. Principibus metu, non pudore parent: In libidinem proiecti, in cibum parci: fides dictis promiſſis'que nulla, niſi quatenus expedit. Poſt mortem Alexandri Magni, cum inter ſucceſſores eius Orientis regna diuiderentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium, Satagenori externo ſocio traditur. Hi poſtea ſeductis Macedonibus, in bellum ciuile cum cæteris ſuperioris Aſiæ populis Eumenem ſequuti ſunt, quo uicto, ad Antigonum tranſiere. Poſt hunc à Nicanore Seleuco, ac mox ab Antiocho & ſucceſſoribus eius poſſeſſi: à cuius pronepote Seleuco primum defecere. Primo Punico bello L. Manilio Piſone, Attilio Regulo conſulibus, huius defectionis impunitatem illis duorum fratrum regnum, Seleuci & Antiochi diſcordia dedit: qui dum ſibi inuicem eripere regnum uolunt, perſequi defectores omiſerunt. Eodem tempore etiam Theodotus mille urbium Bactrianorum præfectus, defecit, regémque ſe appellari iuſſit: quod exemplum ſequuti totius Orientis populi à Macedonibus defecere. Erat eo tempore Arſaces uir, ſicut incertæ originis, ita uirtutis expertæ. Hic ſolitus latrociniis & rapto uiuere, accepta opinione Seleucum à Gallis in Aſia uictum, ſolutus regis metu, cum prædonum manu Parthos ingreſſus, præfectum eorum Andragoram oppreſſit, ſublatóque eo, imperium gentis inuaſit. Non magno deinde pòſt tempore, Hyrcanorum quóque regnum occupauit, atq; ita duarum ciuitatum imperio præditus, grandem exercitum

parat

paret, metu Seleuci & Theodoti Bactrianorum regis. Sed citò morte Theodoti, metu liberatur, cum filio eius, & ipſo Theodoto fœdus ac pacem fecit: nec multo pòſt cum Seleuco rege ad defectores perſequendos ueniente, congreſſus, uictor fuit: quem diem Parthi exinde ſolennem, uelut initium libertatis, obſeruant. Reuocato deinde Seleuco, nouis motibus in Aſiam dato laxamento, regnum Parthicum format, militem legit, caſtella munit, ciuitates firmat, urbem quoque nomine Claram, in monte Thaboreno condit: Cuius loci ea conditio eſt, ut neque munitius quicquam eſſe, neque amœnius poſſit. Ita enim & præruptis rupibus undique cingitur, ut tutela loci nullis defenſoribus egeat, & ſoli circumiacentis tanta ubertas eſt, ut propriis opibus expleatur. Iam fontium ac ſyluarum ea copia eſt, ut & aquarum abundantia irrigetur, & uenationum uoluptatibus exornetur. Sic Arſaces quæſito ſimul, conſtitutoq; regno, non minus memorabilis Parthis, quàm Perſis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Romulus, matura ſenectute decedit. Cuius memoriæ hunc honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges ſuos Arſacis nomine nuncupent. Huius filius & ſucceſſor regni, Arſaces & ipſe nomine, aduerſus Antiochum Seleuci filium, centum millibus peditum, & x x. millibus equitum inſtructus, mira uirtute pugnauit: ad poſtremum in ſocietatem eius aſſumptus eſt. Tertius Parthis rex, Pampacius fuit, ſed & ipſe Arſaces dictus: nam (ſicut ſuprà dictum eſt) omnes reges ſuos hoc nomine, ſicuti Romani Cæſares, Auguſtóſque, cognominauerunt. His actis in regno x i i. annis deceſſit, relictis duobus filiis, Mithridate & Pharnace: quorum maior Pharnaces more gentis, hæres regni, Mardos ualidam gentem bello domuit, nec multo pòſt deceſſit,*

*Daram,

Arſaces, reges Parthorum.

deceßit, multis filiis relictis: quibus præteritis, fratri potiſſimum Mithridati, inſignis uirtutis uiro, reliquit imperium, plus regno quàm patrio deberi nomini ratus, potiúſque patriæ, quàm liberis conſulendum. Eodem fermè tempore, ſicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides, *magni uterque uiri regna ineunt. Sed Parthorum fortuna felicior, ad ſummum hoc duce imperij faſtigium eos perduxit.* Bactriani *autem per uaria bella iactati, non regnum tantum, uerumetiam libertatem amiſerunt: ſiquidem* Sogdianorum *&* Dranganitanorum, Indorúmque *bellis fatigati, ad poſtremum ab inualidioribus* Parthis, *uelut exangues, oppreßi ſunt.* Multa *tamen* Eucratides *bella, magna uirtute geßit: quibus attritus, cum obſidionem* Demetrij *regis* Indorum *pateretur, cum* CCC. * *militibus* LX. *millia hoſtium aßiduis eruptionibus uicit.* Quinto *itaque menſe liberatus,* Indiam *in poteſtatem redegit. Vnde cum ſe reciperet, à filio quem ſocium regni fecerat, in itinere interficitur: qui nō diſſimulato parricidio, uelut hoſtem, non patrem interfeciſſet, & per ſanguinem eius currum egit, & corpus abijci inſepultum iuſſit.* Dum *hæc apud* Bactros *geruntur, interim inter* Parthos *&* Medos *bellum oritur: cum uarius utriuſque populi caſus fuiſſet, ad poſtremum uictoria penes* Parthos *fuit.* His *uiribus auctus* Mithridates, Mediæ *Bachaſum in regno præponit, ipſe in* Hyrcaniam *proficiſcitur.* Vnde *reuerſus, bellum cum* Elimeorum *rege geßit: quo uicto hanc quoque gentem regno adiecit. imperiúmque* Parthorum *à monte* Caucaſo, *multis populis in ditionem redactis, uſq; ad flumen* Euphratem *protulit.* Atque *ita aduerſa ualetudine arreptus, non minor* Arſace *proauo glorioſa ſenectute deceßit.*

*millibus

Nulla fides regni ſociis, omniſq; poteſtas Impatiens conſortis erit. Lucanus.

IVSTINI LIBER XLII.

POST necem Mithridatis, Parthorum regis, Phrahartes filius eius rex conſtituitur: qui cum inferre bellum, in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni Syriæ ſtatuiſſet, Scytharum motibus ad ſua defendenda reuocatur. Nanque Scythæ in auxilium Parthorum aduerſus Antiochum, Syriæ regem, mercede ſolicitati, quum confecto iam bello ſuperueniſſent, in calumnia tardius lati auxilij mercede fraudarentur, dolentes tantum iis itineris fruſtra menſum, quum uel ſtipendium pro uexatione, uel alium hoſtem dari ſibi poſcerent, ſuperbo reſponſo offenſi, fines Parthorum uaſtare cœperunt. Igitur Phrahartes cum aduerſus Scythas proficiſceretur, ad tutelam regni reliquit Hymerum quendam, pueritiæ ſibi flore conciliatum, qui tyrannica crudelitate oblitus, & uitæ præteritæ, & uicarij officij, Babylonios, multáſque alias ciuitates importunè uexauit. Ipſe autem Phrahartes exercitum Græcorum, quem bello Antiochi captum crudeliter ſuperbéque tractauerat, in bellum ſecum ducit: immemor prorſus, quòd hoſtiles eorum animos nec captiuitas minuerat, & inſuper iniuriarum indignitas exacerbauerat. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem uidiſſent, arma ad hoſtes tranſtulerunt, & diu cupitam captiuitatis ultionem exercitus Parthici, & ipſius Phrahartis regis cruenta cæde exequuti ſunt. In huius locum Arthabanus, patruus eius, rex ſubſtituitur: Scythæ autem contenti uictoria, populata Parthia, in patriam reuertuntur. Sed Arthabanus bello Colchatariis illato, in brachio uulneratus, ſtatim decedit. Huic Mithridates filius ſuccedit, cui res

res geſtæ Magnum cognomen dedêre. Quippe claritatem parentum, æmulatione uirtutis accenſus, animi magnitudine ſupergreditur. Multa igitur bella cum finitimis magna uirtute geßit, multóſque populos Parthico regno addidit. Sed & cum Scythis proſperè aliquoties dimicauit, ultórque iniuriæ parentum fuit. ad poſtremum Artoadiſti, Armeniorum regi, bellum intulit. Sed quoniam ad Armeniam tranſitum facimus, origo eius paulò altius repetenda eſt. Neque enim ſilentio præteriri tantum regnum fas eſt, quum fines eius poſt Parthiam omnium regnorum magnitudinem ſuperent. Siquidem Armenia à Cappadocia uſque undecies centena millia ad mare Caſpium patet, ſed in latitudinem millia paſſuum ſeptingenta porrigitur. Condita eſt autem ab Armenio, Iaſonis Theſſali comite: quem cùm perditum propter inſignem periculoſámque regno ſuo uirtutem Pelias rex cuperet, denuntiata militia, in Colchos eum abire iubet, pellémque arietis memorabilem gentibus reportare, ſperans interitum uiri, aut ex periculo tam longæ nauigationis, aut ex bello tam profundæ barbariæ. Igitur Iaſon diuulgata opinione tam glorioſæ expeditionis, cum ad eum certatim principes iuuentutis totius ferme orbis concurrerent, exercitum fortißimorum uirorum, qui Argonautæ cognominati ſunt, comparauit. Quem quum magnis rebus geſtis incolumem reduxiſſet, rurſus à Peliæ filiis Theſſalia pulſus, magna ui cum ingenti multitudine, quæ ad famam uirtutis eius ex omnibus gentibus quotidie confluebat, comite Medea uxore, quam repudiatam miſeratione exilij rurſum receperat, & Medeo priuigno ab Aegæo rege Athenienſium genito, Colchos repetiuit, ſocerúmque etiam regno pulſum reſtituit. Magna deinde bella cum finitimis geßit,

Armeniæ deſcriptio

Vellus aureum.

Argonautæ.

capt

*captáſque ciuitates partim regno ſoceri, ab abolendam ſuperioris militiæ iniuriam, qua & filiam eius Medeam abduxerat, & filium Aeetæ Aegialum interfecerat, adiunxit: partim populis quos ſecum adduxerat, aßignauit. Primus humanorum poſt Herculem & Liberum, qui reges Orientis fuiſſe traduntur, eam cœli plagam domuiſſe dicitur. Populis quibuſdam Phrygium & Anſiſtratum aurigas Caſtoris & Pollucis duces aßignauit: cum Albanis fœdus percußit, qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum Geryone extincto, armenta eius per Italiam duceret, ſecuti dicuntur, quíque memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeij bello Mithridatico fratres ſalutauere. Itaque Iaſoni totus ferme Oriens, ut conditori diuinos honores, templáque conſtituit, quæ Parmenion, dux Alexandri Magni, poſt multos annos dirui iußit, ne cuiuſquam nomen in Oriente uenerabilius quàm Alexandri eſſet. Poſt mortem Iaſonis, Medus æmulus uirtutis eius, in honorem matris Medeæ, Medeam urbem condidit, regnúmque ex nomine ſuo Medorum conſtituit, ſub cuius maieſtate * Orientis poſteà imperium fuit. Albanis uicinæ Amazones ſunt, quarum reginam Thaleſtrem concubitum Alexandri petiſſe, multi autores prodidere. Armenius quoque & ipſe Theſſalus, unus de numero ducum Iaſonis, recollecta multitudine, quæ amiſſo Iaſone rege paßim uagabatur, Armeniam condit, à cuius montibus Tigris fluuius modicis primò incrementis naſcitur: interiecto deinde aliquanto ſpatio, ſub terras mergitur, atque ita poſt XXV. millium paſſuum grande iam flumen in regione Sophone emergit, ac ſic in paludes Euphratis recipitur. Igitur Mithridates rex Parthorum, poſt bellum Armeniæ, propter crudelitatem à ſenatu Parthico regno pellitur. Frater eius * Horodes cum*

Medi vnde dicti.

**omne poſteà*

Loco nomẽ eſt Elõgenſine.

Tigris à celeritate incipit vocari: ita enim Medi ſagittam appellant. Plin. lib. 6.

* Hirodes à Plut. *appellatur.*

cum regnum uacans occupaſſet, Babyloniam, *quò* Mithri*dates confugerat, diu obſidet, & fame coactos in deditionem* oppidanos *compellit.* Mithridates *autem fiducia cognationis ultro ſe in poteſtatem* Horodis *tradit.* Sed Horodes *plus hoſtem, quàm fratrem cogitans, in conſpectu ſuo trucidari eum iuſsit: & poſt hæc, bella cum* Romanis *geſsit*, Craſſúm*que imperatorem cum filio, & omni exercitu* Romano *deleuit.* Huius *filius* Pacorus *miſſus ad perſequendas* Romani *belli reliquias, magnis rebus in Syria geſtis, in* Parthiam *patri ſuſpectus reuocatur, quo abſente, exercitus* Parthorum *relictus in Syria, à Caſsio* Quæſtore *Craſsi cum omnibus ducibus trucidatur.* His *itaque geſtis, non magno pòſt tempore* Romanis *inter Cæſarem* Pompeiúmque *ciuile bellum oritur, in quo* Parthi *Pompeianarum partium fuere, & propter amicitiam cum* Pompeio *bello* Mithridatico *iunctam, & propter Craſsi necem, cuius filium in partibus Cæſaris eſſe audierant, quem ultorem patris uictore Cæſare futurum non dubitabant.* Itaq; *uictis partibus* Pompeianis *& Caſsio &* Bruto, *auxilia aduerſus* Auguſtum *&* Antonium *misêre: & poſt belli finem rurſum* Pacoro *duce, cum* Labieno *inita ſocietate, Syriam & Aſiam uaſtauere: caſtráq;* Ventidij, *qui poſt Caſsium abſente* Pacoro *exercitum* Parthicum *fuderat, magna mole aggrediuntur: ſed ille ſimulato timore, diu ſe continuit, & inſultare* Parthos *aliquantiſper paſſus eſt; Ad poſtremum in ſecuros letóſque partem legionum emiſit, quarum impetu fuſi* Parthi, *in diuerſa abiere.* Pacorus *autem cum fugientes ſuos abduxiſſe ſecum legiônes* Romanas *putaret, caſtra* Ventidij, *ueluti ſine defenſoribus, aggreditur.* Tunc *Ventidius reliqua parte legionum emiſſa, uniuerſam* Parthorum *manum cum rege ipſo* Pacoro *interfecit: nec ullo bello* Parthi *unquam maius uulnus acceperunt.* Hæc

*cum nuntiata in Parthia eſſent, Horodes pater Pacori, qui paulò antè uaſtatam Syriam, occupatam Aſiam, à Parthis audierat, uictorémque Pacorum Romanorum gloriabatur; repentè filij morte, & exercitus clade audita, ex dolore ad furorem uertitur. Multis diebus non alloqui quenquam, non cibum ſumere, non uocem mittere, ita ut mutus factus uideretur. Poſt multos deinde dies, ubi dolor uocem laxauerat, nihil aliud quàm Pacorum uocabat: Pacorus illi uideri, Pacorus audiri uidebatur: cum illo loqui, cum illo conſiſtere: interdum quaſi amiſſum flebiliter dolebat. Poſt longum deinde luctum, alia ſolicitudo miſerandum ſenem inuadit, quem ex numero XXX. filiorum in locum Pacori regem conſtituat. Multæ pellices, ex quibus generata tanta iuuentus erat, pro ſuis quæque ſolicitæ, animum ſenis obſidebant. Sed fatum Parthiæ fecit, in qua iam quaſi ſolenne eſt reges parricidas haberi, ut ſceleratiſſimus omnium, & ipſe Phrahartes nomine, Rex ſtatueretur. Itaque ſtatim quaſi nollet mori naturaliter, patrem interfecit, fratres quoque XXX. trucidat. ſed nec in filiis ceſſant parricidia. Nam cum infeſtos ſibi optimates propter aſſidua ſcelera uideret,*nec eſſet qui nominatim rex poſſet creari, adultum filium interfici iubet. Huic Antonius propter auxilium aduerſus ſe, & Cæſarem latum, bellum cum ſedecim ualidiſſimis legionibus intulit: ſed grauiter multis prælijs uexatus, à Parthia refugit: qua uictoria inſolentior Phrahartes redditus, cùm multa crudeliter conſuleret, in exilium à populo ſuo pellitur. Itaque cùm magno tempore finitimas ciuitates, & ad poſtremum Scythas precibus fatigaſſet, Scytharum maximo auxilio in regnum reſtituitur. Hoc abſente, regem Parthi Tyridatem quendam conſtituerant: qui audito Scytharum aduentu, magna amicorum manu ad*

*nec eſſet qui nominari rex poſſet adul.

Cæſa

Cæſarem, in Hiſpaniam bellum tunc temporis gerentem, profugit, obſidem Cæſari minimum filium Phrahartis ferens, quem negligentius cuſtoditum rapuerat. Quo cognito Phrahartes legatos ſtatim ad Cæſarem mittit, ſeruum ſuum Tyridatem, & filium remitti ſibi poſtulat. Cæſar & legatione Phrahartis audita, & Tyridatis poſtulatis cognitis (nam & ipſe reſtitui in regnum deſiderabat, iuris Romanorum futuram Parthiam affirmans, ſi eius regnum muneris eorum fuiſſet) neque Tyridatem dediturum ſe Parthis dixit, neque aduerſus Parthos Tyridati auxilia daturum. Ne tamen à Cæſare nihil per omnia obtentum uideretur, Phrahartí filium ſine pretio remiſit, & Tyridati quoad manere apud Romanos uellet, opulentum ſumptum præberi iuſsit. Poſt hæc finito Hiſpano bello, cum in Syriam ad componendum Orientis ſtatum perueniſſet, metum Phraharti iniunxit, ne bellum Parthiæ uellet inferre. Itaque tota Parthia captiui ex Caſsiano, ſiue Antonij exercitu recollecti, ſignáque cum his militaria Auguſto remiſſa. Sed & filij nepotéſque Phrahartis obſides Auguſto dati: plúſque Cæſar magnitudine nominis ſui fecit, quàm armis alius imperator facere potuiſſet.

IVSTINI LIBER XLIIII.

PARTHICIS, *Orientalibúſque, ac totius propemodum orbis rebus expeditis, ad initia Romanæ urbis Trogus, uelut poſt longam peregrinationem domum reuertitur: ingrati ciuis officium exiſtimans, ſi cum omnium gentium res geſtas illuſtrauerit, de ſola tantum patria taceat. Breuiter igitur initia Romani imperij per*

 ſtringit

ſtringit,ut nec modum propoſiti operis excedat, nec utique originem urbis, quæ eſt caput totius orbis, ſilentio prætermittat. Italiæ cultores primi Aborigines fuere: quorum rex Saturnus tantæ iuſtitiæ fuiſſe dicitur, ut neque ſeruierit ſub illo quiſquam, neque quicquam priuatæ rei habuerit: ſed omnia communia & indiuiſa omnibus fuerint, ueluti unum cunctis patrimonium eſſet. Ob cuius exempli memoriam cautum eſt, ut Saturnalibus exæquato omnium iure, paßim in conuiuiis ſerui cum dominis recumbant. Itaq; Italia regis nomine, Saturnia, appellata eſt: & mons quem inhabitabat, Saturnus: in quo nunc ueluti à Ioue, pulſo ſedibus ſuis Saturno, Capitolium eſt. Poſt hūc tertio loco regnaſſe Faunum ferunt, ſub quo Euander ab Arcadiæ urbe Pallanteo, in Italiam cum mediocri turba popularium uenit, cui Faunus & agros & montem, quem ille poſtea Palatinum appellauit, benignè aßignauit. In huius radicibus templum Lyceo, quem Græci Pana, Romani Lupecum appellant, conſtituit: ipſum dei ſimulacrum nudum caprina pelle amictum eſt, quo habitu nunc Romæ Lupercalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine Fatua, quæ aßiduè diuino ſpiritu impleta, uelut per furorem futura præmonebat. Vnde adhuc qui inſpirari ſolent, fatuari dicuntur. Ex filia Fauni & Hercule, qui eodem tempore extincto Geryone, armenta uictoriæ præmia per Italiam ducebat, ſtupro conceptus Latinus, procreatur. Quo tenente regnum Aeneas ab Ilio, Troia à Græcis expugnata, in Italiam uenit: ſtatímq; prælio exceptus, cum in aciem exercitum eduxiſſet, & ad colloquium uocatus, tantam admirationem ſui Latino præbuit, ut in ſocietatem regni reciperetur: & Lauinia in matrimonium data, ei gener aſciſceretur. Poſt hæc commune utriuſq; bellum aduerſus Turnum Rutilorum regem, propter fraudatas Lauiniæ

Ideo ærariū Romæ volebant eſſe in templo Saturni.

Faunus in Arcadia tēpla Lyceus habet.

Ouid.

Fatua.

*nuptias fuit, in quo & Turnus & Latinus interierunt. Igitur cum Aeneas iure uictoriæ utroque populo potiretur, urbem ex nomine uxoris Lauiniæ condidit. Bellum deinde aduerſus Mezentium, regem Hetruſcorum, geſsit: in quo cum ipſe occidiſſet, in locum eius Aſcanius filius ſucceßit: qui Lauinio relicto, Longam Albam condidit, quæ trecentis annis caput regni fuit. Poſt multos deinde urbis huius reges, ad poſtremum Numitor & Amulius regno potiti ſunt. Sed Amulius cum ætate potiorem Numitorem oppreßiſſet, filiam eius Rheam in perpetuam uirginitatem, ne quis uindex regni ſexus uirilis ex genere Numitoris oriretur, * demerſit: addita iniuriæ ſpecie honoris, ut non damnata, ſed ſacerdos electa uideretur. Igitur clauſa in luco Marti ſacro, duos pueros incertum ſtupro, an ex Marte conceptos, enixa eſt. Quo cognito, Amulius multiplicato metu prouentu duorum, pueros exponi iubet, & puellam uinculis onerat, ex quorum iniuria deceßit. Sed Fortuna origini Romanæ proſpiciens, pueros lupæ alendos obtulit, quæ amißis catulis, diſtenta ubera exinanire cupiens, nutricem ſe infantibus præbuit. quum ſæpius ad paruulos ueluti ad catulos reuerteretur, rem Fauſtulus paſtor animaduertit, ſubtractóſque feræ inter greges pecorum agreſti uita nutriuit. Martios pueros fuiſſe, ſiue quòd in loco Martis enixi ſunt, ſiue quòd à lupa, quæ in tutela Martis eſt, nutriti, uelut manifeſtis argumentis creditum eſt. Nomina pueris, alteri Remo, alteri Romulo fuere. Adulti inter paſtores de uirtute quotidiana certamina & uires & pernicitatem auxere. Igitur cum latrones à rapina pecorum induſtriè frequentérque ſummouerent, Remus ab iiſdem latronibus captus, & ueluti ipſe eſſet, quod in aliis prohibebat, regi offertur: crimini datur, quaſi greges Numitoris infeſtare ſolitus eſſet.*

Lauinium.

*demiſit:

Quia deus, autor culpæ honeſtior erat. Li.

Tunc à rege in ultionem Numitori traditur. Sed Numitor adoleſcentia iuuenis permotus, & in ſuſpicionem expoſiti nepotis adductus, cum eum nunc lineamentorum filiæ ſimilitudo, nunc ætas expoſitionis temporibus congruens, anxium teneret, repente Fauſtulus cum Romulo ſuperuenit, à quo origine cognita puerorum, facta conſpiratione, & adoleſcentes in ultionem maternæ necis, & Numitor in uindictam erepti regni armantur. Occiſo Amulio, regnum Numitori reſtituitur, & ibi urbs Romana ab adoleſcentibus conditur. Tunc & ſenatus centum ſeniorum, qui patres dicti ſunt, conſtituitur: tunc & uicinis connubia paſtorum dedignātibus, uirgines Sabinæ rapiūtur, finitimíſque populis armis ſubiectis, primum Italiæ, mox orbis imperium quæſitum. Per ea adhuc tēpora reges HASTAS PRO DIADEMATE HABEBANT, quas Græci σκῆπτρα dixere. Nam & ab origine rerum pro diis immortalibus ueteres haſtas coluere: ob cuius religionis memoriam, adhuc deorum ſimulacris haſtæ adduntur. Temporibus Tarquinij regis, ex Aſia Phocenſium iuuentus, oſtio Tyberis inuecta, amicitiam cum Romanis iunxit: inde in ultimos Galliæ ſinus nauibus profecta, Maſſiliam inter Ligures, & feras gentes Gallorum condidit, magnáſque res, ſiue dum armis ſe aduerſus Gallicam feritatem tuentur, ſiue dum ultro laceſſunt, à quibus fuerant antè laceſſiti, geſſerunt. Nanque Phocenſes ex ignauitate ac macie terræ coacti, ſtudioſius mare quàm terras exercuerunt, piſcando, mercando: plerunque etiam latrocinio maris (quod illis temporibus gloria habebatur) uitam tolerabant. Itaque in ultimam Oceani oram procedere auſi, in ſinum Gallicum oſtio Rhodani amnis deuenere. Cuius loci amœnitate capti, reuerſi domum, referentes quæ uiderant, plures ſolicitauere. Duces claſſi Furius

Romā quis extuuxerit, variè ſcribūt autores. Vide Solinum.

Sceptra.

*rius & Peranus fuere. Itaque ad regem Segoregiorum, Senanum nomine, in cuius finibus urbem condere geſtiebant, amicitiam petentes conueniunt. Forte eo die rex occupatus in apparatu nuptiarum Gyptis filiæ erat, quam more gentis electo inter epulas genero, nuptum tradere illi parabat. Itaque cum ad nuptias inuitati omnes * proceſsiſſent,* *proci eſſet, *rogantur & Græci hoſpites ad conuiuium. Introducta deinde uirgo, cum iuberetur à patre aquam porrigere ei quem uirum eligeret, tunc omiſsis omnibus ad Græcos conuerſa, aquam Perano porrigit: qui factus ex hoſpite gener, locum condendæ urbis à ſocero accepit. Condita igitur Maſſilia eſt prope oſtia Rhodani amnis, in remoto ſinu, ueluti in angulo maris. Sed Ligures incrementis urbis inuidentes, Græcos aſsiduis bellis fatigabant. Qui pericula propulſando in tantum enituerunt, ut uictis hoſtibus in * Capertinis* *captiuis *agris multas colonias conſtituerent. Ab his igitur Galli & uſum uitæ cultioris, depoſita & manſuefacta barbaria, & agrorum cultus, & urbes mœnibus cingere didicerunt. Tunc & legibus, non armis uiuere: tunc & uitem putare, tunc oliuam ſerere conſueuerunt. Adeóque magnus & hominibus & rebus impoſitus eſt nitor, ut non Græcia in Galliam emigraſſe, ſed Gallia in Græciam translata uideretur. Mortuo rege Senato, Segoregiorum, à quo locus acceptus condendæ urbis fuerat, cum regno filius eius ſucceſsiſſet Commanus, affirmante regulo quodam, quandoque Maſſiliam exitio finitimis populis futuram, opprimendámque in ipſo ortu, ne mox ualidior ipſum obrueret, ſubnectit & illam fabulam: Canem aliquando partu grauidam locum à paſtore precario petiiſſe, in quo pareret: quo obtento, iteratò petiiſſe, ut ſibi educare eodem loco catulos liceret: ad poſtremum adultis catulis, fultam domeſtico præſidio,*

proprietatem loci ſibi uendicaſſe: Non aliter Maſſilienſes
Quandoque pro aliquando. *qui nunc inquilini uideantur, quandoque dominos regionum futuros. His incitatus rex, inſidias Maſſilienſibus extruit. Ita ſolenni Floraliorum die, multos fortes ac ſtrenuos uiros hoſpitij iure miſit in urbem, plures* *ſcirpis *latentes, frondibúſque ſupertectos induci uehiculis iubet, & ipſe cum exercitu in proximis montibus deliteſcit, ut quum nocte prædictis apertæ portæ forent, tempeſtiuè ad inſidias adeſſent, urbémque ſomno ac uino ſepultam armati inuaderent. Sed has inſidias mulier quædam regis cognata prodidit; quæ adulterari cum Græco adoleſcente ſolita, in amplexu iuuenis miſerata formam eius, inſidias aperit, periculúmque declinare iubet. Ille rem ſtatim ad magiſtratus defert, atque ita patefactis inſidiis, Ligures comprehenduntur, latentéſque de ſcirpis protrahuntur. Quibus omnibus interfectis, inſidianti regi inſidiæ tenduntur. Cæſa ſunt cum ipſo rege hoſtium ſeptem millia. Exinde Maſſilienſes feſtis diebus portas claudere, uigilias agere, ſtationem in muris obſeruare, peregrinos recognoſcere, curas habere, ac ueluti bellum habeant, ſic urbem pacis temporibus cuſtodire: adeò illic bene inſtituta non temporum neceßitate, ſed rectè faciendi conſuetudine ſeruantur. Poſt hæc illis magna cum Liguribus, magna cum Gallis fuere bella: quæ res & urbis gloriam auxit, & uirtutem Græcorum multiplicata uictoria, celebrem inter finitimos reddidit. Carthaginienſium quoque exercitus, cum bellum captis piſcatorum nauibus ortum eſſet, ſæpe fuderunt, pacémque uictis dederunt: cum Hiſpanis amicitiam iunxerunt, cum Romanis propè ab initio conditæ urbis fœdus ſumma fide cuſtodierunt, auxiliíſque in omnibus bellis induſtriè ſocios iuuerant: quæ res illis & uirium fiduciam auxit, & pacem ab hoſtibus præſtitit.*

*ſcirpeis

Inde etiam eſt, quòd cũ telo nemini licuit intrare vrbẽ. Val. Max. lib. 2.

tit. Cum igitur Maſſilia fama rerum geſtarum, & abundantia opum, & uirium gloria uirente floreret, repentè finitimi populi ad nomen Maſſilienſium delendum, ueluti ad commune extinguendum incendium concurrunt. Dux con*ſenſu omnium Caramandus regulus eligitur, qui cùm magno exercitu lectiſsimorum uirorum urbem hoſtium obſideret, per quietem ſpecie toruæ mulieris, quæ ſe deam dicebat, exterritus, ultro pacem cum Maſſilienſibus fecit: petitóque ut intrare urbem, & deos eorum adorare liceret, cum in arcem Mineruæ ueniſſet, conſpecto in porticibus ſimulacro deæ, quam per quietem uiderat, repentè exclamat, illam eſſe, quæ ſe nocte exterruiſſet: illam, quæ recedere ab obſidione iuſsiſſet. Gratulatúsque Maſſilienſibus, quòd animaduerteret eos ad curam deorum immortalium pertinere: torque aureo donata dea, in perpetuum amicitiam cum Maſſilienſibus iunxit. Parta pace, & ſecuritate fundata, reuertentes à* Delphis *Maſſilienſium legati, quò miſsi munera* Apollini *tulerant, audiuerant urbem* Romanam *à Gallis captam incenſam'que. Quam rem nuntiatam domi publico funere Maſſilienſes proſequuti ſunt; aurúmque & argentum publicum & priuatum contulerunt, ad explendum pondus Gallis, à quibus redemptam pacem cognouerant. Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus ſpectaculorum in ſenatu datus, & fœdus æquo iure percuſſum. In poſtremo libro,* Trogus *maiores ſuos à Volſcis originem ducere, auum ſuum* Trogum Pompeium *Sertoriano bello ciuitatem Cn. Pompeio * peperciſſe dicit: patruum Mithridatico bello turmas equitum ſub eodem Pompeio duxiſſe, patrem quoque ſub Caio Cæſare militaſſe, epiſtolarúmq; & legationum, ſimul & anuli curam habuiſſe.*

*perce piſſe Anuli cura, quæ hodie penes Cäcellarios, vtvulgò appellamus, eſt.

IVSTINI LIBER XLIIII.

HISPANIA ſicuti Europæ terminos claudit, ita & huius operis finis futura eſt. Hanc ueteres ab Ibero amne primum Iberiam, poſteà ab Hiſpalo Hiſpaniam cognominauerunt. Hæc inter Africã & Galliam poſita, Oceani freto, & Pyrenæis montibus clauditur. Sicut minor utraque terra, ita utraque fertilior. Nam neque ut Africa uiolento ſole torretur, neque ut Gallia aſsiduis uentis fatigatur: ſed media inter utranque, hinc temperato calore, inde fœlicibus & tempeſtiuis imbribus, in omnia frugum genera fœcunda eſt, adeò ut non ipſis tantùm incolis, uerumetiam Italiæ, urbique Romanæ cunctarum rerum abundantiam * ſufficiat. Hinc enim non frumenti tantùm copia magna eſt, uerumetiam uini, mellis, oleique: nec ferri ſolum materia præcipua eſt, ſed & equorum pernices greges: nec ſumma tantùm terræ laudanda bona, uerùm & abſtruſorum metallorum felices diuitiæ. Iam lini, ſpartique uis ingens, minij certè nulla feracior terra. In hac curſus amnium non torrentes, rapidique ut noceant, ſed lenes, & uineis campiſque irrigui, æſtuariiſque Oceani affatim piſcoſi. Plerique etiam diuites auro, quod in laudibus uehunt. Vno tantùm Pyrenæi montis dorſo adhæret Galliæ, reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terræ propè quadrata, niſi quòd arctantibus freti littoribus in Pyrenæum cogit. Porro Pyrenæi montis ſpatium ſexcenta millia paſſuum efficit. Salubritas cœli per omnem Hiſpaniam, æqualiſque aëris ſpiritus, nulla paludum graui nebula inficitur. Huc accedunt marinæ auræ undique aduerſus aſsidui flatus, quibus omnem prouinc

Græci, Plin.

*ſuppetat.

Quacunque ambitur mari. Plin. lib. vltim.

prouinciam penetrantibus, euentilato terreſtri ſpiritu, præcipua omnibus ſanitas redditur. Corpora hominum ad inediam, laborémque, animi ad mortem parati. Dura omnibus & ſtricta parſimonia, bellum quàm otium malunt. Si extraneus deeſt, domi hoſtem quærunt. Sæpe tormentis pro ſilentio rerum creditarum immortui: adeò illis fortior taciturnitatis cura, quàm uitæ celebratur. Eadem etiam bello Punico ſerui illius patientia, qui ultus dominum inter tormenta riſu exultauit, ſerenáque lætitia crudelitatem torquentium uicit. Interfecto Haſdrubale. Val. Max.

Velocitas genti pernix, inquies animus, plurimis militares equi, & arma ſanguine ipſorum cariora. Nullus, niſi feſtis diebus, epularum apparatus. Aqua calida lauari poſt ſecundum bellum Punicum à Romanis didicere. In tanta ſeculorum ſerie nullus illis dux magnus, præter Viriatum fuit, qui annos decem Romanos uaria uictoria fatigauit (adeò feris propiora, quàm hominibus ingenia ſunt) quem ipſum non iudicio populi electum, ſed ut cauendi ſcientem, declinandorúmque periculorum peritum, ſequuti ſunt. Cuius ea uirtus, continentiáque fuit, ut cum Conſulares exercitus frequenter uicerit, tantis rebus geſtis non armorum, non ueſtis cultum, non denique uictum mutauerit: ſed in eo habitu, quo primum bellare cœpit, perſeuerauerit, ut quiuis gregarius miles ipſo imperatore etiam opulentior uideretur. In Luſitanis iuxta fluuium Tagum, equas uento concipere multi autores prodiderunt: quæ fabulæ ex equarum fœcunditate, & gregum multitudine natæ ſunt, qui tanti in Gallecia & Luſitania, ac tam pernices uiſuntur, ut non immeritò ipſo uento concepti uideantur. Galleci autem Græcam ſibi originem aſſerunt. Siquidem poſt finem Troiani belli, Teucrum morte Aiacis fratris inuiſum patri Telamoni, quum non reciperetur in regnum, Cyprum conceſſiſſe, Flante Fauonio.

*atque ibi urbem nomine antiquæ patriæ Salaminam condidiſſe: Inde accepta opinione paternæ mortis, patriam repetiſſe. Sed quum ab * Euryſace Aiacis filio, acceſſu prohiberetur, Hiſpaniæ littoribus appulſum, loca, ubi nunc eſt Carthago noua, occupaſſe, inde Galleciam tranſiſſe, poſitiſque ſedibus genti nomen dediſſe. Galleciæ autem portio, Amphilochi dicuntur. Regio cum æris & plumbi uberrima, tum minio, quod etiam uicino flumini nomen dedit. Auro quoque ditiſſima, adeò ut etiam aratro frequenter glebas aureas excindant. In huius gentis finibus ſacer mons eſt, quem ferro uiolari nefas habetur. Sed ſi quando fulgure terra proſciſſa eſt (quæ in his locis aſſidua res eſt) detectum aurum uelut Dei munus colligere permittitur. Fœminæ res domeſticas, agrorúmque culturas adminiſtrant, ipſi armis & rapinis ſeruiunt: præcipua his quidem ferri materia, ſed aqua ipſo ferro uiolentior. Quippe temperamento eius ferrum acrius redditur: nec ullum apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili fluuio, aut Chalybe tingatur. Vnde etiam Chalybes fluuij huius finitimi appellati, ferróque cæteris præſtare dicuntur. Saltus uerò Cartheſiorum, in quibus Titanas bellum aduerſus Deos geſſiſſe proditur, incoluere Curetes: quorum rex uetuſtiſſimus Gargoris, mellis colligendi uſum primus inuenit. Huic cum ex filiæ ſtupro nepos proueniſſet, pudore flagitij uariis generibus extingui paruulum uoluit: ſed per omnes caſus fortuna quadam ſeruatus, ad poſtremum ad regnum tot periculorum miſeratione peruenit. Primùm omnium cum eum exponi iuſſiſſet, & poſt dies ad corpus expoſiti requirendum miſiſſet, inuentus eſt uario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domum, tramite anguſto, per quem armenta commeare conſueuerant, proiici iubet: crudelis prorſus qui proculcari nepotem, quàm ſimplici morte*

interfici

[Margin notes: *Euryce (beside "repetiſſe"); Circa Bætiscam. (beside "ſedibus … Amphilochi"); Diſſentit à ſeipſo. (beside "rum rex uetuſtiſſimus … primus inuenit")]

interfici maluit. Ibi quoq; cum inuiolatus eſſet, nec alimentis egeret, canibus primò ieiunis, & multorum dierum abſtinentia cruciatis, mox etiam ſuibus obiici iubet. Itaque cum non ſolùm non nocerent, uerumetiam quarundam uberibus aleretur, ad ultimum in Oceanum *obiici iuſsit.* Tum planè *manifeſto quodam numine inter furentes æſtus, ac reciprocantes undas, uelut naue, non fluctu ueheretur, leni ſalo in littore exponitur: nec multo pòſt, cerua affuit, quæ ubera paruulo offerret.* Inde denique *conuerſatione nutricis eximia puero pernicitas fuit: interq; ceruorum greges diu montes, ſaltúsq; haud inferior uelocitate peragrauit.* Ad poſtremum *laqueo captus, regi datus dono eſt.* Tunc ad lineamen*torum ſimilitudinem, & ex notis corporis, quæ inuſtæ paruulo fuerant, nepos agnitus.* Admiratione *deinde tot caſuum periculorúmque, ab eodem ſucceſſor regni deſtinatur.* Nomen *illi impoſitum* Habidis*: qui ut regnum accepit, tantæ magnitudinis fuit, ut non fruſtra deorum maieſtate periculis ereptus uideretur.* Quippe *barbarum populum legibus iunxit: & boues primò aratro domari, frumentáq; ſulco ſerere docuit, & ex agreſti cibo melioribus ueſci, odio eorum quæ ipſe paſſus fuerat, homines coëgit.* Huius *caſus fabuloſi uiderentur, niſi &* Romanorum *conditores lupa nutriti, &* Cyrus *rex* Perſarum *cane alitus proderetur.* Ab hoc *& miniſteria ſeruilia populo interdicta, & plebs in ſeptem urbes diuiſa.* Mortuo Habide *regnum per multa ſecula à ſucceſſoribus eius retentum eſt.* In *alia parte* Hiſpaniæ, *& quæ ex inſulis conſtat, regnum penes* Geryonem *fuit.* In *hac pabuli tanta lætitia eſt, ut niſi abſtinentia interpellata ſagina fuerit, pecora rumpantur.* Inde *denique armenta* Geryonis, *quæ illis temporibus ſolæ opes habebantur, tantæ famæ fuere, ut* Herculem *ex* Aſia *prædæ magnitudine illexerint.* Vide lactis materni vim.

Porrò

Geryon tricorpor, vnde

* regere

*Porrò Geryonem ipſum non triplicis naturæ, ut fabulis proditur, fuiſſe ferunt, ſed tres fratres tantæ concordiæ extitiſſe, ut uno animo omnes*regi uiderẽtur: nec bellum Herculi ſua ſponte intuliſſe: ſed quum armenta ſua rapi uidiſſent, amiſſa bello repetiſſe. Poſt regna deinde Hiſpaniæ, primi Carthaginienſes imperium prouinciæ occupauere. Nam cum Gaditani à Tyro, unde & Carthaginienſium origo eſt, ſacra Herculis per quietem iuſsi in Hiſpaniam tranſtuliſſent, urbémq; ibi condidiſſent, inuidentibus incrementis nouæ urbis, finitimis Hiſpaniæ populis, ac propterea Gaditanos bello laceſſentibus, auxilium conſanguineis Carthaginienſes miſerunt. Ibi felici expeditione & Gaditanos ab iniuria uendicauerũt, & maiorem partem prouinciæ imperio ſuo adiecerunt. Poſtea quoq; hortantibus primæ expeditionis auſpiciis, Hamilcarem imperatorem cum magna manu ad occupandam prouinciam miſerunt: qui magnis rebus geſtis, dum fortunam inconſultius ſequitur, in inſidias deductus, occiditur. In huius locum gener ipſius Haſdrubal mittitur, qui & ipſe à ſeruo Hiſpani cuiuſdam, ulciſcente domini iniuſtam necem, interfectus eſt. Maior utroque Annibal imperator Amilcaris filius ſuccedit. Siquidem res geſtas utriuſq; ſupergreſſus, uniuerſam Hiſpaniã domuit: inde Romanis illato bello, Italiam per annos ſexdecim uariis cladibus fatigauit: cum interea Romani, miſsis in Hiſpaniam Scipionibus, primò Pœnos prouincia expulerunt. Poſteà cum ipſis Hiſpanis grauia bella geſſerũt: nec prius perdomitæ prouinciæ iugum Hiſpaniæ accipere potuerunt, quàm Cæſar Auguſtus perdomito orbe, uictricia ad eos arma tranſtulit, populũque barbarum ac ferum, legibus ad cultiorem uitæ uſum traductum, in formam prouinciæ redegit.*

FINIS.

VITAE ET MORVM C. IVLII CÆSARIS DICTATORIS PERPETUI Epitome ex Ioan. Baptiſta Egnatio Veneto.

CAIVS *Iulius Cæſar L. Cæſaris, & Aureliæ filius natus fuit Romæ C. Mario & L. Valerio Flacco Coſſ. ad 4. Idus Quintileis: qui menſis poſt eius mortem lege Antonia Iulius eſt ea cauſa dictus: educatus apud Aureliam matrem C. Cottæ filiam, & Iuliam amitam C. Marij coniugem: unde illi patricio amor plebeiæ factionis, & odiū Syllæ. Primus hic perpetuam dictaturam inuaſit. Debellata enim intra decennium Gallia, tentata tunc primum Britannia, & Germanis in ſyluas ac paludes ſuas compulſis, in Italiam deſcendit: eáque ſolita celeritate recepta, Hiſpaniiſque pacatis, Pompeium Magnum Pharſalico prælio fudit. Cumque de omnibus hoſtibus triumphaſſet, tandem amiciſſimorum coniuratione tribus ac uiginti uulneribus confoſſus, periit, ætatis anno ſexto & quinquageſimo. Dictaturæ uero initæ anno* III. *Vir pacis bellíque artibus & in primis clementia longè clariſſimus: ſi libertatis aſſertor, quàm inuaſor eſſe maluiſſet. Hæc Egnatius. Nihil in hoc Cæſare defuit, quod & uiro ſummo adeſſe oportuiſſet: in eo conſilium, eloquentia, uigor, conſtantia, militaris diſciplinæ, omniumq; altiſſimarū artium ſtudium, &, quod ad gratiam conciliandam plurimū ualet, mira quædam liberalitas: quibus ille gradibus ex humili fortuna ad ſummum rerum humanarum peruenit faſtigium.*

Egnatij Epitome.

Cæſaris interitus, viginti tribus vulneribus in eum illatis.

DE VITA ET MORIBVS IMPERATORUM Romanorum, excerpta ex libris Sexti Aurelij Victoris, à Cæſare Auguſto uſq; ad Theodoſium Imperatorem

D. CÆSAR OCTAVIANVS AVGVSTVS.

Auum Octauii argentarium, patrẽ adſtipulatorem Cicero dicit fuiſſe, quorũ vterque precarium queſtũ fecerit.

ANNO Vrbis conditæ DCCXXII. ab exactis uerò regibus CCCCLXXXq;, mos Romæ repetitus, uni prorſus parendi pro rege Imperatori, uel ſanctiori nomine Auguſto appellato. Octauianus igitur patre Octauio Senatore genitus, maternum genus ab Aenea per Iuliam familiam ſortitus, adoptione uerò C. Cæſaris maioris auunculi C. Cæſar dictus, deinde ob uictoriam Auguſtus cognominatus eſt. Iſte in imperio poſitus, Tribunitiam poteſtatem per ſe exercuit. Regionem Aegypti inundatione Nili acceſſu difficilem, inuiámque paludibus, in prouinciæ formam redegit. Quam ut annonæ urbis copioſam efficeret, foſſas incuria uetuſtatis limo clauſas, labore militum patefecit. Huius tempore ex Aegypto urbi annua ducenties centena millia frumenti inferebantur. Iſte Cantabros & Aquitanos, Rhetos, Vindelicos, Dalmatas, numero prouinciarum populi Romani coniunxit: Sueuos, Cattósque deleuit, Sycambros in Galliam tranſtulit, Pannonios ſtipendiariis adiecit, Getarum populos, Baſtarnáſque laceſſitos bellis ad concordiam compulit. Huic Perſæ obſides obtulerũt, creandique regis arbitrium permiſerũt. Ad hæc Indi, Scythæ,

Ob id horreum populi Roma appelant.

Garamantes, Aethiopes, legatos cum donis miſerunt. Adeò denique turbas, bella, ſimultates execratus eſt, ut niſi iuſtis de cauſis nunquam genti cuiquam bellum indixerit. Iactantiſque eſſe ingenij, & leuiſſimi dicebat ardore triumphandi, & ob lauream coronam, id eſt, folia infructuoſa, in diſcrimen per incertos euentus certaminum, ſecuritatem ciuium praecipitare. Neque imperatori bono quicquam minus, quàm temeritatem congruere. Satis celeriter fieri, quicquid commodè gereretur. Armáque, niſi maioris emolumenti cauſa, nequaquam mouenda eſſe, ne compendio tenui, iactura graui petita uictoria, ſimilis ſit hamo aureo piſcantibus, cuius abrupti amiſſique detrimentum nullo capturæ lucro penſari poteſt. Huius tempore trans Rhenum uaſtatus eſt Romanus exercitus, atque Tribuni & Proprætor cæſus. Quod intantum accidiſſe perdoluit, ut cerebri ualido incurſu parietem pulſaret, ueſte capillóque, ac reliquis lugentium indiciis deformis. Auunculi quoque inuentum uehementer arguebat, qui milites commilitones nouo blandóque more appellans, dum affectat carior fieri, autoritatem principis emolliuerat. Denique erga ciues clementiſſimè uerſatus eſt. In amicos fidus extitit: quorum præcipui erant ob taciturnitatem Mecœnas, ob patientiam laboris modeſtiámque Agrippa. Diligebat prætereà Vergilium: rarus quidem ad accipiendas amicitias, ad retinendas conſtantiſſimus. Liberalibus ſtudiis, præſertim eloquentiæ in tantùm incumbens, ut nullus ne in procinctu quidem laberetur dies, quin legeret, ſcriberet, declamaret. Leges alias nouas, alias correctas protulit ſuo nomine. Auxit, ornauítq; Romam ædificiis multis, iſto glorians dicto, VRBEM LATERITIAM REPERI, RELINQVO MARMOREAM. *Fuit mitis, gratus, ciuilis animi & lepidi, corpore toto pulcher,*

Quintili Vare, redde legiones.

ſed oculis magis: quorum aciem clariſſimorum ſyderum modo uibrans, libenter accipiebat cedi ab intendentibus tanquam ſolis radiis aſpectu ſuo. A cuius facie dum quidam miles ſe auerteret, & interrogaretur ab eo, cur ita faceret, reſpondit: Quia fulmen oculorum tuorum ferre non poſſum. Nec tamen uir tantus uitiis caruit: fuit enim paululum impatiens, leniter iracundus, occultè inuidus, palàm factioſus. Porrò autem dominandi ſuprà quàm æſtimari poteſt cupidiſſimus: ſtudioſus aleæ luſor. Cúmque eſſet cibi ac uini multi, aliquatenus uerò ſomni abſtinens, ſeruiebat tamen libidini uſque ad probrum uulgaris famæ. Nam inter duodecim catamitos, totidémque puellas accubare ſolitus erat. Abiecta quoque uxore Scribonia, amore alienæ coniugis poſſeſſus, Liuiam quaſi marito concedente ſibi coniunxit: cuius Liuiæ iam erant filij Tiberius & Druſus. Cúmque eſſet luxuriæ ſeruiens, erat tamen eiuſdem uitij ſeueriſſimus ultor: more hominum, qui in ulciſcendis uitiis, quibus ipſi uehementer indulgent, acres ſunt. Nam & poëtam Ouidium, qui & Naſo, pro eo quòd tres libellos amatoriæ artis conſcripſit, exilio damnauit. Quódque eſt læti animi, uel amœni, oblectabatur omni genere ſpectaculorum, præcipuè ferarum incognita ſpecie, & infinito numero. Annos ſeptem & ſeptuaginta ingreſſus, Nolæ morbo interiit: quanquam alij ſcribant, dolo Liuiæ extinctum, metuentis, ne quia priuignæ filium Agrippam, quem odio nouercali in inſulam relegauerat, reduci compererat, eo ſummam rerum adepto, pœnas daret. Igitur mortuum, ſeu necatum, multis nouíſque honoribus ſenatus cenſuit decorandum. Nam præter id quòd anteà patrem patriæ dixerat; templa tam Romæ, quàm per urbes celeberrimas ei conſecrauit, cunctis uulgò iactantibus, Vtinam aut non

Ouidius relegatus in Tomum.

naſceretur, aut non moreretur. Alterum enim peßimu incepti, exitus præclari alterum. Nam & in adipiſcendo principatu, oppreſſor libertatis eſt habitus: & in gerendo ciues ſic amauit, ut tridui frumento in horreis quondam uiſo, ſtatuiſſet ueneno mori, ſi è prouinciis claſſes interea non uenirent: Quibus aduectis, fœlicitati eius ſalus patriæ eſt attributa. Imperauit annis quinquaginta, & VI. XII cum Antonio, XL. uerò & quatuor ſolus. Qui certe nunquam aut reipublicæ ad ſe potentiam traxiſſet, aut tandiu ea potiretur, niſi magnis naturæ & ſtudiorum bonis abundaſſet.

CLAVDIVS TIBERIVS.

Claudius Tiberius Liuiæ filius, Cæſaris Octauiani priuignus, imperauit annis uiginti quatuor. Iſte qui Claudius Nero dicebatur, eleganter à iocularibus Caldius Biberius Mero, ob uinolentiam nominatus eſt. Satis prudens in armis, ſatíſque fortunatus ante ſumptum imperium ſub Auguſto fuit, ut non immeritò reipublicæ dominatus ei committeretur. Inerat ei ſcientia literarum eloquio clarior, ſed ingenio peßimo, truci, auaro, inſidioſo, ſimulans ea ſe uelle, quæ nollet: His quaſi infenſus, quibus conſultum cupiebat: his uerò quos oderat, quaſi beneuolus apparens. Repentinis reſponſionibus aut conſiliis melior, quàm meditatis. Denique delatum à patribus principatum, quod quidem aſtu perfecerat, ficte abnuere, quid ſinguli dicerent, uel ſentirent, atrociter explorans: quæ res bonos quoſque peſſum dedit. Aeſtimantes enim ex animo eum longa oratione imperialis moleſtiæ magnitudinem declinare, cum ſententias ad eius uoluntatem promunt, inceſſere exitia poſtrema. Iſte Cappadocas in prouinciam, remoto Archelao rege eorum, redegit: Gætulorum latrocinia repreßit:

Nerones lingua Sabina fortes appel. Tranq.

Maraboduum Sueuorum regem, callidè circumuenit. Cum immani furore inſontes, noxios, ſuos pariter externóſq; puniret, reſolutis militiæ artibus, Armenia per Parthos, Mœſia à Dacis, Pannonia à Sarmatis, Gallia à finitimis, gentibus direptæ ſunt. Iſte poſt LXXVIII. *annum & menſem* IIII. *inſidiis Caligulæ extinctus eſt.*

C. CAESAR CALIGVLA.

C*Aligula imperauit annos* IIII. *Iſte filius fuit Germanici: & quia natus in exercitu fuerat, cognomentum calciamenti militaris, id eſt, Caligulæ, ſortitus eſt. Ante principatum omnibus carus, acceptúſque fuit: In principatu uerò talis, ut non immeritò uulgaretur, atrociorem illo dominum non fuiſſe. Denique tres ſorores ſuas ſtupro maculauit. Incedebat habitu deorum ſuorum, Iouem ob inceſtum, è choro autem Bacchanalia Liberum ſe aſſerebat: de quo neſcio an decuerit memoriæ prodi, niſi fortè quia iuuat de principibus noſſe omnia, ut improbi ſaltem famæ metu talia declinent. In palatio matronas nobiles publicæ libidini ſubiecit. Primus diademate impoſito, dominum ſe iuſſit appellari. In ſpatio trium millium quod in ſinu Puteolano inter moles iacet, duplici ordine naues contexens, arenæ adgeſtu, ad terræ ſpeciem uiam ſolidatam, phalerato equo, inſigníſque ærea corona, quaſi triumphans indutus aureo paludamento, curru biiugi decurrit. Dehinc à militibus confoſſus, interiit.*

Quamobrem de malis principibus ſcribatur.

CLAVDIVS TIBERIVS.

C*Laudius Tiberius, * Druſi, Tiberij fratris filius, Caligulæ patruus, imperauit annos quatuordecim. Iſte cum ſenatus cenſuiſſet gentem Cæſarum exterminari, deformi latebra latens, repertus à militibus, quia uecors erat, & mitiſſimus uidebatur imprudentibus. Imperator effectus*

*Decimi

effectus eſt. Hic uentri, uino, libidini fœdæ obediens, uecors & probè hebes, ignauus ac pauidus, libertorum, & coniugis imperiis ſubiectus fuit. Huius tempore Scribonianus Camillus intra Dalmatias imperator creatus, continuò occiditur. Mauri prouinciis à Cæſare pulſi, cæſa Muſalamorum manus eſt. A qua Claudia Romæ introducta. Huius uxor Meſſalina primò clàm, mox paßim quaſi iure, adulteriis utebatur: ex quo facto plures metu abſtinentes, extincti ſunt. Dehinc atrocius accenſa, nobiliores quaſque nuptas & uirgines, ſcortorum modo ſecum propoſuerat, coactique mares ut adeſſent. Quòd ſi quis talia horruerat, adfictо crimine, in ipſum, omnémque familiam ſæuiebatur, ut magis uideretur ſub imperatore uiro, quàm imperatori nupta eſſe: ita liberti eius poteſtatem ſummam adepti, ſtupris, exilio, cæde, proſcriptionibus omnia fœdabant. Ex quibus Felicem legionibus Iudææ præfecit: Poßidio eunucho poſt triumphum Britannicum, inter militarium fortißimos, arma inſignia tanquam participi uictoriæ dono dedit: Polybum inter conſules medium incedere fecit. Hos omnes anteibat Narciſſus ab epiſtolis, dominum ſe gerens ipſius domini: Pallas prætoriis ornamentis ſublimatus, adeò diues, ut cauſante eo inopiam fiſci, lepidißimè famoſo elogio uulgatum ſit, Abunde ei pecuniam fore, ſi à duobus libertis in ſocietatem reciperetur. Huius temporibus uiſus eſt apud Aegyptum Phœnix, quam ferunt uolucrem ann. D. ex Arabia memoratos locos aduolare: atque in Aegæo mari repentè inſula emerſit. Hic Agrippinam, Germanici fratris ſui filiam, uxorem duxit, quæ filio imperium procurans, primò priuignos inſidiis multiformibus, dehinc ipſum coniugem ueneno interemit. Vixit annis ſexagintaquatuor, cuius funus, ut quondam in Tarquinio Priſco, diu occultatum, dum arte mulie-

Poſſet hoc etiam hodie in reges dici.

* Hoc falſum eſſe Plin. lib. 10. ſcribit.

Moguntiæ ſitũ putant.

bri corrupti cuſtodes ægrum ſimulant, Nero priuignus imperij iura ſuſcepit.

DOMITIVS NERO.

Domitius Nero, Patre Domitio Aenobarbo genitus, matre Agrippina, imperauit annis tredecim. Iſte quinquennio tolerabilis uiſus. Inde quidam prodidere Traianum ſolitum dicere, procul diſtare cunctos principes à Neronis quinquennio. Hic in urbe amphitheatrum & lauacra conſtruxit. Pontum in ius prouinciæ Polemonis Reguli permiſſu redegit, à quo Polemoniacus pontus appellatus eſt: idémque Cottias Alpes, Cottio rege mortuo. Eo nanque dedecore reliquum uitæ egit, ut pudeat memorare huiuſmodi quenquam. Eò progreſſus eſt, ut neque ſuæ, neq; aliorum pudicitiæ parcens, ad extremum amictus nubentium uirginum ſpecie, palàm conuocato ſenatu, dote dicta, cunctis feſta de more frequentantibus, nuberet. Pelle tectus feræ, utriq; ſexui genitalia uultu contrectabat: matrem etiam ſtupro contaminauit, quámq; poſtmodum interemit. Octauiam & Sabinam cognomento Poppeam, in matrimonium duxit, uiris earum trucidatis. Tunc Galba in Hiſpania procul, & C. Iulius imperium corripuere. Vbi aduentare Nero Galbam didicit, Senatúſq; ſententia conſtitutum, ut more maiorum collo in furcam conięcto, uirgis ad necem cæderetur, deſertus undiq; noctis medio egreſſus urbem, ſequentibus Phaone Epaphrodito, Neophytóq;, & ſpadone Sporo, quem quondam Nero exectum formare in mulierem tentauerat, ſemet ictu gladij tranſegit, adiuuante trepidantem manum impuro, de quo diximus, eunucho Sporo: quum ſanè prius nullo reperto, à quo ferirętur, exclamaret, Itáne nec amicum habeo, nec inimicum: dedecoroſe uixi, turpius peream. Periit anno ætatis XXXII. Hunc Perſæ intuitum dilexerunt, ut le

ut legatos mitterent, orantes copiam conſtruendi monimenti. Cæterùm adeò cunctæ prouinciæ, omniſque Roma interitu eius exultauit, ut plebs induta pileis manumiſſionum, tanquam ſæuo exempta domino, triumpharet. Pileum ſumere.

SERGIVS GALBA.

Galba nobili Sulpitiorum genere progenitus, imperauit menſes ſeptem, dieſq; totidem. Iſte in adoleſcentes infamis, ad ueſcendum intemperans fuit, trium amicorum conſilio, id eſt, Iunij, Cornelij, & Cælij, cuncta diſponẽs: adeò ut inter Palatinas ædes, pariter & uulgò pædagogi dicerentur. Hic ante ſumptam dominationem, multas prouincias egregiè adminiſtrauit, militem ſeueriſſimè tractans, ita ut ingreſſo eo caſtra, uulgaretur ſtatim, Diſce militare miles, Galba eſt, non Getulicus. Cum L X X I I I. *ætatis annum ageret, dum factione Othonis accenſas legiones, lorica tectus lenire contenderet, ad lacum Curtium cæſus eſt.*

OTHO *SALVIVS. *SYLVIVS

Saluius Otho ſplendidis ortus maioribus ex oppido Ferentino, imperauit menſes quatuor. Vita omni turpis, maximè adoleſcentia. Hic à Vitellio primùm apud Placentiam, deinc apud Bebriacum uictus, ſemet gladio transfixit, anno ætatis X X X V I I I. *adeò amabilis militibus proprijs, ut plerique corpore eius uiſo, ſuis manibus interierint.* X C V. dies regnaſſe ſcribit Tranq. X X X V I I I. Tranq.

AVLVS VITELLIVS.

Vitellius ortus familia nobili, patre Lucio Vitellio tertiò cõſule, imperauit mẽſes V I I I. *Iſte mẽte crudelis, auarúſque cũ profuſione fuit. Huius tẽpore, Veſpaſianus in Oriente principatus abripuit: à cuius militib⁹ certamine ſub muris urbis habito, ſupatus, & palatio quo ſe abdiderat Vitellius, uinctis à tergo manibus productus, circũducitur ad ſpectaculum uulgi. Ac ne homo impudens, in extremis ſaltẽ malorũ quæ*

geſſerat, rubore faciem demitteret, ſubiecto in mentũ gladio, ſeminudus, multis cœno, fimo, & cæteris turpioribus dictu purgamentis uultum eius inceſſentibus, per ſcalas Gemonias trahitur, ubi Sabinum Veſpaſiani fratrem necari permiſerat, numeroſis ictibus confoſſus interiit. Vixit annis quinquaginta ſeptem. Hi omnes quos paucis attigi, præcipue Cæſarum gens, adeò literis culti, atque eloquentia fuere, ut ni cunctis uitiis, abſque Auguſto, nimij forent, profectò traxiſſent immodica flagitia.

Inde vnco tract⁹ ad Tiberim. Trã.

VESPASIANVS.

VEſpaſianus imperauit annis decem. Huius inter cætera bona illud ſingulare fuit, inimicitias obliuiſci, adeò ut Vitellij hoſtis ſui filiam locupletiſſimè dotatam, ſplendidiſſimo coniungeret uiro. Ferebat patienter amicorum motus, contumeliis eorum, ut erat facetiſſimus, dictis iocularibus reſpondens. Nanque Licinium Mutianum, quo adiutore ad imperium peruenerat, fiducia meritorum inſolentem flectebat, adhibito aliquo utrique familiari, id unum dicens, Noſti me uirum eſſe. Sed quid mirum in amicis, cum etiam cauſidicorum obliqua dicta, & philoſophorum contumaciam contemneret? Iſte exanguem diu, feſſumque terrarum orbem breui refecit. Nanque primùm ſatellites tyrannidis, niſi qui fortè atrocius longè proceſſerant flectere potius maluit, quàm excruciatos delere, prudentiſſimè ratus, nefaria miniſteria à pluribus metu curari. Præterea legibus æquiſſimis monendo, quódq; uehementius eſt, uitæ ſpecie uitiorum plura aboleuerat. Infirmus tamen, uti quidam prauè putant, aduerſus pecuniam, cum ſatis conſtet, ærarij inopia, & clade urbium, nouas cum, neque poſtea habitas uectigalium penſiones exquiſiuiſſe. Hic Romam deformem incendiis ueteribus, ac ruinis, permiſſa, ſi domini deeſſent, uolen

uolentibus ædificandi copia, Capitolium, ædem Pacis, Claudiiq; monimenta reparauit: multáq; noua instituit per omnes terras, quà ius Romanum eſt. renouatæ urbes cultu egregio: uiæ operibus maximis munitæ ſunt. Tunc cauati montes per Flaminiam ſunt prono tranſgreſſui, quæ uulgariter Pertuſa petra uocitatur. Mille gentes compoſitæ, cum ducentas ægerrimè reperiſſet, extinctis ſæuitia tyrannorum pleriſque. Rex Parthorum Vologeſes, metu ſolo in pace coactus eſt: Syria ſeu Palæſtina, necnon Cilicia, Trachea, & Comagene, quã hodie Auguſtophratenſem nominamus, prouinciis acceſſere: Iudæi quoq; additi ſunt. Hic mouentibus amicis, ut caueret à Metio Pompoſiano, de quo ſermo percrebuerat, regnaturum, Conſulem fecit, alludens tali cauillo, Quandoq; memor erit tanti beneficij. Inſtitutũ uerò uniforme, omni imperio tenuit. Vigilare de nocte, publicísq; actibus abſolutis caros admittere, dum ſalutatur calceamenta ſumens, & regiũ ueſtitum. Pòſt autem negotiis quæcunque adueniſſent, auditis, exerceri uectatione, deinde requieſcere: poſtremò ubi lauiſſet, remiſſiore animo conuiuium curabat. Plura dicere ſtudium coëgit imperatoris boni, quem ab Auguſti morte poſt annos VI. & L. Romana Reſpub. exanguis ſæuitia tyrannorum, quaſi fato quodam, ne penitus rueret, adſecuta eſt. Itaque annum agens uitæ abſque uno ſeptuageſimum, ſeriis ioca, quibus delectabatur, admiſcens, interiit. Quippe primò cum crinitum ſydus apparuiſſet: Iſtud, inquit, ad regem Perſarum pertinet, cui capillus effuſior. Deinde uentris ingluuie feſſus, & aſſurgens, Stantem, ait, imperatorem excedere terris decet.

Optimum hoc eſt ad abolendam inuidiam.

TITVS.

Titus uocabulo patris etiam Veſpaſianus dictus, matre liberta Domicilla nomine genitus, imperauit an-

nos duos, & menſes II. dieſque uiginti. Iſte à puero præclaris ſtudiis, probitatis, militiæ, literarum inſtantiſsimè deditus, quò contenderet, animi & corporis muneribus oſtendit. Hic ubi patriæ curam ſuſcepit, incredibile eſt, quantum quos imitabatur anteierit, præcipuè clementia, liberalitate, honorificentia, ac pecuniæ contemptu: quæ eò amplius grata fuere, quòd ex nonnullis à priuato adhuc priuatis aſperior, luxuriæ'que & auaritiæ amans credebatur fore. Nanque præfecturam prætorianam patre imperante adeptus, ſuſpectum quemque & oppoſitum ſibi immiſsis qui per theatra & caſtra inuidioſa iactantes ad pœnam poſcerent, quaſi criminis conuictos oppreſsit. In queis Cæcinnam conſularem adhibitum cœnæ, uixdum triclinio egreſſum, ob ſuſpicionem ſtupratæ Berenicis uxoris ſuæ, iugulari iuſſit. Iurgia autem ſub patre uenundata, rapinarum cupidum: unde Neronem cuncti uocantes opinantéſque, ſummam rerum nactum, grauiter acceperant. Sed hæc in melius conuerſa, adeò ei immortalem gloriam contulere, ut deliciæ
Deliciæ humani generis. *atque amor humani generis appellaretur. Denique ut ſubiit pondus regium, Berenicen nuptias ſuas ſperantem, regredi domum, & eneruatorum greges abire præcepit: quo facto, quaſi ſignum protulit mutatæ intemperantiæ. Dehinc cùm donata, conceſſá'ue à prioribus principibus firmare inſequentes ſolerent: ſimul ut imperium cepit, talia poſsidentibus edicto ſponte cauit, uel conceſsit. Quadam etiam die, recordans ueſperi, nihil ſe cuiquam præſtitiſſe, uenerando cœleſtiq; dicto, Amici ait,* PERDIDIMVS DIEM: *quia erat magnificæ liberalitatis. Clementiam uerò uſq; eò perduxit, ut ampliſsimi ordinis duo, cùm aduerſus eum coniuraſſent, neque abnuere cogitatum ſcelus quirent, monuerit primò: pòſt deductos in ſpectaculum ſe utrinque aſsidere iuſſerit:*

iuſſerit: petitóque ex induſtria mirmillonum, quorum pugnæ uiſebantur, gladio, quaſi ad explorandam aciem, uni atque alteri commiſerit: quibus perculſis, & conſtantiam mirantibus diceret, Videtíſne POTESTATES FATO DARI, fruſtráque tentari facinus potiundi ſpe, uel amittendi metu? Fratrem quoque Domitianum parantem inſidias, militúmque animos ſolicitantem, flens ſæpius obteſtatus eſt, ne parricidio adſequi cuperet, quod & ſe uolente eſſet obuenturum ei, etiam haberet, cum ſit particeps poteſtatis. Huius tempore mons Veſuuius in Campania ardere cœpit, incendiúmq; Romæ ſine nocturna requie per triduum fuit: lues quoque, quanta uix unquam anteà fuit. Quibus tamen malis nonnullis uexatis, pecunia propria ſubuenit cunctis remediorum generibus: nunc ægrotantes per ſemetipſum reficiens, nunc conſolans ſuorum mortibus afflictos. Vixit annos quadraginta unum, & in eodem, quo pater apud Sabinos, agro, febre interiit. Huius mors credi uix poteſt, quantum luctus urbi, prouinciiſq; intulerit, adeò ut eum delicias publicas, ſicut diximus, appellantes, quaſi perpetuo cuſtode orbatum terrarum orbem deflerent.

Poteſtas fato datur.

DOMITIANVS.

Domitianus & Domicillæ libertæ filius, germanus Titi, imperauit annis XV. Iſte primò clementiam ſimulans, neque adeo iners, domi béllique tolerantior uidebatur: idcircóque Cattos Germanósque deuicit, ius æquiſſimè dixit. Romæ multa ædificia uel cœpta, uel à fundamentis conſtruxit: bibliothecas incendio conſumptas, petitis undique, præſertim Alexandria exemplis, reparauit. Sagittarum tam doctus fuit, ut inter patentes digittos extensæ manus uiri procul poſiti ſpicula tranſuolarent. Dehinc atrox cædibus, bonorum ſupplicia agere cœpit, ac more

Caligulæ

*Arrius Antonius, uir acer, eique amiciſsimus, conditionem imperantium prudenter exprimens, amplexus eum, gratulari ſe ait Senatui & populo, prouinciiſque, ipſi autem nequaquam: cui ſatius fuerat malos ſemper principes eludere, quàm tanti oneris uim ſuſtinentem, non moleſtiis modò & periculis ſubiici, ſed famæ etiam inimicorum pariter & amicorum, qui quum ſe mereri omnia præſumunt, ſi quicquam non extorſerunt, atrociores ſunt ipſis quoque hoſtibus. Iſte quicquid antea pœnæ nomine tributis acceſſerat, indulſit: afflictas ciuitates releuauit: puellas, pueróſque natos parentibus egeſtoſis, ſumptu publico per Italiæ oppida ali iuſsit. Hic ne acceſſu maleuolorum terreretur, Iunij Mauritij conſtantis uiri dicto ita admonetur. Qui conuiuio familiari adhibitus, cum Veientonem conſulari honore functum quidem, apud Domitianum tamen multos occultis criminationibus perſecutum, adeſſe uidiſſet, inter colloquia mentione Catuli facta, calumniatoris præcipui, dicente Nerua, Quid nunc faceret, ſi Domitiano ſuperuixiſſet? Nobiſcum, inquit Mauritius, cœnaret. Hic iurgiorum diſceptator & ſcientiſsimus & frequens fuit. Calphurnium Craſſum, promiſsis ingentibus animos militũ pertentantem, detectũ, confeſſumq́;, Tarentum cum uxore remouit, patribus lenitatem eius increpantibus. Cúmq́; interfectores Domitiani ad exitium poſcerentur, tantũ eſt conſternatus, ut neq́; uomitum, neq́; impetum uentris ualuerit differre. Et tamen uehementer obſtitit, dictitans æquius eſſe mori, quàm autoritatem imperij fœdare, proditis potentiæ ſumẽdæ autoribus. Sed milites neglecto principe, requiſitos Petronium uno ictu, Parthenium uerò, demptis prius genitalibus, & in os coniectis, iugulauere: redempto magnis ſumptibus * Caſperio, qui ſcelere tam truci inſolentior, Neruam compulit referre*

[Margin: Mauricum Pli. appellat.]

[Margin: *Aeliario,]

ferre

ferre apud populum gratias militibus, quia peſſimos, nefandóſq; omnium mortalium peremiſſent. Hic Traianũ in liberi locum, inq; partẽ imperij adoptauit: cum quo tribus uixit menſibus. Qui dum ſuggerente ira, nocte uoce quàm maxima contra quendam, Regulum nomine, inclamaret, ſudore correptus eſt. Eo die quo interiit, ſolis defectio facta eſt.

Opinor eſſe M. Regulũ, quem Plin. Iunior bipedum omniũ nequiſsimũ vocat.

VLPIVS TRAIANVS.

VLpius Traianus ex urbe Tudertina, Vlpius ab auo dictus: Traianus à Troio paterni generis autore, uel de nomine Traiani patris ſic appellatus, imperauit annis uiginti. Iſte talem ſe reipublicæ præbuit, qualem uix ægréq; exprimere ualuerunt ſummorum ſcriptorum miranda ingenia. Hic imperium apud Agrippinam, nobilem Galliæ coloniam, ſuſcepit, habens diligentiam in re militari, in ciuilibus lenitatem, in ſubleuandis ciuitatibus largitionem. Cúmque duo ſint, quæ ab egregiis principibus expectentur, SANCTITAS DOMI, IN ARMIS FORTITVDO, VTROBIQVE PRVDENTIA, *tantus erat in eo maximarum rerum modus, ut quaſi temperamento quodam uirtutis micuiſſe uideretur, niſi quia cibo, uinóque paululum deditus erat: liberalis in amicos, & tanquam uitæ conditione par ſocietatibus perfrui. Hic ob honorem * Suræ, ſtudio cuius imperium abripuerat, lauacra condidit. De quo ſuperuacaneum uidetur cuncta uelle nominatim promere, cum ſatis ſit excultum atque emendatum dixiſſe. Fuit enim patiens laboris, ſtudioſus optimi cuiuſque, ac bellicoſi, magiſque ſimpliciora ingenia, aut erudititiſſimos, quamuis ipſe parcæ eſſet ſcientiæ, moderatéque eloquens, diligebat. Iuſtitiæ uerò, ac iuris humani diuiníque tam repertor noui, quàm inueterati cuſtos. Quæ omnia eò maiora uiſebantur, quoniam per multos atque atroces*

Agens annũ XLII.

Agrippina.

*Licinij,

tyrannos

tyrannos perdito atq; proſtrato ſtatu Romano,*in remedium tantorum malorum diuinitus credebatur opportunè datus, uſq; eò, ut aduenïens imperium eius pleraq; mirifica denunciauerint:* In *queis præcipuum cornicem è faſtigio Capitolij Atticis ſermonibus effatam,* καλῶς ἔςαι. *Huius exuſti corporis cineres relati Romam,humatiq; Traiani foro ſub eius columna,& imago ſuperpoſita,ſicuti triumphantes ſolent, in urbem inuecta ſenatu præeunte,& exercitu.* Eo *tempore multò pernicioſius,quàm ſub* Nerua Tyberis *inundauit,magna clade ædium,& terræmotus grauis per prouincias multas,atróxq; peſtilentia,fameſq;:& incendia facta ſunt.Quibus omnibus* Traianus *per exquiſita remedia plurimum opitulatus eſt:ſtatuens ne domorum altitudo* LX.*ſuperaret pedes: ob ruinas faciles, & ſumptus,ſi quando talia contingerent,exitioſos.Vnde meritò* PATER PATRIAE *dictus eſt.Vixit annis* LXIIII. *Lex ædificatoria.*

AELIVS ADRIANVS.

A*Elius Adrianus ſtirpis* Italicæ, Aelio Adriano Traiani *principis conſobrino Adriæ orto genitus: quia id oppidum agri Piceni,etiam mari Adriatico nomen dedit. Imperauit annis duodecim.* Hic *Græcis literis impenſius eruditus,à pleriſque Græculus appellatus eſt. Athenienſium ſtudia,moreſque auxit, poëtico non ſermone tantùm,ſed & cæteris diſciplinis canendi, pſallendi, medendique ſcientia, muſicis,geometria, pictor, fictor, æmulatórque, ex ære uel marmore proximè Polycletos, & Euphranoras. Proinde omnino ad iſta * effectus,ut elegantius nunquàm,rarò quicquam humanæ res expertæ uideantur, memor ſuprà quàm cuiquam credibile eſt,locos, negotia, milites, abſentes quoque nominibus recenſere,rem immenſi laboris.* Quippe *qui prouincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium præuert*

* *effictus,* Vno tempore ſcripſit,dictauit, audiuit,&cũ amicis fabulatus eſt.Spartiar

præuertens, cum oppida uniuerſa reſtitueret, augeret ordinibus. Nanq; ad ſpecimen legionum militarium fabros, perpendiculatores, architectos, genúsq; cunctum extruendorũ mœnium, ſeu decorandorum in cohortes centuriauerat. Varius, multiplex, multiformis ad uitia atque uirtutes, quaſi arbiter genitus, impetum mentis quodam artificio regens: ingenium inuidum, triſte, laſciuum, & ad oſtentationem ſui inſolens callidè tegebat. Continentiam, facilitatẽ, & clementiam ſimulans, contráq; diſsimulans ardorẽ gloriæ quo flagrabat acerrimus ad laceſſendum pariter, & reſpondendum ſeriis, ioco, maledictis: referre carmen carmini, dictum dicto: prorſus ut meditatum crederes aduerſus omnia. Huius uxor Sabina, dum propè ſeruilibus iniuriis afficitur, ad mortem uoluntariam compulſa: quæ palàm iactabat, quàm immane ingenium pertuliſſet, & elaboraſſe, ne ex eo humani generis pernicies grauidaretur. Hic morbo ſubtercutaneo, quem diu placidè pertulerat, uictus dolore, ardens, impatiénsq; plures è ſenatu extinxit. À regibus multis pace occultis muneribus impetrata, iactabat palàm, plus ſe otio adeptũ, quàm armis cæteros. Officia ſanè publica & palatina, necnon militiæ, in eam formam ſtatuit, quæ paucis per Conſtantinum
*LXXII. *immutatis hodie perſeuerant. Vixit annos * LXII. dehinc miſerabili exitu conſumptus eſt, cruciatu membrorum ferè omnium confectus, in tantum, ut ſeſe interficiendum miniſtrorum fidiſsimis precans offerret: ac ne in ſemetipſum ſæuiret, cuſtodia cariſsimorum ſeruaretur.*

ANTONINVS PIVS.

T. Aurelius Fuluius, Boionius, Antonius. Pius.

ANtoninus Fuluius, ſeu Boionius dictus, poſteà etiam Pius cognominatus eſt, imperauit annis XXIII. Iſte ab Adriano in filium adoptatus, cuius gener fuerat, tantæ bonitatis in principatu fuit, ut haud dubiè ſine exemplo uixerit

uixerit:quamuis cum Numæ contulerit ætas ſua,cum orbem terræ nullo bello per annos XXIII. autoritate ſola rexerit:adeò trementibus eum atque amantibus cunctis regibus, nationibúſque & populis,ut parentem, ſeu patronum magis,quàm dominum imperatorem uerè putarent, omnéſque uno ore in cœleſtium morem propitium optantes, de controuerſiis inter ſe iudicem poſcerent.Quin etiam Indi, Bactri,Hyrcani legatos miſêre, iuſtitia tanti imperatoris comperta, quam ornabat uultu ſereno & pulchro, procerus mẽbra, decenter ualidus.Priuſquàm ſalutãdus prodiret,degustans panis aliquantulũ,ne frigeſcente circũ præcordia per ieiuniũ panis ſanguine, uiribus exceſſis interciperetur, eóq; actuũ publicorũ laboribus minime ſufficeret:quæ incredibili diligentia ad ſpeciem optimi patrisfamiliâs exequebatur,appetentia gloriæ carẽs & oſtentatione:adeò manſuetus,ut inſtantibus patribus, ad eos qui contra eum coniurauerant perſequendos, compreſſerit quæſtionem: præfatus, neceſſe non eſſe ſceleris in ſemetipſum cupidos pertinacius indagari,ne ſi plures reperirentur, quantis odio eſſet, intelligeretur. Igitur cum eſſet annorum LXXII. apud Lorios uilla propria, millibus paſſuum XII. ab urbe, febri paucorum dierum poſt tres atque uiginti annos imperij conſumptus eſt:ob cuius honorem templa,ſacerdotes, atque infinita alia decreta ſunt. Vſque eò autem mitis fuit, ut cum ob inopiæ frumentariæ ſuſpicionem lapidibus à plebe Romana perſtringeretur, maluerit ratione expoſita placare, quàm ulciſci ſeditionem.

Satius enim putauit vnũ ciuem ſeruare, quã mille hoſtes perdere. Spart.

M. ANTONINVS.

Marcus autem Antoninus imperauit annis XVIII. iſte uirtutum omnium,cœleſtiſq; ingenij extitit,ærumniſque publicis quaſi defenſor obiectus eſt. Etenim niſi

ad illa tempora natus eſſet, profectò quaſi uno lapſu ruiſſent omnia ſtatus Romani. *Quippe ab armis quies nunquàm erat: perque omnem* Orientem, *Illyricum*, Italiam, G*alliámq; bella feruebant, terræ motus non ſine interitu ciuitatum, inundationes fluminum, lues crebræ, locuſtarum ſpecies agris infeſtæ: prorſus ut propè nihil, quo ſummis angoribus atteri mortales ſolent, dici, ſeu cogitari queat, quod non illo imperante ſæuierit. Credo diuinitus attributum, ut dum mundi lex, ſeu natura aliunde quid hominibus incognitum gignit, rectorum conſiliis tanquam medicinæ remediis leniatur.* Is *propinquum ſuum* Lucium Annium Verum, *ad imperij partem nouo beneuolentiæ genere adſciuit. Qui* Verus *inter* Altinum *atque* Concordiam *iter faciens, ictu ſanguinis, quem morbum* Græci *ἀπόπληξιν uocant, undecimo imperij anno extinctus eſt: carminum, maximè tragicorum, ſtudioſus, ingenij aſperi atque laſciui.*

M. ANTONINVS.

Cognomento Philoſophus dictus.

P*Oſt cuius obitum* M. Antoninus *remp. ſolus tenuit, à principio uitæ tranquilliſſimus, adeò ut ab infantia uultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutauerit: philoſophiæ ſtudens, literarúmq;* Græcarum *peritiſſimus.* Hic *permiſit uiris clarioribus, ut conuiuia eodem cultu, quo ipſe, & miniſtris ſimilibus exhiberent.* Hic *cum ærario exhauſto, largitiones quas militibus impenderet, non haberet, neque indicere prouincialibus, aut ſenatui aliquid uellet inſtrumentorum regij cultus, facta in foro* Traiani *ſectione, diſtraxit uaſa aurea, pocula cryſtallina & murrhina, uxoriam ac ſuam ſericam & auream ueſtem, multa ornamenta gemmarum: ac per duos continuos menſes uenditio habita eſt, multúmq; auri redactum. Poſt uictoriam tamen emptoribus pretia reſtituit, qui reddere comparata uoluerunt.*

runt. Moleſtus nulli fuit, qui maluit ſemel empta retinere. Huius tempore Caßius tyrannidem arripiens, extinctus eſt. Ipſe anno uitæ LIX. apud Bendobonam morbo conſumptus eſt. De eius nuntio Romam peruecto, confuſa luctu publico urbe, Senatus in curia ueſte tetra indutus, lacrymans conuenit: & quod de Romulo ægrè creditum eſt, omnes pari ſenſu præſumpſerunt, Marcum cœlo receptum eſſe: ob cuius honorem templa, columnæ, multáq; alia decreta ſunt.

COMMODVS.

AVrelius Commodus M. Antonini filius, Antoninus & ipſe dictus, imperauit annis XIII. Hic qualis futurus eſſet, in ipſo primordio oſtendit. Nam cùm in ſupremis moneretur à parente, attritos iam Barbaros, ne permitteret uires recipere, reſpondit, Ab incolumi, quamuis paulatim, negotia perfici poſſe, à mortuo nihil. Sæuior omnibus libidine atque auaritia, crudelitate, nulli fidus: magíſque in eos atrox, quos amplißimis honoribus, doníſque ingentibus extulerat. In tantum deprauatus, ut gladiatoriis armis ſæpißime in amphitheatro dimicauerit. Huic Martia generis libertini, forma tamen, meretriciiſque artibus pollens, quum animum eius penitus diuinxiſſet, egreſſo è balneo, ueneni poculum obtulit. Ad extremum ab immiſſo ualidißimo palæſtrita, compreßis faucibus expirauit, anno uitæ triceſimo ſecundóque,

Hoſtis Deorum, parricida ſenatus. Lamprid.

HELVIVS PERTINAX.

HEluius Pertinax imperauit dies LXXXV. Iſte coactus imperauit, repugnánſque ſuſcipiens, tale cognomentum ſortitus eſt. Origine gentis ſordida, præfecturam urbi agens, imperator effectus, ſcelere Iuliani multis uulneribus obtruncatur, annos natus VII. atq; LX. Huius caput tota urbe circumuectum eſt. Hoc exitu obiit uir ad humane

Sexagenario maior ad imperiũ acceſſit.

manæ conuerſationis exemplum per laboris genera uniuerſa abſumptus, prouectus eò, ut FORTVNAE uocaretur PILA. Non libertino genitus patre apud Ligures, in agro ſqualido Lolij Gentiani, cuius in præfectura quoque clientem ſe eſſe libentiſſimè fatebatur. Fuit doctor literarum, quæ à grammaticis traduntur, blandus magis, quàm beneficus: unde eum Græco nomine χρηςολόγον appellauere. Nunquam iniuria accepta ad ulciſcendum ductus: amabat ſimplicitatem: communem ſe effatu, conuiuio, inceſſu præbebat. Huic mortuo Diui nomen decretum eſt: ob cuius laudem ingeminatis ad uſque defectum adplauſibus clamatum eſt: PERTINACE IMPERANTE SECVRI VIXIMVS, NEMINEM TIMVIMVS, PATRI PIO, PATRI SENATVS, PATRI OMNIVM BONORVM.

Fortunæ pila.

Chreſtologus.

DIDIVS IVLIANVS

Didius Iulianus ortu Mediolanenſis, imperauit menſibus VII. uir nobilis, iure peritiſſimus, factioſus, præceps, regni auidus. Hoc tempore Niger Peſcenninus apud Antiochiam, in Pannonia Sabaria Septimius Seuerus creantur Auguſti: ab hoc Seuero Iulianus in abditas palatij balneas ductus, extenta damnatorum modo ceruice, decollatur, capútque eius in Roſtris ponitur.

SEPTIMIVS SEVERVS.

Septimius Seuerus imperauit annis XVIII. Hic * Peſcenninum interemit, hominem omnium turpitudinum. Sub eo etiam Albinus, qui in Gallia ſe Cæſarem fecerat, apud Lugdunum occiditur. Hic Seuerus filios ſuos ſucceſſores ſuos reliquit, Baſianum & Getam. Hic in Britannia uallum per XXXII. paſſuum millia à mari ad mare deduxit. Fuit bellicoſiſſimus omnium qui ante eum fuerunt. Acer ingenio,

* Priſcennium

Heroum filij noxa.

ingenio, ad omnia quæ intendiſſet in finem perſeuerans. Beneuolentiæ quò inclinaſſet mirabili ac perpetuæ: ad quærendum diligens, ad largiendum liberalis: in amicos, inimicóſque pariter uehemens. Quippe qui Lateranum Chilonem, Amilinum Baſſum, cæteróſque alios ditaret: ædibus quoque memoratu dignis, quarum præcipuas uidemus, Parthorum quæ dicuntur ac Laterani. Hic nulli in dominatu ſuo permiſit honores uenundari: Latinis literis ſufficienter inſtructus, Punica eloquentia promptior: quippe genitus apud Leptim prouinciæ Africæ. Is dum membrorum omnium, maxime pedum dolorem pati nequiret, ueneni uice, quod ei negabatur, cibum grauis ac plurimæ carnis auidus inuaſit: quem cum conficere non poſſet, cruditatem paſſus, expirauit. Vixit annos LXX.

Afrū quiddam ſonans vſque ad ſenectutem. Spart.

ANTONINVS CARACALLA.

Avrelius Antoninus Baſsianus Caracalla, Seueri filius, Lugduni genitus, imperauit ſolus annis VI. Hic Baſsianus ex aui materni nomine dictus eſt. At cum è Gallia ueſtem plurimam deuexiſſet, talaréſque caracallas feciſſet, coëgiſsétque plebem ad ſe ſalutandū indutam talibus introire, de nomine huiuſce ueſtis Caracalla cognominatus eſt. Hic fratrem ſuum Getam peremit. Ob quam cauſam furore pœnas dedit Dirarum inſectatione, quæ non immeritò VLTRICES uocantur: à quo pòſt furore conualuit. Hic corpore Alexandri Macedonis conſpecto, Magnum atque Alexandrum ſe iuſsit appellari, adſentantium fallaciis eò perductus, uti truci fronte, & ad læuum humerum conuerſa ceruice, quod in ore Alexandri notauerat, incedens, fidem uultus ſimilimi perſuaderet ſibi. Fuit impatiens libidinis, quippe qui nouercam ſuam * duxit uxorem. Cum * Carris iter faceret, apud Edeſſam ſecedens * ad officia natura-

Diræ ultrices.

*Iuliam
* ad ueſicam leuandam

Alij 43. an. vixiſſe ſcribunt.

lia, à milite, qui quaſi ad cuſtodiā ſequebatur, interfectus eſt. Vixit annis ferè triginta. Corpus eius Romam relatum eſt.

OPILIVS MACRINVS, ET DIADVMENVS.

MAcrinus cum Diadumeno filio ab exercitu imperatores creati, imperauerunt menſes XIIII. *ab eodem exercitu obtruncantur, pro eo, quia Macrinus militarem luxuriam, ſtipendiáque profuſiora comprimeret.*

AVRELIVS HELIOGABALVS.

Vari⁹, quòd vario ſemine natus.

AVrelius Antoninus Varius, idē Heliogabalus dictus, Caracallæ ex Semea conſobrina occultè ſtuprata filius, imperauit biennio & menſibus VIII. *Huius matris Se**Iouis *meæ auus Baßianus nomine fuerat, * Solis ſacerdos. Is cum Romam ingenti militum & ſenatus expectatione ueniſſet, probris ſe omnibus contaminauit. Cupiditatē ſtupri, quā adſequi naturæ defectu nondū poterat, in ſe conuertens, muliebri nomine Baßianam ſe pro Baßiano iuſſerat appellari. Veſtalem uirginem quaſi matrimonio iungens ſuo, abſciſsíſque genitalibus, matri ſe Magnæ ſacrauit. Hic Macellū, qui pòſt Alexander eſt dictus, conſobrinum ſuum Cæſarem fecit. Ipſe tumultu militari interfectus eſt. Huius corpus per urbis uias more canini cadaueris à milite tractum eſt, militari cauillo appellantium,* INDOMITAE ET RABIDAE LIBIDINIS CATVLAM. *Nouiſsimè cum anguſtum foramen cloacæ corpus minimè reciperet, uſq; ad Tiberim deductum, adiecto pondere, ne unquam emergeret, in fluuium proiectum eſt. Vixit annis* XVI. *atque ex rebus quæ acciderant, Tiberinus Tractitiúſque appellatus eſt.*

Per pontem Aemiliū cū matre Scenide.

SEVERVS ALEXANDER.

SEuerus Alexander imperauit annis XIII. *Hic bonis reipublicæ fuit ærumnoſus. Sub hoc imperante Taurinus*

Augu

Auguſtus effectus eſt. Ob timorem ipſe ſe Euphrati fluuio obiecit. Tunc etiam Maximinus regnum arripuit, pluribus de exercitu corruptis. Alexander uerò cũ deſeri ſemet à ſtipatoribus uidiſſet, matrẽ ſibi cauſam fuiſſe mortis exclamãs, accurrenti percuſſori, obuoluto capite, ceruices ſuas ualidè compreſſas præbuit, anno uitæ *xxvi. Huius mater Mammæa eò filium coëgerat, ut illa ipſa quanuis permodica, ſi menſæ prandióq; ſupereſſent, conuiuio reponerentur. *xxix

IVLIVS MAXIMINVS.

IVlius Maximinus Thrax è militaribus, imperauit annis III. Is dum perſequitur pecunioſos, inſontes pariter, noxióſq;, apud Aquileiam ſeditione militum diſcerptus eſt, unà cum filio, conclamantibus cunctis militari ioco, EX PESSIMO GENERE NE CATVLVM HABENDVM. Huius imperio duo Gordiani pater & filius principatum arripientes, unus poſt unũ interiere. Pari etiam tenore Pupianus & Balbinus regnũ inuadentes, perẽpti ſunt.

GORDIANVS.

GOrdianus nepos Gordiani ex filia, ortus Romæ clariſſimo patre, imparauit annis VI. Apud Cteſiphõtem, à Philippo præf. præto. accẽſis in ſeditionẽ militib9, occiditur, anno uitæ xx. Corpus eius prope fines Romani, Perſicíq; imperij poſitũ nomẽ loco dedit, SEPVLCRVM GORDIANI. Alij xxii.

PHILIPPVS.

MArcus Iulius Philippus imperauit annis v. Veronæ ab exercitu interfectus eſt, medio capite ſupra ordines dentium præciſo. Filius autem eius Gallus Iulius Saturninus, quem Potentiæ ſociauerat, Romæ occiditur, agens uitæ annos VII. adeò ſeueri & triſtis animi, ut iam tum à quinquenni ætate, nullo prorſus cuiuſquã commento ad ridendum ſolui potuerit: patrémq; ludis ſecularibus petulãtius

Mileſimo anno ab urbe condita.

cachinnantem, quanquam adhuc tener, uultu notauerit auerſato. Is Philippus humilimo ortus loco fuit, patre nobiliſſimo latronum ductore.

DECIVS.

Affecti martyrio Fabianus & Cornelius pontifices Rom.

D*Ecius è Pannonia Bubalia natus, imperauit menſes* XXX. *Hic Decium filium ſuum Cæſarem fecit: uir artibus cunctis, uirtutibúſque inſtructus, placidus, & communis domi, in armis promptiſſimus. In ſolo barbarico inter cõfuſas turbas gurgite paludis ſummerſus eſt: ita ut, nec cadauer eius potuerit inueniri. Filius uerò eius bello extinctus eſt. Vixit annis quinquaginta. Huius temporibus, Valens Licinianus imperator effectus.*

VIRIVS GALLVS.

*Voleſiano
Et menſibus octo.

V*Irius Gallus cum * Voluſione filio imperauerunt annis* II. *Horum temporibus Hoſtilianus Perpenna à Senatu imperator creatus, nec multò pòſt peſtilentia conſumptus eſt. Sub his etiam Aemilianus in Mœſia imperator effectus eſt: cõtra quem ambo profecti; apud Interamnam ab exercitu ſuo cæduntur, anno ætatis pater* VII. *circiter &* XL. *creati in inſula Menynge, quæ nunc Girba dicitur: Aemilianus uerò menſe* IIII. *dominatus, apud Spoletum ſiue Pontem, quem ab eius cæde Sanguinarium accepiſſe nomen ferunt, inter Ocriculum, Narniámq;, & Spoletum, & urbẽ Romam regione mediá põſitum. Fuit autem genere Maurus, pugnax, nec tamen præceps. Vixit annis* IIII. *minus* L.

LICINIVS VALERIANVS.

L*Icinius Valerianus cognomento Colobius, imperauit annis* XV. *parentibus ortus ſplendidiſſimus, ſtolidus tamen & multum iners, neque ad uſum aliquem publicum officio, conſilio, ſeu geſtis accommodatus. Hic filium ſuum Galienum Auguſtum fecit, Galieníque filium Cornelium*

nelium Valerianum Cæſarem. His imperantibus, Religianus in Mœſia, Caßius Labienus Poſthumus in Gallia, Galieni filio interfecto, imperatores effecti ſunt. Pari modo Aelianus apud Moguntiam, cum in Aegypto Aemilianus, apud Macedonas Valens, Mediolani Aureolus dominatum inuaſere. Valerianus uerò in Meſopotamia bellum gerens, à Sapore, Perſarum rege ſuperatus, mox etiam captus eſt: apud Parthos ignobili ſeruitute conſenuit. Nam quandiu uixit, rex eiuſdem prouinciæ, incuruato eo, pedem ceruicibus eius imponens, equum aſcendere ſolitus erat.

GALIENVS.

Galienus quidem in locum Cornelij filij ſui, Salonianum alterum filium ſubrogauit, amori diuerſo pellicum deditus, Saloninæ coniugis & concubinæ, quam per pactionem cōceſſa parte ſuperioris Pannoniæ, à patre Marcomannorum rege, matrimonij ſpecie ſuſceperat, Pipam nomine. Nouißimè aduerſus Aureolum profectus eſt. Quem cum apud Pontem, qui ex eius nomine Aureolus appellatur, obtentum, detruſumq; Mediolanum obſedit, eiuſdem Aureoli commento à ſuis interiit. Regnauit annis XV. cum patre VII. & ſolus VIII. uixit annis L. LXX. an. maior mortuus eſt.

CLAVDIVS.

Claudius imperauit annis II. Hunc pleriq; putant Gordiano ſatum, dum * alij Liſcenſa muliere matura inſtitueretur ad uxorem. Hinc Claudius Galieni morientis ſententia imperator deſignatus, ad quem Ticini poſitum per Gallonium Baſilium indumenta regia direxerat: extinctóq; à ſuis Aureolo, receptis regionibus, aduerſum * autem Alemannorum haud procul à lacu Benaci dimicans, tantam multitudinem fudit, ut ægrè pars dimidia ſuperfuerit. His diebus Victorinus regnum cepit. Claudius uerò, cum ex fatalibus Nec integris. * ab * aciem Primus Gothorum arma impercūque repreſſit.

 libris,

nos duos, & menſes II. diesque uiginti. Iſte à puero præclaris ſtudiis, probitatis, militiæ, literarum inſtantiſſimè deditus, quò contenderet, animi & corporis muneribus oſtendit. Hic ubi patriæ curam ſuſcepit, incredibile eſt, quantum quos imitabatur anteierit, præcipuè clementia, liberalitate, honorificentia, ac pecuniæ contemptu: quæ eò amplius grata fuere, quòd ex nonnullis à priuato adhuc priuatis aſperior, luxuriæ que & auaritiæ amans credebatur fore. Nanque præfecturam prætorianam patre imperante adeptus, ſuſpectum quemque & oppoſitum ſibi immiſsis qui per theatra & caſtra inuidioſa iactantes ad pœnam poſcerent, quaſi criminis conuictos oppreſsit. In queis Cæcinnam conſularem adhibitum cœnæ, uixdum triclinio egreſſum, ob ſuſpicionem ſtupratæ Berenicis uxoris ſuæ, iugulari iuſſit. Iurgia autem ſub patre uenundata, rapinarum cupidum: unde Neronem cuncti uocantes opinantésque, ſummam rerum nactum, grauiter acceperant. Sed hæc in melius conuerſa, adeò ei immortalem gloriam contulere, ut deliciæ atque amor humani generis appellaretur. Deliciæ humani generis. *Denique ut ſubiit pondus regium, Berenicen nuptias ſuas ſperantem, regredi domum, & eneruatorum greges abire præcepit: quo facto, quaſi ſignum protulit mutatæ intemperantiæ. Dehinc cùm donata, conceſſáue à prioribus principibus firmare inſequentes ſolerent: ſimul ut imperium cepit, talia poßidentibus edicto ſponte cauit, uel conceßit. Quadam etiam die, recordans ueſperi, nihil ſe cuiquam præſtitiſſe, uenerando cœleſtiq; dicto, Amici ait,* PERDIDIMVS DIEM: *quia erat magnificæ liberalitatis. Clementiam uerò uſq; eò perduxit, ut ampliſsimi ordinis duo, cùm aduerſus eum coniuraſſent, neque abnuere cogitatum ſcelus quirent, monuerit primò: pòſt deductos in ſpectaculum ſe utrinque aſsidere iuſſerit:*

iuſſerit: petitóque ex induſtria mirmillonum, quorum pugnæ uiſebantur, gladio, quaſi ad explorandam aciem, uni atque alteri commiſerit: quibus perculſis, & conſtantiam mirantibus diceret, Videtiſne POTESTATES FATO DARI, fruſtráque tentari facinus potiundi ſpe, uel amittendi metu? Fratrem quoque Domitianum parantem inſidias, militúmque animos ſolicitantem, flens ſæpius obteſtatus eſt, ne parricidio adſequi cuperet, quod & ſe uolente eſſet obuenturum ei, etiam haberet, cum ſit particeps poteſtatis. Huius tempore mons Veſuuius in Campania ardere cœpit, incendiúmq; Romæ ſine nocturna requie per triduum fuit: lues quoque, quanta uix unquam anteà fuit. Quibus tamen malis nonnullis uexatis, pecunia propria ſubuenit cunctis remediorum generibus: nunc ægrotantes per ſemetipſum reficiens, nunc conſolans ſuorum mortibus afflictos. Vixit annos quadraginta unum, & in eodem, quo pater apud Sabinos, agro, febre interiit. Huius mors credi uix poteſt, quantum luctus urbi, prouinciiſq; intulerit, adeò ut eum delicias publicas, ſicut diximus, appellantes, quaſi perpetuo cuſtode orbatum terrarum orbem deflerent.

Poteſtas fato datur.

DOMITIANVS.

Domitianus & Domicillæ libertæ filius, germanus Titi, imperauit annis XV. Iſte primò clementiam ſimulans, neque adeo iners, domi belliq́ue tolerantior uidebatur: idcircóque Cattos Germanósque deuicit, ius æquiſſimè dixit. Romæ multa ædificia uel cœpta, uel à fundamentis conſtruxit: bibliothecas incendio conſumptas, petitis undique, præſertim Alexandria exemplis, reparauit. Sagittarum tam doctus fuit, ut inter patentes digitos extentæ manus uiri procul poſiti ſpicula tranſuolarent. Dehinc atrox cædibus, bonorum ſupplicia agere cœpit, ac more

Caligulæ

Caligulæ dominum ſeſe, deúmq; dici coëgit, ſignisque ridiculè remotis omnibus, muſcarum agmina perſequebatur: furens libidine, cuius fœdum exercitium Græcorum lingua κλινοπάλην uocabat. Hinc percunctanti cuidam, quiſquámne in palatio eſſet, reſponſum eſt, Ne *muſca quidem. His eius ſæuitiis, ac maxime iniuria uerborum, qua ſe ſcortum uocari dolebat, accenſus* Antonius, *curans Germaniam ſuperiorem, imperium corripuit. Quo per* Normanium Appium *acie ſtrato,* Domitianus *longè deterior in omne hominum genus, etiam in ſuos ferarum more graſſabatur. Igitur metu crudelitatis, & conſcientiæ ſuæ coniurauere plerique, impulſoribus* Parthenio *procurante cubiculum, &* Stephano: *& tum ob fraudem interceptæ pecuniæ, ſupplicium ſuſpectante* Clodiano, *adſcita etiam in conſilio tyranni uxore* Domitia, *ob amorem Paridis hiſtrionis à principe cruciatus formidante,* Domitianum *multis uulneribus confodiunt, poſt annum* v. & x l. *uitæ. At Senatus gladiatoris more funus efferri, radendúmq; nomen decreuit. Huius tempore ſeculares ludi celebrati ſunt.*

κλινοπάλης

COCCEIVS NERVA.

HActenus Romæ, *ſeu per* Italiam *orti imperium rexere, hinc aduenæ: unde compertum eſt, urbem* Romam *externorum uirtute creuiſſe. Quid enim* Neruā *prudentius aut moderatius? quid* Traiano *diuinius? quid præſtantius* Adriano? Cocceius Nerua *oppido* Narnienſi *genitus, imperauit menſes* x i i i. *dies* x. *iſte quum imperium ſuſcepiſſet, mox rumore orto, uiuere atque affore* Domitianum, *perinde trepidauit, ut colore mutato, uerbis amiſsis, uix conſiſteret: ſed à* Parthenio *confirmatus, recepta fiducia, ad ſolenne delinimentum conuerſus eſt. Qui cum in curia à ſenatu gratanter exceptus eſſet, ſolus ex omnibus*

Arrius

*Arrius Antonius, uir acer, eique amiciſſimus, conditionem imperantium prudenter exprimens, amplexus eum, gratulari ſe ait Senatui & populo, prouinciisque, ipſi autem nequaquam: cui ſatius fuerat malos ſemper principes eludere, quàm tanti oneris uim ſuſtinentem, non moleſtiis modò & periculis ſubiici, ſed famæ etiam inimicorum pariter & amicorum, qui quum ſe mereri omnia præſumunt, ſi quicquam non extorſerunt, atrociores ſunt ipſis quoque hoſtibus. Iſte quicquid antea pœnæ nomine tributis acceſſerat, indulſit: afflictas ciuitates releuauit: puellas, puerósque natos parentibus egeſtoſis, ſumptu publico per Italiæ oppida ali iuſſit. Hic ne acceſſu maleuolorum terreretur, Iunij Mauritij conſtantis uiri dicto ita admonetur. Qui conuiuio familiari adhibitus, cum Veientonem conſulari honore functum quidem, apud Domitianum tamen multos occultis criminationibus perſecutum, adeſſe uidiſſet, inter colloquia mentione Catuli facta, calumniatoris præcipui, dicente Nerua, Quid nunc faceret, ſi Domitiano ſuperuixiſſet? Nobiſcum, inquit Mauritius, cœnaret. Hic iurgiorum diſceptator & ſcientiſſimus & frequens fuit. Calphurnium Craſſum, promiſſis ingentibus animos militũ pertentantem, detectũ, confeſſumq;, Tarentum cum uxore remouit, patribus lenitatem eius increpantibus. Cúmq; interfectores Domitiani ad exitium poſcerentur, tantũ eſt conſternatus, ut neq; uomitum, neq; impetum uentris ualuerit differre. Et tamen uehementer obſtitit, dictitans æquius eſſe mori, quàm autoritatem imperij fœdare, proditis potentiæ ſumẽdæ autoribus. Sed milites neglecto principe, requiſitos Petronium uno ictu, Parthenium uerò, demptis prius genitalibus, & in os coniectis, iugulauere: redempto magnis ſumptibus * Caſperio, qui ſcelere tam truci inſolentior, Neruam compulit referre*

Mauricum Pli. appellat.

*Aeliario,

ferre apud populum gratias militibus, quia peßimos, nefandóſq; omnium mortalium peremiſſent. Hic Traianũ in liberi locum, inq; partẽ imperij adoptauit: cum quo tribus uixit menſibus. Qui dum ſuggerente ira, nocte uoce quàm maxima contra quendam, Regulum nomine, inclamaret, ſudore correptus eſt. Eo die quo interiit, ſolis defectio facta eſt.

Opinor eſſe M. Regulũ, quem Plin. Iunior bipedum omniũ nequiſsimũ vocat.

VLPIVS TRAIANVS.

Vlpius Traianus ex urbe Tudertina, Vlpius ab auo dictus: Traianus à Troio paterni generis autore, uel de nomine Traiani patris ſic appellatus, imperauit annis uiginti. Iſte talem ſe reipublicæ præbuit, qualem uix ægréq; exprimere ualuerunt ſummorum ſcriptorum miranda ingenia. Hic imperium apud Agrippinam, nobilem Galliæ coloniam, ſuſcepit, habens diligentiam in re militari, in ciuilibus lenitatem, in ſubleuandis ciuitatibus largitionem. Cúmque duo ſint, quæ ab egregiis principibus expectentur, SANCTITAS DOMI, IN ARMIS FORTITVDO, VTROBIQVE PRVDENTIA, *tantus erat in eo maximarum rerum modus, ut quaſi temperamento quodam uirtutis micuiſſe uideretur, niſi quia cibo, uinóque paululum deditus erat: liberalis in amicos, & tanquam uitæ conditione par ſocietatibus perfrui. Hic ob honorem* * *Suræ, ſtudio cuius imperium abripuerat, lauacra condidit. De quo ſuperuacaneum uidetur cuncta uelle nominatim promere, cum ſatis ſit excultum atque emendatum dixiſſe. Fuit enim patiens laboris, ſtudioſus optimi cuiuſque, ac bellicoſi, magisque ſimpliciora ingenia, aut eruditiſsimos, quamuis ipſe parcæ eſſet ſcientiæ, moderatéque eloquens, diligebat. Iuſtitiæ uerò, ac iuris humani diuiníque tam repertor noui, quàm inueterati cuſtos. Quæ omnia eò maiora uiſebantur, quoniam per multos atque atroces tyrannos*

Agens annũ XLII.

Agrippina.

*Licinij,

tyrannos perdito atq; proſtrato ſtatu Romano, in remedium tantorum malorum diuinitus credebatur opportunè datus, uſq; eò, ut aduenient imperium eius pleraq; mirifica denunciauerint: In queis præcipuum cornicem è faſtigio Capitolij Atticis ſermonibus effata, καλῶς ἔςαι. Huius exuſti corporis cineres relati Romam, humatiq; Traiani foro ſub eius columna, & imago ſuperpoſita, ſicuti triumphantes ſolent, in urbem inuecta ſenatu præeunte, & exercitu. Eo tempore multò pernicioſius, quàm ſub Nerua Tyberis inundauit, magna clade ædium, & terræmotus grauis per prouincias multas, atróxq; peſtilentia, famésq; & incendia facta ſunt. Quibus omnibus Traianus per exquiſita remedia plurimum opitulatus eſt: ſtatuens ne domorum altitudo LX. *ſuperaret pedes: ob ruinas faciles, & ſumptus, ſi quando talia contingerent, exitioſos. Vnde meritò* PATER PATRIAE *dictus eſt. Vixit annis* LXIIII.

Lex ædificatoria.

AELIVS ADRIANVS.

A*Elius Adrianus ſtirpis Italicæ, Aelio Adriano Traiani principis conſobrino Adriæ orto genitus: quia id oppidum agri Piceni, etiam mari Adriatico nomen dedit. Imperauit annis duodecim. Hic Græcis literis impenſius eruditus, à pleriſque Græculus appellatus eſt. Athenienſium ſtudia, moresque auxit, poëtico non ſermone tantum, ſed & cæteris diſciplinis canendi, pſallendi, medendique ſcientia, muſicis, geometria, pictor, fictor, æmulatórque, ex ære uel marmore proximè Polycletos, & Euphranoras. Proinde omnino ad iſta * effectus, ut elegantius nunquàm, raro quicquam humanæ res expertæ uideantur, memor ſuprà quàm cuiquam credibile eſt, locos, negotia, milites, abſentes quoque nominibus recenſere, rem immenſi laboris. Quippe qui prouincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium præuert*

* *effictus,* Vno tempore ſcripſit, dictauit, audiuit, & cũ amicis fabulatus eſt. Spartiar

præuertens, cum oppida uniuerſa reſtitueret, augeret ordinibus. Nanq; ad ſpecimen legionum militarium fabros, perpendiculatores, architectos, genúsq; cunctum extruendorũ mœnium, ſeu decorandorum in cohortes centuriauerat. Varius, multiplex, multiformis ad uitia atque uirtutes, quaſi arbiter genitus, impetum mentis quodam artificio regens: ingenium inuidum, triſte, laſciuum, & ad oſtentationem ſui inſolens callidè tegebat. Continentiam, facilitatẽ, & clementiam ſimulans, contráq; diſſimulans ardorẽ gloriæ quo flagrabat acerrimus ad laceſſendum pariter, & reſpondendum ſeriis, ioco, maledictis: referre carmen carmini, dictum dicto: prorſus ut meditatum crederes aduerſus omnia. Huius uxor Sabina, dum propè ſeruilibus iniuriis afficitur, ad mortem uoluntariam compulſa: quæ palàm iactabat, quàm immane ingenium pertuliſſet, & elaboraſſe, ne ex eo humani generis pernicies grauidaretur. Hic morbo ſubtercutaneo, quem diu placidè pertulerat, uictus dolore, ardens, impatiénsq; plures è ſenatu extinxit. À regibus multis pace occultis muneribus impetrata, iactabat palàm, plus ſe otio adeptũ, quàm armis cæteros. Officia ſanè publica & palatina, necnon militiæ, in eam formam ſtatuit, quæ paucis per Conſtantinum

*LXXII. *immutatis hodie perſeuerant. Vixit annos * LXII. dehinc miſerabili exitu conſumptus eſt, cruciatu membrorum ferè omnium confectus, in tantum, ut ſeſe interficiendum miniſtrorum fidiſſimis precans offerret: ac ne in ſemetipſum ſæuiret, cuſtodia cariſſimorum ſeruaretur.*

ANTONINVS PIVS.

T. Aurelius Fuluius, Boionius, Antonius. Pius.

ANtoninus Fuluius, ſeu Boionius dictus, poſteà etiam Pius cognominatus eſt, imperauit annis XXIII. Iſte ab Adriano in filium adoptatus, cuius gener fuerat, tantæ bonitatis in principatu fuit, ut haud dubiè ſine exemplo uixerit

uixerit: quanuis cum Numæ contulerit ætas ſua, cum orbem terræ nullo bello per annos XXIII. *autoritate ſola rexerit: adeò trementibus eum atque amantibus cunctis regibus, nationibúſque & populis, ut parentem, ſeu patronum magis, quàm dominum imperatorem uerè putarent, omnéſque uno ore in cœleſtium morem propitium optantes, de controuerſiis inter ſe iudicem poſcerent. Quin etiam Indi, Bactri, Hyrcani legatos miſere, iuſtitia tanti imperatoris comperta, quam ornabat uultu ſereno & pulchro, procerus mēbra, decenter ualidus. Priuſquàm ſalutādus prodiret, degustans panis aliquantulū, ne frigeſcente circū præcordia per ieiuniū panis ſanguine, uiribus exeſis interciperetur, eóq; actuū publicorū laboribus minime ſufficeret: quæ incredibili diligentia ad ſpeciem optimi patrisfamiliâs exequebatur, appetentia gloriæ carēs & oſtentatione: adeò manſuetus, ut inſtantibus patribus, ad eos qui contra eum coniurauerant perſequendos, compreſſerit quæſtionem: præfatus, neceſſe non eſſe ſceleris in ſemetipſum cupidos pertinacius indagari, ne ſi plures reperirentur, quantis odio eſſet, intelligeretur. Igitur cum eſſet annorum* LXXII. *apud Lorios uilla propria, millibus paſſuum* XII. *ab urbe, febri paucorum dierum poſt tres atque uiginti annos imperij conſumptus eſt: ob cuius honorem templa, ſacerdotes, atque infinita alia decreta ſunt. Vſque eò autem mitis fuit, ut cum ob inopiæ frumentariæ ſuſpicionem lapidibus à plebe Romana perſtringeretur, maluerit ratione expoſita placare, quàm ulciſci ſeditionem.*

Satius enim putauit vnū ciuem ſeruare, quā mille hoſtes perdere. Spart.

M. ANTONINVS.

M*Arcus autem Antoninus imperauit annis* XVIII. *iſte uirtutum omnium, cœleſtiſq; ingenij extitit, ærumniſque publicis quaſi defenſor obiectus eſt. Etenim niſi*

DE VITA ET MORIBVS IMPERATORUM Romanorum, excerpta ex libris Sexti Aurelij Victoris, à Cæſare Auguſto uſq; ad Theodoſium Imperatorem

D. CÆSAR OCTAVIANVS AVGVSTVS.

Auum Octauii argentarium, patrē adſtipulatorem Cicero dicit fuiſſe, quorū vterque precarium quęſtū fecerit.

ANNO Vrbis conditæ DCCXXII, ab exactis uerò regibus CCCCLXXXq;, mos Romæ repetitus, uni prorſus parendi pro rege Imperatori, uel ſanctiori nomine Auguſto appellato. Octauianus igitur patre Octauio Senatore genitus, maternum genus ab Aenea per Iuliam familiam ſortitus, adoptione uerò C. Cæſaris maioris auunculi C. Cæſar dictus, deinde ob uictoriam Auguſtus cognominatus eſt. Iſte in imperio poſitus, Tribunitiam poteſtatem per ſe exercuit. Regionem Aegypti inundatione Nili acceſſu difficilem, inuiámque paludibus, in prouinciæ formam redegit. Quam ut annonæ urbis copioſam efficeret, foſſas incuria uetuſtatis limo clauſas, labore militum patefecit. Huius tempore ex Aegypto urbi annua ducenties centena millia frumenti inferebantur. Iſte Cantabros & Aquitanos, Rhetos, Vindelicos, Dalmatas, numero prouinciarum populi Romani coniunxit. Sueuos, Cattóſque deleuit, Sycambros in Galliam tranſtulit, Pannonios ſtipendiariis adiecit, Getarum populos, Baſtarnáſque laceßitos bellis ad concordiam compulit. Huic Perſæ obſides obtulerūt, creandique regis arbitrium permiſerunt. Ad hæc Indi, Scythæ, Garamantes,

Ob id horreum populi Roma appelant.

Garamantes, Aethiopes, legatos cum donis miſerunt. Adeò denique turbas, bella, ſimultates execratus eſt, ut niſi iuſtis de cauſis nunquam genti cuiquam bellum indixerit. Iactantiſque eſſe ingenij, & leuiſsimi dicebat ardore triumphandi, & ob lauream coronam, id eſt, folia infructuoſa, in diſcrimen per incertos euentus certaminum, ſecuritatem ciuium præcipitare. Neque imperatori bono quicquam minus, quàm temeritatem congruere. Satis celeriter fieri, quicquid commodè gereretur. Armáque, niſi maioris emolumenti cauſa, nequaquam mouenda eſſe, ne compendio tenui, iactura graui petita uictoria, ſimilis ſit hamo aureo piſcantibus, cuius abrupti amiſsiq́ue detrimentum nullo capturæ lucro penſari poteſt. Huius tempore trans Rhenum uaſtatus eſt Romanus exercitus, atque Tribuni & Proprætor cæſus. Quod in tantum accidiſſe perdoluit, ut cerebri ualido incurſu parietem pulſaret, ueſte capillóque, ac reliquis lugentium indiciis deformis. Auunculi quoque inuentum uehementer arguebat, qui milites commilitones nouo blandóque more appellans, dum affectat carior fieri, autoritatem principis emolliuerat. Denique erga ciues clementiſsimè uerſatus eſt. In amicos fidus extitit: quorum præcipui erant ob taciturnitatem Mecœnas, ob patientiam laboris modeſtiámque Agrippa. Diligebat prætereà Vergilium: rarus quidem ad accipiendas amicitias, ad retinendas conſtantiſsimus. Liberalibus ſtudiis, præſertim eloquentiæ in tantùm incumbens, ut nullus ne in procinctu quidem laberetur dies, quin legeret, ſcriberet, declamaret. Leges alias nouas, alias correctas protulit ſuo nomine. Auxit, ornauitq; Romam ædificiis multis, iſto glorians dicto, VRBEM LATERITIAM REPERI, RELINQVO MARMOREAM. *Fuit mitis, gratus, ciuilis animi & lepidi, corpore toto pulcher,*

Quintili Vare, redde legiones.

ſed oculis magis: quorum aciem clariſsimorum ſyderum modo uibrans, libenter accipiebat cedi ab intendentibus tanquam ſolis radiis aſpectu ſuo. À cuius facie dum quidam miles ſe auerteret, & interrogaretur ab eo, cur ita faceret, reſpondit: Quia fulmen oculorum tuorum ferre non poſſum. Nec tamen uir tantus uitiis caruit: fuit enim paululum impatiens, leniter iracundus, occultè inuidus, palàm factioſus. Porrò autem dominandi ſuprà quàm æſtimari poteſt cupidiſsimus: ſtudioſus aleæ luſor. Cúmque eſſet cibi ac uini multi, aliquatenus uerò ſomni abſtinens, ſeruiebat tamen libidini uſque ad probrum uulgaris famæ. Nam inter duodecim catamitos, totidémque puellas accubare ſolitus erat. Abiecta quoque uxore Scribonia, amore alienæ coniugis poſſeſſus, Liuiam quaſi marito concedente ſibi coniunxit: cuius Liuiæ iam erant filij Tiberius & Druſus. Cúmque eſſet luxuriæ ſeruiens, erat tamen eiuſdem uitij ſeueriſsimus ultor: more hominum, qui in ulciſcendis uitiis, quibus ipſi uehementer indulgent, acres ſunt. Nam & poëtam Ouidium, qui & Naſo, pro eo quòd tres libellos amatoriæ artis conſcripſit, exilio damnauit. Quódque eſt læti animi, uel amœni, oblectabatur omni genere ſpectaculorum, præcipuè ferarum incognita ſpecie, & infinito numero. Annos ſeptem & ſeptuaginta ingreſſus, Nolæ morbo interiit: quanquam alij ſcribant, dolo Liuiæ extinctum, metuentis, ne quia priuignæ filium Agrippam, quem odio nouercali in inſulam relegauerat, reduci compererat, eo ſummam rerum adepto, pœnas daret. Igitur mortuum, ſeu necatum, multis nouíſque honoribus ſenatus cenſuit decorandum. Nam præter id quòd anteà patrem patriæ dixerat, templa tam Romæ, quàm per urbes celeberrimas ei conſecrauit, cunctis uulgò iactantibus, Vtinam aut non

Ouidius relegatus in Tomum.

naſce

naſceretur, aut non moreretur. Alterum enim peßimi incepti, exitus præclari alterum. Nam & in adipiſcendo principatu, oppreſſor libertatis eſt habitus: & in gerenda ciues ſic amauit, ut tridui frumento in horreis quondam uiſo, ſtatuiſſet ueneno mori, ſi è prouinciis claſſes interea non uenirent: Quibus aduectis, fœlicitati eius ſalus patriæ eſt attributa. Imperauit annis quinquaginta, & VI. XII cum Antonio, XL. uerò & quatuor ſolus. Qui certe nunquam aut reipublicæ ad ſe potentiam traxiſſet, aut tandiu ea potiretur, niſi magnis naturæ & ſtudiorum bonis abundaſſet.

CLAVDIVS TIBERIVS.

Claudius Tiberius Liuiæ filius, Cæſaris Octauiani priuignus, imperauit annis uiginti quatuor. Iſte qui Claudius Nero dicebatur, eleganter à iocularibus Caldius Biberius Mero, ob uinolentiam nominatus eſt. Satis prudens in armis, ſatíſque fortunatus ante ſumptum imperium ſub Auguſto fuit, ut non immeritò reipublicæ dominatus ei committeretur. Inerat ei ſcientia literarum eloquio clarior, ſed ingenio peßimo, truci, auaro, inſidioſo, ſimulans ea ſe uelle, quæ nollet: His quaſi infenſus, quibus conſultum cupiebat: his uerò quos oderat, quaſi beneuolus apparens. Repentinis reſponſionibus aut conſiliis melior, quàm meditatis. Denique delatum à patribus principatum, quod quidem aſtu perfecerat, ficte abnuere, quid ſinguli dicerent, uel ſentirent, atrociter explorans: quæ res bonos quoſque peſſum dedit. Aeſtimantes enim ex animo eum longa oratione imperialis moleſtiæ magnitudinem declinare, cum ſententias ad eius uoluntatem promunt, inceſſere exitia poſtrema. Iſte Cappadocas in prouinciam, remoto Archelao rege eorum, redegit: Gætulorum latrocinia repreßit:

Nerones lingua Sabina fortes appel. Tranq.

Maraboduum Sueuorum regem, callidè circumuenit. Cum immani furore inſontes, noxios, ſuos pariter externóſq; puniret, reſolutis militiæ artibus, Armenia per Parthos, Mœſia à Dacis, Pannonia à Sarmatis, Gallia à finitimis, gentibus direptæ ſunt. Iſte poſt LXXVIII. annum & menſem IIII. inſidiis Caligulæ extinctus eſt.

C. CAESAR CALIGVLA.

Caligula imperauit annos IIII. Iſte filius fuit Germanici: & quia natus in exercitu fuerat, cognomentum calciamenti militaris, id eſt, Caligulæ, ſortitus eſt. Ante principatum omnibus carus, acceptúſque fuit: In principatu uerò talis, ut non immeritò uulgaretur, atrociorem illo dominum non fuiſſe. Denique tres ſorores ſuas ſtupro maculauit. Incedebat habitu deorum ſuorum, Iouem ob inceſtum, è choro autem Bacchanalia Liberum ſe aſſerebat: de quo neſcio an decuerit memoriæ prodi, niſi fortè quia iuuat de principibus noſſe omnia, ut improbi ſaltem famæ metu talia declinent. In palatio matronas nobiles publicæ libidini ſubiecit. Primus diademate impoſito, dominum ſe iuſſit appellari. In ſpatio trium millium quod in ſinu Puteolano inter moles iacet, duplici ordine naues contexens, arenæ adgeſtu, ad terræ ſpeciem uiam ſolidatam, phalerato equo, inſigníſque ærea corona, quaſi triumphans indutus aureo paludamento, curru biiugi decurrit. Dehinc à militibus confoſſus, interiit.

Quamobrem de malis principibus ſcribatur.

CLAVDIVS TIBERIVS.

Claudius Tiberius, * Druſi, Tiberij fratris filius, Caligulæ patruus, imperauit annos quatuordecim. Iſte cum ſenatus cenſuiſſet gentem Cæſarum exterminari, deformi latebra latens, repertus à militibus, quia uecors erat, & mitiſſimus uidebatur imprudentibus. Imperator effectus

*Decimi

effectus eſt. Hic uentri, uino, libidini fœdæ obediens, uecors & probè hebes, ignauus ac pauidus, libertorum, & coniugis imperiis ſubiectus fuit. Huius tempore Scribonianus Camillus intra Dalmatias imperator creatus, continuò occiditur. Mauri prouinciis à Cæſare pulſi, cæſa Muſalamorum manus eſt. A qua Claudia Romæ introducta. Huius uxor Meſſalina primò clàm, mox paßim quaſi iure, adulteriis utebatur: ex quo facto plures metu abſtinentes, extincti ſunt. Dehinc atrocius accenſa, nobiliores quaſque nuptas & uirgines, ſcortorum modo ſecum propoſuerat, coactique mares ut adeſſent. Quòd ſi quis talia horruerat, adficto crimine, in ipſum, omnémque familiam ſæuiebatur, ut magis uideretur ſub imperatore uiro, quàm imperatori nupta eſſe: ita liberti eius poteſtatem ſummam adepti, ſtupris, exilio, cæde, proſcriptionibus omnia fœdabant. Ex quibus Felicem legionibus Iudææ præfecit: Poßidio eunucho poſt triumphum Britannicum, inter militarium fortißimos, arma inſignia tanquam participi uictoriæ dono dedit: Polybum inter conſules medium incedere fecit. Hos omnes anteibat Narciſſus ab epiſtolis, dominum ſe gerens ipſius domini: Pallas prætoriis ornamentis ſublimatus, adeò diues, ut cauſante eo inopiam fiſci, lepidißimè famoſo elogio uulgatum ſit, Abunde ei pecuniam fore, ſi à duobus libertis in ſocietatem reciperetur. Huius temporibus uiſus eſt apud Aegyptum Phœnix, quam ferunt uolucrem ann. D. ex Arabia memoratos locos aduolare: atque in Aegæo mari repentè inſula emerſit. Hic Agrippinam, Germanici fratris ſui filiam, uxorem duxit, quæ filio imperium procurans, primò priuignos inſidiis multiformibus, dehinc ipſum coniugem ueneno interemit. Vixit annis ſexagintaquatuor, cuius funus, ut quondam in Tarquinio Priſco, diu occultatum, dum arte muliebri

Poſſet hoc etiam hodie in reges dici.

* Hoc falſum eſſe Plin. lib. 10. ſcribit.

Moguntiæ ſitũ putant.

bri corrupti cuſtodes ægrum ſimulant, Nero priuignus imperij iura ſuſcepit.

DOMITIVS NERO.

Domitius Nero, Patre Domitio Aenobarbo genitus, matre Agrippina, imperauit annis tredecim. Iſte quinquennio tolerabilis uiſus. Inde quidam prodidere Traianum ſolitum dicere, procul diſtare cunctos principes à Neronis quinquennio. Hic in urbe amphitheatrum & lauacra conſtruxit. Pontum in ius prouinciæ Polemonis Reguli permiſſu redegit, à quo Polemoniacus pontus appellatus eſt: idémque Cottias Alpes, Cottio rege mortuo. Eo nanque dedecore reliquum uitæ egit, ut pudeat memorare huiuſmodi quenquam. Eô progreſſus eſt, ut neque ſuæ, neq; aliorum pudicitiæ parcens, ad extremum amictus nubentium uirginum ſpecie, palàm conuocato ſenatu, dote dicta, cunctis feſta de more frequentantibus, nuberet. Pelle tectus feræ, utriq; ſexui genitalia uultu contrectabat: matrem etiam ſtupro contaminauit, quámq; poſtmodum interemit. Octauiam & Sabinam cognomento Poppeam, in matrimonium duxit, uiris earum trucidatis. Tunc Galba in Hiſpania procul, & C. Iulius imperium corripuere. Vbi aduentare Nero Galbam didicit, Senatúſq; ſententia conſtitutum, ut more maiorum collo in furcam coniecto, uirgis ad necem cæderetur, deſertus undiq; noctis medio egreſſus urbem, ſequentibus Phaone Epaphrodito, Neophytóq;, & ſpadone Sporo, quem quondam Nero exectum formare in mulierem tentauerat, ſemet ictu gladij tranſegit, adiuuante trepidantem manum impuro, de quo diximus, eunucho Sporo: quum ſanè prius nullo reperto, à quo feriretur, exclamaret, Itáne nec amicum habeo, nec inimicum: dedecoroſe uixi, turpius peream. Periit anno ætatis XXXII. Hunc Perſæ intantum dilexerunt, ut le

ut legatos mitterent, orantes copiam conſtruendi monimenti. Cæterùm adeò cunctæ prouinciæ, omnéſque Roma interitu eius exultauit, ut plebs induta pileis manumiſsionum, tanquam ſæuo exempta domino, triumpharet. Pileum ſumere.

SERGIVS GALBA.

Galba nobili Sulpitiorum genere progenitus, imperauit menſes ſeptem, dieſq; totidem. Iſte in adoleſcentes infamis, ad ueſcendum intemperans fuit, trium amicorum conſilio, id eſt, Iunij, Cornelij, & Cælij, cuncta diſponẽs: adeò ut inter Palatinas ædes, pariter & uulgò pædagogi dicerentur. Hic ante ſumptam dominationem, multas prouincias egregiè adminiſtrauit, militem ſeueriſsimè tractans, ita ut ingreſſo eo caſtra, uulgaretur ſtatim, Diſce militare miles, Galba eſt, non Getulicus. Cum L X X I I I. ætatis annum ageret, dum factione Othonis accenſas legiones, lorica tectus leniret contenderet, ad lacum Curtium cæſus eſt.

OTHO *SALVIVS. *SYLVIVS

Saluius Otho ſplendidis ortus maioribus ex oppido Ferentino, imperauit menſes quatuor Vita omni turpis, maximè adoleſcentia. Hic à Vitellio primùm apud Placentiam, deinc apud Bebriacum uictus, ſemet gladio transfixit, anno ætatis X X X V I I I. adeò amabilis militibus proprijs, ut plerique corpore eius uiſo, ſuis manibus interierint. X C V. dies regnaſſe ſcribit Tranq. X X X V I I I. Tranq.

AVLVS VITELLIVS.

Vitellius ortus familia nobili, patre Lucio Vitellio tertio cõſule, imperauit mẽſes VIII. Iſte mẽte crudelis, auarúſque cũ profuſione fuit. Huius tẽpore, Veſpaſianus in Oriente principatus abripuit: à cuius militib⁹ certamine ſub muris urbis habito, ſuperatus, & palatio quo ſe abdiderat Vitellius, uinctis à tergo manibus productus, circũducitur ad ſpectaculum uulgi. Ac ne homo impudens, in extremis ſaltẽ malorũ quæ

geſſerat, rubore faciem demitteret, ſubiecto in mentū gladio, ſeminudus, multis cœno, fimo, & cæteris turpioribus dictu purgamentis uultum eius inceſſentibus, per ſcalas Gemonias trahitur, ubi Sabinum Veſpaſiani fratrem necari permiſerat, numeroſis ictibus confoſſus interiit. Vixit annis quinquaginta ſeptem. Hi omnes quos paucis attigi, præcipue Cæſarum gens, adeò literis culti, atque eloquentia fuere, ut ni cunctis uitiis, abſque Auguſto, nimij forent, profectò traxiſſent immodica flagitia.

Inde vnco tract⁹ ad Tiberim. Trā.

VESPASIANVS.

VEſpaſianus imperauit annis decem. Huius inter cætera bona illud ſingulare fuit, inimicitias obliuiſci, adeò ut Vitellij hoſtis ſui filiam locupletiſſimè dotatam, ſplendidiſſimo coniungeret uiro. Ferebat patienter amicorum motus, contumeliis eorum, ut erat facetiſſimus, dictis iocularibus reſpondens. Nanque Licinium Mutianum, quo adiutore ad imperium peruenerat, fiducia meritorum inſolentem flectebat, adhibito aliquo utrique familiari, id unum dicens, Noſti me uirum eſſe. Sed quid mirum in amicis, cum etiam cauſidicorum obliqua dicta, & philoſophorum contumaciam contemneret? Iſte exanguem diu, feſſumque terrarum orbem breui refecit. Nanque primum ſatellites tyrannidis, niſi qui fortè atrocius longè proceſſerant flectere potius maluit, quàm excruciatos delere, prudentiſſimè ratus, nefaria miniſteria à pluribus metu curari. Præterea legibus æquiſſimis monendo, quódq; uehementius eſt, uitæ ſpecie uitiorum plura aboleuerat. Infirmus tamen, uti quidam prauè putant, aduerſus pecuniam, cum ſatis conſtet, ærarij inopia, & clade urbium, nouas cum, neque poſtea habitas uectigalium penſiones exquiſiuiſſe. Hic Romam deformem incendiis ueteribus, ac ruinis, permiſſa, ſi domini deeſſent, uolen

uolentibus ædificandi copia, Capitolium, ædem Pacis, Claudiíq; monimenta reparauit: multáq; noua inſtituit per omnes terras, quà ius Romanum eſt. renouatæ urbes cultu egregio: uiæ operibus maximis munitæ ſunt. Tunc cauati montes per Flaminiam ſunt prono tranſgreſſui, quæ uulgariter Pertuſa petra uocitatur. Mille gentes compoſitæ, cum ducentas ægerrimè reperiſſet, extinctis ſæuitia tyrannorum pleriſque. Rex Parthorum Vologeſes, metu ſolo in pace coactus eſt: Syria ſeu Palæſtina, necnon Cilicia, Trachea, & Comagene, quã hodie Auguſtophratenſem nominamus, prouinciis acceſſere: Iudæi quoq; additi ſunt. Hic mouentibus amicis, ut caueret à Metio Pompoſiano, de quo ſermo percrebuerat, regnaturum, Conſulem fecit, alludens tali cauillo, Quandoq; memor erit tanti beneficij. Inſtitutũ uerò uniforme, omni imperio tenuit. Vigilare de nocte, publicisq; actibus abſolutis caros admittere, dum ſalutatur calceamenta ſumens, & regiũ ueſtitum. Pòſt autem negotiis quæcunque aduenisſent, auditis, exerceri uectatione, deinde requieſcere: poſtremò ubi lauiſſet, remißiore animo conuiuium curabat. Plura dicere ſtudium coëgit imperatoris boni, quem ab Auguſti morte poſt annos VI. *&* L. *Romana Reſpub. exanguis ſæuitia tyrannorum, quaſi fato quodam, ne penitus rueret, adſecuta eſt. Itaque annum agens uitæ abſque uno ſeptuageſimum, ſeriis ioca, quibus delectabatur, admiſcens, interiit. Quippe primò cum crinitum ſydus apparuiſſet: Iſtud, inquit, ad regem Perſarum pertinet, cui capillus effuſior. Deinde uentris ingluuie feſſus, & aſſurgens, Stantem, ait, imperatorem excedere terris decet.*

Optimum hoc eſt ad abolendam inuidiam.

TITVS.

Titus uocabulo patris etiam Veſpaſianus dictus; matre liberta Domicilla nomine genitus, imperauit an-

nos duos, & menſes II. dieſque uiginti. Iſte à puero præclaris ſtudiis, probitatis, militiæ, literarum inſtantiſſimè deditus, quò contenderet, animi & corporis muneribus oſtendit. Hic *ubi patriæ curam ſuſcepit, incredibile eſt, quantum quos imitabatur anteierit, præcipuè clementia, liberalitate, honorificentia, ac pecuniæ contemptu: quæ eò amplius grata fuere, quòd ex nonnullis à priuato adhuc priuatis aſperior, luxuriéque & auaritiæ amans credebatur fore.* Nanque *præfecturam prætorianam patre imperante adeptus, ſuſpectum quemque & oppoſitum ſibi immiſsis qui per theatra & caſtra inuidioſa iactantes ad pœnam poſcerent, quaſi criminis conuictos oppreſsit.* In *queis Cæcinnam conſularem adhibitum cœnæ, uixdum triclinio egreſſum, ob ſuſpicionem ſtupratæ* Berenicis *uxoris ſuæ, iugulari iuſſit.* Iurgia *autem ſub patre uenundata, rapinarum cupidum: unde* Neronem *cuncti uocantes opinantéſque, ſummam rerum nactum, grauiter acceperant. Sed hæc in melius conuerſa, adeò ei immortalem gloriam contulere, ut deliciæ atque amor humani generis appellaretur.* Denique *ut ſubiit pondus regium,* Berenicen *nuptias ſuas ſperantem, regredi domum, & eneruatorum greges abire præcepit: quo facto, quaſi ſignum protulit mutatæ intemperantiæ. Dehinc cùm donata, conceſſáue à prioribus principibus firmare inſequentes ſolerent: ſimul ut imperium cepit, talia poſsidentibus edicto ſponte cauit, uel conceſsit.* Quadam *etiam die, recordans ueſperi, nihil ſe cuiquam præſtitiſſe, uenerando cœleſtiq; dicto,* Amici *ait,* PERDIDIMVS DIEM: *quia erat magnificæ liberalitatis. Clementiam uerò uſq; eò perduxit, ut ampliſsimi ordinis duo, cùm aduerſus eum coniuraſſent, neque abnuere cogitatum ſcelus quirent, monuerit primò: pòſt deductos in ſpectaculum ſe utrinque aſsidere iuſſerit:*

Deliciæ humani generis.

iuſſerit: petitóque ex induſtria mirmillonum, quorum pugnæ uiſebantur, gladio, quaſi ad explorandam aciem, uni atque alteri commiſerit: quibus perculſis, & conſtantiam mirantibus diceret, Videtiſne POTESTATES FATO DARI, *fruſtráque tentari facinus potiundi ſpe, uel amittendi metu?* Fratrem *quoque* Domitianum *parantem inſidias, militúmque animos ſolicitantem, flens ſæpius obteſtatus eſt, ne parricidio adſequi cuperet, quod & ſe uolente eſſet obuenturum ei, etiam haberet, cum ſit particeps poteſtatis. Huius tempore mons* Veſuuius *in* Campania *ardere cœpit, incendiúmq;* Romæ *ſine nocturna requie per triduum fuit: lues quoque, quanta uix unquam anteà fuit.* Quibus *tamen malis nonnullis uexatis, pecunia propria ſubuenit cunctis remediorum generibus: nunc ægrotantes per ſemetipſum reficiens, nunc conſolans ſuorum mortibus afflictos.* Vixit *annos quadraginta unum, & in eodem, quo pater apud* Sabinos, *agro, febre interiit.* Huius *mors credi uix poteſt, quantum luctus urbi, prouinciiſq; intulerit, adeò ut eum delicias publicas, ſicut diximus, appellantes, quaſi perpetuo cuſtode orbatum terrarum orbem deflerent.* Poteſtas fato datur.

DOMITIANVS.

D*Omitianus &* Domicillæ *libertæ filius, germanus* Titi, *imperauit annis* XV. Iſte *primò clementiam ſimulans, neque adeo iners, domi belliquе tolerantior uidebatur: idcircóque* Cattos Germanósque *deuicit, ius æquiſsimè dixit.* Romæ *multa ædificia uel cœpta, uel à fundamentis conſtruxit: bibliothecas incendio conſumptas, petitis undique, præſertim* Alexandria *exemplis, reparauit.* Sagittarum *tam doctus fuit, ut inter patentes digitos extentæ manus uiri procul poſiti ſpicula tranſuolarent.* Dehinc *atrox cædibus, bonorum ſupplicia agere cœpit, ac more*

Caligulæ

Arrius Antonius, uir acer, eique amiciſſimus, conditionem imperantium prudenter exprimens, amplexus eum, gratulari ſe ait Senatui & populo, prouinciisque, ipſi autem nequaquam: cui ſatius fuerat malos ſemper principes eludere, quàm tanti oneris uim ſuſtinentem, non moleſtiis modò & periculis ſubiici, ſed famæ etiam inimicorum pariter & amicorum, qui quum ſe mereri omnia præſumunt, ſi quicquam non extorſerunt, atrociores ſunt ipſis quoque hoſtibus. Iſte quicquid antea pœnæ nomine tributis acceſſerat, indulſit: afflictas ciuitates releuauit: puellas, puerósque natos parentibus egeſtoſis, ſumptu publico per Italiæ *oppida ali iuſſit.* Hic *ne acceſſu maleuolorum terreretur,* Iunij Mauritij *conſtantis uiri dicto ita admonetur.* Qui *conuiuio familiari adhibitus, cum* Veientonem *conſulari honore functum quidem, apud* Domitianum *tamen multos occultis criminationibus perſecutum, adeſſe uidiſſet, inter colloquia mentione* Catuli *facta, calumniatoris præcipui, dicente* Nerua, Quid *nunc faceret, ſi* Domitiano *ſuperuixiſſet?* Nobiſcum, *inquit* Mauritius, *cœnaret.* Hic *iurgiorum diſceptator & ſcientiſſimus & frequens fuit.* Calphurnium *Craſſum, promiſſis ingentibus animos militũ pertentantem, detectũ, confeſſumq;,* Tarentum *cum uxore remouit, patribus lenitatem eius increpantibus. Cúmq; interfectores* Domitiani *ad exitium poſcerentur, tantũ eſt conſternatus, ut neq; uomitum, neq; impetum uentris ualuerit differre.* Et *tamen uehementer obſtitit, dictitans æquius eſſe mori, quàm autoritatem imperij fœdare, proditis potentiæ ſumẽdæ autoribus. Sed milites neglecto principe, requiſitos* Petronium *uno ictu,* Parthenium *uerò, demptis prius genitalibus, & in os coniectis, iugulauere: redempto magnis ſumptibus ** Caſperio, *qui ſcelere tam truci inſolentior,* Neruam *compulit referre*

Mauricum Pli. appellat.

*Aeliario,

ferre

ferre apud populum gratias militibus, quia peſſimos, nefandóſq; omnium mortalium peremiſſent. Hic Traianũ *in liberi locum, inq; partẽ imperij adoptauit: cum quo tribus uixit menſibus. Qui dum ſuggerente ira, nocte uoce quàm maxima contra quendam, Regulum nomine, inclamaret, ſudore correptus eſt.* Eo die quo interiit, *ſolis defectio facta eſt.*

Opinor eſſe M. Regulũ, quem Plin. Iunior bipedum omniũ nequiſsimũ vocat.

VLPIVS TRAIANVS.

VLpius Traianus ex urbe Tudertina, Vlpius ab auo dictus: Traianus à Troio paterni generis autore, uel de nomine Traiani patris ſic appellatus, imperauit annis uiginti. Iſte talem ſe reipublicæ præbuit, qualem uix ægréq; exprimere ualuerunt ſummorum ſcriptorum miranda ingenia. Hic imperium apud Agrippinam, nobilem Galliæ coloniam, ſuſcepit, habens diligentiam in re militari, in ciuilibus lenitatem, in ſubleuandis ciuitatibus largitionem. Cúmque duo ſint, quæ ab egregiis principibus expectentur, SANCTITAS DOMI, IN ARMIS FORTITVDO, VTROBIQVE PRVDENTIA, tantus erat in eo maximarum rerum modus, ut quaſi temperamento quodam uirtutis micuiſſe uideretur, niſi quia cibo, uinóque paululum deditus erat: liberalis in amicos, & tanquam uitæ conditione par ſocietatibus perfrui. Hic ob honorem * Suræ, ſtudio cuius imperium abripuerat, lauacra condidit. De quo ſuperuacaneum uidetur cuncta uelle nominatim promere, cum ſatis ſit excultum atque emendatum dixiſſe. Fuit enim patiens laboris, ſtudioſus optimi cuiuſque, ac bellicoſi, magisque ſimpliciora ingenia, aut eruditiſſimos, quamuis ipſe parcæ eſſet ſcientiæ, moderatéque eloquens, diligebat. Iuſtitiæ uerò, ac iuris humani diuiníque tam repertor noui, quàm inueterati cuſtos. Quæ omnia eò maiora uiſebantur, quoniam per multos atque atroces tyrannos

Agens annũ XLII.

Agrippina.

*Licinij,

tyrannos perdito atq; proſtrato ſtatu Romano, in remedium tantorum malorum diuinitus credebatur opportunè datus, uſq; eò, ut aduenens imperium eius pleraq; mirifica denunciauerint: In queis præcipuum cornicem è faſtigio Capitolij Atticis ſermonibus effata, καλῶς ἔςαι. Huius exuſti corporis cineres relati Romam, humatiq; Traiani foro ſub eius columna, & imago ſuperpoſita, ſicuti triumphantes ſolent, in urbem inuecta ſenatu præeunte, & exercitu. Eo tempore *multò pernicioſius, quàm ſub Nerua Tyberis inundauit, magna clade ædium, & terræmotus grauis per prouincias multas, atróxq; peſtilentia, fámesq; & incendia facta ſunt. Quibus omnibus Traianus per exquiſita remedia plurimum opitulatus eſt: ſtatuens ne domorum altitudo* L X. *ſuperaret pedes: ob ruinas faciles, & ſumptus, ſi quando talia contingerent, exitioſos. Vnde meritò* PATER PATRIAE *dictus eſt. Vixit annis* L X I I I I.

Lex ædificatoria.

AELIVS ADRIANVS.

AElius Adrianus ſtirpis Italicæ, Aelio Adriano Traiani principis conſobrino Adriæ orto genitus: quia id oppidum agri Piceni, etiam mari Adriatico nomen dedit. Imperauit annis duodecim. Hic Græcis literis impenſius eruditus, à pleriſque Græculus appellatus eſt. Athenienſium ſtudia, moresque auxit, poëtico non ſermone tantùm, ſed & cæteris diſciplinis canendi, pſallendi, medendique ſcientia, muſicis, geometria, pictor, fictor, æmulatórque, ex ære uel marmore proximè Polycletos, & Euphranoras. Proinde omnino ad iſta * effectus, ut elegantius nunquàm, rarò quicquam humanæ res expertæ uideantur, memor ſuprà quàm cuiquam credibile eſt, locos, negotia, milites, abſentes quoque nominibus recenſere, rem immenſi laboris. Quippe qui prouincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium præuert

* *effictus,* Vno tempore ſcripſit, dictauit, audiuit, & cũ amicis fabulatus eſt. Spartiae

præuertens, cum oppida uniuerſa reſtitueret, augeret ordinibus. Nanq; ad ſpecimen legionum militarium fabros, perpendiculatores, architectos, genúsq; cunctum extruendorũ mœnium, ſeu decorandorum in cohortes centuriauerat. Varius, multiplex, multiformis ad uitia atque uirtutes, quaſi arbiter genitus, impetum mentis quodam artificio regens: ingenium inuidum, triſte, laſciuum, & ad oſtentationem ſui inſolens callidè tegebat. Continentiam, facilitatẽ, & clementiam ſimulans, contráq; diſſimulans ardorẽ gloriæ quo flagrabat acerrimus ad laceſſendum pariter, & reſpondendum ſeriis, ioco, maledictis: referre carmen carmini, dictum dicto: prorſus ut meditatum crederes aduerſus omnia. Huius uxor Sabina, dum propè ſeruilibus iniuriis afficitur, ad mortem uoluntariam compulſa: quæ palàm iactabat, quàm immane ingenium pertuliſſet, & elaboraſſe, ne ex eo humani generis pernicies grauidaretur. Hic morbo ſubtercutaneo, quem diu placidè pertulerat, uictus dolore, ardens, impatiénsq; plures è ſenatu extinxit. À regibus multis pace occultis muneribus impetrata, iactabat palàm, plus ſe otio adeptũ, quàm armis cæteros. Officia ſanè publica & palatina, necnon militiæ, in eam formam ſtatuit, quæ paucis per Conſtantinum immutatis hodie perſeuerant. Vixit annos *LXII. *debinc miſerabili exitu conſumptus eſt, cruciatu membrorum ferè omnium confectus, in tantum, ut ſeſe interficiendum miniſtrorum fidiſſimis precans offerret: ac ne in ſemetipſum ſæuiret, cuſtodia cariſſimorum ſeruaretur.*

*LXXII.

ANTONINVS PIVS.

T. Aurelius Fuluius, Boionius, Antonius. Pius.

ANtoninus *Fuluius, ſeu* Boionius *dictus, poſteà etiam Pius cognominatus eſt, imperauit annis* XXIII. *Iſte ab Adriano in filium adoptatus, cuius gener fuerat, tantæ bonitatis in principatu fuit, ut haud dubiè ſine exemplo*

uixerit

uixerit:quamuis eum Numæ contulerit ætas ſua,cum orbem terræ nullo bello per annos XXIII. *autoritate ſola rexerit:adeò trementibus eum atque amantibus cunctis regibus, nationibúſque & populis,ut parentem, ſeu patronum magis,quàm dominum imperatorem uerè putarent, omnéſque uno ore in cœleſtium morem propitium optantes, de controuerſiis inter ſe iudicem poſcerent.Quin etiam Indi, Bactri,Hyrcani legatos miſêre, iuſtitia tanti imperatoris comperta, quam ornabat uultu ſereno & pulchro, procerus mẽbra, decenter ualidus.Priuſquàm ſalutãdus prodiret,degu ſtans panis aliquantulũ,ne frigeſcente circũ præcordia per ieiuniũ panis ſanguine, uiribus exeſis interciperetur, eóq; actuũ publicorũ laboribus minime ſufficeret:quæ incredibili diligentia ad ſpeciem optimi patriſfamiliâs exequebatur,appetentia gloriæ carẽs & oſtentatione:adeò manſuetus,ut inſtantibus patribus, ad eos qui contra eum coniurauerant perſequendos, compreſſerit quæſtionem: præfatus, neceſſe non eſſe ſceleris in ſemetipſum cupidos pertinacius indagari,ne ſi plures reperirentur, quantis odio eſſet, intelligeretur.* Igitur *cum eſſet annorum* LXXII. *apud Lorios uilla propria, millibus paſſuum* XII. *ab urbe, febri paucorum dierum poſt tres atque uiginti annos imperij conſumptus eſt:ob cuius honorem templa,ſacerdotes, atque infinita alia decreta ſunt. Vſque eò autem mitis fuit, ut cum ob inopiæ frumentariæ ſuſpicionem lapidibus à plebe Romana perſtringeretur, maluerit ratione expoſita placare, quàm ulciſci ſeditionem.*

Satius enim putauit vnũ ciuem ſeruare, quã mille hoſtes perdere. Spart.

M. ANTONINVS.

M*Arcus autem Antoninus imperauit annis* XVIII. *iſte uirtutum omnium,cœleſtíſq; ingenij extitit,ærumniſque publicis quaſi defenſor obiectus eſt. Etenim niſi*

ad illa tempora natus eſſet, profectò quaſi uno lapſu ruiſſent omnia ſtatus Romani. *Quippe ab armis quies nunquàm erat: perque omnem* Orientem, *Illyricum*, Italiam, *Galliámq; bella feruebant, terræ motus non ſine interitu ciuitatum, inundationes fluminum, lues crebræ, locuſtarum ſpecies agris infeſtæ: prorſus ut propè nihil, quo ſummis angoribus atteri mortales ſolent, dici, ſeu cogitari queat, quod non illo imperante ſæuierit. Credo diuinitus attributum, ut dum mundi lex, ſeu natura aliunde quid hominibus incognitum gignit, rectorum conſiliis tanquam medicinæ remediis leniatur. Is propinquum ſuum Lucium Annium Verum, ad imperij partem nouo beneuolentiæ genere adſciuit. Qui Verus inter Altinum atque Concordiam iter faciens, ictu ſanguinis, quem morbum Græci ἀπόπληξιν uocant, undecimo imperij anno extinctus eſt: carminum, maximè tragicorum, ſtudioſus, ingenij aſperi atque laſciui.*

M. ANTONINVS.

Cognomento Philoſophus dictus.

POſt *cuius obitum* M. *Antoninus remp. ſolus tenuit, à principio uitæ tranquilliſſimus, adeò ut ab infantia uultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutauerit: philoſophiæ ſtudens, literarúmq; Græcarum peritiſſimus. Hic permiſit uiris clarioribus, ut conuiuia eodem cultu, quo ipſe, & miniſtris ſimilibus exhiberent. Hic cum ærario exhauſto, largitiones quas militibus impenderet, non haberet, neque indicere prouincialibus, aut ſenatui aliquid uellet inſtrumentorum regij cultus, facta in foro Traiani ſectione, diſtraxit uaſa aurea, pocula cryſtallina & murrhina, uxoriam ac ſuam ſericam & auream ueſtem, multa ornamenta gemmarum: ac per duos continuos menſes uenditio habita eſt, multúmq; auri redactum. Poſt uictoriam tamen emptoribus pretia reſtituit, qui reddere comparata uoluerunt.*

runt. Moleſtus nulli fuit, qui maluit ſemel empta retinere. Huius tempore Caßius tyrannidem arripiens, extinctus eſt. Ipſe anno uitæ L I X. apud Bendobonam morbo conſumptus eſt. De eius nuntio Romam peruecto, confuſa luctu publico urbe, Senatus in curia ueſte tetra indutus, lacrymans conuenit: & quod de Romulo ægrè creditum eſt, omnes pari ſenſu præſumpſerunt, Marcum cœlo receptum eſſe: ob cuius honorem templa, columnæ, multáq; alia decreta ſunt.

COMMODVS.

AVrelius Commodus M. Antonini filius, Antoninus & ipſe dictus, imperauit annis X I I I. Hic qualis futurus eſſet, in ipſo primordio oſtendit. Nam cùm in ſupremis moneretur à parente, attritos iam Barbaros, ne permitteret uires recipere, reſpondit, Ab incolumi, quanuis paulatim, negotia perfici poſſe, à mortuo nihil. Sæuior omnibus libidine atque auaritia, crudelitate, nulli fidus: magíſque in eos atrox, quos amplißimis honoribus, doníſque ingentibus extulerat. In tantum deprauatus, ut gladiatoriis armis ſæpißime in amphitheatro dimicauerit. Huic Martia generis libertini, forma tamen, meretriciíſque artibus pollens, quum animum eius penitus diuinxiſſet, egreſſo è balneo, ueneni poculum obtulit. Ad extremum ab immiſſo ualidißimo palæſtrita, compreßis faucibus expirauit, anno uitæ triceſimo ſecundóque,

Hoſtis Deorum, parricida ſenatus. Lamprid.

HELVIVS PERTINAX.

HEluius Pertinax imperauit dies L X X X V. Iſte coactus imperauit, repugnánſque ſuſcipiens, tale cognomentum ſortitus eſt. Origine gentis ſordida, præfecturam urbi agens, imperator effectus, ſcelere Iuliani multis uulneribus obtruncatur, annos natus V I I. atq; L X. Huius caput tota urbe circumuectum eſt. Hoc exitu obiit uir ad hu-

Sexagenario maior ad imperiū acceſſit.

ingenio, ad omnia quæ intendiſſet in finem perſeuerans. Beneuolentia quò inclinaſſet mirabili ac perpetua: ad quærendum diligens, ad largiendum liberalis: in amicos, inimicóſque pariter uehemens. Quippe qui Lateranum Chilonem, Amilinum Baſſum, cæteróſque alios ditaret: ædibus quoque memoratu dignis, quarum præcipuas uidemus, Parthorum quæ dicuntur ac Laterani. Hic nulli in dominatu ſuo permiſit honores uenundari: Latinis literis ſufficienter inſtructus, Punica eloquentia promptior: quippe genitus apud Leptim prouinciæ Africæ. Is dum membrorum omnium, maxime pedum dolorem pati nequiret, ueneni uice, quod ei negabatur, cibum grauis ac plurimæ carnis auidus inuaſit: quem cum conficere non poſſet, cruditatem paſſus, expirauit. Vixit annos LXX.

Afrũ quidam ſonans vſque ad ſenectutem. Spart.

ANTONINVS CARACALLA.

Aurelius Antoninus Baßianus Caracalla, Seueri filius, Lugduni genitus, imperauit ſolus annis VI. *Hic Baßianus ex aui materni nomine dictus eſt. At cum è Gallia ueſtem plurimam deuexiſſet, talaréſque caracallas feciſſet, coëgiſſétque plebem ad ſe ſalutandũ indutam talibus introire, de nomine huiuſce ueſtis Caracalla cognominatus eſt. Hic fratrem ſuum Getam peremit. Ob quam cauſam furore pœnas dedit Dirarum inſectatione, quæ non immeritò* VLTRICES *uocantur: à quo pòſt furore conualuit. Hic corpore Alexandri Macedonis conſpecto, Magnum atque Alexandrum ſe iußit appellari, adſentantium fallaciis eò perductus, uti truci fronte, & ad leuum humerum conuerſa ceruice, quod in ore Alexandri notauerat, incedens, fidem uultus ſimilimi perſuaderet ſibi. Fuit impatiens libidinis, quippe qui nouercam ſuam * duxit uxorem. Cum Carris iter faceret, apud Edeſſam ſecedens * ad officia natura-*

Diræ ultrices.

*Iuliam

* *ad ueſicam leuandam*

Alij 43. an. vixiſſe ſcribunt. *lia, à milite, qui quaſi ad cuſtodiã ſequebatur, interfectus eſt. Vixit annis ferè triginta.* Corpus eius Romam relatum eſt.

OPILIVS MACRINVS, ET DIADVMENVS.

Macrinus cum Diadumeno filio ab exercitu imperatores creati, imperauerunt menſes XIIII. *ab eodem exercitu obtruncantur, pro eo, quia Macrinus militarem luxuriam, ſtipendiáque profuſiora comprimeret.*

AVRELIVS HELIOGABALVS.

Varius, quòd vario ſemine natus. *Aurelius Antoninus Varius, idẽ* Heliogabalus *dictus, Caracallæ ex Semea conſobrina occultè ſtuprata filius, imperauit biennio & menſibus* VIII. *Huius matris Semeæ auus Baßianus nomine fuerat, * Solis ſacerdos. Is cum* Romam ingenti *militum & ſenatus expectatione ueniſſet, probris ſe omnibus contaminauit. Cupiditatẽ ſtupri, quã adſequi naturæ defectu nondũ poterat, in ſe conuertens, muliebri nomine* Baßianam *ſe pro* Baßiano *iuſſerat appellari. Veſtalem uirginem quaſi matrimonio iungens ſuo, abſcißiſque genitalibus, matri ſe* Magnæ *ſacrauit.* Hic Macellũ, *qui poſt* Alexander *eſt dictus, conſobrinum ſuum Cæſarem fecit. Ipſe tumultu militari interfectus eſt. Huius corpus per urbis uias more canini cadaueris à milite tractum eſt, militari cauillo appellantium,* INDOMITAE ET RABIDAE LIBIDINIS CATVLAM. *Nouißimè cum anguſtum foramen cloacæ corpus minimè reciperet, uſq; ad Tiberim deductum, adiecto pondere, ne unquam emergeret, in fluuium proiectum eſt. Vixit annis* XVI. *atque ex rebus quæ acciderant, Tiberinus Tractitiúſque appellatus eſt.*

*Iouis

Per pontem Aemiliũ cũ matre Scenide.

SEVERVS ALEXANDER.

Seuerus Alexander imperauit annis XIII. *Hic bonis reipublicæ fuit ærumnoſus. Sub hoc imperante Taurinus*

Augu

Auguſtus effectus eſt. Ob timorem ipſe ſe Euphrati fluuio obiecit. Tunc etiam Maximinus regnum arripuit, pluribus de exercitu corruptis. Alexander uerò cũ deſeri ſemet à ſtipatoribus uidiſſet, matrẽ ſibi cauſam fuiſſe mortis exclamãs, accurrenti percuſſori, obuoluto capite, ceruices ſuas ualidè compreſſas præbuit, anno uitæ *XXVI. Huius mater Mamæa eò filium coëgerat, ut illa ipſa quanuis permodica, ſi menſæ prandióq; ſupereſſent, conuiuio reponerentur. *XXIX

IVLIVS MAXIMINVS.

IVlius Maximinus Thrax è militaribus, imperauit annis III. Is dum perſequitur pecunioſos, inſontes pariter, noxióſq;, apud Aquileiam ſeditione militum diſcerptus eſt, unà cum filio, conclamantibus cunctis militari ioco, EX PESSIMO GENERE NE CATVLVM HABENDVM. Huius imperio duo Gordiani pater & filius principatum arripientes, unus poſt unũ interiere. Pari etiam tenore Pupianus & Balbinus regnũ inuadentes, perẽpti ſunt.

GORDIANVS.

GOrdianus nepos Gordiani ex filia, ortus Romæ clariſſimo patre, imparauit annis VI. Apud Cteſiphõtem, à Philippo præf. præto. accẽſis in ſeditionẽ militib⁹, occiditur, anno uitæ XX. Corpus eius prope fines Romani, Perſicíq; imperij poſitũ nomẽ loco dedit, SEPVLCRVM GORDIANI. Alij XXII.

PHILIPPVS.

MArcus Iulius Philippus imperauit annis V. Veronæ ab exercitu interfectus eſt, medio capite ſupra ordines dentium præciſo. Filius autem eius Gallus Iulius Saturninus, quem Potentiæ ſociauerat, Romæ occiditur, agens uitæ annos VII. adeò ſeueri & triſtis animi, ut iam tum à quinquenni ætate, nullo prorſus cuiuſquã commento ad ridendum ſolui potuerit: patrẽmq; ludis ſecularibus petulãtius

nelium Valerianum Cæſarem. His imperantibus, Religianus in Mœſia, Caßius Labienus Poſthumus in Gallia, Galieni filio interfecto, imperatores effecti ſunt. Pari modo Aelianus apud Moguntiam, cum in Aegypto Aemilianus, apud Macedonas Valens, Mediolani Aureolus dominatum inuaſere. Valerianus uerò in Meſopotamia bellum gerens, à Sapore, Perſarum rege ſuperatus, mox etiam captus eſt: apud Parthos ignobili ſeruitute conſenuit. Nam quandiu uixit, rex eiuſdem prouinciæ, incuruato eo, pedem ceruicibus eius imponens, equum aſcendere ſolitus erat.

GALIENVS.

GAlienus quidem in locum Cornelij filij ſui, Salonianum alterum filium ſubrogauit, amori diuerſo pellicum deditus, Saloninæ coniugis & concubinæ, quam per pactionem cōceſſa parte ſuperioris Pannoniæ, à patre Marcomannorum rege, matrimonij ſpecie ſuſceperat, Pipam nomine. Nouißimè aduerſus Aureolum profectus eſt. Quem cum apud Pontem, qui ex eius nomine Aureolus appellatur, obtentum, detruſúmq; Mediolanum obſedit, eiuſdem Aureoli commento à ſuis interiit. Regnauit annis XV. cum patre VII. & ſolus VIII. uixit annis L.

LXX. an. maior mortuus eſt.

CLAVDIVS.

CLaudius imperauit annis II. Hunc pleriq; putant Gordiano ſatum, dum * alij Liſcenſa muliere matura inſtitueretur ad uxorem. Hinc Claudius Galieni morientis ſententia imperator deſignatus, ad quem Ticini poſitum per Gallonium Baſilium indumenta regia direxerat: extinctóq; à ſuis Aureolo, receptis regionibus, aduerſum * autem Alemannorum haud procul à lacu Benaci dimicans, tantam multitudinem fudit, ut ægrè pars dimidia ſuperfuerit. His diebus Victorinus regnum cepit. Claudius uerò, cùm ex fatalibus

Nec integris.
* ab
* aciem
Primus Gothorum arma impetúque repreſſit.

libris, quos inſpici præceperat, cognouiſſet, ſententiæ in ſenatu dicendæ, primi morte remedium deſiderari, Pomponio Baſſo, qui tunc erat, ſe offerẽte, ipſe uitam ſuam, haud paſſus reſponſa fruſtrari, dono reipub. dedit, præfatus neminem tanti ordinis, primas habere ipſum Imperatorem. Ea res ſic erat cunctis grata, ut non Diui uocabulum modò, ſed ex auro ſtatuam prope ipſum Iouis ſimulacrum, atque in curia imaginem auream proceres ſacrauerint.

QVINTILIVS.

XVII. *dies.* H*Vic ſucceſſit frater eius Quintilius. Is paucis diebus imperium tenens, interemptus eſt.*

AVRELIANVS.

A*Vrelianus genitus patre mediocri: & , ut quidã ferunt, Aurelij clariſſimi Senatoris colono, inter Daciam & Macedoniam: imperauit annis* V. *Iſte haud diſſimilis fuit Magno Alexandro, ſeu Cæſari Dictatori. Nam Romanam urbẽ triennio ab inuaſoribus receptauit, cum Alexander annis* XIII. *per uictorias ingentes ad Indiam peruenerit, & C. Cæſar decennio ſubiecerit Gallos, aduerſum ciues quadriennio congreſſus. Iſte in Italia tribus prælijs uictor fuit, apud Placentiam, iuxta amnem Metaurum, ac fanum Fortunæ, poſtremò Ticinenſibus in campis. Huius tempore apud Dalmatas Septimius imperator effectus, mox à ſuis obtruncatur. Hoc tempore in urbe Roma moneterij rebellarunt, quos Aurelianus uictor ultima crudelitate compeſcuit. Iſte primus apud Romanos diadema capiti innexuit: gemmiſq; , & aurata omni ueſte, quod adhuc ferè incognitum Romanis moribus uidebatur, uſus eſt. Hic muris ualidioribus & laxioribus urbem ſepſit. Porcinæ carnis uſus populo inſtituit. Hic Tetricum, qui imperator ab exercitu in Galliis effectus fuerat, correctorẽ Lucaniæ prouexit, aſpergens hominẽ eleganti*

ioco,

ioco, Sublimius habendū regere aliquam Italiæ partem, quàm trās Alpes regnare. Nouiſsime fraude ſerui ſui, qui ad quoſdam militares uiros amicos ipſius, nomina pertulit adnotata, falsò manum eius imitatus, tanquā Aurelianus ipſos pararet occidere, ab iiſdem interfectus eſt in itinere medio, quod inter Conſtantinopolim & Heracleam eſt. Fuit ſæuus & ſanguinarius, & trux omni tēpore, etiā filij ſororis interfector. Hoc tempore VII. menſibus inter regni ſpecies euenit. Manu Mucaporis.

TACITVS.

Tacitus poſt hunc ſuſcepit imperium, uir egregiè moratus, qui ducenteſimo imperij die apud Tarſum febri moritur. Caput imperat, non pedes.

FLORIANVS.

Huic ſucceſsit Florianus. Sed cum magna pars exercitus equitantium Probum militiæ peritum legiſſet, Florianus dierum LX. quaſi per ludum imperio uſus, inciſis à ſemetipſo uenis, effuſo ſanguine conſumptus eſt. Taciti frater.

PROBVS.

Probus genitus patre agreſti, hortorum ſtudioſo, Dalmatio ſanguine, imperauit annis VI. Iſte Saturninum in Oriente, Proculum, & Bonoſum Agrippinæ imperatores effectos oppreſsit. * Vineas Gallos & Pannonios habere permiſit. Opere militari * Almum montem apud Syrmium & Aureum apud Mœſiam ſuperiorem uineis conſeruit. Hic Syrmio in turri ferrata occiditur. Ob præclariſsimā vocem occiditur: non fore opus militibus, cum hoſtes deeſſent. *Vites *Alman Vopiſc. legit.

CARVS.

Carus Narbone natus, imperauit annis II. Iſte confeſtim Carinum, & Numerianum Cæſares fecit. Hic apud Cteſiphonta ictu fulminis interiit. Numerianus quoq; filius eius, cum oculorum dolore correptus in lecticula ueheretur, impulſore Apro, qui ſocer eius erat, per inſidias occiſus Capitale fere fuit, vltra Cteſiphontē progredi. Vopiſc.

occiſus eſt. Cum dolo occultaretur ipſius mors, quouſq; Aper inuadere poſſet imperium, fœtore cadaueris, ſcelus eſt proditum. Hinc Sabinus Iulianum inuadens imperium, à Carino in campis Veronenſibus occiditur. Hic Carinus omnibus ſe ſceleribus inquinauit, plurimos innoxios fictis criminibus occidit: matrimonia nobilium corrupit: condiſcipulis quoq;, qui taxauerunt eum in auditorio uerbi fatigatione, pernicioſus fuit. Ad extremum trucidatur eius præcipuè Tribuni dextera, cuius dicebatur coniugem polluiſſe.

DIOCLETIANVS.

Diocletianus Dalmata, Amilini ſenatoris libertinus, matre pariter atq; oppido nomine Dioclea, quorum uocabulis, donec imperiũ ſumeret, Diocles appellatus. Vbi orbis Romani potentiam cepit, Graium nomen in Romanũ morem conuertit. Imperauit annis XXV. Is Maximianum Auguſtum effecit, Conſtantium & Galerium Maximianum cognomento Armentarium, Cæſares creauit, tradens Conſtantio Theodoram Herculij Maximiani priuignam abiecta uxore priori. Hoc tempore Carauſio in Galliis, Achilleus apud Aegyptũ, Iulianus in Italia imperatores effecti, diuerſo exitu periere. E quibus Iulianus acto per coſtas pugione, in ignem abiecit ſe. Diocletianus uerò apud Nicomediam ſponte imperiales faſces relinquens, in propriis agris conſenuit. Qui dum ab Herculio atq; Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tanquam peſtem aliquam deteſtans, in
** holera* *hunc modum reſpondit: Vtinam Salone poſſetis uiſere * olera noſtris manibus inſtituta, profectò nunquam iſtud tentan-*
Alij LXX- *dum iudicaretis. Vixit annis* LXVIII. *ex queis communi*
VIII. *ann.* *habitu propè nouem egit. Morte conſumptus eſt, ut ſatis pa-*
uixiſſe ſcrib. *tuit, per formidinem uoluntariam. Quippe cum à Conſtantino atq; Licinio uocatus ad feſta nuptiarum, per ſenectam,*

quo

quo minus intereſſe ualeret, excuſauiſſet, reſcriptis minacibus acceptis, quibus increpabatur Maxẽtio fauiſſe, ac Maximino fauere, ſuſpectans necem dedecoroſam, uenenũ dicitur hauſiſſe. His diebus Conſtãtius Conſtãtini pater, atq; Armẽtarius, Cæſares Auguſti appellantur. Creatis Cæſaribus Seuero per Italiã, Maximini Galerij ſororis filio per Orientem, eodemq; tẽpore Conſtantinus Cæſar efficitur. Maxentius imperator in uilla VI. *millibus ab urbe diſcreta itinere Lauicano: dehinc Licinius Auguſtus efficitur, pariq; modo Alexander, apud Carthaginem Imperator fit: ſimuliq; modo Valens Imperator creatur, quorum exitus iſte fuit: Seuerus ab Herculio Maximiano Romæ intra tabernas extinguitur, funúsq; eius Galieni ſepulcro infertur: quod ab urbe abeſt per Appiam millibus* IX.

GALERIVS MAXIMIANVS,

Galerius Maximianus conſumptis genitalibus defecit. Maximianus Herculeius à Conſtantino apud Maſsiliã obſeſſus, deinde captus, pœnas mortis genere: poſtremo fractis laqueo ceruicibus. Alexander à Conſtantini exercitu iugulatur. Maxentius dum aduerſus Conſtantinum congreditur paulò ſuperius à ponte Miluio, in pontem nauigiis compoſitum, ab latere ingredi feſtinans, lapſu equi in profundum demerſus eſt, uoratúmq; limo pondere thoracis corpus uix repertum. Maximianus apud Tarſum morte ſimplici periit Valens à Licinio morte mulctatur. Fuerunt autem morum huiuſmodi. Aurelius Maximianus, cognomento Herculeius, ferus natura, ardens libidine, conſiliis ſtolidus, ortu agreſti Pannonióq;. Nam etiam nunc haud longè Syrmio eminet locus palatio ibidem conſtructo, ubi parentes exercebãt opera mercenaria. Aetate interiit ſexagenarius, annorum XX. *imperator. Genuit ex Eutropia Syra muliere Maxentium,* Maxentij mors.

& Fauſtam coniugē Conſtantini: cuius patri Conſtantio tradiderat Theodoram priuignam. Sed Maxentium ſuppoſitū ferunt arte muliebri, tenere mariti animum laborantis auſpicio gratiſſimi cœpti à puero. Is Maximianus carus * nulli unquam fuit, nec patri aut ſocero quidem Galerio.

* nunquam illi

GALERIVS ARMENTARIVS.

GAlerius autem fuit, licet inculta agreſtiq; iuſtitia, ſatis laudabilis, pulcher corpore, eximius & fœlix bellator, ortus parentibus agrariis, paſtor armentorum, unde ei cognomen Armentarius fuit. Ortus Dacia Ripenſi, ibiq; ſepultus eſt: quem locum Romulianum etiam uocabulo Romulæ matris appellarat. Is inſolenter affirmare auſus eſt, matrem more Olympiadis Alexandri Magni creatricis, compreſſam dracone ſemet concepiſſe.

GALERIVS MAXIMINVS.

GAlerius Maximinus ſorore Armentarij progenitus, ueróq; nomine ante imperium * Daza dictus, Cæſar quadriennio, dehinc per Orientem Auguſtus triennio fuit: ortu quidem atque inſtituto paſtorali, uerùm ſapientiſſimi cuiuſque, ac literatorum cultor: ingenio quieto, uini auidior. Quo ebrius, quædam corrupta mente aſpera iubebat: qui cum pigeret factum, differri quæ præcepiſſet, in tempus ſobrium ac matutinum ſtatuit.

* Dara

Eboraci deceſſit.

ALEXANDER.

ALexander fuit Phryx origine, ingenio timidus, inferior aduerſus laborem uitio ſenectæ ætatis. His omnibus abſumptis, imperij iura penes Conſtantinum & Licinium deuenere.

CONSTANTINVS.

COnſtantinus Conſtantij imperatoris & Helenæ filius, imperauit annis triginta. Hic dum iuuenculus

à Gal

à Galerio in Vrbe Roma religionis ſpecie obſes teneretur, fugam arripiens, atque ad fruſtrandos inſequentes publica iumenta quaque iter egerat, interfecit: & ad patrem in Britanniam peruenit, & fortè hiſdem diebus ibidem Conſtantium parentem fata ultima perurgebant. Quo mortuo, cunctis qui aderant adnitentibus, ſed præcipuè Eroco Alemannorum rege auxilij gratia Conſtantium comitato, imperium capit. Hic ſororem ſuam Conſtantiam Licinio Mediolanum accito coniungit, filiúmque ſuum Criſpum nomine ex Mineruina concubina ſuſceptum: idem Conſtantinum, iiſdem diebus natum, oppido Arelatenſi, Liciniúmque Licinij filium, menſium ferè uiginti, Cæſares effecit. Verumenimuero VT IMPERIA DIFFICILE CONCORDIAM CVSTODIVNT, diſsidium inter Licinium Conſtantinúmque exoritur, primúmque apud Cibalas iuxta paludem, Hiulcam nomine, Conſtantino nocte caſtra Licinij irrumpente, Licinius fugam petiit, Byzantiúmque fuga uolucri peruenit: ibi Martinianum officiorum magiſtrum Cæſarem creat. Dehinc Conſtantinus acie potior, apud Bithyniam adegit Licinium, pacta ſalute indumentum regium offerre per uxorem: inde Theſſalonicam miſſum, paulò poſt eum Martinianúmque iugulari iubet. Hic Licinius annum dominationis ferè poſt X I I I I. uitæ proximè L X. occiditur, auaritiæ cupidine omnium peſſimus, neque alienus à luxu uenereo, aſper admodum, haud mediocriter impatiens: infeſtus literis, quas per inſcitiam immodicam, uirus ac peſtem publicam nominabat, præcipuè forenſem induſtriam. Agraribus planè ac ruſticantibus, quia ab eo genere ortus altúsque erat, ſatis utilis, ac militiæ cuſtos, ad ueterum inſtituta ſeuerißimus

SPAD

SPADONVM ET AVLICORVM OMNIVM VEHEMENS DOMITOR, TINEAS SORICESQVE PALATII APPELLANS. *At Conſtantinus obtento totius* Romani *imperij mira bellorum felicitate regimine,* Fauſta *coniuge,ut putant,ſuggerente,* Criſpum *filium necari iubet. Dehinc uxorem ſuam* Fauſtam *in balneas ardentes coniectam interemit: cum eum mater* Helena *ardore nimio nepotis increparet.Fuit uerò ultrà quàm æſtimari poteſt,laudis auidus.*Hic Traianum HERBAM PARIETARIAM *ob titulos multos ædibus inſcriptos, appellare ſolitus erat. Hic pontem in* Danubio *conſtruxit: habitum regium gemmis,& caput exornans perpetuo diademate. Commodiſsimus tamen rebus multis fuit:calumnias ſedare, legibus ſeueriſsimis nutrire artes bonas, præcipuè ſtudia literarum:legere ipſe,ſcribere,meditari, audire legationes,& querimonias prouinciarum.Cùmq; liberis filióq; fratris* Delmatio *Cæſaribus confirmatis,* III. & LX. *annis uixiſſet,ex quibus dimidios, ita ut* XIII. *ſolus imperaret, morbo conſumptus eſt, irriſor potius quàm blandus. Vnde prouerbio uulgari,* Tracala, *decem annos præſtantiſſimus,duodecim ſequentibus latro, decem nouiſsimis pupillus ob profuſiones immodicas nominatus. Corpus ſepultum in* Byzantio,*Conſtantinopoli dicta:quo mortuo,* Delmatius *militum ui necatur. Ita ad tres orbis* Romani *dominatio redacta eſt, Conſtantino, & Conſtantio, ac Conſtante, filiis Conſtantini.*Hi *ſinguli has partes regendas habuerunt.Conſtantinus iunior cuncta trans* Alpes*:Conſtantius à freto* Propontidis, *Aſiam atque Orientem:* *Conſtans* Illyricum, *Italiámq;, & Africam,*Dalmatiam, *Thraciam,* Macedoniámque, *& Achaiam.*

Tineas & ſorices, aulicos vocabat.

Herba parietaria.

Nicomediæ obiit.Eutropius.

*ANNI

*ANNIBALIANVS, CONSTANS, ET CONSTANTIVS.

*Conſtantinus

ANnibalianus Delmatij Cæſaris conſanguineus, Armeniam nationéſque circùm ſocias. Interim ob Italiæ Africǽque ius diſſentire ſtatim Conſtantius & Conſtans cœperunt. Conſtantius latrocinij ſpecie, dum incautus, fœdéque temulentus in aliena irruit, obtruncatus eſt, proiectúſque in fluuium, cui nomen Alſa eſt, non longè ab Aquileia. Conſtans uerò uenandi cupidine, dum per ſyluas, ſaltúſque erraret, conſpirauere aliquanti militares in eius necem, autoribus Chreſtio & Marcellino, ſimúlque Magnentio: qui ubi patrandi negotij dies placuit, Marcellinus natalem filij ſimulans, pleroſq; ad cœnam rogat. Itaq; in multam noctem conuiuio celebrato, Magnentius quaſi ad uentris ſecreta ſecedens, habitum uenerabilem capit. Ea re cognita, Conſtans fugere conatus, apud Halenam oppidū Peirenco proximum, à Gaiſone cum lectiſsimis miſſo, interficitur anno XIII. Auguſtæ dominationis: nam Cæſar triennio fuerat, æui ſeptimo uiceſimóq;. Hic fuit debilis pedibus, manibúſq; articulorum dolore. Fortunatus cœli temperie, fructuum prouentu, nulla à Barbaris formidine: quæ profectò maiora fuerint, ſi prouinciarum rectores non pretio, ſed iudicio prouexiſſet. Huius morte cognita; Vetranio magiſter militum, imperium in Pannonia apud *Murſiam corripuit: quem Conſtantius non poſt multos dies regno exuit, grandæuo ætati non uitam modò, ſed etiam uoluptuarium otium concedens. Fuit autem propè ad ſtultitiam ſimpliciſsimus.

Ad Aquileiam.

* Murſium.

Vixit annis XL. regnauit autem XXIIII.

CONSTANTIVS.

COnſtantius Gallum fratrem patruelem, Cæſarem pronuntiat, ſororem Conſtantinam illi coniungens: Ma-

gnentius quoque Decentium conſanguineum ſuum trans Alpes Cæſarem creauit. His diebus Romæ Nepotianus Eutrophiæ Conſtantini ſororis filius, hortantibus perditis, Augusti nomen rapit: quem octauo die uiceſimóque Magnentius oppreßit. Hoc tempore Conſtantius cum Magnentio apud Murſiam dimicans uicit: in quo bello penè nunquam amplius Romanæ conſumptæ ſunt uires, totiúſque imperij fortunæ peſſundatæ. Dehinc cum ſe Magnentius in Italiam recepiſſet, apud Thicanum plures fudit, incautius, & , ut in uictoria ſolet, audacius perſequentes. Nec multò pòſt apud Lugdunum coangustatus, gladio occultè prouiſo, ictum pulſi parietis iuuans, trasfoſſo latere, ut erat uaſti corporis, uulnere naribúſq; & ore cruorē effundens, menſe imperij XLII. ætatis uerò L. expirauit: ortus parentibus, qui Galliam inhabitant: legendi ſtudio promptus, ſermonis acer, animi tumidi, & immodicè timidus: artifex tamen ad occultandam audaciæ ſpecie formidinem. Eius morte audita, Decentius laqueo faſciæ ad collum poſito, uitam finiuit. Hoc tempore Gallus Cæſar à Conſtantio occiditur. Imperauit annis IIII.

SILVANVS.

Siluanus imperator effectus, die imperij uigeſimo octauo perimitur. Fuit ingenio blandißimus, quanquàm barbaro patre genitus: tamen inſtitutione Romana ſatis cultus, & patiens.

CONSTANTIVS.

Conſtantius Claudium Iulianum, fratrem Galli, honore Cæſaris adſumit, annis natum ferè tres atque uiginti. Iſte in campis Argentoracenſibus apud Gallias cum paucis militibus infinitas hoſtium copias deleuit. Stabant acerui montium ſimiles, fluebat cruor fluminum modo, ca-

plus

ptus rex nobilis Nodomarius, fuſi omnes optimates, redditus limes Romanæ poſſeſsionis: ac poſtmodum cum Alemannis dimicans, potentiſsimum eorum regem Badomarium cepit. Hic à militibus Gallicanis Auguſtus pronuntiatur. Hic Conſtantius urgere legationibus, in ſtatum nomenque priſtinum reuerti.

IVLIANVS.

IVlianus mandatis mollioribus, refert ſe ſub nomine Celſi imperij multò officioſius pariturum. Hinc Conſtantius magis magiſque ardens dolore: atque, ut erat talium impatiens, in radicibus Tauri montis apud Mopſocrenem febri acerrima, quam indignatio nimia uigiliis augebat, interiit, anno æui IIII. & XL. imperij IX. atque XXX. uerum Auguſtus IIII. XX. q́ꝫ. octo ſolus, cum fratribus atque Magnentio XVI. XV. Cæſar. Felix bellis ciuilibus, externis lacrymabilis, mirus artifex in ſagittis: à cibo uinóque & ſomno multum intemperans, patiens laboris, facundiæ cupidus: quam cum adſequi tarditate ingenij non poſſet, aliis inuidebat. Spadonum aulicorúmque amori deditus, & uxorum: quibus contentus, nulla libidine tranſuerſa, aut iniuſta polluebatur. Sed ex coniugibus, quas plurimas ſortitus eſt, præcipuè Euſebiam dilexit: decoram quidem uerùm per Amantias, & Gorgonias, & alia importuna miniſteria uexantem famam uiri, contrà quàm fœminis modeſtioribus mos eſt, quarum ſæpe præcepta maritos iuuant. Vxores quales ſint. Nanq́ꝫ, ut cæteras omittam, Pompeia Plotina incredibile dictu eſt quanto auxerit gloriam Traiani, cuius procuratores cum prouincias calumniis agitarent, adeò ut unus ex iis diceretur locupletium quenque ita conuenire, Quæ habes ad menſam? Vnde habes? tertium, Pone quæ habes? illa coniugem corripuit: atque increpans quòd laudis ſuæ

eſſet incurioſus, talem reddidit, ut poſtea exactiones impro-bans & deteſtãs, FISCVM LIENEM VOCARET, *quòd eo creſcente artus reliqui tabeſcant.* Igitur *Iulianus re-dacta ad unum ſe orbis* Romani *curatione, gloriæ nimis cu-pidus in* Perſas *proficiſcitur. Illic à transfuga quodam in inſidias deductus, cum eum hinc inde* Parthi *urgerent, è ca-ſtris iam poſitis, arrepto tantum clypeo procurrit. Cúmque inconſulto ardore nititur ordines ad prælium componere, ab uno ex hoſtibus, & quidem ſurgente, conto percutitur: relatúsq; in tabernaculum, rurſus' que ad hortandos ſuos e-greſſus, paulatim ſanguine uacuatus, circa noctis ferè mediũ defecit: præfatus, conſultò ſeſe de imperio nihil mandare, ne, uti ſolet, in multitudine diſcrepantibus ſtudiis amicorum, ex inuidia rei præ diſcordia exercitus periculum pararet.* Fue-*rat in eo literarum ac negotiorum ingens ſcientia: eo iuua-uerat philoſophos &* Græcorum *ſapientiſſimos: uſu prom-ptior corporis, quàm ualidus quidem, ſed breuis fuit.* Hæc *minuebat quarundam rerum neglectus modus. Cupido lau-dis immodica, cultus numinum ſuperſtitioſus, audax plus quam imperatorem decet: Cui ſalus propria, cum ſemper ad ſecuritatem omnium, tum maximè in bello conſeruanda eſt. Ita illum cupido gloriæ flagrantior perui cerat, ut neque terræmotu, neque pleríſque præſagiis, quibus uetabatur pe-tere* Perſidem, *adductus ſit finem ponere ardori, ac ne noctu quidem uiſus ingens globus cœlo labante diem belli cautum præſtiterit.*

Fiſcum lienem dixit Traianus.

Scripſit hic in Chriſtianos.

IOVINIANVS.

IOuinianus *genitus patre* Verroniano, *inſula agri* Sin-*gidonenſis, prouinciæ* Pannoniæ: *imperauit menſes* VIII. *Cuius patri cum liberos crebros amitteret, præ-ceptum ſomnio eſt, eum qui iam inſtante uxoris partu eden-dus*

An. M. CIX. ab Vrb. cõd.

dus foret, diceret Iouinianum. Hic fuit inſignis corpore, læ-
tus ingenio, literarum ſtudioſus. Hic dum à Perſide hyeme
aſpera mediáq; Conſtantinopolim accelerans, cruditate ſto-
machi, tectorio noui operis grauatus eſſet, repente interiit
annos gerens proxime XL.

VALENTINIANVS.

Valentinianus imperauit annis XII. minus diebus C.
Huius pater Gratianus mediocri ſtirpe ortus, apud
Cibalas Funarius appellatus eſt, eò quòd uenalitium funem
portanti, quinque milites nequirent extorquere: eo merito
adſcitus in militiam, uſq; ad præfecturæ prætorianæ poten-
tiam conſcendit. Ob cuius apud milites commendationem,
Valentiniano imperium reſiſtenti aggeritur. Hic Valentem
conſanguineum ſuum ſibi ſocium in imperio adſciuit, ac
demum Gratianum filium, necdum plenè puberem, horta-
tu ſocrus & uxoris Auguſtum creauit. Hic Valentinianus Conſtantino
fuit uultu decens, ſolers ingenio, animo grauis, ſermone poli
cultiſsimus. Quanquam enim ad loquendum parcus, ſeue-
rus, uehemens, infeſtus tamen uitiis, maximéq; auaritiæ: cu-
ius punitor ipſe fuit acer: & in iis quæ memoraturus ſum,
Adriano proximus: Genera uetuſtiſsimorum meminiſſe, no-
ua arma meditari, fingere terra ſeu limo ſimulacra, pru-
denter uti locis, temporibus, ſermonibus, atq;, ut breuiter
concludam, * ſemper criminibus, queis ſeſe quaſi fidiſsimis * ſi infidis ho
prudentiſsimisq; dederat, careret: aut probatis eruditisque minibus, ita
monitoribus uti licuiſſet, perfectus haud dubie princeps legit Eutro-
enituiſſet. Huius tempore firmus apud Mauritaniam re- pius.
gnum inuadens extinguitur. Valentinianus apud Bergen-
tionem legationi Quadorum reſpondens, anno æui V. &
L. impetu ſanguinis uoce amiſſa, ſenſu integer expirauit.
Quod quidem intemperantia cibi ac ſaturitate, qua artus

diſſuderat, accidiſſe plures detulere. Itaque eo mortuo, Valentinianus adhuc quadriennis, autore Equitio ac Merobaude propinquo, ubi cum matre fuerat allatus, creatus eſt imperator.

VALENS.

VAlens unà cum Valentiniano germano ſuo, de quo diximus, regnauit annos x. *menſes* v. *Hic Valens cum Gotthis lacrymabili bello commiſſo, ſagittis ſaucius in caſam deportatur uiliſsimam: ubi ſuperuenientibus Gotthis igníq; ſuppoſito, incendio concrematus eſt. in quo probanda hæc fuere. Fuit poſſeſſoribus conſultor bonus, mutare iudicia, uerus, in amicos fidus, iraſci ſine noxa ac periculo cuiuſdam, ſanè ualde timidus. Huius temporibus Procopius tyrannus cadens extinguitur.*

GRATIANVS.

An. ab urbe M. CXXXII. *GRatianus genitus Syrmij, imperauit cum patre Valentiniano annis* VIII. *diebus* LXXXV. *cum patruo & fratre* III. *cum eodem fratre ac Theodoſio* IIII. *& cum his omnibus accedente Arcadio menſes* VI. *Hic apud Argentarium oppidum Galliæ,* XXX. *Alemannorum millia in bello extinxit. Hic cum animaduertiſſet Thraciam Daciámque tanquam genitales terras poßidentibus Gotthis Triballisque, atque omni pernicie atrocioribus Hunnis & Alanis, extremum periculum inſtare nomini Romano, accitum ab Hiſpania Theodoſium, cunctis fauentibus, agenti annum à triceſimo tertium, imperium committit. Fuit autem Gratianus literis haud mediocriter inſtitutus, carmen facere, ornatè loqui, explicare controuerſias rhetorum more. Nihil aliud die noctúque agere, quàm ſpiculis meditari, ſummæque uoluptatis, diuinæq; artis credere, ferire peritè ſibi deſtinata: cibíque, uini, ac libidinis uictor. Cunctísque*

fuiſſet

fuiſſet plenus bonis, ſi ad cognoſcendam reip. gerendæ ſcientiam animum intendiſſet: à qua propè alienus, non modò uoluntate, ſed etiam exercitio fuit. Nam dum exercitum negligeret, & paucos ex Alanis, quos ingēti auro ad ſe tranſtulelerat, anteferret ueteri ac Romano militi, adeóque Barbarorum comitatu, & propè amicitia capitur, ut nonnunquam eodem habitu iter faceret, odia contra ſe militum excitauit. Hoc tempore cum Maximus apud Britanniam tyrannidem arripuiſſet, & in Galliam traſmiſiſſet, ab infenſis Gratiano legionibus exceptus, Gratianum fugauit, nec mora extinxit: qui uixit annis XXXVIII.

Floruit hoc tempore diuus Hieronymus, & Martinus.

THEODOSIVS.

T*Heodoſius genitus patre Honorio, matre Thermantia, genere Hiſpanus, originem à Traiano principe trahens, à Gratiano Auguſto apud Syrmium imperator effectus, regnauit annis* XXVII. *Huic ferunt nomen ſomnio parentes monitos ſacrauiſſe, ut Latinè intelligimus, à deo datum. De hoc etiam oraculo in Aſia diuulgatum eſt, cum Valenti ſucceſſurum, cuius nomen è θ, & ε, ο, atq; à Græcis literis initiaretur. Qua cognitione principij deceptus Theodorus, cum ſibi imperiū præſumeret, ſceleſtæ cupidinis ſupplicia percepit. Fuit autem Theodoſius propagator reipub. atq; defenſor eximius. Nam Hunnos & Gotthos, qui eam ſub Valente defatigaſſent, diuerſis præliis uicit: cum Perſis quoq; petitus pacem pepigit. Maximum autem tyrannum, qui Gratianum interfecerat, & ſibi Gallias uindicabat, apud Aquileiam extinxit: Victorem quoq; eius filiū, intra infantiæ annos à Maximo patre Auguſtū factum, necauit. Eugenium quoq; tyrannū, atq; Arbogaſtē ſuperauit, deletis eorū decem millibus pugnatorum. Hic etenim Eugenius confiſus uiribus*

Arbogaſtis, poſtquàm apud Viennam Valentinianum extinxerat, regnum inuaſit, ſed mox ſimul cum uita imperium perdidit. Fuit autem Theodoſius moribus & corpore Traiano ſimilis, quantum ſcripta ueterum, & pictura edocent: ſic eminens ſtatus, membra eadem, par cæſaries, os abſque eo quòd illi aliquantum uellendo ſteriles genæ, neque tam ingentes oculi erant, neſcio an & tanta gratia, tantúſque flos in facie, ſeu tanta dignitas in inceſſu. Mens uerò prorſus ſimilis, adeò ut nihil dici queat, quod non ex libris in iſtum uideatur transferri. Clemens animus, miſericors, communis, ſolo habitu differre ſe cæteris putans: in omnes homines honorificus, uerum effuſius in bonos: ſimplicia ingenia æquè diligere, erudita mirari, ſed innoxia: largiri magno animo magna: amare ciues uel priuato contubernio cognitos, eóſque honoribus, pecunia, beneficiis cæteris munerari, præſertim quorum erga ſe uelut patrem aſpero caſu officia probauerat. Illa tamen quibus Traianus aſperſus eſt, uiolentiam ſcilicet & cupidinem triumphandi, uſque eò deteſtatus eſt, ut bella non mouerit: ſed inuenerit, prohibueritque lege miniſteria laſciua, pſaltriáſque commeſſationibus adhiberi: tantum pudori tribuens & continentiæ, ut conſobrinarum nuptias uetuerit tanquam ſororum. Literis, ſi nimium perfectos contemplemur, mediocriter doctus, ſagax planè, multúmque diligens ad noſcenda morum geſta: è quibus non deſinebat execrari ueterum facta ſuperba, crudelia, libertati infeſta quæ legerat, ac Cinnam, Marium, Syllámq;, atque uniuerſos dominantium, præcipuè tamen perfidos & ingratos. Iraſci ſanè rebus indignis, ſed flecti cito, unde modica dilatione emolliebatur. Aliquando ſeuera præcepta habuit de Liuio, uel quod Auguſtus à philoſophiæ doctore didicerat: qui cum uidiſſet eum facile commoueri, ne aſperum

Præcepta ex Liuio.

aliqu

aliquid ſtatueret, monuit, ut ubi iraſci cœpiſſet, quatuor atque uiginti Græcas literas memoria recenſeret, ut illa concitatio, quæ momenti eſt, mente aliò traducta, parui temporis interiectu langueſceret. Melior haud dubiè, quod eſt claræ uirtutis, poſt auctam annis potentiam regalem, multóq; maximè poſt ciuilem uictoriam. Nam & annonæ curam ſolicitius attendere, & auri argentíque graue pondus ſublati atq; expenſi à tyranno, multis è ſuo reſtituere, cum benigni principes, & quidem uix fundos ſolerēt nudos, ac deformata prædia concedere. Iam illa minutiora, &, ut dicitur, intra aulam: quæ quidem quia occulta ſunt, magis naturæ hominū curioſæ oculos auréſq; ad ſe trahunt. Patruum colere tanquam genitorem, fratris mortui, ſororíſq; liberos habere pro ſuis, cognatos affinéſque parentis animo complecti: elegans lætúmque conuiuium dare, non tamen ſumptuoſum, miſcere colloquia perſonis, ſtudia dignitatibus, ſermone cum grauitate iucundo, blandus pater, concors maritus. Exercebatur neque ad illecebras, neque ad laſſitudinem: ambulationibus magnis, cum eſſet otium, reficiebat animum. Ad ueſcendi continentiam ualetudinem regebat. Sícque in pace rebus humanis annum agens quinquageſimum, apud Mediolanum exceſſit: utranque rempublicam utriq;, id eſt, Arcadio & Honorio quietam relinquens. Corpus eius eodem anno Conſtantinopolim translatum, atq; ſepultum eſt.

Intra aulam.

Floruit diuus Ambroſius.

Hactenus Sex. Aurelius Victor.

IN RELIQVORVM IMPERATORVM vitam & mores Epitome.

ARCADIVS.

ACADIVS Conſtantinopoli, Honorius Romæ, diuiſo imperio, poſt patris Theodoſij mortem imperant. Hoſce enim uiuens adhuc pater imperij conſortes fecerat: & moriens, quoniam nondum per ætatem imperio maturi eſſe uidebantur, teſtamento imperij adminiſtratores ſanxit, qui liberorum ætatem adultam ſupplentes regni curata gererent. Rufinum Arcadio adiungit, Honorio Stiliconem, Gildonem uerò Africæ præeſſe uoluit.

Rufinus Arcadij tutor occiditur.

Rufinus primus ueterum fidem & ſacroſanctum fidei commiſsi ius uiolans, clàm miſsis muneribus, Alarico Gotthorum regi contra Arcadium arma ſumere ſuadet, ut ſibi Orientis iſthac uia pararet imperiũ. Re perſpecta à militibus auctor tam ſcelerati conſilij Rufinus occiditur. Caianus Rufini ſceleris imitator, auxilio Gotthorum fretus, bellum ciuile mouet: nauali prælio inter Helleſpontum & Cherſoneſum uictus, dum fugit obtruncatur. Caput eius pilo ſuffixum Conſtantinopolim deportatur. Arcadius cum regnaſſet annis paulò minus tredecim, uitam cum morte cummutat, relicto filio Theodoſio, quem, dum uiueret, Cæſarem fecerat.

Eudoxia Arcadij vxor.

Chryſoſtomus in exilium mittitur.

Hic ſocordis ingenij princeps, nec quidquã omnino paternæ, auitǽque uirtutis referens, Eudoxiæ uxori addictus, cũ alia multa im; robè fecit, tum Chryſoſtomum antiſtitem Conſtantinop. ſanctitatis & eruditionis egregiæ uirum, uxori plus æquo inſeruiens, in exiliũ miſit.

HONORIVS.

Honorius Theodoſij filius,patri rebus gerendis diſſimilis,Romæ eodem anno,quo Arcadius Conſtantinopoli imperat. Gildo Africæ regnum adeptus,Maſcerelis * fratris filios necat. Is in Italiam fugiens,acceptis ab Honorio quinq; hominum millibus,fraternas copias delet,ipſiúſque Gildonis in fuga comprehenſi,milites quibus mandatum erat,uelo gulam perfregere, Honorius Stiliconi pernicioſo tutori(quòd uocatis clàm ab eo Vandalis in Galliam,rerum ſummam uoluiſſet ad Eucherium filium transferre, ſimul & aduerſus Alaricum apud Rauennam infeliciter pugnaſſe ſua cauſa comperiſſet) ſucceſſorem pariter & interfectorem miſit. Itaque Romæ in foro Pacis unà cum Eucherio filio, & aliis coniurationis conſciis trucidatur. Maximum,Iouium & Sebaſtianum de ſucceſſione in Gallia tumultuantes per Heraclium præfectum è medio ſuſtulit. Poſtremo Coſtantinum, qui Gratiano tyranno ſucceſſit, barbarum hominem Britanniam occupantem, apud Arelatenſem urbem opera & ſtudio Conſtantij Comitis ſuperauit. Huic,quoniam eum uirum & domi & militiæ fidum expertus fuerat,Placidiam ſororem olim Ataulpho Gotthorum regi nuptam matrimonio iunxit:ex qua Valentianus iunior(qui poſt Theodoſium iuniorem, Arcadij filium,imperauit)natus eſt. Deceſſit Romæ cùm annos duos ſupra triginta imperaſſet. Hoc tempore Talmud Iudæorum à duobus Rabbinis(Platina autore)componitur, & Franci traiecto Rheno magnam Galliæ partem occupant. Iudæi cum Chriſtianis Alexandriæ confligunt.

* Macezilis. Gildo fratris filios necat. Strangulatur. Stilico, vnà cum filio occiditur. Talmud Iudæorum.

THEODOSIVS.

Theodoſius iunior,Arcadij filius cùm in Oriente imperaret,audita Honorij patrui morte,Valentiniano,Conſtantij & Placidæ filio,imperij inſignia donat: & cum ma-

tre

tre Romam mittit. Aductus in urbem ſatis opportunus fuit: Nam Ioannem, factione Caſtini imperatorem factum & Africam ſibi uendicantem, nouus princeps oppreſſit. Genſericus Vandalorum rex accerſitus à Bonifacio, qui de Africa tenenda deſperauerat, poſt multorum cædem Carthaginem occupat. Ad Aquilonem Bleda & Atila fratres, Hunnorum reges Illyricum & Thraciam, Thermopylas uſque deprædantur. Omnia hæc Theodoſius maxima gloria tutatus eſt. Conſtantinopoli morbo abſumptus eſt, cum imperaſſet annos duos & triginta. Hoc principe Venetiæ felicibus auſpiciis in aquis ædificari cœpere. Neſtorius cum ſua hæreſi, quæ ab autore Neſtorea poſtea dicta eſt, cum Pelagianis, ſynodo Epheſina damnatur.

Venetiæ in aquis ædificantur.

Neſtoria hęreſis damnatur.

VALENTINIANVS.

V*Alentinianus iunior, tertius huius nominis imperator inito Occidentis imperio, pacem illico cum Genſerico Vandalorum rege, certis ſpatiis Africa inter ſe diuiſa. Non multò poſt Atilam Hunnorũ regem ex Pannonia Romam properãtem Aëtij patritij ductu (quem poſtea ob affectatæ dominationis ſuſpicionem occidi iuſſit) in campis Catalaunicis nobili clade repreſſit. Burgundionum regem afflixit. Magnam temporis partem Rauennæ uixit, quam mœnibus reſtituit, eiúſque præſuli Ioanni uſum pallij conceſſit. Optimus ac clementiſs. princeps tandem à Maximo, ciue potentiſſimo potiundæ eius uxoris gratia, ut ait Procopius, occiditur imperij anno trigeſimo. Hoc tempore Genſericus Hipponem obſedit: menſe III. obſidionis D. Auguſtinus D. Hieronymi diſcipulus in illa ipſa urbe, cuius erat epiſcopus, obiit annos natus LXXVI. nec urbis ſuæ ruinam uidit.*

Ingratitudo erga bonos & viros fortes.

D. Auguſtinus.

MAR

MARTIANVS.

MArtianus in Oriente Theodoſio iuniori, cuius ſororem duxerat in matrimonium, ſucceßit: quo tempore Valentinianus Italiæ imperabat. Hic quanquam ſenex & humilis genere eſſet: excellebat tamen rebus geſtis & arte militari. Prima ſtipendia in Lydia fecit. Orientis imperium per nouem fere annos dilapſum, reparauit. Cum Vandalis & Parthis fœdus percußit, Atilæ minas compeſcuit, pacem quoad eius fieri potuit, coluit: illud ſæpe uſurpans, DVM IN PACE ESSE POSSVMVS, ARMA NON INDVAMVS. Is Tatianū Iuliúmq; fratres, qui olim ſuperuolantis aquilæ eius caput auſpiciū retexerant, uiaticóq; iuuerāt, ſtatim ut Cæſar dictus eſt, hunc Cōſtantinopoli, illū Illyrico præfecit. Hoc principe Chalcedonēſis IIII. ſynodus celebrata eſt aduerſus Dioſcorū & Eutychem Leonis Rom. pontificis iuſſu. Pulcheria Arcadij filia in eligendo Cæſare princeps ei fauit, diademáque capiti eius impoſuit. Vixit in imperio annos ſex cum pace & probitatis opinione.

Martiani dictū celebre.

Chalcedonenſis ſynodus.

Pulcheria Arcadij Cæſaris filia.

LEO I.

LEo primus è gente Græcanica ſuffragiis ac factione Aſparis patritij poſt Martianum Imperator ſalutatur: Aſpar enim ita cum Leone conuenerat, ut factus Imperator Ardaburium eius filium adoptaret: quod Leo præſtitit. Populus, ubi hæc nouit, Ardaburium unà cum patre interemit. Nonnulli à Leone, uelut inſidiarum in ſe autores, interfectos dicunt. Suppetias Anthemio Imperatori Ro. ad expellendos Vandalos tulit. Baſilicum patritium aduerſus Genſericum miſit, qui eum propulſauit, cum iterum in Italiam irrumpere tentaret. Cum Oſtrogotthis (qui Illyrium uaſtabant) eiſque Pannoniam, acceptis obſidibus, incolendam conceßit. Poſtremo Leonem ſororis ſuæ ac Zenonis, qui poſtea

regn

partem igne abſumptam, centum & uiginti millia librorum combuſta ſunt: inter quæ Homeri *poëma inteſtino draconis* CXX. *pedum aureis literis deſcriptum.* Nicena *ſynodus prima approbatur.*

cendio flagrans rei literariç iacturam maximam adfert.

FLA. VALERIVS ANASTASIVS.

FLa. *Valerius* Anaſtaſius δίκορος, *à diſcoloribus oculorum pupillis, quarum dextra nigricans: ſiniſtra cærulea, fuit à* Græcis *cognominatus, magno* Principum *conſenſu poſt* Zenonem *ex humili loco ad imperij faſtigium euectus, donatiuum militibus dedit.* Legatos Iudæorum *cum muneribus uenientes, placidiſſimè audiuit.* Clodouco Francorũ *regi munere, patritiatus, &* Conſulatus *titulum & inſignia decreuit: quòd* Gotthos *in* Gallia *ſuperaſſet,* Burdegalámq; *oppidum recepiſſet.* A mari *ad* Selymbriam *longum murum duxit, ne incurſiones* Mœſiorum, Bulgarorum & Scytharum *officerent.* Plures *per orbem tyrannos ſupplicio extremo affecit.* Athenodori *caput* Iſauricus *miles ueruto affixum ante portas* Tharſi *tulit, quod ibi aruit.* Longinus *tanquam fera dilaniatus eſt.* Vitalianus Thrax *in* Oriente *ſeditionem mouens pecunia placatus eſt* Hunni *excurſiones aliquot fecere:* Getæ Macedoniam, Epirum, Theſſaliam *diripuerunt. quibus pro captiuis redimendis cùm aurum miſiſſet* Anaſtaſius, *nec ſufficeret hoſtium uotis,* Barbari *illi coràm captiuos trucidarunt.* Anaſtaſius *inter bonos principes referri potuit, qui pacem emerit, niſi* Eutychianæ *hæreſi,* Ariadnæ *uxoris ſuaſu, adhæſiſſet. unde ſibi graue odium conflauit. Poſt octogeſimum &* Octauum *uitæ annum,* Imperij *uigeſimi ſeptimi fulmine ictus, periit, grauiter ulciſcente numine pietatem toties ab impuro principe læſam, quanquam* Marcellinus *ſenio longo confectum ſubita morte corruiſſe tradit.*

Clodoueus Francorum rex Gotthos ſuperat.

Eutychiana hæreſis.

Vltionis exẽplum.

eſt. Serici uſus è Perſis ad Græcos hoc tempore trāſiit, iam pridem deſitus. Iuſtinianus tandem affectus morbo, Iuſtinum ex filia nepotem Cæſarem fecit, nec multo poſt ingraueſcente morbo, non ſanus mente, deceßit: cùm edictum, autore Eutropio lib. XVI. Vbique à pietate alienum promulgaſſet. Sophiæ templum ingens Iuſtiniani iuſſu Conſtantinopoli ædificatur. Hoc tempore fames ingens adeò in Italia inualuit, ut membra humana ederent indigenæ. Sylucrius Papa, Theodoræ uxoris Iuſtiniani fraude, falſis teſtibus conuictus à Beliſario in exilium mittitur, ubi etiam obiit.

Serici vſus à Perſis ad Græcos trāſit.

Sophiæ templum.

Fames grauiſima

Syluerius Papa relegatur.

IVSTINVS MINOR.

IVſtinus minor Iuſtiniani ex filia nepos, Iuſtini æmulus, ac perinde ut filius in regia ſemper enutritus facili admodum ingenio & ad promerendam ex liberalitate hominum gratiam nato, à Iuſtiniano Imperator declaratus eſt. Cum Perſis fœdus pepigit, tributo, quod Romani annuum his penderent, ſublato. Longobardi Germanica gens Narſetis ſuaſu, quem Imperator falſo delatum proſcripſerat, in Italiam irrumpūt, quam ab Albuino rege ad Deſiderium CCIIII. annis in principatus diuiſam tenuere. Scripſit enim Sophia Iuſtini uxor ad Narſitem, ut ad penſa muliebria rediret: eunuchus enim erat. Narſes, Reſponderat utique Sophiæ Narſes, ſe talem texturum telam, quam ipſa diſcutere & diuellere nequiret. Iuſtinus ex liberali auariſsimus euaſit: ſimul & fidei Chriſtianæ contemptor maximus, & Pelagianæ hæreſeos aſſertor acerrimus. Longinum cum nouo exarchatus magiſtratu in Narſetis, quem reuocauerat, locum miſit. Exarchatus ſedes quondam fuit Rauennæ, qui magiſtratus cœpit anno mundi IIII. M.D. XXXIII. à Chriſto nato D. LXXI. ab hoc Iuſtino minore primum excogitatus, ut Imperat. quodammodo uicarius in Italia foret, eáque fuit autoritate, ut

Narſeres Dux proſcriptus.

Iuſtinus fidei Chriſtianæ contemptor.

Exarchatus quid.

Pontifex Romæ creatus, ab eo confirmaretur. Durauit annis hic magiſtratus CLXIIII. Iuſtinus graui pedum dolore obiit anno imperij undecimo. Hoc principe Armenij fidem Chriſtianam amplectuntur. Monothelitæ cum ſua hæreſi emergunt. Contra hos ſynodus Conſtantinop. CL. epiſcopis celebratur, in qua Græcis ſacerdotibus uxores permiſſæ, Latinis nequaquam.

Armeni Chriſtiani efficiuntur. Monothelitarum hæreſis.

TIBERIVS.

Tiberius ſecundus, contrariis Iuſtino moribus, & ab eodem adoptatus, peculium ab eo coactum longa auaritia, Sophia tradente, ſimul & omnes Narſetis ducis clariſſ. theſauros in Italiæ puteo, monſtrante quodam ſene repertos, egentibus dedit. In Oriente Perſas ſæpe profligatos intra ſuos fines compulit, recepta Meſopotamia. Perſarum captiuos omnes honeſtè ueſtitos in patriam remiſit. Longobardos rupto cum Imperatore fœdere, urbem Rom. graui obſidione prementes multitudo decidentium imbrium à mœnibus repulit. Secuta eſt imbres longa ſiccitas, & inde caritate annonæ laboratum eſt. Tiberij felicitas multi nominis fuiſſet, ſi res in Occidente ut in Oriente ſucceſſiſſet. Mauricium generum adoptauitei, que imperium adminiſtrandum tradidit, præſentibus Ioanne Patriarcha (qui coronam impoſuit) & Senatu. Vixit cum ſumma pietatis & liberalitatis opinione. Imperauit annos ſeptem.

Tiberij in captiuos humanitas.

MAVRICIVS.

Mauricius genere Cappadox, ſucceſſor Tiberij ſoceri, præfuit imperio annos uiginti. Rebus gerendis in initio felix fuit. Armenos & Perſas per legatos fudit, mœſia Scythas repulit, in Italia Longobardos repreſſit. Deinde auſpiciis Theodoſij filij ſui & Germani ſoceri uictos Hunnos Pannoniiſque exutos ad ſolitudines fugauit. Conſtantinopo

nopolitanū Patriarcham οἰκουμενικὸν *, id eſt uniuerſalis eccleſiæ præſulem uocitauit.* Ex *humili notario ob diligentiam à Iuſtino præfectus uigilum factus, mox Tiberij gener, poſtremò Auguſtus, multis uictoriis illuſtris, Rem. feliciter adminiſtrauit. Poſtremò ob inſatiabile pecuniæ ſtudium militibus, qui Sarmatico limiti præpoſiti erant, loco ſterili ac difficili & gelu horrido, infenſus, quòd nulla aut rara ſtipendia perſolueret, à Phoca centurione limitis Scythici, cuius inſidias, ſomnio etiam admonitus, præcauebat, imperio & uita priuatur. Magnæ uir patientiæ & fortitudinis exemplum. Cum enim in conſpectu ſuo uxor & filij interficerentur, forti animo perferens tantam calamitatem, exclamauit,* IVSTVS ES DOMINE, ET RECTA IVDICIA TVA. *Turcicum nomen tunc primùm in Aſia auditum eſt. & Angli cum Gotthis ad fidem uerſi ſunt Chriſtianam.*

Mauricius ex notario Auguſtus factus.

Patientiæ & fortitudinis exemplum. Angeli & Gotthi ad fidem conuertuntur.

PHOCAS.

Phocas Scythici limitis præfectus ab exercitu ſcelerato, cuius dux erat, Imperator lectus eſt. qui penè Mauricij oblitus, nec tanta cæde edoctus, auariſsimè tributa exigenda mandauit, tenacius priore aurum ſeruans, ſecreto cum ſuis aulicis, Perſico more omnia diſponens. & hi legatos audiebant, iudicia exercebant, magiſtratus dabant: quo in eo, qui imperat, miſerius & deterius nihil eſt. Grati illi erant, qui inexplebili rapacitate populos uexabant. Sipendia militibus debita parciſsimè exoluebat. Hic Rom. Pontificem primarium omnium declarauit, ſolicitatus à Bonifacio tertio. Huius deſidia & ignauia Romanorum uires adeò fractæ & debilitatæ erant per luxum & libidinem, ut imperium Rom. ſolo nomine conſtaret. eóque uentum eſt, ut aut nomen imperij deleretur, aut Phocas occumberet. Erat acceptus Imperatori Priſcus Patritius gener Heracleonæ. Huius filius He-

Miſerrimū & deteſtabile.

(ſaue

raclius proprætor Africam adminiſtrabat. hi tres de Imperatore occidendo coniurationem ineunt, Heracleonas, quia magiſter militiæ erat, in Thracia uelut defenſurus regionem & propulſaturus Barbaros, exercitum cogit. Heraclius Conſtantinopolim ex Africa uenit, ne pater defectionis ſuſpicionem faceret. Conueniunt ſtatuto tempore; fit de induſtria tumultus: dum milites Prætoriani accurrunt, cõiurati Principem impuriſſimuum obtruncant, imperij anno XIII.

Vltionis exẽplum.

HERACLIVS.

HEraclius, Heracleonæ Africæ proprætor, occiſo Phoca, à militibus Cæſar declaratus, acclamante populo Auguſtus conſalutatur: Hic uno eodémque die & diadema à Sergio Patriarcha accepit, Fabiam Eudoxiam duxit uxorẽ, ſimul & ſacratiſſimæ coronæ & nuptiarum pompa celebrata eſt, & Hieroſolymam, Syriam & Aegyptum reſtituit imperio, & Perſis uictis & Coſdroa eorum rege à proprio filio interempto, quòd fratri natu minori regnum tradidiſſet, lignum ſalutiferæ crucis reduxit, illúdque primùm Conſtantinopolim, deinde Romam tranſtulit. Durauit autem hoc bellum Heraclij aduerſus Perſas annos ſex continuos. Poſt hæc Heraclius cura Reip. aliis tradita, otio & quieti ſeſe tradidit. Iudæos, etiam inuitos, ad Baptiſmum compulit, Matheſeos ſtudiis operam dedit, aruſpiciis & præſtigiis dæmonum fidem adhibuit & in Menolitarum hæreſim prolapſus, Martinam fratris filiam in matrimonium ducit, data lege, ut omnibus idem liceret. Imperauit annis XXXI. Ferunt hydropiſi occubuiſſe. Alij ſcribunt nouo cladis genere, teſtium folliculo ſurſum uerſo, ſimul cum uirili membro, & ſemper tento: adeò ut quoties meieret, niſi tabula umbilico admota prohibente, uultum lotio ſparſiſſet. exiſtimant ob illicitas nuptias id accidiſſe.

Coſdroa Perſarum rex à proprio filio occiditur.

Nouo morbi genere obit Heracl.

HERA

HERACLIVS IVNIOR.

HEraclius, qui & Conſtantinus iunior dictus eſt, Heraclij filius ueræ pietatis cultor patri ſuccedens dolis nouercæ Martinæ, quæ filio imperium aſtruebat, quarto regni menſe ueneno necatur.

HERACLEONAS.

HAeracleonas Heraclij filius cum matre biennio in Oriente imperauit poſt ſublatum Conſtantinum. Senatus populúſque Conſtantinopolitanus cognito ſcelere in matrem & filium conſurgens, hunc naribus abſciſsis, ne decor aut gratia ad commiſerationem populos flecteret, illam lingua, ne oratione, qua multùm ualebat, commoueret, in exilium relegarunt, unà cum Patriarcha, à quo adiuti erant in perpetrando ſcelere. Vltionis exẽplum.

CONSTANS.

COnſtans, qui & Conſtantinus III. pulſis Heracleona & Martina à Senatu, ſine militibus, quod rarò accidit, Imperator declaratur. Hic auitæ impietatis hæres & Monothelitarum dogma ſectatus, Martinum I. Pont. per Olympium exarchum comprehendi iuſsit, & in exilio mori coëgit: quòd Paulum Patriarcham in ſynodo præſulatu deiecerit, ac Cyri Alexandrini, Sergij & Pyrrhi condemnationem probauerit. A Saracenis uictus aufugit. Poſthæc ab iiſdem impetratis induciis, ut Italiam à Longobardorum tyrannide liberaret, filio Conſtantino domi relicto, Tarentum claſſe appulit. indéque Luceria capta ac diruta, Beneuentum obſidet. Obſidione relicta Capuam uerſus contendit, ubi obuium habuit Mitolam eius urbis Ducem armatum, à quo fuſus fugatúſque Romam proficiſcitur. Cui Vitalianus pontifex obuiam ad VII. lapidem proceſsit. Romæ quidquid erat pulchrì pretioſiue, ex ueterum monimentis expilat, ablatis in- Martinus Papa in exilio obit. Quidquid ornamentorũ, antiquíq; operis, ſigno cũmue Romæ fuit expilat Conſtans.

ter cætera Panthei regulis æneis. Poſt dies duodecim in Siciliam abiit: ubi cum auare, & crudeliter exigeret tributum, à ſuis necatur, cum in principatu uixiſſet annos XXVII.

CONSTANTINVS.

Conſtantinus IIII. *Conſtantis natu maximus filius imperium* Byzantij *patre abſente adminiſtrans, ut mortem patris audiuit, in Siciliam ſtatim aduolat, &* Mezentiũ, *uel (ut alij uolũt)* Mizizium, *tyrannũ paternæ cædis autorem interficit.* Bellum *in Saracenos annis ſeptem terra marique geſsit: quorum unico congreſſu triginta millia fudit: eorúmque uires adeo debilitauit, ut coacti ſint pacis conditiones ab* Imperatore *petere, quæ conceſſæ ſunt illis hac lege, ut quotannis tributa penderent Cæſari.* Bulgari Thraciam *&* Pannoniam *inuadunt &* Imperatoris *permiſſu partem eius poſsident. Sextam ſynodum* Conſtantinopoli *celebrauit, contra* Monothelitas, Agathone Pont. *impulſore, ubi utraq; conuenit* Eccleſia. *Fratribus pueris, ne ad imperium aſpirarent, nares amputauit.* Rex Perſarum *cum uxore* Cæſarea *& multis ſuorum millibus* Conſtantinopoli *(autore* Plat.*) baptizatur.* Tandem *morbo correptus, uel (ut nonnulli ſcribunt) è palatio præcipitatus, obiit anno imperij* XVII. Pogonatus *appellatus eſt, quòd imberbis in* Siciliam *profectus, barbatus rediſſet* πώγωνα *enim barbam appellant.* Fames *maxima hoc tempore* Galliam *inuadit: cui ut ſuccurrat rex* Clodoueus*, theſauros & opes, quibus ædem* D Dionyſij Pater Dagobertus *ornarat, aufert.*

Conſtãtinus cur Pogonatus dictus.

Fames in Gallia.

IVSTINVS IIII.

IVſtinus IIII. *Quem nonnulli* Iuſtinianum *uocant,* Conſtantini IIII. *filius & ſucceſſor, ultimus ex ſtirpe* Heraclij, *ſedecim annorum adoleſcens, uir certè uarius & impius imperium adeptus à fide aberrauit, patris ſynodum alia ſynodo*

nodo infirmando, quem cum Sergius Pont. Ro. minimè ratam haberet, uti comprehenderetur iuſsit: Ob hoc miſſo Zacharia Protoſpatario, qui reclamante Pop. Romano, re infecta rediit. Quam ob rem pœnas ob hæc aliáque ſcelera dedit. Nam poſtquam x. annis imperio præfuiſſet, à ſuis ducibus Leontio & Tiberio Abſimaro & Callinico Patriarcha truncatus naſo & auribus, imperio exutus in Cherſoneſum relegatus eſt, iterum regnaturus. Childericus Francorum rex II. circa hæc tempora cum uxore uterum ferente, à Rodillo (quem palo alligatum flagris cædi iuſſerat) occiditur. Childericus II. Fancorũ rex occiditur.

LEONTIVS.

Leontius, uel Leo II. Imperator factus præeſt rebus peſſimè an. III. tandem & ipſe mutilatus naſo ab Abſimaro duce in carcerem detruditur. Friſij hoc tempore, Rabodo eorum duce ſuperato, in Chriſtianiſmum à Pipino aulæ Gallicæ magiſtro equitum, inducuntur. Friſii fidē recipiunt.

TIBERIVS III.

Tiberius III. cognomento Abſimares à militibus Imperator deſignatus, Philippicum, cuius uiribus fretus rerum potiebatur, in Ponto relegat: quod eum ſuſpectum haberet, ob aquilæ augurium, quæ Philippico dormienti caput obumbraſſe uiſa fuerat. Præfuit imperio annis ſeptem. Poſt quod tempus Iuſtinus (de quo ſupra) IIII. opera Bulgarorum ab exilio reuocatus, Conſtantinopolim cum ingenti exercitu reuertitur & denuo cum filio imperat annis VI. & captos Leontium & Tiberium, ſpectante populo interfici iubet: & Callinicum Patriarcham exoculatum Romam relegat. Mox uocatum ad ſe Conſtantinum Pont. ſummum, huius nominis primum, & honore & pietate ſumma excipit: humi proiectus pedes ei oſculando & Romani dogma- Callinicus Patriarcha Conſtant. relegatur.

tis decreta per ſynodum probando, ueniam petiit præterito-rum. Ad ultimum à Philippico aduerſario, quem relegatum in Ponto, ipſo dehortante Pontifice, bello oppugnabat, ſuperatus, unà cum Tiberio filio interficitur. Circa hæc tempora Saraceni Africam & maximam partem Hiſpaniæ ui occupant, quam ad DCC. *an. tenuere.*

Saraceni Africam & maximam Hiſpaniæ partē occupant.

PHILIPPICVS.

PHilippicus Bardeſanes, occiſo Iuſtino & eius filio in acie, imperium adeptus, edicto ſanxit ut Sanctorum ſtatuæ & imagines è templis raderentur. Sextæ ſynodi decreta, altera ſynodo infirmare contendit, gratificaturus monacho, qui imperaturum illum prædixerat: id prædictionis præmium petenti. Quapropter cùm eloquētiæ multum huic ineſſet ſapientiæ parum, opeſque imperij iam pridem congeſtas diſſiparet: pateretur etiam Bulgaros Thraciam populari, à Conſtantino Pont. Ro. ſacris ut ſchiſmaticus interdictus, ab Anaſtaſio Anthemio præfecto ſuo, priuatur oculis & in ordinem redigitur, anno uno & menſibus ſex uix expletis.

Sanctorum imagines è templis tolluntur.

ANASTASIVS II.

ANaſtaſius II. *cognomento Artemius, ab exercitu Imperator ſalutatus Romanorum pontificū decreta probauit, ſacroſanctáque habuit. Hic cùm optimè, quæ ad ueram pietatem attinent, inſtituiſſet, ex Pontificum aſſenſu, claſſem ingentem aduerſus Arabas in Alexandriam emiſit. Verùm claſſiariis quibuſdam contumacius agentibus, qui illum oderant, domum reuerſi, Theodoſium ignobilem alioqui uirum imperio præficiunt, qui capta Conſtantinopoli Anaſtaſium regno exutum monaſterio incluſit, cum annum unum, menſes tres imperaſſet.*

THEODOSIVS III.

Theodoſius tertius Adramitenus coactus à militibus imperium adipiſcitur. Is quanquam obſcurus genere, pius tamen animo & fide orthodoxus. Sanctorum imagines à Philippico diſiectas, tẽplis reſtituit: ad Niceam graui prælio Artemium uicit. Imperium deſeruit cùm uideret ſe inuadi à Leone, qui ab exercitu Imperator dictus fuerat, & diffideret regnum ſe poſſe retinere, pertæſus etiam belli ciuilis quod contra Leonem geßit, cœnobium ingreditur, ubi ſatis diu ac felix in ea peregit, cùm annos duos imperaſſet.

LEO III.

Leo III. Iſaurus ſiue Conon ſceleratus, obſcurißimi generis (quippe qui apud Iſauros natus ſedentariam exercuerat) poſt Theodoſium unà cum filio imperat, Iconomachus appellatus eſt, hoc eſt, imaginum expugnator: propterea quòd imagines ac ſanctorum ſtatuas è templis auferri & incendi iußit, concilio Byzantij celebrato: ut gratificaretur duobus Iudæis qui illum imperaturum prædixerant. Conſtantinopolitanum pontificem, Germanum nomine, aduerſantem ſede extruſit. Stephanum pont. Romanum minimè conſentientem comprehendi ac necari iußit. Hoc principe Conſtantinopolis octo annorum ſpacio obſidionem paſſa eſt à Saracenis, qui propter famis & peſtilentiæ magnitudinem, ſumma calamitate preßi, diſcedere coacti ſunt. Prætera naues eorum igne peculiari arte facto ſub aquis incenſæ conflagrauerunt. Inde Siciliam Sergij opera rebellantem ad officium retraxit. Circa finem imperij, quod quartum & uigeſimũ durauit annum, graui terræmotu Bithynia Thraciáque concuſſa, murique Byzantij magna ex parte collapſi. Gregorius pont. III. Syrus Leoni imagines Sanctorum tẽplis reſtituere nolenti ſacris interdicit, & neglecto eo Carolum

Iconomachus cur dictus.

Leoni ſacris interdicitur.

rolum Martellum Franciæ regem contra Longobardos, qui iam pacem cum Romanis, reiecto Imperatore, inierant, in Italiam uocat. Saraceni Aquitaniam occupauere: at à Francis pulſi, ſupra CCCLXXIII. *millia interfecti ſunt.*

CONSTANTINVS V.

Conſtant. imaginum euerſor.

C*Onſtantinus* V. *Leonis Iſauri filius Orienti præeſt. Patris retinuit impietatem, de imaginibus abolendis graue edictum promulgando. Magicis artibus ad inſaniam uſque deditus, nullo ſcelere abſtinuit: non Chriſtianus, non Græcus, non Hebræus: ſed omnis impietatis mancipium. Conſtantinopolitanos antiſtites duos grauiter excruciatos capite plectit. Bulgaricum uariante fortuna bellum terra marique gerit. Artabaſdum primæ nobilitatis hominem, Imperatorem ab Orthodoxis creatum, oculorum uſu cum liberis priuat. Signum futuræ in eo impietatis, iam inde ab initio, dum è ſacro puer fonte leuaretur, præ ſe tulit, ſacris lymphis uentris ſolutione commaculatis: cuius rei gratia cognomentum Copronymi meruit. Periit Elephantiæ morbo ann. imperij* XXXV. *Hoc tempore Pipinus Francorum rex, Aſtulpho Longobardo deuicto, Rauennatem exarchatum (repugnante Copronymo Imperatore) dono dat Ro. pontifici: Parlamentum in Francia inſtituit. Turcæ gens Scythica, ex Hyperboræis montibus procedentes, Alanos, Colchos & Armenios inuadunt.*

Copronymus dictus.

Parlamenti inſtitutio.

LEO IIII.

L*Eo* IIII. *Paterni ſceleris atque imperij hæres, unam omnino in Syria expeditionem fecit. Vnde leui certamine repulſus domum rediit, paulóque póſt impium ſpiritum nepharius exhalauit, anno imperij quinto, relicto Conſtantino filio, quem ex Irene uxore Athenienſi proba & ſpecioſa ſuſcepit.*

CONSTANTINVS VI.

Conſtantinus VI. Leonis IIII. filius, cùm Irene matre imperat an. decem. Quo tempore apud Niceam ſynodo celebrata cum Romano Pont. de imaginibus reſtituẽdis & de ſpiritus proceſſione conuenit. Expulſa tandem à filio mater, quæ omnia magna prudentia adminiſtrabat: pòſt paulò à ciuibus Conſtantini flagitia non ferentibus, reuocata ab exilio in priſtinum ſtatum reſtituitur, annos treis ſola imperio præfuit, ac Conſtantino filio in carcerem coniecto, oculos eruit, ubi breui tempore extinctus eſt. Ea ferè tempeſtate inuenta eſt lamina ænea ſupra mortuum hominẽ his uerbis, CHRISTVS NASCETVR DE VIRGINE, CREDO IN EVM. TEMPORE CONSTANTINI ET IRENES O SOL ITERVM ME VIDEBIS. Expulſa demum à Nicephoro, Patritio ſucceſſore ipſius, in Lesbum inſulam, reliquum uitæ egit. Mulier una rebus omnino adminiſtrandis nata. Conſtantinus cum matre X. annos præfuit, ſolus V.

Irene in filium crudelitas.

Irene in Leſbum relegatur.

NICEPHORVS.

Nicephorus Patritius Irene in Lesbum relegata, occupatóque Orientali imperio, pacem illico cum Carolo Magno ab Irene conſtitutam ſeruaui: tuti uidelicet Apuliam Calabriámq; cum Sicilia ſibi haberet, reliqua Italia illi conceſſa. Cum Venetis item pepigit ut nullius ſubeſſent imperio, legibúſque propriis uterentur: Admiratum Saracenorum qui cum trecentis millibus uenerat, pactione annui tributi ab ſe repulit. Venetôs ſociali claſſe aduerſus Gallos iuuit. Apolloniam immiſſa claſſe partim uiribus, partim fraude captam diripuit. Stauracium filium imperij conſortem fecit. Cum Bulgaris in ſuperiori Mœſia congreſſus, occubuit, an. imperij IX.

STAVRACIVS.

STauracius Nicephori filius in Bulgarorum bello uulneratus, patre interfecto ſtatim Conſtantinopolim reuerſus imperium init. A Saracenis rupto fœdere, quod pater inierat, multa accepit incommoda. Denique à Michaële Curoplate, qui Procopiam ſororem eius in uxorem duxerat, imperio deturbatur & monaſterio includitur. Paucis diebus poſt patrem imperauit.

Stauracius monaſterio includitur.

MICHAEL.

Europalates.

MIchaël Curoplates, cognomento Rancabe, gener Nicephori ſupradicti, ſororius Stauracij, inito ſtatim imperio, cum Carolo conuenit, ut Carolus Occidentem, ſibi uerò Orientem retineret. Venetorum quoque tunc urbs ea conditione Græcis partibus ceßit, ut immunitate prius à Carolo Francorum rege conceſſa, quam ad eam diem retinuerant, uterentur. Hic cùm aliquandiu aduerſus Bulgaros bellum geßiſſet ſuperior, tandem apud Hadrianopolim fuſus fugatúſque, amißis copiis domum ſe recepit: ubi mox coniuratione Leonis Armeniaci captus, & in inſulam Protem in exilium miſſus, ibidem in cœnobio quodam monachum egit, biẽnium poſtquam imperauerat. His fortunæ uicibus ab aliis ad alios transferuntur imperia, & opes, gloria, uoluptas & quicquid eſt commodorum & incommodorum.

Ex imperatore monachus.

LEO.

LEo Armeniacus Pardi Patritij filius, qui exercitui præerat Orientis, quòd rerum ponderi ſufficere uideretur, à populo Imperator electus, Crumnum Bulgarorum regem Hadrianopoli potitum & in Conſtantinopolim arma uertentem, eruptione facta, circa urbis mœnia interficit: quæ res aliquandiu Orientis ſtatum pacauit. Parta de Bulgaris inſigni uictoria, cum ab armis quies eſſet, ad cædem multo-

rum

rum conuerſus, Diuorum imagines penitus deleri iubet: nec præſagiis, aut ſomniis maternis cladem imminentem euadere potuit. Nam à Michaële Thraulo, quem in cuſtodia detinebat, noctu per inſidias, dum ſacris operatur, multis uulneribus confoditur poſt annos imperij VII. *&* *menſes* V. *Vxor in monaſterium detruditur, filij in exilium pelluntur. Vir fuit omnium crudeliſſimus, quo ſanè uitio res multas bene & præclarè geſtas obſcurauit.* Diuorum imagines ſublatæ.

MICHAEL THRAVLVS.

M*ichaël Thraulus, id eſt, Balbus: nam lingua fuerat Balbutienti, præterea è Phrygia ſuperiore non humili ſolùm loco, ſed etiam ſordido oriundus, atque Iudæorum regionis illius ſecta contaminatus, interfecto Leone à quo ad maximos honores euectus fuerat, & filiis in exilium miſſis, imperium inuadit. Thomam qui exercitui Orientis præerat, rebellantem tandem oppreſſit: defectioniſque ſocios cum ipſo Thoma ſuſtulit. Saracenos Cretam inuadentes uicit. Auerſus clericis ac monachis omnibus uentris profluuio extinguitur, anno imperij nono. Vetus oraculũ innotuit,* TVM REM ROMANAM RVITVRAM, CVM ET BALBVS ET AVARISSIMVS PRINCEPS IMPERARET. Oraculum vetus.

CAROLVS.

C*arolus Pipini Francorum regis filius, huius nominis primus, primus item Chriſtianiſſimus uocatus, à Leone pont. Romano primus Imperator ob egregia in Chriſtianum nomen merita factus eſt. Sub regni initia Aquitanico bello liberatus, deinde Italiam ingreſſus Longobardos Francis, capto eorum rege Deſyderio, ſubigit. Saxones ſæpius rebellantes, tricennali bello uicit: &, quod initio ſemper fecerat, uera pietate imbuit. Saracenos ex Hiſpania propellit.*

Scla

Sclauos,Danos & Boëmos in ditionem ſuam redegit.Italiam iterum ingreſſus Beneuentanorum,qui in Ro.põtificem bellum parabant,tumultus compeſcuit.Leonem Pont.à Romanis ex pulſum ac eius auxilium implorantem reſtituit. Hunnicum bellum confecit.Vnde illi poſt ingentia facinora Magni cognomen datum.Vndique ſic parta pace in Gallias redit,filióque Ludouico imperij conſorte declarato morbis & ſenio confectus,moritur Aquiſgrani v. Cal. Feb. *anno ætatis* L XXI. *imperij* Ro. XIII. *Salutis* D. CCCXV. *Tria publica gymnaſia inſtituit ad propagandam & conſeruandam doctrinam Chriſtianæ religionis, utpote Bononiæ, Lutetiæ Pariſiorum in Galliis & Papiæ, uiris undiq; doctiſſimis accerſitis.In Germania multa monaſteria erexit in uſum iuuentutis inſtituẽdæ ſcholarum loco.Synodos quinque pro ſtatu eccleſiaſtico celebrauit. A multis ut cælitum unus, colitur.*

Academiæ Pariſiorum inſtitutio.

LVDOVICVS PIVS.

Vdouicus Caroli Mag. filius à pietatis religioníſque ſtudio Pius cognominatus, audita patris morte, Aquiſgranum uenit, ubi legatione Leonis Græci Imperatoris audita, fœdus cum eo renouat. Daçicum bellum ex ſententia conficit.Bernardum Pipini nepotem Italiæ regem,imperium affectantem ſecuri percutit:eius fautoribus,inter quos multi præſules fuere diuerſis in locis exilio mulctatis. Britones & Bulgaros pacis turbatores compreſſit.Stephanum IIII. *pontificem Galliam petentem,magnificè excepit:à quo mox unctus & imperiali diademate inſignitus eſt apud Aurelianos.Michaëlis Imperatoris Conſtant.legatos de imaginibus referentes ad Rom.pontificem reiicit. Quatuor ſuſcepit liberos: Lotharium Italiæ in Bernardi locum ſuffecit, Pipinum Aquitaniæ,Ludouicum Bauariæ, Carolum Caluum ex*

Iudith

Iudith uxore, Franciæ Burgundiæq; reges conſtituit, à quibus tamẽ poſtea multa incommoda paſſus Sueßione ad Medardum in carcere detentus eſt piiſsimus pater ab ingratis filiis. At poſt annum priſtinæ reſtitutus dignitati, omnia ciuiliter tulit, & cum iis clementer egit. Deceßit Moguntiæ anno imperij XXVII. *cum uixiſſet an.* LXIIII. *Paſchali* Pont Rom. *ius eligendorum præſulum remiſit, ſanxitque ut eccleſiarum miniſtri à gemmis cultioreque ueſtiu temperarent.* A filijs in carcerem detruditur.

THEOPHILVS.

Theophilus Michaëlis Balbi filius, poſt patrem, cum quo ſeptem annis imperauit, Conſtantinopoli præficitur imperio. Hic erga ſubditos æquum ſe ac iuſtum præſtitit. Diuorum imagines execratus, non paucos qui eas colerent, ad mortem uſque cædi iußit. Cum Saracenus Aſiæ prouincias uaſtantibus bis congreſſus bis uictus eſt, caſtriſque exutus. Quinctiam Amorium, unde illi genus, ab iis obſeſſum & proditione captum diripitur. Tandem cum rebus XII. *an. præfuiſſet, dyſenteriæ morbo periit ſuperſtite filio Michaële. Bonus alioqui habitus eſt princeps.* Imagines raduntur.

MICHAEL.

Michaël Theophili filius ſub matris Theodoræ ac principum uirorum tutela, quæ pro eo imperium Conſtantinopolitanum adminiſtrauit, adhuc infans patri ſuccedit. Legatos, ut primum imperij regimen aſſecutus eſt, ceßitque ei mater, Romam miſit Nicolaum I. *Pont. Romanum & Apoſtolorum Baſilicas ſalutatum, cum ingentis ponderis aureo calice. Hic auo quàm patri ſimilior, per ſummam ignauiam & prodigalitatẽ rem afflixit: irruentibus multis bellis à curſu equorum, in quem omne ſtudium collocarat, auocari non potuit. Matrem, quòd Diuorum imagines* Imaginum reſtitutio.

execraretur, monaſterio incluſit. Baſilium Macedonem Barda interfecto, dum ludis Circenſibus cum maxima inſania indulget, conſortem imperij ſibi adſciuit, à quo mox occiſus eſt an. imperij XII. *quorum treis cum matre egerat. Bulgari Scythicum genus, cum Theodora rebus adhuc præeſſet, pietatem noſtram populariter amplexi ſunt.*

LOTHARIVS.

Graue inter fratres diſsidium.

Lotharius maior natu ex filiis Ludouici Pij, dimicatione inter fratres ſuborta, ſibi imperium aſſumpſit. Carolo Gallia, Ludouico Germania obuenit, quæ fratrum concordia non diu manſit. Nam infeſtis armis die Paſchæ concurrere apud Fontanicum Altißiodorenſis agri uicum, quo conflictu tanta cædes utrinque eſt facta, ut à uicto non longè diſſimilis uictor eſſe putaretur: ſuperior tamen Caroli exercitus ſtetit. Poſt commiſſam tantam cædem pax Sergij II. *Pont. Rom. opera, iis conditionibus facta eſt, ut Lotharius imperij titulo cum Italia & Narbonenſi Gallia frueretur. Ludouicus Germaniam haberet. Carolus Francis ad Oceanum præeſſet, additáque eſt Lothario Auſtraſia, quæ nunc Lotharingia eſt: quam à ſuo nomine ſic appellatam quidam uolunt. Reliquit tres liberos Ludouicum, Carolum & Lotharium. Cometæ non pauci hoc anno ante diſſenſionem & bellum hoc fratrum uiſi ſunt. Poſt hæc cum imperio annos* XV. *præfuiſſet, relicta Ludouico filio, nato maiore rerum cura, quem quinquennio ante imperij conſortem legerat, ſeſe imperio abdicans pœnitudine rerum (ut opinantur) aduerſarum ductus, monaſticam uitam in Prumia monaſterio ſecutus eſt.*

LVDOVICVS II.

Vdouicus ſecundus Lotharij filius, Italiæ rex, patre uiuente Romam profectus à Sergio Pont. coronatur. Saracenos magno impetu Italiam ingreſſos, in agro Beneuentano

tano ſuperat. Reuerſus ex Italia in Germaniam poſt patris mortem, cum Carolo Francorum rege ob Auſtraſiæ regnũ, quod Lotharij fuerat, & id ſibi totum uendicarat Carolus, diſcordi animo uixit. Sed mox compoſitis rebus Mediolani moritur, cùm imperaſſet annos XXI. ſuperſtitibus liberis Carolo & Ludouico, qui Francis Germaniſque præfuere. Amantiſſimus ante alios Nicolai primi fuit, cuius creationi Romæ interfuit, déque communi conſilio cuncta adminiſtrabant.

BASILIVS.

BAſilius Macedo, qui Michaëlem occidit, eo tempore Orientis imperio præeſt, quo Ludouicus II. Occidentis. Adepto imperio profuſiſſimas Michaëlis largitiones ita reuocauit, ut dimidium earum, quæ accepiſſent, ærario inferret. Annuente Adriano II. Pont. Synodum Conſtantinopoli pro Bulgaris factis Chriſtianis celebrauit, ubi poſt longã contentionem decretum, ut illi pontificis Rom. autoritatem ſequerentur. Per Nicephorum Phocam Saracenos ex Ancona Dalmatiáque fugauit. Erat uir frugi, uictitabat ex ruris ueſtigali. Decedens imperij an. XX. duobus filiis reliquit imperium, Leoni & Alexandro. Bulgari fidẽ recipiunt.

LEO.

LEo Baſilici Macedonis filius, dum Bulgaris, qui à Turcis oppugnabantur, auxilio uenit, male rem per Simonem legatum gerit. Cum Saracenis item Lesbum occupantibus conflixit. Philoſophus fuit, omnium literarum, Aſtrologiæ in primis ſtudioſus, qua etiam filium Conſtantinum imperaturum prædixit. Decedens fratri Alexandro reliquit imperium, filium paruum Conſtantinum ei commendans, quem paulò antè per Euthymium patriarcham diademate redimiuerat. Duas habuit uxores Theophaniam, cuius no-

mini templum dicauit, alteram Zoën. Conſtruxit D. *Lazaro templum aliud, eò corpore ipſius tranſlato. Hîc ut uigilum, ſiue cuſtodiarum urbis fidem experiretur, noctis ſolus è regia mutato habitu atque ueſtitu ſeſe proripuit: à primis cuſtodibus numerata pecunia ſe liberat: ab aliis uerò pugnis flagriſque cæſus, in carcerem detruditur.* Hos *muneribus donat, illos bonis exutos expellit.* Hoc *tempore* Dalmatæ *facta regni diuiſione, unà cum* Sclauis *Chriſtianorum fidem amplectuntur.*

Dalmatæ cũ Sclauis Chriſtianiſmum amplectuntur.

CAROLVS CALVVS.

CArolus *Caluus Ludouici Pij minor natu filius, Francorum rex, humanus princeps: at ſupramodum ambitioſus, ante acceptum imperium cum* Britonibus *&* Normannis *incerto & ancipiti marte, dimicauit.* Mox *Romam acceſſitus à Leone* IIII. *Pont. Rom. Saracenos urbe expulit. Audita poſt aliquot annos Ludouici nepotis morte Italiam petiit, & à Ioanne* VIII. *Pont. Imperator declaratus imperiali diademate inſignitus eſt.* In *Gallias inde rediẽs, in itinere uxoris fratrem Italiæ præficit. Breui pòſt Italiam repetens armatos contra ſe Imperatoris Ludouici nepotis filios offendit, cum quibus conflixit apud Veronam. Victus & in fugam profligatus Mantuam ſe recipit: ubi curis confectus nõ ſine ueneni ſuſpicione dati à Sedechia medico Iudæo dicitur abſumptus, anno imperij* VI.

LVDOVICVS BALBVS.

LVdouicus *Balbus huius nominis tertius, Galliæ rex (quem alij Caroli Calui, alij Ludouici Germanorum regis filium uolunt. Conſtantior tamen fama eſt, Calui fuiſſe) à Ioanne Pont.* VIII. *& Romanorum carceribus elapſo & apud Gallos agente, unctus & coronatus, præter multorum Italiæ principum uoluntatem, coacto Tricaßibus*

concilio

concilio Imperator declaratur. Imperium ualetudinarius princeps uix biennium obtinuit. Obiit Compendij quo die Chriſtus paſſus eſt: duobus relictis liberis, Carolo Simplice Francorum rege & Carolomano Arnulphi patre. Hoc tempore Normanni, qui bellis aſſiduis Francos uexauerant, apud Carnutes memorabili prælio uincuntur à Richardo Burgundiæ Duce, & Roberto Comite Pariſienſi, qui poſtea regnum Francorum adminiſtrauit.

CAROLVS CRASSVS.

Carolus à corporis habitudine Craſſus dictus, Ludouici II. Germanorum regis filius, à Ioanne VIII. Pont. Rom. imperij corona inſignitus (quod uix ulli Pontificum contigit intra quatuor annos trium Imperatorum coronatione eſſe inſignem) Pannonios multis prælijs afflixit, & Robertum Normannorum Ducem ex ſacro fonte leuauit, data illi in uxorem filia cum parte Galliarum. Sed mox cum nec imperio utilis, nec mentis compos eſſet, ei uiuo ſurrogatur Arnulphus Carolomani filius, Balbi nepos. Sic poſt decennium ex quo imperare cœpit, moritur, & Angeæ monaſterio ſepelitur. laudatur in hoc principe religionis ſtudium & in literatos beneuolentia, quos ad ſcribendum adhortari ſolebat.

ARNVLPHVS.

Arnulphus Carolomani filius, Caroli Craſſi nepos, cui curator datus fuerat (nouo & inuſitato modo, nempe nepos patruo) ab optimatibus Imperator delectus, Normannos iterum tumultuantes ingenti clade pacatos reddidit. Mox in rapinas conuerſus, prædæ dulcedine captus, templa ſpoliat, & poſt XII. imperij annum iuſta numinis ira tantam impietatem ulciſcente, pediculari morbo, phthiriaſim uocant, tandem è uita exceſſit. Sub hoc imperij maie-

ſtas defecit ad Germanos, quæ per centum annos fermè apud Francos ſteterat.

LVDOVICVS.

LVdouicus Arnulphi filius à francis & Germanis patri in titulo imperij ſuffectus regnauit an. VI. Coronam accepiſſe nuſquam legitur. Hungaros mortuo patre Germaniam maximo impetu inuadentes ad Lycum fluuium uicit proſtrauitque. Paulò pòſt ab iiſdem uiciſſim uictus eſt.

BERENGARIVS.

BErengarius foriiulij princeps, Longobardus ingenio & re bellica potens, ab Italis aſſiduis Barbarorum incurſionibus uexatis, & antiquum ius, ueteremque imperij gloriam amittere nolentibus Arnulphi ſucceſſor dicitur. Ludouicum Arnulphi filium apud Veronam uicit, captúmq; luminibus priuauit. Pannonios pecunia Italia expulit. Guidonem Spoletanum Ducem interemit. Præfuit rebus ann. quatuor.

BERENGARIVS II.

BErengarius ſecundus priori ſuccedens, poſt tertium aut quartum annum à Rudolpho Burgundo rege pellitur.

ALEXANDER.

ALexander uiginti annos natus, nec Baſilio patri, nec Leoni fratri ſimilis imperio Conſtantinop. præficitur, uir luxu & ignauia perditus, rebus imperio pernceſſariis omiſſis, tantum uenationi, equis, canibus, ſupellectiliq; lautæ uacabat, perditiſſimum quenque ac profligatiſſimum ad honores prouehebat. Extinctus eſt ſanguine è naribus & pudendis ob crapulam erumpente, dimiſſo fratris filio Conſtantino imperij ſucceſſore, poſtquam imperaſſet annum unum & menſem.

CON

CONSTANTINVS.

Conſtantinus Leonis Baſilij filius ſeptennis à patre ſub matris & quorundam nobilium tutela relictus (quorum opera Andronicus Ducas tyrannidis inuaſor oppreſſus eſt) poſt Alexandrum patruum Conſtantinopoli imperat. Hic Romano uitrico in exilium pulſo, Chriſtophoróque filio eius cum tota Lecapenorum gente extincto, rem imperij per annos undequadraginta ſolus ſatis prudenter adminiſtrat, Beneuento Logobardis extorto, & tyrannis quibuſdam oppreſſis, Turcarúmque principibus Chriſtiana pietate imbutis. Hic à literis optimiſque diſcipulis non alienus, quas penè extinctas ab interitu uindicauerit, librum Romano filio relinquit: in quo totius imperij ſummam, ſociorum fœdera, hoſtium uires, rationes & conſilia explicuit: quem Veneti in Bibliotheca, ut theſaurum, adſeruant. Nam & multa de eorum rebus diſſerit.

CVNRADVS.

Cunradus Ludouici, Arnulphi filij ex fratre nepos, ultimus ex nobiliſſima Caroli Magni progenie, Germaniæ rex, Cæſar deſignatur: nec tamen à Pontifice coronatur. Hic Vngaros, quos inſtigarat Berengarius (qui Imperatoris ſibi nomen in Italia uſurpabat) ut iterum Germaniam depopularentur, ſuperauit, Othonis Saxoniæ Ducis præſidio, cuius filius, Henricus à Cunrado morituro Imperator declaratur imperij an. VII.

HENRICVS.

Henricus Othonis Saxonum ducis filius, Aucuparius dictus, defuncto Cunrado Germanorum imperio præficitur: cum imperium à Caroli Magni poſteritate ad Saxones translatum eſt. Is Vngaros uicit, Sclauos ſubegit, Dal-

matas tributarios fecit, Boëmos imperij legibus ſubiecit, Brandeburgum cepit, Vandalis ſubactis ad mare uſque (hi Chriſtianam religionem tunc amplexi ſunt) toti Germaniæ ſummam tranquillitatem peperit, Lotharingiam recepit. Othonem filium, morti proximus, imperij ſucceſſorem inſtituit, cùm imperaſſet annos octodecim. Regnandi libido his temporibus pernicioſiſſimas aluit factiones annis fermè LX. ab Arnulphi interitu ad Othonem primum.

OTHO.

OTho Henrici Aucupis filius, naturæ & ingenij dotibus excellens, primorum Germaniæ conſenſu regni ſucceſſor electus Aquiſgrani ab epiſcopo Moguntinenſi coronatus, ab Agapito Pont. multiſque proceribus Romanis Berengarij III. Albertíque filij tyrannidem exoſis, in Italiam accerſitus cum quinquaginta armatorum millibus uenit. Berengarium imperio & Albertum Italiæ regno deturbat, donata tamen eis ex liberalitate parte Galliæ Ciſalpinæ trans Padum. Inde abiens Ludouicum Francorum regem factione ſuorum in carcerem coniectum libertati regníque adminiſtrationi reſtituit, Ioannem Pont. multorum criminũ reum officio deiicit, ſuffecto Leone: Boëslaum Boëmiæ regem ob interfectum fratrem, regno depellit, Vngaróſque Italiam deuaſtantes aliquot prœliis afflixit, quo conflictu tres reguli à Germanis capti inuito Imperatore laqueo uitam finierunt. Berengarius Albertúſque filius prœlio uicti, hic Conſtantinopolim, illc in Auſtriam relegati, uitam in ſqualore finierunt. Sícque finis fuit uel Imperatoribus, uel regibus, uel tyrannis Romæ, Conſtantinopoli & Italia oriundis. Quibus confectis Romam profectus à populo Imperator & Auguſtus ſalutatus à Pont. Rom. primus Germanorum principum inunctus imperij corona inſignitur. Tandem moritur

ritur cum imperaſſet annos XXXVI. *Hic primus Imperator Pont. iuramentum præſtitit, cuius forma extat* 63. *diſtinct.can.tibi domino Ioanni.*

ROMANVS.

R*Omanus Lecapenus obſcuro genere natus, non obſtante ſanctiſſimo iuramento, quod præſtiterat, quo minus imperiū ſibi & Chriſtophoro filio uindicaret, Conſtantinum generum imperio deturbare, & in ordinem redigere conatus, cum Bulgaricum bellum infeliciter geſſiſſet, & ſextum ac uigeſimum annum imperio præfuiſſet, à Stephano filio captus imperio exuitur, & inſulæ includitur. Mox & eius filij à Conſtantino comprehenſi (cum idem in Conſtantinum quod in patrem molirentur, in foueam quam fecerant incidunt) alter in Proconeſſum, in Lesbum alter relegatur.*

ROMANVS IVNIOR.

R*Omanus Conſtantini filius, iunior appellatus, ſenioris ex filia nepos, luxu ac otio perditus, uir omnium ignauiſſimus poſt patrem imperio ſuffectus, imperij curam cuidam Ioſepho Bringæ præfecto tradidit. Ingenioſus alioqui ac ſolers, ubi animum applicaret. Saracenos Creta expulit, Turcas Aſiam uaſtantes Nicephori Phocæ ductu uicit. Matrem Helenam ab ſe abiecit. Sorores ueſtitu regio exutas, regia eiecit. Illæ ob dolorem, quæſtum fecerunt meretricium: ipſe ludis ac crapulæ deditus imperij anno decimotertio ueneno extinctus eſt.*

NICEPHORVS PHOCAS.

N*Icephorus Phocas poſt Romanum Iuniorem imperium adeptus, claſſem in Saracenos Siciliam occupantes inſtruit: ipſe in eoſdem Aſiam deprædātes exercitum ducit. In Sicilia res per duces acta haud bene ceſſit: ipſe Cili-*

ciam & magnam Aſiæ partem lætis auſpiciis recepit: mox Antiochiam noctu aggreſſus, pulſis Saracenis imperio ſubdidit. Bellorum prætextu, cum nouis tributis & exactionibus populum & eccleſias expilaret, numiſmata adulteraret, ac pondus imminueret, odioſus omnibus à Ioanne Zimiſce noctu dormiens in cubili occiditur: intromittente etiam ſicarios, Theophania Nicephori uxore. Imperauit an. x. (uel ut Egnatius ſcribit) annos ſex, menſes totidem.

IOANNES ZIMISCES.

IOannes Zimiſces Nicephoro Phoca interfecto, imperium aſſequutus, omnes Nicephori neceſſarios è medio ſuſtulit & damnatos ab eodem exilio, reuocauit. Baſilium & Conſtantinum fratres Romani Iunioris ſupradicti filios Cæſares fecit & imperij conſortes adſciuit. Spheodoslanum Roxolanorum regem, qui Bulgariam ferè omnem occupauerat, cũ exercitu toto cecidit, trophæáque in templum Conſtantinopolim retulit & in numinis Chriſti Seruatoris imaginem percuſsit, cum hac inſcriptione, IESVS CHRISTVS REX REGVM. Quod poſtea Græci ſeruauerunt. Veneno ſublatus anno imperij ſexto.

OTHO II.

OTho ſecundus Othonis primi ex Adelanda filius re in Saracenos Græcóſque bene & feliciter geſta, à patre conſors imperij adſcitus, à Ioanne XIII. Pont. Rom. inunctus coronatúſque, Henricum Bauariæ ducem rebellem armis domuit, & aduerſus Lotharium Francorum regem, qui Lotharingiam ſibi uendicabat, Franciam ingreſſus Laudunenſium Sueſsionúmque agris fœdis populationibus uaſtatis, Pariſiorum quoque ſuburbia incendit. At dum reuertitur in Germaniam, dum uado Azonem fluuium traiicit, graui incommodo à Francis afficitur, pleriſq; ſuorum militum aqua

uort

uorticibus abſorptis, pluribus ab inſequenti hoſtium multitudine interfectis. Mox *audita fama Saracenos Calabriam repetiiſſe aduolat: at infeliciter congreſſus ad* Baſentellum *uincitur, occiſis penè ad internecionem legionibus, ac ſcapha conſcenſa à piratis interceptus in Siciliámque perductus, ſed ibi agnitus, ſeſe promiſſa Siculis ingenti pecunia liberari, Romámque perduci obtinuit, & de piratis à Siculis ſumptū eſt ſupplicium. Beneuentanos, Romæ conſcripto exercitu, quòd ſigna deſeruiſſent, imperatos, & nihil tale timentes adortus urbem cœpit, ſpoliauit, incendit.* Beneuento *urbe deleta* Romam *reuerſus moritur, cum imperaſſet ſolus poſt patrem an.* X. Ferunt *ueneno ab Italis ſublatum propter ſeueritatem duriorem, qua in imperio uſus eſt.*

CONSTANTINVS.

C*Onſtantinus &* Baſilius *fratres* Romani Iunioris *filij, rem poſt* Ioannem *tenuere an.* LIII. Othonis II. *tempore.* Baſilius *in primis annos quinquaginta ſolus potitus,* Bardam Scelerum *unum è* Ducibus *rebellantem, in poteſtatem redactum, oculis priuauit.* Bulgaros *deinde quotidiè tumultuantes, magnis ac pluribus prælijs tandem ſuperauit, unà cum* Samuele *eorum* Duce, *ac quindecim millibus ex eis captis oculos effodit; uno incolumi relicto qui cæteros ad* Samuelem *eorum* Ducem *præiret. Ob id* Samuel *non multo pòſt animi dolore confectus periit. Ampliatis imperij terminis* Baſilius *poſt* LXXII. *uitæ annum decedens, cum imperaſſet* LII. *an.* Conſtantinum *fratrem imperij ſucceſſorem reliquit.*

CONSTANTINVS.

C*Onſtantinus triennio tantum poſt fratrem imperauit, uir omnino ignauiſſimus, imperij totius cura aliis demandata. Deceſſit ſeptuagenarius, relictis filiabus* Eudochia,

Theodora & Zoë quam Romano Argyropylo patritio, qui ſibi ſucceſſit, matrimonio locauit. Circa hæc tempora Henricus Burgundiæ dux cùm liberos nullos haberet, Ducatum ſuum regi Gallorum moriens teſtamento legat.

ROMANVS ARGYROPYLVS.

Romanus Argyropylus, Conſtantini gener, imperij hæres, multa in melius mutauit, ſumma liberalitate in omnes uſus. Verùm cum Saranica Aſiæ expeditio parum ex ſententia ceßiſſet, repente mutatus, totum ſe ignauiæ, ac auaritiæ tradidit: nec multò poſt Zoæ ſalaciſsimæ ac ſterilis inſidiis & Michaëlis Paphlagonis adulteri, dolo intra balneas aquis immerſus obiit, cum annos quinque & dimidium imperaſſet.

OTHO III.

Otho tertius, Saxoniæ Dux, Othonis II. filius à principibus Germanis Imperator Romæ dictus, à Gregorio V. Pont. Max. conſanguineo ſuo (Bruno antea uocabatur) quem ille Pont. crearat, diadema imperiale accipit. Sed cum Saxoniam peteret Imperator, Gregorius Pont. à Ioanne Pont. adulterino urbe pellitur. Otho irarum plenus, maximis copiis accinctus, Italiam ingreſſus Romam ui capit: Creſcentium conſulem, diſsidij autorem, captum, oculis erutis & auribus truncis retrorſum aſino impoſitum & ſpectaculi loco per urbem circumuectum interfecit: Ioannem Pont. exoculat: Gregorium v. conſanguineum ſuum priſtinæ reſtituit dignitati: qui ſanctionem tulit, quæ in hunc uſque diē ſeruatur, in hæc uerba, IMPERATORVM NVLLVS HAEREDITARIAM DIGNITATEM VENDICATO. PRINCIPES SEX, SACRI ORDINIS TRES, PROPHANI TOTIDEM EVM DELIGVNTO: HI DISCORDES SI

Creſcentius exoculat⁹ interficitur.

Ioãnes Põt. adulterinus exoculatur.

Gregorij v. de imperat. eligēdis ſanctio.

FVERINT, BOEMIAE REGEM COAPTANTO. *Hic cum imperaſſet annis* XIX. *Romæ moritur, non ſine ueneni ſuſpicione. Vxorem habuit Mariam filiam regis Aragonum, fœminam, ut dicunt, intemperantem. Mirabilia mundi uocatus eſt, ob ingenij promptitudinem & ſingularem prudentiam. His temporibus Senonum urbs ob Comitis Reginaldi ſcelus regis Francorum patrimonio adiicitur.*

HENRICVS II.

HEnricus huius nominis ſecundus, Bauarus, dictus Claudus, Othonis primi uel filius, uel ex filia nepos (nam id ambigitur) à Germanis electoribus, ſecundum Gregorij V. *Pont. Rom. formulam, Imperator electus anno incarnationis tertio ſupra milleſimum, ſuum in Italiam aduentum per annos duodecim diſtulit. Multa cum Gallis, plurima cum Metenſibus bella geſſit. Accepta Romæ à Benedicto* VIII. *imperiali corona, in Capuam mouit, Saracenos Italia expulit: Troiam in Apuliæ finibus, ubi olim Hannibalis caſtra fuere, à Græcis ædificatam, obſedit & per deditionem recepit. Hunc Henricum Hiſtoriographi multis efferunt laudibus, quòd optimus Chriſtianiſſimúſque princeps cum Sinegunda uxore uirginitatem, uel certè diutinam caſtitatem ſeruauerit: Hungaróſque debellatos ſuaſionibus & precum inſtantia ad fidem Chriſtianam pertraxerit, data ſorore Stephano Hungarorum regi in matrimonium. Cum in imperio piè ac ſanctiſſimè an.* VIII. *uixiſſet, mortuus, Vrambergæ ſepelitur: Conrado Franco* II. *legitimo electorum ſuffragio Cæſare declarato prius. Ob uitæ innocentiam & inſignia miracula poſt mortem in diuorum catalogo adſcriptus eſt.*

Troia vrbs in Apulia.

Henrici caſtitas.

Hũgari fidẽ recipiunt.

CONRADVS II.

COnradus Francus huius nominis ſecundus, poſt trium annorum interregnum, legitimo tandem Principum

Germanorum ſuffragio eligitur, uirtute ac militari diſciplina ad tantum faſtigium euectus: cum ſub imperij initium uideret paßim omnia turbari, effecit ut in imperij conſortium filius ſuus eligeretur: ne ſe in Italiam *profecto ſine capite certo imperij ſubditi inter ſe tumultuarentur in* Germania. *Mediolanum comparato exercitu diu obſedit: cúmque ſupremũ exitium urbi minaretur, deterritus oraculo obſidionem ſoluit.* Itaque *motis à* Mediolano *caſtris* Romam *profectus, aurea corona à* Ioanne XII. *& imperij titulis ornatus eſt.* In *Sclauos ac* Pannonas, *qui rebellantem* Italiam *adiuuerant, feliciter pugnauit.* Baſilicam Spirenſem *magnis ſumptibus extruxit in qua cum uxore ſua* Giſella, *ſeu* Giſta, *ex qua* Henricum II. *ſuſcepit, cum in humanis eſſe deſiit, conditus eſt, imperij anno* XV. Hoc *principe concilium* Triburgi *ad* Moguntiam *habitum eſt.* Et Burgundia *tunc diuiſa eſt, in* Ducatum *ſcilicet, &* Comitatum, *ut* Ducatus *ad regiam* Gallicam: Comitatus *uerò ad imperij ditionem pertineret.*

Spirenſis baſilicæ extructio.

Burgundiæ diuiſio.

MICHAEL PAPHLAGO.

MIchaël Paphlago Zoës *adulter, quíque eius uirum* Romanum Argyropylum *è medio ſuſtulerat, ab eadem* Zoë *imperio præficitur* Conſtantinopolitano. Mancipium *fuit* Barbarum, *nec re ulla niſi forma commendatum, mente etiam commotum, labénſque ad ſingula momenta, ſpuma inſuper oris fœda.* Quis *non effrenem in quinquagenaria fœmina libidinem execretùr? aut fortunæ ludum in hoc principe non admiretur?* Aſciuit *ſibi primum illa omnem imperij poteſtatem,* Michaële *uelut miniſtro uſa. Sed non diu durauit hæc obſeruantia: nam* Michaël *imperij habenas ſibi retinuit, nec malè rexit.* Tricennales *inducias cum* Aegyptio *rege percuſsit,* Edeſſam *obſidione liberauit:* Domi *in ſuos facilis,* Zoæ *propter expertam libidinẽ parum æquus fuit.* Tandem

Zoës effrenata libido.

dem intercutis morbo cum laborare cœpiſſet, Michaëlem Calaphatem hæredē imperij eſſe uoluit, cum imperaſſet annos ferè ſeptem.

MICHAEL CALAPHATES.

Michaël Calaphates ignobiliſſimus, à Zoa adoptatus, cuius parentes apud Paphlagones pice naues oblinirent, unde & cognomen adeptus, conſiliis doloſus, rei cuiuslibet ſimulator ac diſſimulator, inuidus, iracundus & ad quamlibet auram mobilis, eius Zoæ pedibus aduolutus ſanctè iurat titulo tenus ſe imperaturum, poteſtatem totam penes eam manſuram. His blanditiis ad Conſtantinopolitanum imperium euectus, auarè, perfidè ac crudeliter rem ſuſceptam adminiſtrat. Ingratiſſimus enim in omnes, patruum tantæ maieſtatis primùm eiecit, reliquos deinde conſanguineos ſuſtulit, inde Zoëm, fingens ſibi ab ea ſtructas inſidias ac uenenū poſitum, à quibus innocens erat, relegauit: ipſe interim genio indulget. Id indigniſſimè ferens plebs, Zoëm ab exilio reuocatam, Imperatricem creant, Michaëlem fugientem capiunt, exoculant unà cum fratre Conſtantio, quæ familiaris Græcis pœna eſt. Menſes quatuor & totidem dies rerum potitus eſt.

Michaël captus exoculatur.

HENRICVS III.

Henricus tertius Conradi Franci filius dictus niger cū imperij coronam accepiſſet, Principum conſenſu Vldaricum Boëmiæ regem bello fatigatum tributum annuum, ſibi pendere coëgit. Petrum Hungarorum regem à ſuis expulſum, regno reſtituit: apud Capuam Saracenos uicit. Cæterum pertæſus eorum quæ Romæ agerentur, Romam contendens abdicatis adulterinis pontificibus aliquot, Syndegerum Bambergenſem epiſcopum Pontificiæ ſedi Rom. præfecit, quem Clementem II. dixere, à quo Auguſti Imperatoriſque

titulis præſente ſynodo ornatus eſt, & ut caueret in poſteꝛrum Pontificum ſecuritati, iureiurando Romanos adegit, ut à Pontificum electionibus abſtinerent. Deinde Capuam nouo præſidio aduerſus Saracenos firmauit. Henricum in Germaniam regreſſus filium quinque annos natum Cæſarem eligi, & Aquiſgrani coronari curauit. Obiit imperij anno XVII. Vxorem habuit. Agnetam Gulielmi Aquitaniæ principis filiam. Hoc principe ſpecies ſectæ Manichæorum reſurgit in Goſtar, quæ omnis animalis eſum execrabatur.

Manichæorum hæreſis.

ZOE.

ZOë reſtituta, & ab exilio reuocata, gratias populo agit, eiúſque conſenſu imperio præeſt Conſtantinop. adſcita Theodora ſorore, ac tertio uiro Conſtantino Monomacho ab exilio reuocato, iungitur, quem Imperatorũ pronunciat menſibus tribus uix exactis.

CONSTANT. MONOMACH.

COnſtantinus Monomachus imperatorij ſtemmatis ornatur, princeps ignauus & luxu totus diffluens concubinam egregia alioqui forma iuſtæ uxoris loco habuit, quam afflictim deperiit. Duo grauiſſima bella ciuilia ſuſtinuit, alterum à Maniace Georgio, alterum à Leone Tornicio, illata: & multa externa. Turcarum arma per Aſiam tũc latius euagata ſunt: uicti tamen ſunt Roxolani & Patzinacæ Scythicum genus hominum. Hinc prima labes, hinc reliquæ quæ conſecutæ ſunt clades ortum habuere, res peſſum ob huius principis ignauiam ire cœpere. Demum ipſe coniúxq; unà peſtilentia eodem ferè tempore interiere. Imperauit an. XII. Liberalis in pauperes ac templa fuit. Cœnobium inſtituit ubi ſenes alerentur: uexabatur podagra.

THE

THEODORA.

Theodora Zoæ ſoror, Senatu non conſentiente, biennio rexit Imperium ab Eunuchis amicis paternis, qui potentes erant confirmata, cum Nicephorum quendam, qui Bulgariæ præerat, Imperatorem Senatus elegiſſet. Hac Imperatrice tanta domi foríſque quies & otium fuit. tanta rerum omnium ubertas, ut fœminei imperij neminem pœniteret. Verum ingraueſcente cum ætate morbo, Eunuchorum illecebris adducta, Michaëlem iam ſenio confectum Imperij ac curæ participem fecit.

MICHAEL SENIOR.

Michaël ſenior, uir genere & opibus clarus & ad imperandum minus idoneus, ætate cum prægrauante, poſt Theodoram ab eiſdem Eunuchis imperio præficitur, hac conditione, ut titulo tenus Imperator eſſet: illi uerò adminiſtrarent. Cúmque Reipub. inutilis uideretur, à Patriarcha Senatúque deiectus, in ordinem factione Conueni, cùm uix annum rerum potitus eſſet redactus eſt. Priuatus factus non multo poſt fatis ac naturæ conceſſit.

HENRICVS IIII.

Henricus quartus quem tertium Egnatius facit, ſuperioris filius, impietati ac omni ſceleri deditus: inſuper à Gregorio VII, (qui Hildebrandus dictus erat) cui infeſtus erat, hoſtis Eccleſiæ appellatur. & ſacris interdicitur. Quare commotus, exercitu conſcripto, cum Clemēte, quem Pōtificem in Germania creauerat, Romam petens, Baſilicas D. Petri & Pauli euertit, Gregorium Pont. obſedit. Agnetem matrem fœminam prudentiſſimam, eius facta improbantem à rerum adminiſtratione amouit. Rodulphum Imperatorem à Principibus, Gregorij Pont. hortatu, creatum, multis prælijs uicit. Expeditionem Hieroſolymitanam Chriſtianorum pris

Hildebrandus Henrico ſacris interdicit.

Agnes Henrici mater.

principum tunc primùm incipientem, impedire conatus eſt. A filio Henrico, quem Imperatorem delegerat, captus & Leodij cuſtoditus, pædore carceris poſt annum XLVIII. *Imperij miſeram animam efflauit. Rodulpho miſit Hildebrandus coronam cum hac inſcriptione,*

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho. Quo ſignificare uoluit à Chriſto imperium collatum eſſe Pontifici, & ab hoc uiciſſim principibus conferri.

HENRICVS V.

Henricus quintus quarti filius, poſt patrem quem bello & armis inſectatus fuerat, imperij faſces ſuſcipiens animum patris, maximè in Pontifices retinet: nempe Paſchalis pontifex hunc ab Vrbis ingreſſu prohibere uoluit, ſed tantæ iniuriæ ferox adoleſcentis animus impatiens, Pontificem in poteſtatem redegit, & ab eo coronam extorſit, tum inhumaniter ſatis in clerum Romanum ſæuitum eſt. Quæ cum poſtea, quaſi per uim facta, in concilio reuocaſſet Pontifex, Henrici furorem rurſus ad repetendam urbem excitauit, ubi iterum, Pontifice abſente, à præſule Bacharenſi diademate redimitur. Tertiò poſtea in Italiam traiiciens, Gelaſium II. *Vrbe pellit. His geſtis, Germaniam repetiit, ubi moritur, nullis relictis liberis, anno imperij* XV. *Spiræ ſepelitur inter maiores.*

Gelaſius ſecundus vrbe pellitur.

ISAACIVS CONVENVS.

Isaacius Conuenus gente nobili ortus, in obeundis negotiis expeditus, fortis, pace bellóque clarus, infractus, moribúſque arrogantioribus, poſt Michaëlem imperio præficitur, adiuuante Patriarcha, quem poſtea ingratus & accepti beneficij immemor cum ſuis relegauit. Inter uenandum lateris morbo correptus, cùm de ſalute deſperat, cuculam induit, ac imperio ſe abdicat. Accuſatus quòd in Michaëlem

Iſaacius imperio ſe abdicat.

tyrann

tyrannide uſus eſſet, ſeſe Reipub.*cauſa id feciſſe*,dixit.Bien*nio & tribus menſibus imperio præfuit Conſtantinopolitano.*

CONSTANTINVS DVCAS.

C*Onſtantinus* Ducas *Senatus populique conſenſu Iſaacij ſucceſſor declaratus, conſpirationem ſub initia grauem excepit, quam non ſine diſcrimine uitæ compreßit.* Tres ex Eudochia *liberos ſuſcipit, totidemq; fœminas.* Pie*tatem coluit,æquitatem obſeruauit*, Reipub. *prudenter ſatis præfuit:ſed auaritiæ ſupramodum deditus ſuorum ſibi odium conciliauit, hoſtibus imperij res undique uexantibus ludibrio fuit. Ad externa mala Conſtantinop. clades acceßit, nempe grauis terræmotus quo templa ædeſque multæ corruere.* Exceß*it anno ætatis ſexageſimo, imperij* XII. *uel ut aliis placet,* VI. Terræ motus grauis.

EVDOCHIA.

E*Vdochia Conſtantini* Ducæ *uxor unà cum filiis, nondum imperio maturis, marito ſuccedit. Poterant fortaſſe res domeſticæ muliebri prudentia nonincõmodè adminiſtrari,ſi foris ceſſaſſent bella: ſed imminentibus undiq;* Bar*baris, & imperij multas regiones uaſtantibus, fortißimum principẽ,qui tãtis periculis occurreret,hoſtiúmque impetus compeſceret, &* Remp. *prudentia ſua ac fortitudine tueretur,à Senatu populóque deligere coacta, Romanum cognomine* Diogenem,*poſt menſes imperij ſeptem, filiis non improbantibus,uirum ſibi adiunxit.*

ROMANVS DIOGENES.

R*Omanus* Diogenes *ſuſcepto imperio, cùm uictoria contra* Turcas *eſſet potitus,ac* Remp.*metu liberaſſet: à Senatu quòd* Imperij *iure pupillos priuare uideretur, captus,oculiſque priuatus in inſulam relegatur:ubi ab* Eudo- Imperator oculis priuatus deportatur.

chia uxore ſepelitur, poſt imperij annos tres, menſes octo. Huius pater Patritius ordinibus præfuit, & ob ſeditionem in Sardiniam ad exulandum miſſus.

MICHAEL.

Parapinaceus. *Michaël Conſtantini Ducæ filius, à fame, quæ ſub eo inualuit, Parapinaceus cognominatus, imperio ſurrogatus, ad adminiſtrandum minimè aptus, duobus Eunuchis rerum cura tradita, ſtudiis tantùm literarum & uerſibus factitandis uacabat. Quare præfecti, Turcis undecunque imminentibus, uelut coacti, Nicephorum Botoniatem, qui originem à Nicephoro Phoca imperatore ducebat, imperatorem ſibi delegerunt: quem, in principis ignaui inuidiam, facilè ciues Conſtantinop. admiſere, Michaële prius, cum uxore & filio in monaſterium detruſo, ac in monachum recepto imperauit annos ſex.*

NICEPHORVS.

Nicephorus in Michaëlis locum cooptatus Conſtantinum, Conſtantini Ducæ filium, imperium ſibi aſſerere contendentem, captum totundit, ac in ſacerdotem inunxit. Verùm haud multo pòſt Nicephorus ab Alexio Conueno militibus acceptiori, deceptus, imperio deiicitur, urbe à militibus, ipſo die Pachæ direpta, & in cœnobium coniicitur, ubi aliquandiu uixit: imperij anno tertio. His temporibus Gofridus Bilionius Lotharingiæ Dux expeditionem in Gofridus Bilionius. *Iudæam aduerſus Saracenos ſumpſit, quem illuſtriſſimi ac præſtantiſſimi è Gallia principes comitati ſunt, diuenditis uel oppigneratis bonis ſuis.*

ALEXIVS CONVENVS.

Alexius Conuenus Nicephori ſucceſſor ueluti ex profeſſo Latini nominis hoſtis præter bellum, quod cum Roberto Viſcardo infeliciter geſſit, Venetis etiam armis adiutus,

iutus, Gallorum memorabilem illam expeditionem, quam ſuſpectam ſemper ab initio duxerat, perturbare conatus eſt. Cæterùm non ſuccedente conſilio, his conditionibus commeatu, & aliis neceſſariis rebus adiuturum ſe Gallos recepit:ſi quæcunque cepiſſent ex hoſte, ſibi reſtituerent:ex ducibus noſtris certè plurimum Boamundo Normanno deferre uiſus eſt. Inde ad pacis artes conuerſus orphanotropheion crexit & muſæum: in altero pueros puelláſque parentibus orbos alendos, in altero erudiēdos inſtituit, ſumptúſque his ex regio uectigali dat. Ad ſupplicia minimè præceps, moribus moderatus. Tandem morbo fatigatus poſt VII. & XXX. imperij annum, menſes quatuor cum dimidio, moriens, Ioanni filio, reluctante in primis matre, imperium reliquit.

CALOIOANNES.

Caloioannes Alexij Conueni filius, mortuo patre imperium adeptus, conſanguineos ſuos dignitatibus ornat, in Iſaacium fratrem propenſiſſimus, quem incredibili caritate dilexit. Gallis & Venetis infeſtus fuit. Victorias multas ac præclaras in Oriente contra Turcas, Perſáſque aſſequutus, ad extremum cùm eſſet in uenatione, ac telo à ſe ipſo intoxicato quod in aprum tendebat digitum dextræ ſau ciaſſe, moritur poſt quintum & uigeſimum imperij annum. Manuëlem fratrem natu minorem imperij hæredem dixit, cum Iſaacium minùs aptum ſentiret:non contemnendus omnino princeps.

LOTARIVS II.

Lotarius ſecundus, quem nonnulli Luderum uocant, Saxonum Dux, ab electoribus Imperator creatus, cum Conrado (qui pòſt imperauit) diſſidium de Imperio maximum habuit: quod tamen D. Bernardi opera ſedatum eſt.

ſtas defecit ad Germanos, quæ per centum annos fermè apud Francos ſteterat.

LVDOVICVS.

Vdouicus Arnulphi filius à francis & Germanis patri in titulo imperij ſuffectus regnauit an. VI. *Coronam accepiſſe nuſquam legitur. Hungaros mortuo patre Germaniam maximo impetu inuadentes ad Lycum fluuium uicit proſtrauitque. Paulò pòſt ab iiſdem uiciſſim uictus eſt.*

BERENGARIVS.

Berengarius foriiulij princeps, Longobardus ingenio & re bellica potens, ab Italis aſſiduis Barbarorum incurſionibus uexatis, & antiquum ius, ueterémque imperij gloriam amittere nolentibus Arnulphi ſucceſſor dicitur. Ludouicum Arnulphi filium apud Veronam uicit, captúmq; luminibus priuauit. Pannonios pecunia Italia expulit. Guidonem Spoletanum Ducem interemit. Præfuit rebus ann. quatuor.

BERENGARIVS . II.

Berengarius ſecundus priori ſuccedens, poſt tertium aut quartum annum à Rudolpho Burgundo rege pellitur.

ALEXANDER.

Alexander uiginti annos natus, nec Baſilio patri, nec Leoni fratri ſimilis imperio Conſtantinop. præficitur, uir luxu & ignauia perditus, rebus imperio pernecceſſariis omiſſis, tantum uenationi, equis, canibus, ſupellectiliq; Liuiæ uacabat, perditiſſimum quenque ac profligatiſſimum ad honores prouehebat. Extinctus eſt ſanguine è naribus & pudendis ob crapulam erumpente, dimiſſo fratris filio Conſtantino imperij ſucceſſore, poſtquam imperaſſet annum unum & menſem.

CONSTANTINVS.

Conſtantinus Leonis Baſilij filius ſeptennis à patre ſub matris & quorundam nobilium tutela relictus (quorum opera. Andronicus Ducas tyrannidis inuaſor oppreſſus eſt) poſt Alexandrum patruum Conſtantinopoli imperat. Hic Romano uitrico in exilium pulſo, Chriſtophoróque filio eius cum tota Lecapenorum gente extincto, rem imperij per annos undequadraginta ſolus ſatis prudenter adminiſtrat, Beneuento Logobardis extorto, & tyrannis quibuſdam oppreſſis, Turcarúmque principibus Chriſtiana pietate imbutis. Hic à literis optimíſque diſcipulis non alienus, quas penè extinctas ab interitu uindicauerit, librum Romano filio relinquit: in quo totius imperij ſummam, ſociorum fœdera, hoſtium uires, rationes & conſilia explicuit: quem Veneti in Bibliotheca, ut theſaurum, adſeruant. Nam & multa de eorum rebus diſſerit.

CVNRADVS.

Cunradus Ludouici, Arnulphi filij ex fratre nepos, ultimus ex nobiliſſima Caroli Magni progenie, Germaniæ rex, Cæſar deſignatur: nec tamen à Pontifice coronatur. Hic Vngaros, quos inſtigarat Berengarius (qui Imperatoris ſibi nomen in Italia uſurpabat) ut iterum Germaniam depopularentur, ſuperauit, Othonis Saxoniæ Ducis præſidio, cuius filius, Henricus à Cunrado morituro Imperator declaratur imperij an. VII.

HENRICVS.

Henricus Othonis Saxonum ducis filius, Aucuparius dictus, defuncto Cunrado Germanorum imperio præficitur: cum imperium à Caroli Magni poſteritate ad Saxones translatum eſt. Is Vngaros uicit, Sclauos ſubegit, Dal-

matas tributarios fecit, Boëmos imperij legibus ſubiecit, Brandeburgum cepit, Vandalis ſubactis ad mare uſque (hi Chriſtianam religionem tunc amplexi ſunt) toti Germaniæ ſummam tranquillitatem peperit, Lotharingiam recepit. Othonem filium, morti proximus, imperij ſucceſſorem inſtituit, cùm imperaſſet annos octodecim. Regnandi libido his temporibus pernicioſiſſimas aluit factiones annis fermè LX.*ab Arnulphi interitu ad Othonem primum.*

OTHO.

OTho Henrici Aucupis filius, naturæ & ingenij dotibus excellens, primorum Germaniæ conſenſu regni ſucceſſor electus Aquiſgrani ab epiſcopo Moguntinenſi coronatus, ab Agapito Pont. multiſque proceribus Romanis Berengarij III. Albertique filij tyrannidem exoſis, in Italiam accerſitus cum quinquaginta armatorum millibus uenit. Berengarium imperio & Albertum Italiæ regno deturbat, donata tamen eis ex liberalitate parte Galliæ Ciſalpinæ trans Padum. Inde abiens Ludouicum Francorum regem factione ſuorum in carcerem coniectum libertati regníque adminiſtrationi reſtituit, Ioannem Pont. multorum criminũ reum officio deiicit, ſuffecto Leone: Boëslaum Boëmiæ regem ob interfectum fratrem, regno depellit, Vngaróſque Italiam deuaſtantes aliquot prælijs afflixit, quo conflictu tres reguli à Germanis capti inuito Imperatore laqueo uitam finierunt. Berengarius Albertúſque filius prælio uicti, hic Conſtantinopolim, ille in Auſtriam relegati, uitam in ſqualore finierunt. Sícque finis fuit uel Imperatoribus, uel regibus, uel tyrannis Romæ, Conſtantinopoli & Italia oriundis. Quibus confectis Romam profectus à populo Imperator & Auguſtus ſalutatus à Pont. Rom. primus Germanorum principum inunctus imperij corona inſignitur. Tandem moritur

ritur cum imperaſſet annos XXXVI. Hic primus Imperator Pont. iuramentum præſtitit, cuius forma extat 63. diſtinct. can. tibi domino Ioanni.

ROMANVS.

Romanus Lecapenus obſcuro genere natus, non obſtante ſanctiſſimo iuramento, quod præſtiterat, quo minus imperiũ ſibi & Chriſtophoro filio uindicaret, Conſtantinum generum imperio deturbare, & in ordinem redigere conatus, cum Bulgaricum bellum infeliciter geſſiſſet, & ſextum ac uigeſimum annum imperio præfuiſſet, à Stephano filio captus imperio exuitur, & inſulæ includitur. Mox & eius filij à Conſtantino comprehenſi (cum idem in Conſtantinum quod in patrem molirentur, in foueam quam fecerant incidunt) alter in Proconeſſum, in Lesbum alter relegatur.

ROMANVS IVNIOR.

Romanus Conſtantini filius, iunior appellatus, ſenioris ex filia nepos, luxu ac otio perditus, uir omnium ignauiſſimus poſt patrem imperio ſuffectus, imperij curam cuidam Ioſepho Bringæ præfecto tradidit. Ingenioſus alioqui ac ſolers, ubi animum applicaret. Saracenos Creta expulit, Turcas Aſiam uaſtantes Nicephori Phocæ ductu uicit. Matrem Helenam ab ſe abiecit. Sorores ueſtitu regio exutas, regia eiecit. Illæ ob dolorem, quæſtum fecerunt meretricium: ipſe ludis ac crapulæ deditus imperij anno decimotertio ueneno extinctus eſt.

NICEPHORVS PHOCAS.

Nicephorus Phocas poſt Romanum Iuniorem imperium adeptus, claſſem in Saracenos Siciliam occupantes inſtruit: ipſe in eoſdem Aſiam deprædãtes exercitum ducit. In Sicilia res per duces acta haud bene ceſſit: ipſe Cili-

ciam & magnam Aſiæ partem lætis auſpiciis recepit: mox Antiochiam noctu aggreſſus, pulſis Saracenis imperio ſubdidit. Bellorum prætextu, cum nouis tributis & exactionibus populum & eccleſias expilaret, numiſmata adulteraret, ac pondus imminueret, odioſus omnibus à Ioanne Zimiſce noctu dormiens in cubili occiditur: intromittente etiam ſicarios, Theophania Nicephori uxore. Imperauit an. x. (uel ut Egnatius ſcribit) annos ſex, menſes totidem.

IOANNES ZIMISCES.

Ioannes Zimiſces Nicephoro Phoca interfecto, imperium aſſequutus, omnes Nicephori neceſſarios è medio ſuſtulit & damnatos ab eodem exilio, reuocauit. Baſilium & Conſtantinum fratres Romani Iunioris ſupradicti filios Cæſares fecit & imperij conſortes adſciuit. Spheodoſlanum Roxolanorum regem, qui Bulgariam ferè omnem occupauerat, cũ exercitu toto cecidit, trophæáque in templum Conſtantinopolim retulit & in numinis Chriſti Seruatoris imaginem percuſſit, cum hac inſcriptione, IESVS CHRISTVS REX REGVM. Quod poſtea Græci ſeruauerunt. Veneno ſublatus anno imperij ſexto.

OTHO II.

Otho ſecundus Othonis primi ex Adelanda filius re in Saracenos Græcóſque bene & feliciter geſta, à patre conſors imperij adſcitus, à Ioanne XIII. Pont. Rom. inunctus coronatúſque, Henricum Bauariæ ducem rebellem armis domuit, & aduerſus Lotharium Francorum regem, qui Lotharingiam ſibi uendicabat, Franciam ingreſſus Laudunenſium Sueſſionúmque agris fœdis populationibus uaſtatis, Pariſiorum quoque ſuburbia incendit. At dum reuertitur in Germaniam, dum uado Azonem fluuium traiicit, graui incommodo à Francis afficitur, pleriſq; ſuorum militum aqua

uort

uorticibus abſorptis, pluribus ab inſequenti hoſtium multitudine interfectis. Mox *audita fama Saracenos Calabriam repetiiſſe aduolat: at infeliciter congreſſus ad Baſentellum uincitur, occiſis penè ad internecionem legionibus, ac ſcapha conſcenſa à piratis interceptus in Siciliámque perductus, ſed ibi agnitus, ſeſe promiſſa Siculis ingenti pecunia liberari, Romámque perduci obtinuit, & de piratis à Siculis ſumptũ eſt ſupplicium. Beneuentanos, Romæ conſcripto exercitu, quòd ſigna deſeruiſſent, imperatos, & nihil tale timentes adortus urbem cœpit, ſpoliauit, incendit. Beneuento urbe deleta Romam reuerſus moritur, cum imperaſſet ſolus poſt patrem an.* X. *Ferunt ueneno ab Italis ſublatum propter ſeueritatem duriorem, qua in imperio uſus eſt.*

CONSTANTINVS.

C*Onſtantinus & Baſilius fratres Romani Iunioris filij, rem poſt Ioannem tenuere an.* LIII. *Othonis* II. *tempore. Baſilius in primis annos quinquaginta ſolus potitus, Bardam Scelerum unum è Ducibus rebellantem, in poteſtatem redactum, oculis priuauit. Bulgaros deinde quotidiè tumultuantes, magnis ac pluribus prælijs tandem ſuperauit, unà cum Samuele eorum Duce, ac quindecim millibus ex eis captis oculos effodit; uno incolumi relicto qui cæteros ad Samuelem eorum Ducem præiret. Ob id Samuel non multo pòſt animi dolore confectus periit. Ampliatis imperij terminis Baſilius poſt* LXXII. *uitæ annum decedens, cum imperaſſet* LII. *an. Conſtantinum fratrem imperij ſucceſſorem reliquit.*

CONSTANTINVS.

C*Onſtantinus triennio tantum poſt fratrem imperauit, uir omnino ignauiſſimus, imperij totius cura aliis demandata. Deceßit ſeptuagenarius, relictis filiabus Eudochia,*

Theodora & Zoë quam Romano Argyropylo patritio, qui ſibi ſucceſſit, matrimonio locauit. Circa hæc tempora Henricus Burgundiæ dux *cùm liberos nullos haberet,* Ducatum *ſuum regi Gallorum moriens teſtamento legat.*

ROMANVS ARGYROPYLVS.

R*Omanus Argyropylus, Conſtantini gener, imperij hæres, multa in melius mutauit, ſumma liberalitate in omnes uſus. Verùm cum Saranica Aſiæ expeditio parum ex ſententia ceſſiſſet, repente mutatus, totum ſe ignauiæ, ac auaritiæ tradidit: nec multò poſt Zoæ ſalaciſſimæ ac ſterilis inſidiis &* Michaëlis *Paphlagonis adulteri, dolo intra balneas aquis immerſus obiit, cum annos quinque & dimidium imperaſſet.*

OTHO III.

O*Tho tertius,* Saxoniæ Dux, *Othonis* II. *filius à principibus Germanis* Imperator *Romæ dictus, à* Gregorio V. Pont. Max. *conſanguineo ſuo (Bruno antea uocabatur) quem ille* Pont. *crearat, diadema imperiale accipit. Sed cum Saxoniam peteret* Imperator, *Gregorius* Pont. *à* Ioanne *Pont. adulterino urbe pellitur. Otho irarum plenus, maximis copiis accinctus,* Italiam *ingreſſus* Romam *ui capit:*

Creſcentius exoculat⁹ interficitur. *Creſcentium conſulem, diſſidij autorem, captum, oculis eruitis & auribus truncis retrorſum aſino impoſitum & ſpectaculi loco per urbem circumuectum interfecit:* Ioannem

Ioãnes Põt. adulterinus exoculatur. Pont. *exoculat: Gregorium* V. *conſanguineum ſuum priſtinæ reſtituit dignitati: qui ſanctionem tulit, quæ in hunc uſq; diẽ ſeruatur, in hæc uerba,* IMPERATORVM NVLLVS HAEREDITARIAM DIGNITATEM

Gregorij V. de imperat. eligẽdis ſanctio. VENDICATO. PRINCIPES SEX, SACRI ORDINIS TRES, PROPHANI TOTIDEM EVM DELIGVNTO: HI DISCORDES SI

FVE

FVERINT, BOEMIAE REGEM COAPTANTO. *Hic cum imperaſſet annis* XIX. *Romæ moritur, non ſine ueneni ſuſpicione.* Vxorem *habuit Mariam filiam regis* Aragonum, *fœminam, ut dicunt, intemperantem. Mirabilia mundi uocatus eſt, ob ingenij promptitudinem & ſingularem prudentiam. His temporibus Senonum urbs ob Comitis* Reginaldi *ſcelus regis* Francorum *patrimonio adiicitur.*

HENRICVS II.

HEnricus *huius nominis ſecundus, Bauarus, dictus Claudus, Othonis primi uel filius, uel ex filia nepos (nam id ambigitur) à Germanis electoribus, ſecundum Gregorij* V. Pont. Rom. *formulam, Imperator electus anno incarnationis tertio ſupra milleſimum, ſuum in Italiam aduétum per annos duodecim diſtulit. Multa cum Gallis, plurima cum* Metenſibus *bella geſsit. Accepta Romæ à Benedicto* VIII. *imperiali corona, in Capuam mouit, Saracenos Italia expulit:* Troiam *in Apuliæ finibus, ubi olim Hannibalis caſtra fuere, à Græcis ædificatam, obſedit & per deditionem recepit.* Troia vrbs in Apulia. *Hunc* Henricum *Hiſtoriographi multis efferunt laudibus, quòd optimus Chriſtianiſsimúſque princeps cum Sinegunda uxore uirginitatem, uel certè diutinam caſtitatem ſeruauerit:* Henrici caſtitas. *Hungaróſque debellatos ſuaſionibus & precum inſtantia ad fidem* Chriſtianam *pertraxerit, data ſorore Stephano Hungarorum regi in matrimonium.* Hũgari fidẽ recipiunt. *Cum in imperio piè ac ſanctiſsimè an.* VIII. *uixiſſet, mortuus, Vrambergæ ſepelitur:* Conrado Franco II. *legitimo electorum ſuffragio Cæſare declarato prius. Ob uitæ innocentiam & inſignia miracula poſt mortem in diuorum catalogo adſcriptus eſt.*

CONRADVS II.

COnradus Francus *huius nominis ſecundus, poſt trium annorum interregnum, legitimo tandem Principum*

Germ

Germanorum ſuffragio eligitur, uirtute ac militari diſciplina ad tantum faſtigium euectus: cum ſub imperij initium uideret paßim omnia turbari, effecit ut in imperij conſortium filius ſuus eligeretur: ne ſe in Italiam profecto ſine capite certo imperij ſubditi inter ſe tumultuarentur in Germania. Mediolanum comparato exercitu diu obſedit: cúmque ſupremū exitium urbi minaretur, deterritus oraculo obſidionem ſoluit. Itaque motis à Mediolano caſtris Romam profectus, aurea corona à Ioanne XII. *& imperij titulis ornatus eſt. In Sclauos ac Pannonas, qui rebellantem Italiam adiuuerant, feliciter pugnauit. Baſilicam Spirenſem magnis ſumptibus extruxit in qua cum uxore ſua Giſella, ſeu Giſta, ex qua Henricum* II. *ſuſcepit, cum in humanis eſſe deſiit, conditus eſt, imperij anno* XV. *Hoc principe concilium Triburgi ad Moguntiam habitum eſt. Et Burgundia tunc diuiſa eſt, in Ducatum ſcilicet, & Comitatum, ut Ducatus ad regiam Gallicam: Comitatus uerò ad imperij ditionem pertineret.*

Spirenſis baſilicæ extructio.

Burgundiæ diuiſio.

MICHAEL PAPHLAGO.

Michaël Paphlago Zoës adulter, quíque eius uirum Romanum Argyropylum è medio ſuſtulerat, ab eadem Zoë imperio præficitur Conſtantinopolitano. Mancipium fuit Barbarum, nec re ulla niſi forma commendatum, mente etiam commotum, labénſque ad ſingula momenta, ſpuma inſuper oris fœda. Quis non effrenem in quinquagenaria fœmina libidinem execretur? aut fortunæ ludum in hoc principe non admiretur? Aſciuit ſibi primum illa omnem imperij poteſtatem, Michaële uelut miniſtro uſa. Sed non diu durauit hæc obſeruantia: nam Michaël imperij habenas ſibi retinuit, nec malè rexit. Tricennales inducias cum Aegyptio rege percußit, Edeſſam obſidions liberauit: Domi in ſuos facilis, Zoæ propter expertam libidinē parum æquus fuit. Tandem

Zoës effrenata libido.

dem intercutis morbo cum laborare cœpiſſet, Michaëlem Calaphatem hæredẽ imperij eſſe uoluit, cum imperaſſet annos ferè ſeptem.

MICHAEL CALAPHATES.

Michaël Calaphates ignobiliſſimus, à Zoa adoptatus, cuius parentes apud Paphlagones pice naues oblinirent, unde & cognomen adeptus, conſiliis doloſus, rei cuiuslibet ſimulator ac diſſimulator, inuidus, iracundus & ad quamlibet auram mobilis, eius Zoæ pedibus aduolutus ſanctè iurat titulo tenus ſe imperaturum, poteſtatem totam penes eam manſuram. His blanditiis ad Conſtantinopolitanum imperiumeuectus, auarè, perfidè ac crudeliter rem ſuſceptam adminiſtrat. Ingratiſſimus enim in omnes, patruum tantæmaieſtatis primum eiecit, reliquos deinde conſanguineos ſuſtulit, inde Zoëm, fingens ſibi ab ea ſtructas inſidias ac uenenũ poſitum, à quibus innocens erat, relegauit: ipſe interim genio indulget. Id indigniſſimè ferens plebs, Zoëm ab exilio reuocatam, Imperatricem creant, Michaëlem fugientem capiunt, exoculant unà cum fratre Conſtantio, quæ familiaris Græcis pœna eſt. Menſes quatuor & totidem dies rerum potitus eſt.

Michaël captus exoculatur.

HENRICVS III.

Henricus tertius Conradi Franci filius dictus niger cũ imperij coronam accepiſſet, Principum conſenſu Vldaricum Boëmæ regem bello fatigatum tributum annuum, ſibi pendere coëgit. Petrum Hungarorum regem à ſuis expulſum, regno reſtituit: apud Capuam Saracenos uicit. Cæterum pertæſus eorum quæ Romæ agerentur, Romam contendens abdicatis adulterinis pontificibus aliquot, Syndegerum Bambergenſem epiſcopum Pontificiæ ſedi Rom. præfecit, quem Clementem II. dixere, à quo Auguſti Imperatoriſque

titulis

titulis præſente ſynodo ornatus eſt, & ut caueret in poſterum Pontificum ſecuritati, iureiurando Romanos adegit, ut à Pontificum electionibus abſtinerent. Deinde Capuam nouo præſidio aduerſus Saracenos firmauit. Henricum in Germaniam regreſſus filium quinque annos natum Cæſarem eligi, & Aquiſgrani coronari curauit. Obiit imperij anno XVII. Vxorem habuit. Agnetam Gulielmi Aquitaniæ principis filiam. Hoc principe ſpecies ſectæ Manichæorum reſurgit in Goſlar, quæ omnis animalis eſum execrabatur.

Manichæorum hæreſis.

ZOE.

ZOë reſtituta, & ab exilio reuocata, gratias populo agit, eiúſque conſenſu imperio præeſt Conſtantinop. adſcita Theodora ſorore, ac tertio uiro Conſtantino Monomacho ab exilio reuocato, inugitur, quem Imperatorũ pronunciat menſibus tribus uix exactis.

CONSTANT. MONOMACH.

COnſtantinus Monomachus imperatorij ſtemmatis ornatur, princeps ignauus & luxu totus diffluens concubinam egregia alioqui forma iuſtæ uxoris loco habuit, quam afflictim deperiit. Duo grauiſſima bella ciuilia ſuſtinuit, alterum à Maniace Georgio, alterum à Leone Tornicio, illata: & multa externa. Turcarum arma per Aſiam tũc latius euagata ſunt: uicti tamen ſunt Roxolani & Patzinacæ Scythicum genus hominum. Hinc prima labes, hinc reliquæ quæ conſecutæ ſunt clades ortum habuere, res peſſum ob huius principis ignauiam ire cœpere. Demum ipſe coniúxq; unà peſtilentia eodem ferè tempore interiere. Imperauit an. XII. Liberalis in pauperes ac templa fuit. Cœnobium inſtituit ubi ſenes alerentur: uexabatur podagra.

THEODORA.

THeodora Zoæ ſoror, Senatu non conſentiente, biennio rexit Imperium ab Eunuchis amicis paternis, qui potentes erant confirmata, cum Nicephorum quendam, qui Bulgariæ præerat, Imperatorem Senatus elegiſſet. Hac Imperatrice tanta domi foríſque quies & otium fuit. tanta rerum omnium ubertas, ut fœminei imperij neminem pœniteret. Verum ingraueſcente cum ætate morbo, Eunuchorum illecebris adducta, Michaëlem iam ſenio confectum Imperij ac curæ participem fecit.

MICHAEL SENIOR.

MIchaël ſenior, uir genere & opibus clarus & ad imperandum minus idoneus, ætate cum prægrauante, poſt Theodoram ab eiſdem Eunuchis imperio præficitur, hac conditione, ut titulo tenus Imperator eſſet: illi uerò administrarent. Cúmque Reipub. inutilis uideretur, à Patriarcha Senatúque deiectus, in ordinem factione Comneni, cùm uix annum rerum potitus eſſet redactus eſt. Priuatus factus non multo poſt fatis ac naturæ conceſſit.

HENRICVS IIII.

HEnricus quartus quem tertium Egnatius facit, ſuperioris filius, impietati ac omni ſceleri deditus: inſuper à Gregorio VII, (qui Hildebrandus dictus erat) cui infeſtus erat, hoſtis Eccleſiæ appellatur & ſacris interdicitur. Qua re commotus, exercitu conſcripto, cum Clemēte, quem Pontificem in Germania creauerat, Romam petens, Baſilicas D. Petri & Pauli euertit, Gregorium Pont. obſedit. Agnetem matrem fœminam prudentiſſimam, eius facta improbantem à rerum adminiſtratione amouit. Rodulphum Imperatorem à Principibus, Gregorij Pont. hortatu, creatum, multis prælijs uicit. Expeditionem Hieroſolymitanam Chriſtianorum

Hildebrandus Henrico ſacris interdicit.

Agnes Henrici mater.

prin

principum tunc primùm incipientem, impedire conatus eſt. A filio Henrico, quem Imperatorem delegerat, captus & Leodij cuſtoditus, pædore carceris poſt annum XLVIII. *Imperij miſeram animam efflauit. Rodulpho miſit* Hildebrandus *coronam cum hac inſcriptione,*

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho. Quo ſignificare uoluit à Chriſto imperium collatum eſſe Pontifici, & ab hoc uiciſsim principibus conferri.

HENRICVS V.

HEnricus quintus quarti filius, poſt patrem quem bello & armis inſectatus fuerat, imperij faſces ſuſcipiens animum patris, maximè in Pontifices retinet: nempe Paſchalis pontifex hunc ab Vrbis ingreſſu prohibere uoluit, ſed tantæ iniuriæ ferox adoleſcentis animus impatiens, Pontificem in poteſtatem redegit, & ab eo coronam extorſit, tum inhumaniter ſatis in clerum Romanum ſæuitum eſt. Quæ cum poſtea, quaſi per uim facta, in concilio reuocaſſet Pontifex, Henrici furorem rurſus ad repetendam urbem excitauit, ubi iterum, Pontifice abſente, à præſule Bacharenſi diademate redimitur. Tertiò poſtea in Italiam traiiciens, Gelaſium II. *Vrbe pellit. His geſtis, Germaniam repetiit, ubi moritur, nullis relictis liberis, anno imperij* XV. *Spiræ ſepelitur inter maiores.*

Gelaſius ſecundus vrbe pellitur.

ISAACIVS CONVENVS.

ISaacius Conuenus gente nobili ortus, in obeundis negotiis expeditus, fortis, pace bellóque clarus, infractus, moribúſque arrogantioribus, poſt Michaëlem imperio præficitur, adiuuante Patriarcha, quem poſtea ingratus & accepti beneficij immemor cum ſuis relegauit. Inter uenandum lateris morbo correptus, cùm de ſalute deſperat, cuculam induit, ac imperio ſe abdicat. Accuſatus quòd in Michaëlem tyrann

Iſaacius imperio ſe abdicat.

tyrannide uſus eſſet, ſeſe Reipub. *cauſa id feciſſe, dixit.* *Bien-nio & tribus menſibus imperio præfuit Conſtantinopolitano.*

CONSTANTINVS DVCAS.

Conſtantinus Ducas Senatus populique conſenſu Iſaacij ſucceſſor declaratus, conſpirationem ſub initia grauem excepit, quam non ſine diſcrimine uitæ compreßit. *Tres ex Eudochia liberos ſuſcipit, totidémq; fœminas. Pietatem coluit, æquitatem obſeruauit,* Reipub. *prudenter ſatis præfuit: ſed auaritiæ ſupramodum deditus ſuorum ſibi odium conciliauit, hoſtibus imperij res undique uexantibus ludibrio fuit. Ad externa mala Conſtantinop. clades acceßit, nempe grauis terræmotus quo templa ædéſque multæ corruere.* Exceßit *anno ætatis ſexageſimo, imperij* XII. *uel ut alijs placet,* VI. Terræ motus grauis.

EVDOCHIA.

Eudochia Conſtantini Ducæ *uxor unà cum filiis, nondum imperio maturis, marito ſuccedit. Poterant fortaſſe res domeſticæ muliebri prudentia nonincõmodè adminiſtrari, ſi foris ceſſaſſent bella: ſed imminentibus undiq; Barbaris, & imperij multas regiones uaſtantibus, fortißimum principẽ, qui tãtis periculis occurreret, hoſtiúmque impetus compeſceret, &* Remp. *prudentia ſua ac fortitudine tueretur, à Senatu populóque deligere coacta, Romanum cognomine* Diogenem, *poſt menſes imperij ſeptem, filiis non improbantibus, uirum ſibi adiunxit.*

ROMANVS DIOGENES.

Romanus Diogenes *ſuſcepto imperio, cùm uictoria contra Turcas eſſet potitus, ac* Remp. *metu liberaſſet: à Senatu quòd* Imperij *iure pupillos priuare uideretur, captus, occuliſque priuatus in inſulam relegatur: ubi ab Eudo-* Imperator oculis priuatus deportatur.

iutus, Gallorum memorabilem illam expeditionem, quam ſuſpectam ſemper ab initio duxerat, perturbare conatus eſt. Cæterùm non ſuccedente conſilio, his conditionibus commeatu, & aliis neceſſariis rebus adiuturum ſe Gallos recepit; ſi quæcunque cepiſſent ex hoſte, ſibi reſtituerent: ex ducibus noſtris certè plurimum Boamundo Normanno deferre uiſus eſt. Inde ad pacis artes conuerſus orphanotropheion erexit & muſæum: in altero pueros pueláſque parentibus orbos alendos, in altero erudiẽdos inſtituit, ſumptúſque his ex regio uectigali dat. Ad ſupplicia minimè præceps, moribus moderatus. Tandem morbo fatigatus poſt VII. & XXX. imperij annum, menſes quatuor cum dimidio, moriens, Ioanni filio, reluctante in primis matre, imperium reliquit.

CALOIOANNES.

CAloioannes Alexij Conueni filius, mortuo patre imperium adeptus, conſanguineos ſuos dignitatibus ornat, in Iſaacium fratrem propenſißimus, quem incredibili caritate dilexit. Gallis & Venetis infeſtus fuit. Victorias multas ac præclaras in Oriente contra Turcas, Perſáſque aſſequutus, ad extremum cùm eſſet in uenatione, ac telo à ſeipſo intoxicato quod in aprum tendebat digitum dextræ ſauciaſſe, moritur poſt quintum & uigeſimum imperij annum. Manuëlem fratrem natu minorem imperij hæredem dixit, cum Iſaacium minùs aptum ſentiret: non contemnendus omnino princeps.

LOTARIVS II.

LOtarius ſecundus, quem nonnulli Luderum uocant, Saxonum Dux, ab electoribus Imperator creatus, cum Conrado (qui pòſt imperauit) dißidium de Imperio maximum habuit: quod tamen D. Bernardi opera ſedatum eſt.

Aduerſum Bohêmos expeditionē tentauit, at res inconſultè cœpta, plurimos ex ſuis amiſit, & pax utrinque deſiderata, utrinque etiam accepta eſt. Bis in Italiam profectus eſt, primum ad compeſcendos motus contra Innocentium ſecundum (à quo coronatus eſt) propter noui Pontificis electionem, Romæ coortos: deinde contra Rogerium Campaniam & Apuliam iniuſtè poßidentem, quem Italia expulit. His rebus compoſitis, peſte in itinere correptus obiit, cum imperaſſet annos undecim.

CONRADVS III.

CONradus III. genere Sueuus, Bauariæ rex, Henrici IIII. nepos ex filia, imperium conſenſu principum nactus, expeditionem omnium grauißimam tentauit: Aſiaticam ſcilicet, contra Saracenos, quam prius tamen parauerant Ludouicus iunior, Ludouici Craßi filius, Gallorum, & Richardus Anglorum reges. Traiecto nanque Boſphoro Thracio immaturè, obſidionem Iconij ſoluere coacti ſunt: réque infecta maximo regum dedecore diſceſſum, fraude & perfidia Emanuelis Conſtantinopolitani Imp. ut in Emanuele dicetur. Conradus ad ſuos in Germaniam reuerſus ingloriꝰ nondum Imperij diademate ſuſcepto uitam cum morte commutat, anno imperij XV.

EMANVEL.

EManuël, ſiue Manuël Caloioannis frater, uel, ut alij uolunt, filius, uir ſceleratus & Reip. Chriſtianæ pernicioſus Conſtantinop. Imperator, Conradi, ad expeditionem Hieroſolymitanā proficiſcentis, militibus fame laborantibus, commeatu eos ſe iuuare ſimulans, gypſum contuſum farinæ immiſtum per ſummum ſcelus dedit. Simili fraude impius ille Ludouicum Francorum regem decipit. ſic breui magna militum noſtrorum uis conſumpta eſt, & ex tanta militum

litum nuper multitudine uix decimus euaſit. In Venetos Stephanum Pannoniæ regem excitauit: eorúmq; legatum Dandalum liberius loquutum, contra ius gentium utroque lumine priuauit: negotiatores, quos ſimulata pace euocarat, fœdifragus ille comprehendit. quare armis Venetûm preſſus (promiſſa bonorum reſtitutione) æquis penſionibus impetrat. Prælium cum Turcis funeſtiſſimum geſſit, in quo penè captus eſt. Demum cum Aſtrologiæ peritiſſimus haberetur, ſponderetq; ſibi multos adhuc uitæ & imperij annos, poſt imperij an. XXXVIII. monaſticā ſecutus uitam morbo periit.

ALEXIVS.

ALexius admodum puer patri Manuēli ſucceſſit. Andronicum Callidum & impium tutorem teſtamento ſibi à patre relictum, infeſtiſſimum habuit. Is enim Latinis, qui puero fauebant, pulſis, Alexium cognatum quindecim annos natum, cùm treis à patris morte rerum potitus eſſet, libidine regnandi excæcatus, clàm miſerè excruciatum necat, capitéque truncato reliquum cadauer culeo inſutum in mare proiicit.

FRIDERICVS.

FRidericus cognomento Aenobarbus, à colore rufæ Barbæ, natione Sueuus, patre Friderico, qui frater Conradi regis fuit, in Italiam traiiciens Mediolanum, Derthonam, Cremonam, pluráq; alia loca, quòd ab eo deſciuiſſent, ſolo æquauit. Romam ingreſſus ab Hadriano IIII. Pont. clauſis Vaticani portis diademate inſignitur. Romanorum impetum eò per uim irruentium euitare non potuit. Mox reuertens omnia populatus, poſt aliquot annos iterum Romam contendit, Alexandrum Vrbe fugat, Vaticanum ſimul cum D. Petri Baſilica occupat. Infeliciter tandem Mediolanenſes, quos Veneti tutabantur, aggreſſus, uix fuga elapſus eſt. Inita

concordia & ſimultate omni depoſita, Syriacæ intentus expeditioni, in amnis tranſitu merſus obiiſſe dicitur anno imperij XXXVII.

HENRICVS VI.

HEnricus VI. *Friderici filius, Aſper à moribus dictus uiuente patre* Romanorum Rex *deſignatus conſenſu* Germanorum Principum *Aquiſgrani coronatur. dein mortuo patre à* Clemente IIII. *Pont. data illi* Conſtantia *uirgine* Deo *dicata, & uiro matura,* Rogerij Normanni *filia in uxorem* Imperator *inauguratur, ea conditione, ut in eius gratiam* Tancredum *ſpurium* Siciliæ *regno pelleret, quod ad ſe* Pontifex *pertinere contendebat.* Igitur Henricus *comparato exercitu, breui* Tancredum *expugnat,* Neapolim *per uim capit, ac diripit: duas* Tancredi *filias innuptas interficit. Sunt tamen qui ſcribant peſtem* Imperatorem *ab incepto auertiſſe, &* Tancredo *mortuo potitum regno fuiſſe.* Poſt *hæc* Meſſanæ *ægrotans moritur, poſtquam imperaſſet an.* VIII. *relicto* Friderico *filio ex* Conſtantia.

ANDRONICVS.

ANdronicus Conuenus *occiſo* Alexio *cognato, imperium adeptus, (ut tyrannidem ſtabiliret) proceres omnes quorum ſuſpectam uirtutem habebat, breui interficit. Omnibus ob inſitam ſæuitiam inuiſus, cum undiq; à* Guilielmo Siculo *premeretur, tandem ab* Iſaacio Angelo *præter ſuam omniúmque opinionem prælio uictus, imperio deiicitur, captúſque, ac per urbem camelo ſedens, circumuectus manu abſciſſa, caput aliorum reſte, diadematis loco præcinctus, oculóque effoſſo, turbæ uulgíque tumultu lacer, periit.* Biennio *rebus præfuit.*

ISAACIVS ANGELVS.

ISaacius Angelus, Conuenorum ſtirpe è medio ſublata, poſt Andronicum, præter omnium ſpem, ſumma rerum potitus, claſſem ad recipiendam Cyprum fruſtra comparauit. Bellum cum Myſis infeliciter geſsit, Fridericum Aenobarbum Rom. Imperat. in Syriam properantem magnificè excepit. Ab Alexio fratre natu minore, quem à Turcis captum magno redemerat, per ſummum ſcelus imperio oculiſque priuatur, & in carcerem coniicitur. Eadem impietate Alexium nepotem ſuum an. XII. agentem uoluit perdere. Tandem poſt longam captiuitatem à filio Alexio carcere eductus imperióque reſtitutus, morbo aëris, ut creditum eſt, inſolentia contracto obiit, an. imperij XVI.

PHILIPPVS.

PHilippus Friderici Barbaroſſæ filius, Henrici VI. frater à Germanorum procerum parte maiore Imperator eligitur. At Innocentius III. Othonem Saxoniæ Ducem, cuius maiores Pontificiam dignitatem olim tutati ſunt, ab aliquot principibus electum, confirmat, inungit, coronáque imperiali exornat Qua diſcordia ad arma uentum eſt. Othoni Anglorum, Philippo Gallorum rex ex profeſſo ſuppetias tulit. Præualuit tamen Philippus profligatóque ſæpius Othone rerum tandem potitur. Deinde poſtquam Philippus annos nouem imperaſſet, à Comite Palatino Othone de Vuittelſpach (aiunt fatale id ſibi accidiſſe) miſerè Bambergæ occiditur eo die quo à medico ei uena inciſa fuerat. Huius Othonis de Vuittelſpach genus celebre & clarum fecerat Fridericus primus huius Philippi pater.

OTHO.

OTho Saxonum Dux, quem in Philippi odium Imperatorem legerat Innocentius Pont. Philippo mortuo,

à Germanis primatibus ad tollendam diſcordiam facilè ſuffi-citur, coronatúrque Romæ confeſtim omnium conſenſu ab eodem Innocentio Pont. Cum uerò & Pontificiæ ditionis quædam opera caperet, & Friderici minoris regnum Siciliæ inuaderet, ſacris interdicitur, imperióque deiicitur: Fridericúſque, illi ex profeſſo hoſtis, admittente Innocentio Imperator creatur, & adiuuantibus Italis inſectatur. Victus in Germaniam proficiſcitur, ut res componeret, Francorũ regi Philippo II. bellum indicit: nec ſine manifeſta ui numinis & Gallorum uirtute memorabili clade affectus, & in pugna Bononienſi uictus, in patriam inglorius ſe recepit: ubi paulò pòſt mortem obiit, cum an. tantùm IIII. imperaſſet.

ALEXIVS ANGELVS.

ALexius Angelus fratricida princeps planè impius fratre natu maiore, imperio oculíſque (ut diximus) priuato, imperium occupat: Alexium Iſaacij filium nepotem ſuũ perdere conatur. Sed non multò pòſt grauis ultio adfuit. Reſtitutus enim Byzantio per obſidionem expugnato nepos, patrem è uinculis eductum, adhuc uiuentem imperio reſtituit. Ipſo autem Alexio fratricida nocte concubiæ fuga dilapſo, nepos Alexius poſt patris Iſaacij ſubitam mortem Imperator dictus eſt, Gallorum Venetorúmque armis præualentibus.

ALEXIVS IVNIOR.

ALexius iunior (qua dictum eſt ope) imperio Orientali reſtitutus, fœdus cum Gallis & Venetis ſancierat hac conditione, ut Patriarcha Conſtantinopolitanus Rom. pontifici, tanquam maiori, ſubeſſet, & damna Francis Venetíſque à Manuele illata compenſaret. Qui cum rerum, quas promiſerat, ſatageret, à Murziphlo quodam ignobili, quem tamen ad ſummam dignitatis gradum euexerat, puer

admodum menſe poſt reſtitutionem uix exacto, necatur. ſed Murziphlus imperio occupato & urbe Byzantio amiſſa, in Peloponnenſo à Francis Venetíſque captus & Conſtantinopolim retractus, per ſummam ignominiam & cruciatus miſerè periit. Excellens Frandorum Venetorùmque uirtus imperium, quod tot annos factioſiſſima & turbulentiſſima Græcorum natio poſſederat, Latino nomini facilè aſſeruit.

BALDVINVS FLANDRVS.

Balduinus Flandriæ Comes, capta urbe poſt Murziphli tyranni fugam XV. uirûm ſuffragio (quibus ex procerum conſilio creandi Imperatoris deligendíque Patriarchæ poteſtas irrefragabilis eſſet attributa) Imperator Conſtantinopolitanus eligitur. Veneti Thomam Maurocenum (quando ita conuentũ fuerat, ut ſi ex Francis deſignaretur Imperator, Veneti Patriarcham deſignarent) Patriarcham deſignãt. Qui ſtatim Romam profectus ab Innocentio III. liberiore quàm petitum fuerat animo in Conſtantinopolitanum Patriarcham confirmatur, quòd ea eccleſia uere tunc Romano Pontificatui ſubiiceretur. Mox reuerſus celeberrimo gentium conuentu Baldunum confirmatum autoritate Apoſtolica corona donat: qui uix anno circumacto, cum præter Adrianopolim omnia recepiſſet, moriens Henricum fratrem ſucceſſorem habuit.

HENRICVS.

Henricus audita Balduini fratris morte, Adrianopolitanam obſidionem ſoluens, Conſtantinopolim reuertitur, Imperator declaratus pacem cum Valachis firmat, filia Ducis in uxorem ducta. Inde in Theſſaliam profectus Guilielmum Bonifacij filium Theſſaliæ regem declarat. Mox ordinatis, cunctis & diſpoſitis intempeſtiua morte decedens, Iolantam filiam Petro Altiſiodorenſi nuptam hæredem re-

liquit, poſt imperij annum undecimum, uel, ut alij ſcribunt, XIII.

FRIDERICVS II.

FRidericus II. *patre* Henrico VI. *ex Conſtantia, Præſtantiſſima muliere, annorum non magis quàm prudentiæ plena, matre genitus, auo ſuo* Barbaroſſæ *haud diſsimilis, tum ambitione rei militaris, tum prudentia & conſilio, quibus omnia pericula uicit:* Othone V. *defuncto in* Rom. *regem electus,* Romæ *ab* Honorio III. *imperiali diademate inſignitur.* Mortua *Conſtantia matre, tres* Romanos *inſectatur pōtifices:* Honorium *ſcilicet* III. Gregorium IX. & Innocentium III. *Italiam omnem in factiones (quæ tunc primum in* Hetruria *per* Guelph & Gibel *duces* Teutonicos *cœpere)* Guelphorum & Gibellinorum *ſcidit. Quæ nomina utique* Italiæ *pernicioſiſsima, duos* Pontifices *ad mortem uſque exercuere.* Mediolanenſes, *quòd* Pontifici *fauerent, prælio uincit:* Petrum Teupolum *eorum ducem captum, crudeliter necat.* A Pontifice Innocentio IIII. *imperio abdicatur, diris perſequitur,* Henricus Thuringiæ Lanthgrauius *(ea eſt apud* Germanos *dignitas)* Imperator *dicitur. Quæ omnia haud magni æſtimans, regnum* Siciliæ *occupat. ubi morbo correptus,* Manfredi *filij nothi dolo necatur, cum annos duos & triginta imperio præfuiſſet.* Hic Bononienſe *gymnaſium, quia ciues imperatis non ſtatim paruiſſent,* Patauium *tranſtulit: ex* Florentia *etiam* Guelphos *eiecit.* Vxorem *habuit filiam regis* Hieroſolymitani, *ex qua titulus regni perpetuò apud poſteros* Siciliæ *reges manet. Circa hæc tempora* Robertus D. Ludouici *regis* Francorum *frater,* Lutetiæ *Sorbonam inſtituit.*

PETRVS ALTISIODORENSIS.

PEtrus Altiſiodorenſis uxorio iure innixus (quando maſcula proles nulla ſupererat) ab Honorio Pontifice ad Laurentij fanum Romæ imperij inſignia accipit. Inde rediẽs, cùm Dyrrhachium in Venetorum gratiam fruſtra tentaſſet à Theodoro Laſcare, qui ſe Adrianopolitanum ac Græcorum Imperatorem dicebat, ſimulata pace, præter iuſiurãdi religionem ac fidem, in Theſſaliam comiter euocatus medio conuiuio obtruncatur, imperij anno quinto.

ROBERTVS.

Robertus patri Petro Altiſiodorenſi ſuccedens, ac ſeſe optimè gerens, ad paternæ captiuitatis nuncium, Byzantium aduolat. Hic ſponſam unius ex ſuis purpuratis proceris Burgundi, conſcia matre rapit. Quod ægrè ferens Burgundus, cum domeſticis in regiam irrupit, nares puellæ abſcidit, matrem quæ noui matrimonij conciliatrix erat, proximum in mare demerſit. Quam iniuriam ulturus Robertus Romam contendit. Inde reuerſus, in Achaia morbo deceſſit, anno imperij ſeptimo.

BALDVINVS II.

BAlduinus ſecundus patri Roberto ſufficitur. qui quòd iunior eſſet, in regendo Imperio adiutorem habuit Ioannem Brennium ſocerum, regem Hieroſolymitanum. Quo extincto Balduinus ſolus imperium geſſit, atque tandem amiſit. Nam præualentibus Græcorum armis, oppignerato Venetis filio & crucis Dominicæ parte, atque etiam omnibus templorum donariis, ingentem exercitum ad Boſphori fauces obiicit: ſed bello perſeuerante, ac Michaële Palæologo inſtante, in fines ſuos redire coactus eſt, ſeque cum cæteris in fugam uertere. ex quo Græci ſtatum priſtinum recuperarunt. ita dum externam uim formidat, domeſtica opprimitur.

ALEX

ALEXIVS.

ALexius cognomẽto Angelus, uel,ut aliis placet, Murziphlus, aliquot annos imperium tenuit: prolem maſculam ex uxore nullam habuit: ſed filiam tantùm nomine Irenen. Hic Balduino ſucceßit.

IOANNES DIPLOBATAZIVS.

IOannes Diplobatazius Irenem Alexij filiam uxorem accepit: eíque traditum imperium eſt: filiúmque habuit nomine Theodorum.

THEODORVS.

THeodorus tres ex uxore filias ſuſcepit. qui à Gallis bello laceßitus ac fugatus eas Nicenis ſeruandas tradidit: ſed non ſine multis precibus: nam ei portas clauſerant. interim collecta multitudine Adrianopolim cepit. unam ex filiabus regi Pœonum, alteram Andronico Laſcari Deſpoto uxorem dedit: quo mortuo eam Ioannes Bataza uxorem accepit.

IOANNES BATAZA.

IOannes Bataza apud Zacynthum imperij titulum extra patriam tenuit annis XXXIII. Huic filius fuit Theodorus Laſcaris dictus, quem pater moriẽs Michaëli Palæologo uiro in armis ſtrenuo commendauit. Sed ille puerum cùm interfeciſſet, ſibi & poſteris per ſummum ſcelus Imperium uendicauit.

MICHAEL PALAEOLOGVS.

MIchaël Palæologus ex Viterbio originem ducens, capto Byzantio, occisóque (ut diximus) Theodoro, Imperium arripit. Hic inter cætera Guilielmum quendam Gallicum Achaiæ & Bithyniæ principem regno ſpoliat. fuit Venetis inimicus, à quibus imperio deiectus fuiſſet, niſi Genuenſes obſtitiſſent. Accepti uerò beneficij nõ immemor, illis

illis Peram ciuitatem conceßit. Inde Lugdunum uenit, ut concilio, quod Gregorius decimus indixerat, intereſſet, unde tantam ſuæ gentis contraxit inuidiam, ut uita defuncto iuſta non perſoluerint, imò uerò ſepulturæ locum negauerint, quòd uidelicet à patrio ritu deſciuiſſet. Hic *annos quadraginta & amplius rebus præfuit.*

RVDOLPHVS.

RVdolphus Habſpurgenſis, ſeu Habiſpurgenſis, à Friderici morte anno duodeuigeſimo (tot enim interregni ſpatium fuit) Alphonſo Caſtellæ poſthabito Imperator eligitur. Lauſanæ à Pontifice confirmatus, Othocarum Bohemiæ regem prælio uictum occidit. Pſeudofridericum, qui ſe in Sueuis erexerat, Noueſij combußit. Hetruriæ oppida præfecti uirtute ui expugnauit. Cæterum in Italiam non eſt profectus, neque coronam imperialem Romæ de more maiorum accepit, ſolitus Aeſopi fabulam recitare de uulpecula, quæ leonis ægrotantis legato reſpondit: Optare ſe ut leo conualeſcat, idque oraturam ſuperos: Cæterùm minimè uiſuram leonem, terreri enim ſe ueſtigiis, omnibus leonis antro aduerſis, & nullis auerſis. Idque indicium eſſe, multum quidem animalium introiſſe, ſed exiſſe nullum. Ad eundem modum apud ſe reputabat Rudolphus, maiores ſuos ſæpe magnis copiis ingreſſos Italiam, ſed malè acceptos plerunque rediiſſe. Hic redacta ſub ditionem Auſtria, Albertum filium ſuum in ea ducem inſtituit, à quo originem trahunt Auſtriaci principes ad Carolum quintum uſque, & Ferdinandum eius fratrem. Obiit. XVIII. imperij anno. quo imperante Albertus cognomento Magnus floruit.

Horat. in primo epiſt.

ADOLP

ADOLPHVS.

ADolphus Comes de Naſſau imperij titulis donatus, primùm in Columbarienſes mouit. Inde dum in Albertum Rudolphi Cæſaris filium, Auſtriæ ducem, bellum parat, à Proceribus Germaniæ eius ſordes ac ambitionem pertæſis, imperio deſtituitur, in cuius locum cooptatur Albertus. Sed cùm cedere imperio nollet Adolphus, armatis copiis contra eũ profectus eſt Albertus, & infeſtis ſignis utrinque pugnatum prope Vuormaciam, quo in conflictu periit Adolphus, anno imperij VIII.

ANDRONICVS SENIOR.

ANdronicus Palæologus Senior patri Michaëli ſucceſſit, & ad Græcanicam ſectam reuertit. Hic ex Vngarica uxore filium habuit Michaëlem dictũ à nomine aui.

MICHAEL.

MIchaël Andronici Senioris filius imperio præficitur Conſtantinopolitano: nec illius præclara memorantur geſta. genuit hic Andronicum Iuniorem.

ANDRONICVS IVNIOR.

ANdronicus Iunior uir impietatis maximæ patri ſucceſſit, Andronicum auum Genuenſium auxilio fretus deturbauit, ac omne imperij ius in ſe tranſtulit. Sed tandem à Venetis Andronicus ille Senior auus Iunioris, reſtitutus eſt imperio. Vnde inter Genuenſes & Venetos inimicitiæ fuere maximæ. Sed Seniore mortuo, anno poſtquam imperare cœperat XVIII. ſolus imperauit Andronicus Iunior, qui aduerſus Romani nominis hoſtes multa præclarè geſſit. Tandem undequinquageſimo ætatis anno moritur, febre, capitiſque dolore intra quadriennium confectus, anno imperij circiter XVI. Reliquit autem filios Caloioannem & Manuelẽ, quos Ioanni Catacunzeno, tanquam tutori, commendauit.

ALBERTVS.

ALbertus Rudolphi Cæſaris filius Auſtriæ dux, deuicto & occiſo Adolpho, principum ſuffragio, Bonifacij VIII. Pontificis aſſenſu (cùm id obſtinatiſſimè antea in Philippi Pulchri Gallorum regis odium, negaſſet) imperij corona donatur, ea conditione ut Gallorum ſibi regnum uendicaret. At Philippus data filia in uxorem Alberti Cæſaris filio, effecit ne quid in ſe tentaret Albertus. Tandem à Ioanne fratris filio prope Rhenum interficitur poſt decimum imperij annum.

HENRICVS.

HEnricus VIII. Lucemburgenſis comes, Cæſare ſic interfecto, Romanorum Imperator declaratus. Comitem Vuirtembergenſem, quòd Imperatori parêre nollet, iugúmq; detrectaret, fortunis omnibus exuit. Huic Clemens V. Pont. ratum ea conditione fecit imperium, ut Italiam primo tempore peteret, quæ uariis tum agitabatur tumultibus. Per Taurinos igitur ſaltus in Italiam penetrans, Longobardiam capit, Turrianam factionem opprimit, & Mediolani ferrea inſignitur corona. Inde Romam profectus, poſt diadema acceptum ab Vrſinis expulſus, cùm Florentinos, qui iam de ſalute deſperabant, graui obſidione premeret, ueneno in Euchariſtia dato, opera monachi cuiuſdam prædicatorij è medio ſublatus eſt.

LVDOVICVS.

LVdouicus Rudolphi Imperatoris ex filia nepos, & Fridericus Auſtriæ dux diſcordia principum Impp. electi, ambo VIII. annis uario marte decertarunt. Tandem Bauarus Auſtrio duce capto & occiſo, ſolus rerum potitur, ſeque Imperatorem, circa Pontificis aſſenſum, appellat. Qua iniuria offenſi tres ex ordine Pontifices, nempe Ioannes

XXIII.

XXIII. *Benedictus* XII. *& Clemens* VI. *illi ſacris interdicunt. Verum horum Pontificum fulmina & decreta contemnens Italiam mox petit, Mediolani primò ferream accipit coronam, inde Romæ à Stephano aureo diademate inſignitus Petrum Corbarium minoritam, Pontificem creat, quem Nicolaum appellari uoluit: & præfectos in oppidis iuris Pontificij alios dedit, Pontificem æmulatus, qui & ipſe Galliæ Ciſalpinæ multos autoritate ſua regulos præfecerat. Tandem imperij anno* XXXIII. *obiit.*

CAROLVS IIII.

CArolus IIII. *Bohemus*, *Ioannis Lucelbulgenſis*, *Bohemiæ regis, filius, poſt Edoardũ Anglum & Guntherum montis Nigri regulum Cæſares electos, & altero poſt alterum uita functo, Cæſar deſignatur. Hic Ebrardum Vuirtembergenſem comitem ingenti exercitu oppreſſit, atque depopulatus eſt. Pragam cum magnificentia operum, imperij interim maieſtate neglecta, tum literarum ſtudio excoluit. Romæ Innocentij* VI. *iuſſu aureo diademate à duobus Cardinalibus, hac turpiſſima pactione redimitur, ut acceptis inſignibus confeſtim Italia abſcederet. Maximam laudem meruit ob auream bullam conditam, in qua multa, quæ ad publicam pacem pertinent, commodè complexus eſt. Obiit imperij anno* XXXII. *Venceslao filio prius Cæſare declarato.*

IOANNES CATACVNZENVS.

IOannes *Catacunzenus tutor Caloioannis & Manuelis Caloioannem generum ſibi elegit, filia in uxorem tradita. deinde exorta diſcordia, generum expulit, ſeque Imperatorem fecit. Sed tandem Catacunzenus in exilium mittitur, monaſticam uitam ſequitur, & Caloioanni reſtituitur imperium.*

COLOIOANNES.

Caloioannes à Catacunzeno iniuria accepta in Tenedum uenit, cui Genuenſes auxilium tulerunt, ut iure hæreditario imperij dignitatem & amplitudinem recuperaret. Hic ab aliis non Caloioannes, ſed Ioannes dicitur. quem affirmant Turcarum fauore & auxilio uſum: eiſque in Europa primum locum inhabitandum tradidiſſe. Moriens filio Manueli reliquit imperium. Manuel prædicti Ioannis filius poſt patrem imperium adeptus, ſeptem genuit liberos, Ioannem, Michaëlem, Theodorum, Demetrium & Conſtantinum. nec de eo quicquam aliud memorabile proditur.

VENCESLAVS.

Venceslaus Caroli IIII. filius patri auóque diſsimilis omnino, per ignauiam & ſocordiam imperij res afflixit, afflixiſsétque diutius, niſi à Sigiſmundo fratre captus, mox etiam Germanorum procerum conſenſu, abrogato illi imperio, Robertus Bauarus illi ſurrogatus eſſet. Hic Galeatium, qui magnam Italiæ partem ſuo dominio adiecit, ex Comite Mediolanenſibus primus Ducem dedit: quæ dignitas ad nepotes tranſiit. Apud fratrem in carcere obit Venceslaus anno imperij uigeſimo ſecundo.

ROBERTVS.

Robertus, qui & Rupertus, Bauariæ Dux, in locum Venceslai defuncti ſuffectus ſtatim poſt initum imperium à Florentinis ad Ioannis Galeatij comprimendam potentiam accerſitur. Cum quo ad Benacum congrediens, facilè repellitur. Vnde mox ad Venetos Tridentinóſque deflectens, humaniſsimè ab his excipitur: inde incaſſum Florentinis adnitentibus ne Italia excederet, in Germaniam retro abiit paci religioníque uacaturus, annóque imperij X. uita functus, Florentinos in magno reliquit diſcrimine.

niſſimis ac nefariis Turcis Conſtantinopolim captam & expugnatam urbem diripientibus, ipſe ad portam ciuitatis trepidus ſe recipiens, fugientium trepidatione oppreſſus, cum tota gente, ac ciuitate ſublatus eſt. Incidit hæc clades in *annum ſalutis* M. CCCC. LIII. IIII. *Cal.* Iunias, *cùm* Nicolaus V. *Pontifex* Romanæ *præeſſet* Eccleſiæ, & Fridericus III. *Germanis imperaret.*

FRIDERICVS III.

FRidericus III. Auſtriæ *Dux pacis ac otij ſtudioſiſſimus fuit.* Auſtriales *ſeditionem mouentes facilè compeſcuit.* Heleonoram Luſitaniæ *regis ſororem uxorem duxit. qui cum in* Italiam *tranſcendiſſet, ad* Nicolaum V. *Pontific. profecturus, illi & uxori corona imperij impoſita eſt, anno imperij* XII. *Salutis uerò* M. CCCC. LII. *Mortuus eſt autem anno imperij* LIIII. Maximiliano *filio Cæſare prius declarato.*

MAXIMILIANVS.

MAximilianus *Romanorum rex uiuente patre factus, magnis copiis* Burgundiam *ingreſſus,* Mariam Caroli *ducis iam defuncti filiam & hæredem in matrimonium unà cum regno accepit. deinde principatum adeptus, extincto ſine hærede* Matthia *rege,* Pannoniam, *quam ſuo iure ſibi uendicabat, cum exercitu inuadit, ac* Albaregali *per uim recepta, paulò pòſt inde ab hoſtibus repulſus ſeſe domum in* Germaniam *recepit: ubi ſuos deinde aduerſos habuit:* Heluetios *primùm, cum quibus bella geſſit: Poſteà* Rauricos *qui nunc* Baſilienſes *ſunt, qui imperij iugum omnino excuſſerunt: quos ſequuti populi uicini multum ei de antiqua nominis maieſtate ademerunt.* Diadema *de more maiorum non recepit, nec* Apoſtolorum *baſilicas aut* Pontificem *ſalutauit.* Philippum Archiducem Auſtriæ *ex* Maria *uxore ſuſcepit,*

qui regi regnóque ſimul Hiſpaniæ gener aſcitus eſt. Filiam Margaritam Carolo VIII. *Francorum regi pactam, deinde abdicatam Philiberto Sabaudiæ duci in uxorem dedit. Galeacij uicecomitis filiam extincta prius coniuge duxit. Tandem die Ianuarij* XII. *in Auſtria moritur anno Imperij* XXXIII. *ætatis.* LIX.

CAROLVS V.

Carolus V. *Maximiliani Cæſaris nepos, Philippi Archiducis Auſtriæ filius, Hiſpaniæ rex, Princeps Auſtriæ à principibus electoribus Francfordiæ Imperator declaratur anno* M. D. XIX. *Poſteà Bononiæ à Clemente* VII. *Pont. coronatur anno* M. D. XXIX. *De cuius rebus geſtis uerba facere ſuperſedeo, partim quòd omnibus perſpicuæ ſint, partim quòd expectandam uitæ & imperij illius cataſtrophen & euentum cenſeo.*

FINIS.

INDEX EORVM QVÆ HOC IN LIBRO SCITV DIGNA VIDEBANTVR.

A

Abderitæ fugati à ranis & muribus 131
Aborigenes primi cultores Italiæ 260
Abrogatus mos immolandorum hominum 153
Abſimarus Imperator Conſtantin. qui & Tiberius III. 325
Abydus 35
Academiæ Pariſiorum inſtitutio 332
Acarnani ſoli Græcis non miſerunt auxilia contra Troianos 194
Achæi cum Nabide belligerantur 206
Achæorum inter ſe conſpiratio, fides, potentia ibid.
Adolphus Comes de Naſſau Cæſar 364
Adriani memoria 287
Adriaticum mare unde dicatur 156
Adulteria grauiſsimè apud Parthos punita 250
Accidas rex Moloſſ. 129
Aeacidarum maxima pars intra trigeſimum annum mortua 113
Aeacidarum gens originem habet ab Hercule 90
Aegeades unde dicti 68
Aegeus pater Theſei rex Athenienſium 27
Aegyptus magna impenſa regum munita 21
Aegyptus horreum populi Romani 272
Aegyptij ſuperſtitioſi 16
Aegypti feracitas 20
Aegypti cōmoditates, quòd ad temperiem aëris pertinet 20
Aelius Adrianus Imperator 287. uno die tēpore ſcripſit, dictauit, audiuit, & cum amicis fabulatus eſt, ibidem. Eius miſerabilis interitus 288

Aemilius leges Macedoni-bus dedit 218
Aeneas uenit in Italiam 260
Aeneas pugnans contra Me-zentium occubuit 261
Aeol' Siciliã olim tenuit 47
Aeolides inſulæ ibid.
Aerarium Romæ in templo Saturni 260
Aetnæ montis incendiũ 46
Aetoli libertatem amiſerunt 212
Afri Carthaginienſibus ſti-pendium remittunt 154
Africani egregia uox 211
Africani moderatio in rece-pto filio 210
Agathocles bis exul 165
Agathocles Siciliæ tyran-nus ex humili genere fa-ctus ibid.
Agathocles nauibus incenſis ſpem fugæ ſuſtulit 172
Agathocl. mortuus eſt 174
Ageſilaus claudus altero pe-de 58
Agis rex Lacedæm. 101
Albertus Auſtriæ dux Cæſar 368
Albertus imperator Rudol-phi filius 365
Alcibiades ſponte Elidem in exiliũ proficiſcitur 50
Alcibiadis forma, mores 51
Alcibiades dux ad reatum uocatus 49
Alcibiades uxorem Agidis cognouerat 51
Alcibiades denuo in exilium proficiſcitur 54
Alcibiades Chamæleon ap-pellatus 52
Alcibiades ab exilio reuo-catus 53
Alexander ab Athenienſi-bus duces & oratores petit 90
Alexander Perſis iugũ ſer-uitutis impoſuit 99
Alexander Statyram filiam Darij regis in matrimo-nium recepit 110
Alexander adorari uoluit, ut Deus 96.107
Alexander Iouis Hammonis ſe filium mentitur 96
Alexander Cæſar 302
Alexander XXXIII. annos natus 115
Alexander rex Epiri Anti-gonum regno exuit 189
Alexander Magnus in o-mnib

mnibus patre maior 84
Alexander autor paternæ cædis ibid.
Alexander inedia mori decreuerat 112
Alexander uinoſus & iracundus 85
Alexander rex Epiri occiditur 101
Alexander uulneratur 94. 109
Alexander in luxuriam lapſus 103
Alexander ex Cydno flumine morbum contraxit 93
Alexandri corpus ad Hammonem delatum 118
Alexander Cæſar Phrix origine 302
Alexander Baſilij Macedon. filius imperator Conſt. 338
Alexandria ab Alex. ſuper Tanaim extructa 105
Alexandria in Aegypto cõdita ab Alexandro 96
Alexius imperator conſt. 355
Alexius Angelus fratricida impius imperator Oriẽtalis 358
Alexius Iunior imperator ibidem.
Alexius Murziphlus imperator Conſtant. 362
Amazones durauerũt uſque ad ætatem Alexandri Magni 25
Amazones unde dictæ 23
Amazones oẽs intereunt 25
Amazones generatas ſe Marte dicunt ibid.
Amazonum origo ibid.
Amilco ſuccedit Hamulcari 154
Amilco ſibiipſi mortem conſciuit 155
Amphitryon rex Athenas Mineruæ dicauit 27
Anaſtaſius II. cognomẽto Artemius imperator Oriẽtalis 326
Anaxarchus philoſophus in comitatu Alex. 112
Anaxilai iuſtitia 47
Andronicus Conuenus imperator Conſtant. 356
Andronicus Palæologus imperator Conſt. 364
Andronicus Iunior imperator ibid.
Anglorum ad fidem conuer-

ſio 321

Annibal ueneno ſumpto interiit 217

Annibal dux immaturæ adhuc ætatis 198

Annibal ad Antiochum confugit 205

Annibal XVI. *annos immoratus* Italiæ 234

Annibal per ſerpentes uictoriam procurauit 216

Annibalis parſimonia, continentia ibid.

Annibalis factum ad abolendam inuidiam nimiarum diuitiarum ibid.

Annibalianus Cæſar 305

Antigonus occiditur à Sandrocotto 135

Antigonus proiecit à ſe diadema 196

Antigoni bellum cum Per*dicca* 122

Antiochus à Parthis *interficitur* 241

Antiochus uictus & exul occiditur 133

Antiochus uictus à Romanis 211

Antiochus inuiſus Annibali 208

Antiochus donat Africano filium 211

Antiochia condita à Seleuco 134

Antipater Theſſalonicē *matrem occidit* 135

Antoninus philoſoph. 290

Antoninus Pius Cæſar 288

Apollo ultus ſe cōtra Bren*num* 183

Apologus de cane 264

Appius Claudius turbauit pacem cum Pyrrho 146

Apum, & mellis, & coaguli uſum Ariſteus *primus inuenit* 123

Aquila in auſpiciis quid ſignificet 176

Arabes imbelles 297

Aratio inuenta ab Athenienſibus 26

Arbactus præpoſitus Medis 10

Arbactus rex ibid.

Arbatomius rex Sidoniæ *cōſtituitur ab* Alexādro *ex infimo fortunæ gradu* 95

Arcadius Cæſar D. Chryſo*ſtomum Antiſtitem Conſtantinopolitanum relegat.* 314

Archidam

Archidamus dux Lacedæniorum uulneratur 63
Argonautæ 255
Argonautarum nauig. 215
Argyraſpides Alex. 107
Argyraſpides uicti ab Antigono 126
Arideus filius Philippi regnat Macedonib. 84. 117
Ariſtides 38
Ariſtotimus tyrannus Epirorũ, & eius ſæuitia 99
Ariſtonicus uincitur à Perpenna Conſule 227
Ariſtoteles Alexandri præceptor 115
Armeniæ magnitudo atque deſcriptio 255
Armenij fidem Chriſtianam amplectuntur 320
Armenius Iaſonis comes 225
Arnulphus imperator 337
Arſaces omnes reges Parthorum dicti 252
Arſacides in uictum Ptolemæum clemens 240
Arſinoë in exiliũ abit 279
Artabanus Xerxem occidit: qui & ab Artaxerxe occiſus 39
Artaxerxes CXV. *filios habuit* 85
Artemiſia regina 35
Arybas Epirotis leges conſcripſit 143
Aſcanius patri Aeneæ ſucceſſit 261
Aſia cauſa multorum bellorum 193
Aſia redacta in poteſtatem populi Romani 227
Aſiæ fertilitas 237
Aſſyrij qui poſtea Syrij dicti ſunt, quandiu tenuerint imperium 10
Aſtyages ex rege fit præfectus Hyrcanorum 13
Aſtyages rex 10
Athenæ oculus Græciæ 56
Athenæ patria cõmunis eloquentiæ 58
Athenienſes bellum cum Antipatro gerunt 120
Atheniẽſes ab omnibus odio habiti 51
Athenienſes uini, olei, lanificij uſum docuerunt 26
Athenienſes & Megarenſes de Salamina contendunt maximis cladibus 28
Athenienſium ſimultas cum

Dorienſibus 27
Athis Cranai filia Athenis nomen dedit ibid.
Attalus mortuus morbo quē ex ſole contraxit 221
Attali parricidia & uaria ſtudia 226
Attilio decretum bellum cōtra Antiochum 209
Auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus 316
Auguſtus Cæſar unde 272
Auguſtus libidinoſus 274
Auguſti egregia dicta 373
Auguſtus interiit Nolæ 274
Auguſtus Vitellius 279
Aulus Vitellius imperator ibid.
Aurelianus Cæſar 298
Aurelianus aurata ueſte, & gemmis, primus ferè uſus ibidem
Aurelius commodus Cæſar 291
Aurum omnium malarum rerum materia 40
Aurum Tholoſanum unde in prouerbium abierit 215
Auri contemptus apud Parthos 251
Auri contemptus apud Scythas 21
Aureo hamo piſcari 22. 273

B

Babylon condita à Semiramide 9
Bactriani libertatem & omnia amittunt 253
Balduinus primus Flandriæ comes imperat. Conſtan. 359
Barcen urbem Alexander condidit 110
Baſilicæ Spirenſis extructio 346
Baſilicus patritius in exilio inedia conſumitur 319
Baſilius Macedo imperator Conſtant. 335
Baſilius & Conſtantinus imperatores Conſtant. 343
Batti qui appellentur 122
Belgius dux Gallorum 180
Beliſarius Iuſtiniani Cæſaris dux clariß. à prætereuntibus uictū quærere coactus 320
Berengarius Foroiulienſis dux, imperator ab Italis creatus 338
Berengarius II. *Cæſar* ibid.

àRu

à Rudolpho Burgundo rege pellitur ibid.
Bergomum à Gallis conditum 160
Beronice ſtuprum ulta 191
Beronice dolo trucidata ibi.
Beſſus ab Alexandro *datur fratri* Darij *excruciandus* 105
Biberius Mero *dictus* Tiberius 275
Bilbili fluuio tingunt Hiſpani *ferrum* 268
Bomilcar Pœnus *cruci ſuffixus* 171
Brennus inuaſit Delphicum *templum* 182
Brennus infeliciter pugnans cõtra Delphos,*uitam pugione finiuit* 184
Brennus dux Gallorum 181
Brixia à Gallis cõdita 160
Brunduſium Aetoli *condiderunt* 102
Bruno Saxo, qui poſt adeptum Papatum Gregorius v. *ductus eſt, Germanis principibus poteſtatem eligendi imperatorem dat* 344
Brutij deleuerunt Alexandrum *regem* Epiri 173
Brutij unde dicti ibid.
Bucephala urbs ab Alexandro 108
Bulgari Scythicum genus Chriſtianam fidem amplectuntur 334
Burgundia in Ducatum *&* Comitatũ *diuiditur* 345
Byrſa urbs à corio 95
Byzantium à quo conditum 78

C

Cæpio Rom. *conſul aurum Tholoſanum abſtulit* 215
Caianus Rufini *ſceleris æmulus occiditur* 314
Caligula unde dictus 276
Calimandri fides in Demetrium 240
Callinicus patriarcha Conſtantinopolitanus *oculis priuatus* Romam *in exilium mittitur* 325
Calliſthenes philoſophus miſerabili ſupplicio ab Alexandro *affectus* 132
Calliſthenes philoſophus in exercitu Alexandri *fuit, ad prodendas res geſtas memoriæ* 106

Calli

Calliſthenes interfectus, quòd adorare Alexandrum noluit 107
Caloioannes imperator Conſtant(quem alij Ioannem dicunt)Turcis primũ locum in Europa inhabitandum tradidit 367
Camaris 16
Cambyſes Apis templum dirui iubet 16
Cambyſes ex obſcura gente natus 11
Cambyſis exercitus apud tẽplum Hammonis deletus eſt arenarum molibus 16
Candaules rex Lydorum 15
Cappadoces uicti à Perdiccares ſuas cum ædificiis incenderunt 121
Caput bubulum inuentum in fundamento Carthaginis 150
Caracalla Cæſar 293
Caranus Capris ducibus Edyſſam occupat 68
Caranus primus rex Macedoniæ ibid.
Carnutes memorabili prælio funduntur à Richardo Burgundiorum duce 337
Carolus Martellus Franciæ rex à Gregorio III. Pontif. Romano in Italiam contra Longobardos uocatur 327.328
Carolus magnus Cæſar Saracenos Hiſpania expulit 331. Gymnaſia tria ad propagandam Chriſtianæ religionis doctrinam inſtituit 332. Scholarum loco monaſteria in uſum exercendæ iuuentutis erexit ibid.
Carolus caluus Francorum rex, Saracenos urbe Roma expulit 336. A Ioanne VIII. Pontif. Rom. imperator declaratus, coronatur ibidem
Carolomanus Ludouici Balbi, Cæſaris filius 337
Carolus Craſſus Cæſar ibid.
Carolus V. imperator 370
Carthago ante Romam conditam LXXII. an. 151
Carthaginienſes homines ſacrificant ibid.
Carthaginienſes ſuis literis Græcis interdicunt 160

Carthaginienſes cum Siculis belligerantur 48
Carus Cæſar 299
Caſſander Alexandrū cū matre Arſine interficit 131
Caſſandri domus penitus deleta 137
Caſtor & Pollux Locrenſibus aderant 157
Cauſa bellorū Athenienſiū, & Lacedemoniorum 37
Cecrops rex Athenienſium biformis 26
Ceraunos filius Clearchi 140
Cereris ſacra initiorum 50
Chalcedonenſis Synodus 317
Charybdis 47
Childericus Frācorum Rex, cum uxore uterum ferente occiditur 325
Chion & Leonides in Clearchum conſpirant 140
Chiræus campus Apollinis 177
Chreſtologi 291
Chreſtus occiſus ab Antiocho 235
Chryſoſtomus Antiſtes Conſtantinopolitanus ſanctitatis & eruditionis uir ab Arcadio in exilium mititur 314
Cimon uicit Xerxem nauali & terreſtri pugna 38
Cimonis pietas erga patrem Milciadem ibidem
Cimone duce apud Marathonē pugnatū eſt. ibid.
Ciuile bellum inter Cæſarē & Pompeium 259
Ciuitas in ciuibus non mœnibus 34
Claudius Tiberius 275
Claudius Cæſar 276
Clearchus exul Heracleenſium 139
Clearchi ſæuitia in Heracleenſes 139
Cleomenes Spartanus ſponte exulat 197
Cleopatra filia Philippi Alexandro regi Epiri nubit 82
Cleophis regina concubitu Alexandri redemit regnum 107
Clodoueus Francorum Rex Gotthos in Gallia ſuperat 318
Clytus ab Alexandro in conuiuio interfectus 105

Cocceius Nerua 284
Codomanus præficitur Armeniis 87
Codrus ultimus rex Atheniensium 27
Codri ſumma pietas in patriam 28
Commodus Cæſar 290
Comũ à Gallis conditũ 160
Compenſatio mercium, Lycurgi inſtitutum 40
Conon noluit Artaxerxem adorare 62
Conon Cypro exulat 61
Conradus Francus Imperator I I. 345. Spirenſem Baſilicam extruxit ibid.
Conradus I I I. Sueuus genere 354
Conſtans Cæſar 305
Conſtantinus Cæſar 302
Conſtantius Cæſar 305.306
Conſtantius 305
Conſtantinus Iunior Heraclij filius 323
Conſtans qui & Conſtantinus I I I. Cæſar, Romam expilat ibid.
Conſtantinus Imper. Orientis ult. 368
Conſtantinus I I I I. Cæſar 356 Pogonatus cur dictus 324
Conſtãtinus V. graue de Sanctorum imaginibus abolendis edictum tulit. 328. Omnis impietatis mancipium fuit. ibid. Copronymus cur dictus. ibid.
Conſtantinus V I. Sanctorum imagines templis reſtituit. 329. à matre, quam regno expulerat, oculis priuatur, & in carcerem coniicitur ibid.
Conſtantinus Leonis Baſilici filius Conſtantinop. Imperator. 339. Romano uitrico pulſo imperium per annos undequadraginta prudenter adminiſtrat ibid.
Conſtantinus & Baſilius fra ter Imper. Græciæ. 343. quindecim hominum millia oculis priuauit ibid.
Conſtantinus Monomachus Imperator Orientis. 348 liberalis in pauperes ac templa fuit ibid.
Conſtantinus Ducas Imper. Conſtant. 351

Conſtantinopolis incendio flagrans centum & uiginti millia librorum conſumpſit 319
Conuiuari publicè ſoliti Lacedæmonij 40
Corcyra capta à Ptolemæo 187
Corinthus diruitur 220
Cornelius martyr 295
Craſſus cũ exercitu ab Horode interfectus 267
Craſſus infeliciter pugnat contra Ariſtonicum 227
Creſcentius Conſul Romanus exoculatus interficitur 344
Critias & Hippolochus cadunt 58
Crœſus rex Lydorum 14
Crœſus capitur ibid.
Cteſiphõtem tranſgredi capitale fuit ferè Romanis imperatoribus 199
Cunradus Cæſar, Germaniæ rex, Arnulphi Cæſaris filius ex fratre nepos 339
Cunradus Francus Imperator II. 345. Spirenſem Baſilicam extruxit ibid.
Cunradus III. Cæſar Sueuus genere. 354
Cyclopes olim in Sicilia 47
Cyneas legatus Pyrrhi 146
Cynegyri fortitudo 30
Cypriæ uirgines dotẽ uulgato corpore quæreb. 149
Cyrene condita ab Ariſtæo 122
Cyricœnus Gryphinam interfecit 246
Cyrus regnauit annis XXX. 16
Cyrus Scythis bellum infert 15
Cyrus infert bellum Medis 13
Cyrus nutritus à cane 11
Cyrus interficitur 60
Cyrus cum omni exercitu à Scythis interfectus 22
Cyrus cõpedibus aureis uinctus à fratre 60
Cyrus à patre Dario præficitur Lydiæ 54

D

Daci ex Getis 215
Dacicum bellum ex ſentẽtia confecit Ludouicus pius 333
Dalmatæ cum Sclauis Chriſti religionem amplectun

ﬁuntur 336
Damaſcus ciuitas Syriæ 224
Dardanis immortale odium erat cum Macedonibus 198
Darius contra Lanthinum Scytham 26
Darius contra Athenienſes 26.51
Darius à ſuis aureis compedibus uinctus 99
Darius offert filiæ nuptias Alexandro cum dote 96
Darius rex moritur 99.30
Darius equi beneficio rex creatur 18
Darius turpi fuga ſubmotus à Scythia 22
Darius Aſiam & Macedoniam domuit 26
Darij mater, uxor, duæq; filiæ captæ 94
Darij filij certant de imperio 30
Darij forma digna imperio 18
Darius magna clade ab Alexandro fuſus 105
Decius Cæſar 296
Deidamia Aeacidæ filia 129
Delphici templi deſcriptio 181
Delus pro ærario Græciæ 44
Demaratus rex Lacædem. 31
Demetrius occiditur 190
Demetrius rex Epiri deceſſit, relicto filio Philippo 196
Demetrius dedidit ſe Seleuco 137
Demetrius Antigoni regnum ab Alexandro recipit 190
Demetrius contra Parthos dimicans capitur 223
Demetrius pudore obtinuit, quod iure deſenſionis nũquam potuiſſet 133
Demetrius filius à patre occiditur ibidem
Demophoon filius Theſei 27
Demoſthenes ſeipſum interficit 50
Demoſthenes corruptus à Perſis 88
Demoſthenes in exiliũ Megaras actus 120
Deſperatio addit animos 158
Deucalion quare reparaſſe homin

hominum genus uulgò ſit creditus 27
Diadumenus Cæſar 294
Didius Iulianus Cæſar 292
Dido pro dea culta fuit 151
Dido ſeipſam interficit ibid.
Dij ultores parricidij 191
Diluuium tempore Amphitryonis 37
Dindimæus Iupiter ſpoliatus ab Antiocho 213
Diocletianus Cæſar 300
Diocletianus imperium detrectauit ibidem
Diocles filius Piſiſtrati interficitur 29
Dionyſius Corinthi ludum aperuit 164
Dionyſius tyranuus inſidiis interficitur 160
Dionyſius Siciliam occupat 156
Dionyſij perfidia 162
Dionyſius exul ibid.
Dionyſij parricidia 160
Diræ ultrices quare 293
Diſſenſio inter Cyrum & Artaxerxem filios Darij de regno 59
Domitianus 283
Domitius Nero matrem ſtu= pro contaminat 277
Dyrrhachium & Corinthũ ciuitates terræmotu collapſas maximis ſumptibus reſtituit Iuſtinus Cæſar 320

E

Eliſſa, quæ & Dido, Carthaginienſiũ regina 151
Emanuel Caloioannes Imperator Orientis, Reipu. Chriſtianæ pernicioſus 354
Epaminondas uulneratur 66
Epaminondæ magna eruditio ibid.
Epaminondæ inuito honores ingeſti ibidem
Epaminondæ mors rempub. labefactauit ibid.
Epaminondæ paupertas ibi.
Epeus equum Troianum fabricauit 156
Ephefus ab Amazonibus condita eſt 24
Ephæſtion decedit cariſſimus Alexandro 112
Epigoni 104
Epiri origo 144
Epirotæ qui Pyrrhidæ antè ibidem

ibidem
Equæ uento cõcipiunt 267
Equi pernicies in Hiſpan. ibidem
Erichtheus rex 27
Euagoræ ducis Lacedæmoniorum inſolentia poſt uictoriam de Athenienſibus 55
Euander in Italiam uenit 260
Eucratides à filio interficitur 253
Eumenes uictus ab Antigono 125
Europus in Europa regnauit 67
Eurydices parricidium 71
Eurymedon dux Athenienſium 49

F

Fabianus martyr 295
Fabricius Lucinus pacẽ cum Pyrrho fecit 146
Fatua uxor Fauni 160
Fama omnia in maius extollit 35
Famæ uelocitas 37
Fames ingens in Italia & in Gallia 324
Fatuari qui dicantur 560
Faunus rex Italiæ ibidem
Fauſtulus regius paſt. 261
Florianus Cæſar 299
Fauor hominum eò quò ſe fortuna inclinat 51
Flaminius Macedones uicit 204
Flaminius Nabidem duobus prælijs fudit 206
Flauius Valerius Anaſtaſius Cæſar Δίκορος dictus 318. Fulmine ab impietatem ictus periit ibid.
Flumina Scythica quò defluant 21
Fœminæ apud Parthos aſpectu uirorum interdicitur 251
Fridericus cognomento Aenobarbus Cæſar 355 In amnis tranſitu aquis obruitur ibidem
Fridericus II. Cæſar 360. Diris à Pontifice Rom. perſequitur ibid.
Fridericus III. Auſtriæ Dux Cæſar 369
Friſij fidem recipiunt 325
Frugalitas parens uirtutum 159
Furtum grauiſſimum ſcelus habe

habetur 21

G

Galerius Maximianus Cæſar 301

Galerius Armentarius Cæſar 302

Galerius Maximinus Cæſar ibidem

Galienus Cæſar 296

Galleci Græci 268

Gallia ſemper mercenarios milites ſuppeditauit 186

Gallus Cæſar 296

Galli unde manſuetiorē cultum didicerint 263

Galli inceperunt habere uineas 299

Galli uincunt Macedonas 180

Galli boni augures 279

Galli quomodo Romā peruenerint ibidem

Galli ab Antigono fuſi 189

Galli Antigonum fugāt 184

Gallorum nefaria parricidia 180

Gallorum mira fœcunditas 185

Gallogræcia unde dict. ibid.

Gargoris ſæuitia in nepotem 268

Gargoris mellis uſum inuenit ibid.

Gelaſius II. Pont. Rom. *urbe pellitur* 350

Geryon quamobrem tricorpor dictus 270

Gildo Africæ præfectus fratris filios necat 315

Gladium amittere ignominioſum 218

Gobryæ forte factum 17

Gordianus Cæſar 295

Gordius nodus ab Alexandro ſolutus 93

Gordij nodi origo & cauſa ibidem

Gordium urbs inter Phrygias 92

Græcia loquax in laudibus ſuis 30

Gratianus Cæſar 310

Gryphus propter naſum 243

Gryphina filia Ptolemæi ibidem

Guelphorum & Gibellinorum factiones 360

Gyges 15

Gylippus dux Lacedæmoniorum 49

Gynæcocratumeni dicti, qui ab

ab Amazonibus uincerentur 23

H

Habis primus docuit boues aratro iungere, & ſcerere 269
Hamilcar nefariè occiſus eſt à Carthaginienſibus 165
Hamilcar interficitur bello Sicilienſi 154
Hanno miſerè affectus ſupplicio 163
Hanno Carthaginienſiũ imperium affectat 135
Harpagus 11
Harpos urbs à Diomede cõdita 156
Haſtæ quamobrem dentur diis 262
Haſtæ pro diademate regibus ibid.
Helenus Priami filius 143
Heliogabalus Varius quare dictus 293
Heluius Pertinax Cæſ. 261
Henricus Othonis Saxonum Ducis filius Cæſar, Aucuparius dictus 339
Henricus II. Bauarus dictus Claudus Cæſar 345. Eiuſdem ſanctitatis & uitæ ſanctimonia ibid.
Henricus III. Conradi Franci filius, dictus Niger, Cæſar 347
Henricus IIII. Cæſar à Gregorio VII. Pontifice Ro. hoſtis Eccleſiæ iudicatur, eique ſacris interdicitur 349 D. Petri & Pauli baſilicas euertit ibidem Leodij pædore carceris animam efflauit ibid.
Henricus V. Quarti filius Cæſar 350. patrem captum in uincula coniecit, ubi obiit ibid.
Henricus VI. Cæſar Friderici Aenobarbi filius, Aſper à moribus dictus 356
Henricus Conſtantinopolitanus Imperator 359
Henricus VI. Lucemburgenſis Comes Cæſar, ab Vrſinis Vrbe pellitur 365. Veneno in Euchariſtia dato ſublatus eſt ibidem
Heraclea urbs à Bœotiis condita 138
Heraclea regnum tyrannorum

rum 141
Heraclius Africæ præfectus à militibus Cæſar declaratur 322. Lignum ſalutiferæ Crucis primum Conſtãtinopolim, deinde Romam tranſtulit ibid. Nouo morbi genere occidit ibidem
Heraclius, qui & Conſtinus Iunior Cæſar Heraclij filius nouercæ dolis periit 323
Heracleonas Heraclij & Martinæ filius Cæſar, naribus à Senatu populóq; Conſtantinopolitano priuatur ibidem
Hercules XII. ſtipendia Euriſteo debebat 24
Hercules de Amazonibus triumphat ibid.
Hercules & Liber primi reges Orientis 256
Herculis ſagittæ fatũ Troiæ 156
Herculea audacia 7
Hercylides 60
Hercymon rex Aegypti 61
Heroum filij noxæ 292
Hierbas rex Maurita. 150
Hierax cognomen Antiochi 192
Hierotimus ſexcentos filios habuit 247
Hieroconis deſcriptio 225
Hiero rex Siciliæ 176
Hiero ab apibus alitus ibid.
Hildebrandus Pontifex Romanus, qui Gregorius VII. dictus eſt, Henrico ſacris interdicit 349
Hippias tyrannus Athenienſium occiditur 30
Hippias alter filius Piſiſtrati in exilium agitur 29
Hippolyte à Theſeo ducitur in uxorem 24
Hiſpaniæ deſcriptio 266
Hiſpanorum mores & ingenia ibidem
Homines quò plus habent, eò maiora cupiunt 60
Homines nihil contra deos poſſunt 34
Honorius Theodoſij filius Cæſar 315
Hungari religionem & pietatem Chriſtianam amplectuntur 345
I
Iaſon in Oriente pro deo habitus

bitus 266
Iaſonis nauigatio pro uellere aureo 255
Iberia dicta Hiſpania ab Ibero amne 266
Iconomachus, id eſt, imaginũ expugnator, cur Leo III. dictus 327
Indiæ nemo bellum præter Semiramidẽ & Alexandrum Magnum intulit 9
Inter pares ſemper diſcordia 138
Inuidia ſuperatur magnitudine rerum geſtarum 9
Ioannes Bataza Imperator Orien. 352
Ioannes Pontifex Rom. adulterinus exoculatur 344
Ioannes Catacunzenus Imperator Conſtant. 366
Ioannes Diplobataſius Imperator Græcus 361
Ioannes Manuelis filius Imp. Conſt. 368
Ioannes Zimiſces Nicephoro Phoca interfecto, imperium aſſequitur Conſtantinop. 342
Iones uicti nauali prælio à Dario 26
Ioſeph Aegyptum à fame aſſeruit 225
Ioſeph uenditus à fratribus ibidem
Ioſeph magus egregius ibid.
Ioſeph intelligentiã ſomniorum inuenit ibid.
Iouinianus Imperator 308
Iphicrates Athenienſis 64
Irene cum filio Conſtantino VI. imperat 329. à filio regno pellitur. ibid. à ciuibus reſtituta filio oculos eruit ibidem
Iſaacius Conuenus Conſtant. Imperator 350
Iſaacius Angelus Imperator Orientis 356
Iſraël x. filios habuit 224
Iſtriorum origo 215
Italia Sarturnia dicta 97
Italia fons Romanarum uirium 209
Iudæi eoſdem reges & ſacerdotes habent 225
Iudæi quare cũ reliquis non communicent ibid.
Iudæorum potentia & origo 224
Iuſtinus Cæſar Chalcedonẽſe concilium edicto uenerari

nerari iuſſit. 320. Imperium ſibi emit ibi.
Iuſtinianus Iuſtini ex ſorore filius Cæſar 320. Sophiæ templum Conſtantinopoli condidit 321. non ſanus mente deceſſit ibid.
Iuſtinus minor Cæſar Iuſtiniani ex filia nepos, Chriſtianæ fidei contemptor maximus 319
Iuſtinus, quem nonnulli Iuſtinianum uocant, Cæſar ultimus ex ſtirpe Heraclij 324. à ſuis ducibus Leontio & Tiberio naſo & auribus priuatus in Cherſoneſum relegatur. ibidem

L

Lacedæmonij uincuntur ab Athenienſibus 45. 53
Lacedæmonij uicti à Conone 63
Lacedæmoniorum reſpublica qualis 40
Lacus Aſphaltites 9
Lamachus occiditur à Gylippo 49
Lampedo regina Amazon. 23
Lanthgrauius dignitas apud Germanos 360
Laodice quinq; filios parricidio tollit 228
Laodomiæ interitus 195
Latini ab Aenea duce conditi 156
Lauinia uxor Aeneæ 261
Leo I. Cæſar 317
Leo II. Cæſar 319
Leo III. Iſaurus Imperator ſedentariā exercuit 327. Iconomachus cur dictus ibid. Stephanum Pontificem Rom. comprehendi ac necari iuſſit. ibidem. Huic ſacris à Sergio Pontifice Rom. interdicitur ibidem
Leo IIII. Cæſar 328
Leo Armeniacus Cæſar Diuorum imagines penitus deleri iubet 331
Leo Baſilici Macedonis filius Imperator Conſtantinopolitanus 335
Leontius Cæſar mutilatus naſo ab Abſimaro in carcerem detruditur 325
Leonidæ fortitudo & mors 31

Leonatus ab Athenienſibus interficitur 121
Leoſthenes dux Athenienſium occiſus 120
LEX OBLIVIONIS *lata ab Athenienſibus* 58
Lex ædificatoria à Traiano 288
Libertas Græciæ concidit, Occidentis regnis exurgentibus 199
Lichorias præfectus Achæorum 213
Literæ templum habuerunt Athenis 26
Literariæ rei iactura maxima 318
Liuius notatus à Trogo 213
Longinus Exarchatus officio primus fungitur 319
Lotharingia à Lothario, Ludouici Pij filio, nomen accepit 334
Lotharius, Ludouici Pij natu maior filius Cæſar ibid.
Lotharius II. *qui & Luderus, Saxonum dux Cæſar, peſte obiit.* 354. 355
Lucani autores Brutiorum 173
Lucanorum mores 173
Ludouicus Caroli Magni filius, Pius cognominatus Cæſar 333. *à filiis in carcerem detruſus* 334. *Paſchali Pont. Rom. ius eligendorum præſulum remiſit.* ibidem
Ludouicus II. *Cæſar* 334
Ludouicus Balbus III. *Cæſar Galliæ rex* 336
Ludouicus Arnulphi filius Imperator 338
Ludouicus Rudolphi Cæſaris ex filia nepos imperator 365. *Ei ſacris interdicitur.* ibid. *Corbarium Minoritam, Pontificem creat, quem Nicolaum appellari uoluit* ibidem
Lupercus, qui & Pan & Lycæus 260
Lycurgus Spartanorum dux 198
Lycurgus in exilio uolens moritur 41
Lycurgi leges 40
Lycurgi moderatio in reſpuendo regno ibidem
Lydus cauponatur, prouerbium 14

Lyſ

Lyſander dux Lacedæmoniorum 54
Lyſander æmulus Ageſilai 62
Lyſias Syracuſanus orator 58
Lyſimachus Agathoclem filiũ ueneno interficit 141
Lyſimachus qualis 133
Lyſimachus Antipatrum generũ ſuum interficit 136
Lyſimachus obiectus eſt fero leoni 133
Lyſimachia à Lyſimacho cõdita, euerſa 141

M

Macedonia redacta in ditionem populi Romani 218
Macedoniæ nomina 67
Macedonum x x x. reges fuere 218
Machæus dux Carthaginienſis in exilium actus 151
Machæus Cartalum filium cruci ſuffixit 152
Machæus parricidij pœnas ſoluit ibid.
Mago Carthaginienſiũ imperator 153
Magi interficiuntur 17
Magna Græcia quæ 156
Manichæorum hæreſis reſurgit 348
Manuel Caloioannes Imperator Reipub. Chriſtianæ pernicioſus 354
Marathonij campi 29
Mare mortuum, eiúſque natura 226
M. Antonius Cæſar 289
M. Lepidus miſſus tutor in Aegyptum 202
M. Regulus 285
M. Catonis ſumma fortitudo 218
Mardonius uincitur 36
Marthesia regina Amazonum 24
Martianus Cæſar 317. Eiuſque celebre dictum ibid.
Martina Heracleonæ Heraclij, Imperat. filij mater lingua, qua plurimùm ualebat, priuatur 322
Martianus 1. Pont. Rom, in exilium mittitur 323
Maßilia condita à Phocenſibus 262
Maßilienſes aurum conferũt ad explendũ pondus Gallis 265
Maßilienſium inſtituta 265

MaterDarij ſe interfecit 116
Matrimonij ornamenta pudicitia, non ueſtes 159
Matthæus rex Scytharũ 79
Mauritius genere Cappadox ex notario Auguſtus 320. 321
Maximilianus Friderici III. Cæſaris filius imperator 369
Maxentij mors 301
Maximinus Cæſar 264
Medea urbs à Medea uxore Iaſonis 256
Mediolanum à Gallis conditum 160
Medi regnauerunt CCCL. annis 13
Medorum regnum à Medo conſtitutum 266
Menias Thebanorum princeps 58
Meretrices regiæ in Aegypto omnia moderabantur 202
Mergidem fratrem Cambyſes interficit 16
Meſſenij per inſidias expugnantur 43
Metallorum felix Hiſpania 266
Michaël Curoplates, cognomento Rancabe, Imperator 330
Michaël Thraulus Imperator clericis & monachis auerſus 331
Michaël Theophili Balbi filius Imperator 333. matrem, quòd Diuorũ imagines execraretur, monaſterio incluſit ibid.
Michaël Paphlago Zoës adulter Imperator Orientis 346
Michaël Calaphates ignobiliſſimus à Zoa adoptatus Imperat. Conſtantin. 347. exoculatur. ibidem
Michaël ſenior Imperator. 349. à Pathiarcha, Senatúque Conſtant. imperio deiectus, in ordinem redigitur ibid.
Michaël Conſtantini Ducæ filius Parapinaceus dictus Imperator Conſtantinop. in monaſterium cum uxore & filio detruditur 358
Michaël Palæologus Imperator

rator 362
Michaël Andronici ſenioris filius Imperator Orientis 364
Midas rex ab Orpheo ſacris initiatus 93
Milciades dux 29
Minium prouenit uberrimè in Hiſpania 268
Miſeros non decent conuitia 127
Mithridates Scythas perdomuit, antea contra ſummos imperatores inuictos 229. 230
Mithridates fraude capitur à Clearcho 139
Mithridates geßit diu bella cum Romanis 228
Mithridates Magnus, Parthicus 255
Mithridatis parricidia 231
Monothelitarũ hæreſis 320. 323
Mons Palatinus 260
Morũ uitia ſub umbra eloquentiæ latent 52
Moſes, filius Ioſeph, pulcherrimus fuit 225
Moſes montem Syneum occupat ibidem
Multa ſilenda in matrimonio 15
Mumius fœliciter pugnat cõtra Achæos 219
Mycitho ſeruo committitur filius Anaxilai regis 47

N

Nabis tyrannus Lacedæmoniorum 203
Narſetes dux Iuſtiniani Cæſaris clarißimus proſcriptus 319
Natura ad locorum patientiam animalia creauit 20
Neoptolemus ab Eumene occiditur 124
Nerones dicti fortes lingua Sabina 194
Neſtoriana hæreſis damnatur 316
Niceas Athenienſis capitur à Lacedæmonibus 50
Nicena ſynodus 318
Nicephorus Patricius Imperator Conſtant. 329
Nicephorus Phocas Imperator Conſtant. 341
Nicephorus Imperator 352
Ninus filius muliebri ingenio 10
Ninus primus intulit bellum finitim

finitimis 8
Ninus totum Orientem uicit ibid.
Niſæ Bacchus cultus 107
Noctua in auſpiciis quid portendat 177
Numitor ab Amulio interfectus 261

O

Ochus rex Perſarum 85
Octauius Perſeũ cum duobus filiis cepit 218
Olympias uxor Philippi cædis conſcia 83
Olympias repudiata à Philippo 96
Olympias filia Neoptolemi 144
Olympias à Caſſandro interfecta 130
Olympiadis fortitudo in morte ibid.
Olynthus à Mardonio expugnatur 36
Ophellas rex Cyrenarũ 170
Opilius Macrinus Cæſ. 293
Opobalſamum Iudæos ditauit 225
Oraculum uetus 332
Oropaſtes 16. Orthanes 17
Otho Saluius 279
Otho I. Cæſar, primus Ro. pontificibus iuramentum præſtitit. 340. Primus inunctus, imperij corona inſignitur ibid.
Otho II. primũ ex Adelanda filius Cæſar Germanus 342
Otho I I I. Saxoniæ dux Germanus Cæſar 344
Mirabilia mundi dictus eſt. 345
Otho IIII. Saxonum dux Cæſar diris Pontificiis inſectatus, imperio deiicitur 357
Otij rationem Cato reddendam cenſet 8
Otrera filia Martheſiæ uirgo 24
Ouidius relegatus ab Auguſto 274

P

Pampacius tertius rex Parthorum 252
Parricidij nulla iuſta cauſa eſſe poteſt 135
Parmenion & Philothas ab Alexãdro interfecti 104
Parnaſus mons 181
Parſimonia & labore creſcunt

ſcunt res 147
Parthiæ incommodum cœlum 249
Parthenij qui ſint dicti 42
Parthi Pompeianarum partium fuere 257
Parthi ſinguli multas uxores habent 250
Parthi ſimulantes fugam pugnant 249
Parthorum bella cum Romanis 257
Parthorũ reges eſſe parricidas ſolenne eſt ibid.
Parthorum cultus corporis 250
Parthorũ reges ab Andragora 104
Parthor. orig. & nomẽ 249
Patriæ conſpectus uires miniſtrat 65
Pauſanias affectat regnũ 38
Pauſanias damnatur ibid.
Pauſanias Philippum interfecit 82
Pelagiana hæreſis damnatur 316
Penaxagoras filius Sigilli miſſus in auxilium Amazonibus 25
Penthesilea apud Troian. ibidem
Perdiccæ animi magnitudo 118
Pericles agros ſuos dono Reipublicæ dat 45
Pericles dux Athenienſium 44
Perſæ reges ſuos adorant 61
Perſæ unũ deum habent Solem 18
Perſarum reges occuluntur 17
Perſarum regni finis ſub Codomano 87
Pertinax, fortunæ pila 292
Peruſini ab Achæis 156
Petrus Altißiodorenſis Imperator Orientis 360
Phalanthi erga ſuos amor 42
Philippus Macedo Olympiada uxorem ducit 72
Philippus medicus Alexandri 93
Philippus regnauit annis xxv. 84
Philippus Macedo iunxit ſe Annibali 200
Philippus Demetrij pater morbo deceßit 211
Philippus Cæſar 295

Philippi

Philippi ſcelera 74. 76
Philippi bellū contra Olynthios 75
Philippus Bardeſanes Cæſar edicto ſanxit ut Sanctorum ſtatuæ & imagines è tēplis raderentur 326
Philippus Friderici Barbaroſſæ filius Cæſar 375
Philomenes Thebanos uincit 73
Philopater Ptolemæus dictus per Ironiam 198
Philopœmenes Achæorum dux capitur 206.212
Phocas Scythici limitis præfectus Imperator declaratur 321
Phocēſes templum Apollinis occupant, ac pœnas luunt uiolatæ religionis 73
Phœnix uiſus in Aegypto 277
Phrahartis parricidia, & congreſſus cum Antonio 258
Pietas Helemati in patriam 188
Pileum ſumere quid ſit 278
Pipinus Francorum rex Rauennatem Exarchatum dono dat Rom. Pontifici 328
Piſæ unde 156
Piſiſtratus regnat Athenis annis XXXIIII. 29
Piſiſtratus Megarenſes deleuit 28
Plinos 23
Pœni cánina carne ueſcebantur 153
Polyperchon occiditur 124
Pons in Danubio constructus à Conſtantino 304
Popilius Antiochum uirga circunſcripſit 220
Populus Ro. hæres fuit institutus ab Attalo 227
Porus rex Indorum 108
POTESTAS FATO DATVR 291
Principum ſcelera cur iuuat noſſe 275
Priuata beneficia à publicis ſunt ſegregata 210
Probus Cæſar ob præclariſsimam uocem interfectus à militibus 299
Prompalus ex ſordibus rex 222
Pruſias Nicomeris filium ſtudet interficere, ſed præuentus

uentus interficitur à filio 211
Ptolemeus moritur 137
Ptolemæus ab Alexãdro pro= uectus liberaliſſime 119
Ptolemæus Pyrrhi filius fun= ditus uincit Antigonum 186
Ptolemæus interficitur à Spartanis 187
Ptolemæus obeſus & ſtultus 220
Ptolemæus Eurydicem uxo= rem interficit 201
Ptolemæus uictus & obtrun catus à Gallis 180
Ptolemæi moderatio erga Demetrium 131
Ptolemæi Aegyptij mollitia 201
Ptolemæi ſæuitia, & parri= cidia 178.238.239
Pugnantibus qualis animus eſſe debeat 207
Pulcheria Archadij Cæſaris filia 317
Pygmalion Sichæum occidit 148
Pyrenæus mons 366
Pyrrhus Tarentinis contra Romanos auxilium tulit 143
Pyrrhus inſidiis Oreſtis in= terfectus 143
Pyrrhus Macedoniæ regnum occupat 136
Pyrrhus uictus à Lyſima cho 137
Pyrrhus primus elephantos in Italiam adduxit 145
Pyrrhus rex Siciliæ appel= latur 154
Pyrrhus Antigonum oppu= gnans Argis ſaxo è muro iactato occiditur 187
Pyrrhi liberalitas in remit= tendis captiuis 145
Pythagoras Samius ubi di= ſciplinas ſuas hauſerit 158
Pythagoras Crotonienſes à luxuria reuocauit ibid.
Pythagoras Metaponti de= ceſſit 159
Pythagoræ domus pro tem= plo ibidem

Q

Quintilius Cæſar 298

R

Aeges quales olim 8
Regum arbitria pro legibus erant ibidem

Relig

Religiones quantum poßint 93
Rhea uirgo Veſtalis 261
Rheginum unde appell. 45
Rhetia à Rheto duce Tuſcorum 160
Robertus Petri Altißiodorenſis filius Imperator Conſtant. 361
Robertus qui & Rupertus Imperator 367
Roma caput totius orbis 169
Roma à Gallis capta 56
Roma condita à Romulo 262
Roma, urbs regum uiſa Cyneæ 146
Romani reſpuerunt munera Pyrrhi ibidem
Romani Carthaginienſium auxilio noluerunt contra Pyrrhum uti 146
Romani lupa aliti lupinos animos habuerunt 237
Romani non niſi ſuis armis uinci poſſunt 208
Romani Annibalem inſidiis uolebant tolli 205
Romani orti ab Ilienſibus 211
Romanis datur tutela Alexandri regis Aegypti 201
Romanus Lecapenus Imperator 341
Romanus Conſtantini filius ibidem
Romanus Argyropylus 344
Romanus Diogenes Imperator Conſtant. in Sardiniam ad exulandum miſſus 351
Romulus & Remus aliti à lupa 261
Romulus & Remus Marte geniti ibidem
Roxane à Caſſandro interfecta cum filio 131
Roxane uxor Alexandri Magni 117
Rudolphus Habſpurgēſis Cæſar Germanus 363
Rufinus Arcadij Cæſaris tutor impius occiditur 314

S

Sabbatum unde Iudeis tam religioſum 225
Sacrificantes aut iurantes aras tenent 178
Salluſtius notatus à Trogo 133

Salamina ubi condita 268
Sandrocottus ex humili genere ad maieſtatem regni oraculo impulſus 134
Sardanapalus ultimus rex Aſſyriorum 10
Sardanapali mors uirilis ibidem
Saturnalia quomodo Romæ acta 260
Satyrus tyrannidem inuadit Heracleæ 141
Scipio Africanus eo anno mortuus, quo Annibal & Philopœmenes 216
Scipiones uincere Pœnos aſſueti 210
Scholpythus 23
Scordici quidam Galli apud Danubium appellantur 214
Scylla & Charybdis 47
Scythæ ebrietate uincuntur 15
Scythæ Bactrianũ & Parthicum regnum condiderunt 22
Scythæ ſeruis uerbera intentant, quos uincere armis non poterant 26
Scythæ Aſiam uectigalem fecerunt 23
Scythæ Parthorum fines populantur 254
Scytharum gẽs antiquiſſ. 19
Scythia editior aliis terris ibidem
Seditionis autores ab Alexandro interfecti 123
Seleucus ad ludibrium fortunæ natus 192
Seleucus à matre interficitur 243
Seleucus à Ptolemæo interficitur 142
Seleucus Antiochi filius 133
Seleucus equo præcipitatus interiit ibidem
Seleuci filij & nepotes anchoram in femore habebant 134
Seleuci geſta ibid.
Semiramis ſexum mentita 9
Senibus maximus honor Lacedæmone 41
Senibus maximè uſus eſt Alexander in militia 101
Senonum urbs Francorum Regis Patrimonio adiicitur 345
Septentrionalis regio aptiſſima

ſima ad uiuendum 20
Septimius Seuerus Cæſ. 292
Sepultura Parthorum lania tus auium aut canum eſt 250
Sergius Galba 278
Serici uſus à Perſis ad Græcos tranſit 319
Serui cuiuſdam patientia 267
Serui apud Parthos militant 250
Seruorum Tyriorum facinus, qui & ab Alexandro ſuſpenſi 147
Seruile bellum in Scythia 26
Seruitus nulla ſub Saturno 260
Seuerus Alexãder Cæſ. 294
Sexus muliebris iniuriis bel li caret 245
Sicania olim Sicilia 47
Sicilia ſulphure & bitumine abundat 46
Siciliæ deſcriptio ibid.
Sidon à piſciũ ubertate 147
Sigiſmundus Cæſar Caroli IIII. filius 368
Signũ deditionis apud Græcos quale 65
Sigillus rex Scytharum 25
Siluanus Cæſar 306
Solis & ſtellarum defectio quid portendat 169
Solon ſimulans dementiam, Athenienſes ad ſuſcipien dum bellum hortatur 28
Solon uir iuſtus leges Atticas conſcribit ibid.
Somni Aſtyagis 10
Sophiæ tẽpli ædificatio 319
Sophia Iuſtini Minoris uxor 319
Sophocles dux Atheniẽſium ſcriptor tragœdiarũ 45
Sopyri facinus memorabile 18
Sortis humanæ uarietas in Xerxe 36
Soſthenes Macedones à Gallis defendit 180
Sparcon nutrix Cyri 11
Spartani Alexandri Magni arma contempſerũt 196
Spartanarum mulierum fortitudo 187
Spartanorum urbs ſine muro antè, cœpta eſt muro circundari 128
Spirenſis Baſilicæ extructio 346
Stauratius Imperator imperio

rio diturbatus, monaſterio includitur 330
Stilco, Honorij Cæſaris tutor pernicioſus, Romæ cum filio occiditur 315
Strato rex Tyriorum 148
Sulpitius conſul cõtra Perſeum pugnauit 217
Sybares ſeruus præficitur à Cyro Perſis 13
Syluerius Papa relegatur 319
Syracuſanorum bellum cum Catanenſibus 48
Syria à Pompeio in prouinciæ formam redacta eſt 248
Syrij reges ortum à Semiramide habent 224

T

Tacitus Cæſar 299
Talmud Iudæorum quando & à quibus compoſitum 315
Tanais rex Scythiæ 8
Tarentini à Lacedæmonibus profecti 156
Tectoſagi omne aurum in lacum Tholoſenſem conijciunt 215
Tectoſagi in Pannonia conſedere ibid.
Terræmotus maximus in Helleſponto 141
Terræmotus inter inſulas Theramenem & Theraſiam 203
Terræmotu in Syria periere runt CLXX.M. *hominum* 248
Terræmotu Dyrrhachium & Corinthus ciuitates corruere 320
Terræmotu Conſtantinopoli templa ædéſque multæ corruere 351
Thaleſtris Amazonũ regina concubitum Alexãdri regis petit 25.103.156
Thebis dij geniti 90
Themiſcyrei campi 23
Themiſtoclis uictoria de Xerxe 35
Themiſtoclis indoles 30
Theodora Zoæ ſoror Imperatrix Conſtant. 349
Theodoſius Cæſar 311
Theodoſius Iunior Arcadij filius Cæſar 315
Theodoſius Adramitenus Anaſtaſium Imperatorem

regno exutum monaſterio includit 326
Theodoſius III. obſcurus genere, pius tamen & fide orthodoxus Imperator electus à militibus, Sanctorum imagines tēplis reſtituit 327
Theodotus rex appellatus 251
Theophilus Conſtantinop. Imperator 334
Theramenes interficitur 55
Theſeus rex Athenienſiū 27
Theſſalus medicus uenenum Alexandro dedit 112
Thraſibulus feliciter contra tyrannos pugnauit 57
Thuſci pulſi ſedibus à Gallis 160
Tiberius III. cognomento Abſimares Imperator Callinicum Patriarcham Conſtantinp. oculis priuatum Romam relegat 325
Tigranes rex Armeniæ 232
Tigranes à Lucullo uictus 248
Tigri fluuius Armeniæ 256
Tineæ & ſorices aulici qui dicti ſint à Conſtantino 304
Titanes ubi bellum geſſerint 268
Titus Veſpaſianus 281
Thomyris Scytharum regina 15
Traianus HERBA PARIETARIA dictus, ob multos titulos, à Conſtātino 304
Traianus imperator 286
Tridentum à Gallis 160
Trinacria olim dicta Sicilia 47
Triptolemus ſationem frumenti inuenit 27
Trogus hiſtorias totius mūdi conſcripſit 7
Trogi XLIIII. libri ibid.
Trogi eloquentia ibidem
Trogi maiores qui fuerunt 265
Troia urbs in Apulia 345
Turnus interiit 261
Tympanum ſignum pugnæ apud Parthos 249
Tympana & tripudia inſtrumenta luxuriæ 201
Tyranni Athenienſes profecti Eleuſim in exiliū 58

Tyranni

Tyranni Athenienſes interfecti ibid.
Tyrus urbs ante cladẽ Troianam 147
Tyrij capiuntur ab Alexandro cum urbe 95
Tyrij Vticam in Africa condunt 148
Tyriorum origo à Phœnicibus 146
Tyſſafernes Lydiæ præfectus 51
Tyrtæus poëta carminibus Lacedæmonios ad bellum accendit 43
Tyrtæus claudus fuit ibid.

V

Valentinianus Iunior III. Cæſar 316. Rauennenſi præſuli uſum pallij conceſſit ibidem
Valerius Anaſtaſius 319
Valerianus Cæſar 296
Valerius Leuinus cum Pyrrho congreſſus 145
Valerij Leuini geſta in Græcia 200
Veneti à Troianis 156
Venetiæ quando in aquis ædificari cœpere 316
Ventidius Parthos maximo prælio fudit 257
Vergilius amatus ab Auguſto 273
Verona, à Gallis cõdita 160
Venceslaus Caroli IIII. filius Cæſar Germanus 367
Veſpaſianus Cæſar 280
Veſtis una permiſſa tantum Lacedæmonibus 41
Veterum uerecũdia in regio nomine aſſumendo 132
Vexores rex Aegypti 8
Vexores primus bellũ Scythis intulit 22
Vicentia, à Gallis 160
Victoria ferro quæritur 98
Virgines ſine dote nubere 41
Virius Gallus Cæſar 296
Vltionis exemplum 322
Vnimammæ dictæ Amazones 23
Vxores adhiberi conuiuiis apud Perſas habetur pignus hoſpitij 69
Vxores ſæpe maritos opportunè monendo iuuant 307

X

Xerxes rex cõſtituitur 32

Xerxes apud Thermopylas malè acceptus à Leonida Spartano 32
Xerxes ſuſtulit tẽpla Aſiæ 33
Xerxes Athenas incendit 34
Xerxes cum dijs bellum gerit ibid.
Xerxes primus Iudæos domuit 136
Xerxis exercitus toti orbi grauis 31

Z

Zeno Imperatar uiuus ſepulcro ab uxore includitur 319
Zoæ Imperatricis Conſtantinopolitanæ libido effrenata 344.346 Exiliũ 347. Reuocatio ibid. Eiuſdem mors 149
Zopyrion bellum Scythis intulit 102
Zoroaſtres artem magicam inuenit 9

FINIS.

QVANQVAM *in Monarchiis & annorum ratione conſtituenda uehementer uarient autores, tamen ut hiſtoriæ ſeries atque ordo facilius à pueris poſſet percipi, adnotauimus partim ex* Euſebio, *partim ex* Beroſo *&* Metaſthene *ea tantum, quæ ad planiorem paulò & explicatiorem* Iuſtini *lectionem conducere uidebantur.*

PRIMA MONARCHIA Aſſyriorum, in qua reges fuerunt.

NINVS Iouis *Beli filius regnauit primus annis* 52
Semiramis Nini uxor 2. *annis* 42
Zames Nineas Semiramidis filius 3. *annis* 38
Arius 4. *annis* 30
Aralius 5. *annis* 40
Baleus Xerxes 6. *ann.*30
Armatrites 7. *annis* 38
Belochus Baal ſacerdos 8. *annis* 35
Baleus 9. *annis* 52
Altadas 10. *annis* 32
Mamitus 11. *annis* 30
Mancaleus 12. *annis* 30
Sterus, ſeu Pherus 13 *annis* 20
Mamelus 14. *annis* 30
Sparetus 15. *annis* 40
Aſcatades 16. *annis* 40
Amynthas 17. *annis* 45
Belochus 18 *annis* 25
Bellopares 19. *annis* 30
Lamprides 20. *annis* 32
Soſares 21. *annis* 20
Lampares 22. *annis* 30
Panyas 23. *annis* 45
Soſarmus 24. *annis* 19
Mitreus 25. *annis* 27
Tautanes 26. *annis* 32
Tauteus 27. *annis* 40
Timeus 28. *annis* 30

Dercilus 29.	*annis* 40	*Ophratanes* 34.	*annis* 50
Eupalus 30.	*annis* 38	*Ocraſapes* 35.	*annis* 42
Laoſthenes 31.	*annis* 45	*Sardanapalus* 36. *& po=*	
Pyriciades 32.	*annis* 30	*ſtremus*	*annis* 20
Ophrateus 33.	*annis* 20		

Durauit hoc Aſſyriorum imperium annis
M. CC. XXXIX.

SECVNDÆ MONARchiæ, Medorum reges.

Arbaces 1.	*annis* 28	*Arceus* 6.	*annis* 40
Mandanes 2.	*annis* 50	*Artines* 7.	*annis* 22
Soſarmon 3.	*annis* 30	*Aſtibares* 8.	*annis* 20
Articarmines 4.	*annis* 50	*Aſtyages* 9.	*annis* 30
Arbianes 5.	*annis* 22		

Stetit Medorum regnum annis CCC.
minus VIII.

TERTIA MONARCHIA Perſarum, habuit reges XIIII.

Cyrus primus imperauit annis	30	*Artabanus præfectus, qui Xerxẽ occidit, menſib.*	7
Cambyſes 2. *annis* 7 *menſibus*	5	*Artaxerxes Longimanus* 7. *annis*	40
Patizites, & Smerdis, fratres Magi, 3. *menſibus*	7	*Xerxes* 8. *menſib.*	2
Darius 4. *annis*	36	*Sogdianus* 9. *menſib.*	8
Xerxes 5. *annis*	20	*Darius nothus* 10. *ann.*	19
		Artaxerxes Mnemon 11 *ann's*	

annis 40

Artaxerxes Ochus 12. *annis* 26

Arſes 13. *annis* 4

Darius Arſami filius, quem Iuſtinus Condomanũ dicit appellatum, annis ſex imperat.

Durauit Perſarum imperium annis CCXXX. *& menſibus* V.

QVARTA MONARCHIA Alexandri, ſeu Macedonum.

Eſt autem rerum ſumma potitus Alexander annis XII. *Poſt quem inter principes regna ſunt diuiſa.*

MACEDONVM.

Arideus	*annis* 7
Caſſander	*annis* 18
Antipater & Alexander annis	4
Demetrius	*annis* 6
Pyrrhus	*menſibus* 6
Lyſimachus	*annis* 5
Ptolemæus Κέραυνος *anno*	1
Meleagrus	*menſibus* 2
Antipater	*anno* 1
Soſthenes	*annis* 2
Antigonus Gonathas	36
Demetrius	*annis* 10
Antigonus	*annis* 15
Philippus	*annis* 42
Perſeus ultimus Macedonum rex	*annis* 10

Summa annorum Macedonici regni CLIIII. *anni, menſes* VIII.

ASIAE

Antigonus	*annis* 18
Demetrius Πολιορκήτης *annis*	17

SYRIAE.

Seleucus Nicanor	*annis* 32

SYRIAE ET ASIAE.

Antiochus Soter ann. 43
Antiochus Theos ann. 15
Seleucus Gallinicus 20
Seleucus Ceraunus ann. 3
Antiochus magnus 36
Seleucus Philopator 12
Antiochus Epiphanes 11
Antiochus Eupator 2
Demetrius Soter annis 12
Alexander annis 10
Demetrius annis 3
Antiochus Sedetes ann. 9
Demetrius iterum ann. 4
Antiochus Gryphus 12
Antiochus Cyricœnus 18
Philippus annis 2

Durauit Syriæ regnum annis CCLXXXIX.

ÆGYPTI.

Ptolemæus Lagi filius 40
Ptolemæus Philadelphûs annis 58
Ptolemæus Euergetes 26
Ptolemæus Philopator 17
Ptolemæus Epiphanes annis 24
Ptolemæus Euergetes 20
Ptolemæus Phiſcon, ſiue Soter annis 17
Ptolemæus Alexander 10
Ptolemæus Lathirus 8
Ptolemæus Dionyſius 30
Cleopatra annis 22

Stetit Aegypti regnum poſt Alexandrum annis CCLXXXVIII.

ALEXANDRI MONARchia durauit annos CCC.

FINIS.

CATALOGVS CAESARVM VSQVE AD Carolum huius nominis quintum.

C. Iulius Cæſar 271
Octauianus Auguſtus 272
Claudius Tiberius Cæſar 275
C. Cæſar Caligula 276
Claudius ibid.
Domitius Nero 278
Sergius Galba 279
Syluius Otho ibidem
Aulus Vitellius ibid.
Veſpaſianus 280
Titus 281
Domitianus 283
Cocceius Nerua 284
Vlpius Traianus 286
Aelius Adrianus 287
Antoninus Pius 288
M. Antoninus 289
M. Antoninus, cognomento Philoſophus 290
Aurelius Commodus 291
Heluius Pertinax ibid.
Didius Iulianus 292
Septimius Seuerus ibid.
Baſsianus Caracalla 292
Opilius Macrinus 294
Aurelius Heliogabalus ibid.
Seuerus Alexander ibid.
Iulius Maximinus 295
Gordianus ibidem
Philippus ibid.
Decius 296
Virius Gallus ibid.
Licinius Valerianus ibid.
Galienus 297
Claudius ibidem
Quintilius 298
Aurelianus ibid.
Tacitus 299
Florianus ibidem
Probus ibid.
Carus ibid.
Diocletianus 300
Galerius Maximianus 301
Galerius Armentarius 302
Galerius Maximinus ibid.
Alexander ibid.
Conſtantinus ibid.
Annibalianus 305

Conſt

Conſtantius ibid.
Siluanus 306
Conſtantius ibid.
Iulianus 307
Iouinianus 308
Valentinianus 309
Valens 310
Gratianus ibid.
Theodoſius 311
Arcadius 314
Honorius 315
Theodoſius Iunior ibid.
Valentinianus II. 316
Martianus 317
Leo primus ibid.
Leo II. 318
Zeno Iſauricus ibid.
Fla. Valerius Anaſtaſius 319
Iuſtinus 320
Iuſtinianus. ibid.
Iuſtinus Minor 319
Tiberius II. 320
Mauricius ibidem
Phocas 321
Heraclius 323
Heraclius, qui & Conſtantinus iunior 323
Heracleonas ibidem
Conſtans, qui & Conſtantinus III. ibid.
Conſtantinus IIII. 324
Iuſtinus III. qui à nonnullis Iuſtinianus II. dicitur ibidem
Leontius, ſiue Leo II. 325
Tiberius III. ibid.
Philippicus Bardeſanes 326
Anaſtaſius II. ibid.
Theodoſius III. Adramitenus 327
Leo III. Iſaurus ibidem
Conſtantinus V. 328
Leo IIII. ibid.
Conſtantius VI. 329

Conſtantinopolitani Imperatores.

Nicephorus 329
Stauratius 330
Michaël Curoplates. ibid.
Leo Armeniacus ibidem
Michaël Thraulus 331
Theophilus 333
Michaël ibid.
Baſilius Macedo 335
Leo Baſilici Maced. filius ibidem
Alexander 338
Conſtantinus Leonis Baſilici filius 339
Romanus Lecapenus. 341

Romanus Iunior ibid.
Nicephorus ibidem
Ioannes Zimiſces 342
Baſilius 343
Conſtantinus Baſilij frater ibidem
RomanusArgyropylus 344
Michaël Paphlago 346
Michaël Calaphates 347
Zoë 348
Conſtantinus Monomachus ibidem
Theodora Zoæ ſoror 349
Michaël ſenior ibidem
Iſaacius Conuenus 350
Conſtantinus Ducas 351
Eudochia ibidem
Romanus Diogenes ibid.
Michaël Conſtantini Ducæ filius 352
Nicephorus ibid.
Alexius Conuenus ibid.
Caloioannes 353
Manuel,ſiue Emanuel 354
Alexius Manuelis filius 355
Andronicus Conuenus 356
Iſaacius Angelus 357
Alexius Angelus 358
Alexius Iunior ibidem
Balduinus Flandriæ Comes 359
Henricus Balduini frater ibidem
Petrus Altiſsiodorenſis 361
Robertus ibidem
Balduinus II. ibidem
Alexius Angelus 362
Ioannes Diplobatazius ibid.
Theodorus ibid.
Ioannes Bataza ibid.
Michaël Palæologus ibid.
AndronicusPalæologus 364
Andronicus Iunior ibid.
Ioannes Catacunzenus 366
Caloioannes 367
Ioannes 368
Conſtantinus Vltimus Oriētis Imperator ibidem

Imperatores Ab Italis electi.

Berengarius Foriiulij princeps 338
Berengarius II. ibid.

Germani Cæſares.

Carolus Magnus 331
Ludouicus Pius 332
Lotharius I. 334
Ludouicus II. ibid.

Carolus Caluus Gallus	336	*Henricus* VI.	356
Ludouicus Balbus Galliæ rex	*ibid.*	*Philippus*	357
Carolus III. *Craſſus*	337	*Otho* IIII.	*ibidem*
Arnulphus	*ibidem*	*Fridericus* II.	360
Ludouicus IIII.	338	*Rudolphus*	263
Conradus I.	339	*Adolphus*	364
Henricus	*ibidem*	*Albertus*	365
Otho I.	340	*Henricus* VII.	*ibidem*
Otho II.	342	*Ludouicus* IIII.	*ibid.*
Otho III.	344	*Carolus* IIII.	366
Henricus II.	345	*Venceslaus*	357
Conradus II.	*ibid.*	*Robertus, ſeu Rupertus*	*ibidem*
Henricus III.	347	*Sigiſmundus*	368
Henricus IIII.	349	*Albertus*	*ibidem*
Henricus V.	350	*Fridericus*	*ibidem*
Lotharius II.	353	*Maximilianus*	360
Conradus III.	354	*Carolus* V.	370

FINIS.